BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
15 C
13

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

12
8
a
13

Digitized by Google

Digitized by Google

LVDOVICI SEPTALII

PATRICII MEDIOLANENSIS,

Protophyſici Generalis Status Mediolani, & Actiuæ Scientiæ Publici in Patria Profeſſoris.

Animaduerſionum, & Cautionum Medicarum,

LIBRI DVO.

Septem alijs iam editis additi, Animaduerſiones, quę ad Vulnera curanda, & quæ ad componenda Medicamenta pertinent, continentes.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Patauij, Apud Paulum Frambottum. MDCXXX.

Typis Ioſephi Sardi, & Fratrum,
Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Perilluſtri ac Excellentiſſ. Medico
SENATORI SEPTALIO L. F.
Patricio Mediolanenſi
Paulus Frambottus
F. O.

SI verum eſt, quod in Phædro litterarum monumentis conſignauit Diuinus ille Plato, Animam humanam inſita propenſione voluntatis ad Bonum eligendum ac diligẽdum, & naturali quadam inclinatione Mentis ad Verum intelligendum, quaſi duabus Alis, ad Superos eleuari: næ ſupra mortalium conditionem ad Heroicum ac ferè Diuinum gradum elata dicenda nobis eſt eſſe tua SEPTALIORVM Familia, Doctiſſime SENATOR: In ea ſiquidem plerique viri tum Sanctitate, tum Sapientia, maximè ſuſpiciuntur: ſed præ ceteris vt per eximiam charitatem ſummo Bono voluntate coniunctiſſimus inter Beatos colitur Sanctus SENATOR SEPTALIVS, olim Mediolanenſium Archiepiſcopus, a quo

nomen

Digitized by Google

nomen SENATORIS in eadem Proſapia nactus es; ita per ſpectatam Doctrinā Primo Vero mente proximus inter Sapientes eminet LODOVICVS SEPTALIVS, nunc Mediolanenſium Archiater, Pater tuus; qui Philoſophiam & Medicinam tum plurium voluminum editione, tum Lectura Canobiana, tum mirifica Medendi Praxi adeò illuſtrauit, vt nominis immortalitatem ſibi viuens apud omnes gentes iam comparauerit. Horum Tu nunc æmulator egregius, & probatis moribus ad SENATORIS Sanctitudinem pergere videris, & liberalium Artium ſtudijs, veluti Septenis alis, ad paternæ Sapientię culmen egregio cōnatu ſcandere ſatagis. Quamobrem auitæ gloriæ, paternæque virtutis hæres, inter SEPTALIOS Heroas Orbi clues, eumque Te præbes, cui meritò debeant literatorum hominum monumenta ſacrari. Ego verò, qui dudum magno tuo Genitori mancipatus, tuam etiam in clientelam ingredi cupio, commodum ac planum ad eam iter mihi nunc paratum eſſe perſpiciens per huius Operis à Patre tuo, noſtræ tempeſtatis Æſculapio, literis commendati, & à me typis excuſi, dedicationem; lubens ac libens occaſionem hanc arripui. Spero namque gratam Tibi fore concluſum in paternæ virtutis monumento ſummum erga Te animi mei cultum. Vale Vir ſublimis, & me inclyto Parenti tuo deuinctiſſimum, amare, ac fouere perge. Patauij Calend. Iunij. MDC.XXX.

LV-

LVDOVICI SEPTALII PATRICII MEDIOL.

Protophyſici generalis Status Mediolani, & Actiuæ Scientiæ publici in Patria Profeſſoris,

Animaduerſionum, & Cautionum Medicarum

LIBER OCTAVVS.

Continens eas quæ ad Vulnerum curationem pertinent.

CVM tres eſſe curatricis medicinæ partes, διαιτητικὴν, quæ victu medetur, φαρμακευτικὴν quæ medicamentis, & χειρουργικὴν quæ manuali opere, ab antiquis, & recentibus medicis receptum ſit; cur poſtrema pars hæc adeo neceſſaria à reliquis duabus ſeiuncta ſit; vix animo cauſam ncipere valeo, niſi forte inani quodam faſtu aliqui de um dignitate detrahi ſibi cenſentes timerent, ne ſi ma- Chirurgicæ partis præſtantia

nibus operationes has exercuiſſent, inter operarios, & manuales artifices connumerarentur. ſed ſi finis medici, qui ſanitas eſt, vnde rei cuiuſque præſtantia, & nobilitas deſumi debet, conſideretur; nunquam quiſpiam affirmauerit, quacunque ratione ea introducatur, illud dignitati, ac nobilitati ſuæ eſſe obfuturum. Sed demus ſecare, vrere, luxata membra reponere, fracturas componere, terebrare, & id genus ſexcenta, ſi non alia ratione, ſaltem conſuetudine quadam, ingenuo homine indigna ab aliquibus iudicari; aut certè animi imbecilitate alios ab ijs operationibus absterreri; aut ob oculorum aut manuum affectionem aliquam impediri; certè imperfectam poſſidere hanc ſcientiam quilibet iudicari poterit, qui in tertia hac curatricis parte aut ſe non exercuerit, aut ſaltem eius præcepta, & hanc curandi rationem optimè non calluerit: cum & medicinæ pars ſit neceſſaria, & antiquos illos proceres Hippocratem, Galenum, Celſum, Paulum, & ex Mauritanis præſtantiſſimos, quoſque in ea parte maximè excelluiſſe conſtet. Conqueſti propterea ſunt non pauci ex philiatris, quod cum cautiones, & animaduerſiones in medicorum gratiam, & vtilitatem publicas fecerim, quæ ad medici decorem, ad ægrorum victus rationem, ad ſanguinis euacuationem, ad pharmaceuticem, ad febrium, & morborum omnium particularium curationem attinent; præſtantiſſimam hanc partem adeo neceſſariam, in qua etiã multo pauciores ſcriptis ſe ſe exercuerunt, tam alto ſilentio præterierim. Quorum iuſtis querelis vt ex parte ſatisfacerem, decreui etiam in ea ingenium exercere, tum quod in illa tam multos errores committi videam in antiqua Hip. & Gal. & antiquorum omnium curandi ratione; tum potiſſimum quod nouus hic curandorum vulnerum modus totus in fouendo ferè ſolum calore naturali præcipuo naturæ benè operantis inſtrumento poſitus iam in multis Italiæ partibus receptus, doctè admodum ac exquiſitè à Cæſare Magate libris duobus de vera medica-

Chirurgicæ obſeruationes cur hic additæ.

tione

tione vulnerum, ſiue de vulneribus raro tractandis explicatus, & defenſus, & à me pluribus curationibus, & experimentis confirmatus id perſuadebat: vt in poſterũ mortales omnes cognoſcant, veram hanc eſſe vulnerum omnium, potiſſimum autem capitis, curandi rationem: quod per illam tutò, citò, & iucundè, (quæ tria in omni medendi ratione procurari debent) homines ad ſanitatem deducantur.

Quæ res, quamuis virum oẽm bonum, & ingenuũ medicum inuitare deberet ad eam amplectendã, ſumma tamẽ hominum auaritia potius effecit, vt quamplurimos habeãt aduerſarios: & mihi difficillimum fuerit hanc perſuadere illamq; apud noſtros introducere: & niſi fœliciſſimi curationum huiuſmodi euentus veritatem hãc oſtendiſſent, vix fieri potuiſſet, vt modus hic curandorum vulnerum, potiſſimum capitis, à quopiam reciperetur; quod breuis hæc curandi ratio non omnibus placeat. Et quoniam primo loco in erroribus mihi verſandum eſt, qui in curatione vulnerũ potiſſimum capitis contingunt; cum etiam antiquam illã ex Hip. Gal. & alijs depromptam non reijciendam cẽſeã, ſi præcepta ab illis tradita ſeruentur: licet nouam faciliorẽ, tutiorem, & iucundiorem præferẽdam ſemper crediderim; in vtramq; & cautiones & animaduerſiones apponere optimum iudicaui, ſed dum in noua hac recenſenda curandi rõne, & in conuincẽdis multis erroribus verſabor, ingenuè profiteor quæ in vulneribus curãdis potiſſimũ capitis à me proponentur ex accuratiſſimis illis duob. libris excerpſiſſe, atq; pro arctiſſimo hoc meo ſcribendi genere breuiſſimè & cõpẽdioſè tradidiſſe: vnde etiam medicos oẽs adhortor, vt ex vberrimo illo fonte totã hanc, & integrã curãdorũ vulnerũ nouã rationẽ hauriãt; vt, quæ ab eo firmiſſimis rationibus ad fœliciũ experimentorũ confirmationẽ adducta ſunt, ipſi etiã nouis experimẽtis ſuis poſſint comprobare.

Vulnerũ curandorũ nouus modus præſtãtiſſimus.

Cæſaris Magati laus.

1. Vulnerum curandorum rationem duplicem eſſe, & maximè inter ſe oppoſitam temporibus ijs noſtris animaduerti, Antiquam vnam, quam Hip. Gal. & reliqui omnes quos nouus

Vulnerũ curandorũ dupl. modus, antiquus, & nouus.

Medicinæ proceres & tradiderunt, & tum ipſi, tum cæteri omnes medici ad noſtra vſque tempora ſectati ſunt; qua quotidie, quin & bis, & ſæpius in die ſoluuntur vulnera, deteguntur, filis abſterguntur, recentibus medicamentis, vt aiunt, nutriuntur; linamentis, penicillis, turundis, licinijs, tentis etiam dictis, ſplenijs, faldellis appellatis, vbi caua ſunt; aut ſimplicibus, aut vnguentis, aut linimentis imbutis impoſitis. Alteram nouam, noſtris temporibus natam, per multa iam Italiæ loca vagantem, ac receptam, in qua rarò deteguntur ſoluunturue vulnera; tegumento fouentur, & citò curantur ſine vllo turundarum ſpleniorumue vſu. Primam illam ab antiquis inuentam, & à poſterioribus receptam, & approbatam, tot ſeculis experientia confirmatam, per quam tot vulnerati priſtinæ ſanitati ſunt reſtituti, reprobare nunquam auderem. At nouam hanc poſteriorem & faciliorem eſſe, minus moleſtam, & quod maioris eſt momenti, ſecuram magis, & per quam multò plures ſanitati reſtituuntur, quilibet oculis, & obſeruatione multarum curationum facile cognoſcere poterit. neque verò ea ſuis caret fundamentis, quæ vbi prius oſtendero, quomodo in vſum reuocanda ſit adducam, difficultateſque diſſoluam, quæ contra eam adduci ſolent; & in hoc præter inſtitutum aliquanto pluſ me extendam, quod in re noua, & à quamplurimis exagitata verſemur, quæ apud multos ſpeciem habet paradoxi, quod veterum ſapientum doctrinam peruertere videatur, & ipſius Medicinæ candorem inuertere. Et quoniam duo continet noua hæc medendi ratio, antiquæ & conſuetę contraria; primum non eſſe quotidie, & frequenter ſoluenda, & detegenda vulnera, alterum ablegandas eſſe turundas, licinia, & quas faldellas appellant; in primo inſiſtemus primo loco in vniuerſum; mox etiam ſecundum comprobare tentabimus, vt ad particulares curationes, & cautiones animaduerſioneſque circa illas tradendas verſari poſſimus.

Medendo-rum vulnerum nouã rõ longè præſtãtior.

2. Primo igitur aſſero faciliorem, breuiorem, minus

mo-

moleſtam, longeq; tutiorem curandi eam rationem vulnerum tam ſimplicium quam compoſitorum, & cauorum, in qua rarò ſoluuntur, & deteguntur, ſed tegumento fouentur, eo modo, quo mox ſumus explicaturi. & quidem ex ratione; cum natura omnium morborum ſit medica, Medicus miniſter; & medicamenta inſtrumenta .ſi enim caro ſit generanda, ſi oſſa fracta firmanda, ſi agglutinandum, ſi excrementa expellenda, præſtat hoc natura: Medicus igitur huc ſpectare debet, vt natura munia ſua exercere valeat: & cum medicus illius ſit miniſter, naturæ languentis robur augere debet, & quæ ipſam offendunt, aut impediunt, auertere, & remouere. quamobrem in eo artis repoſita eſt perfectio, vt laboranti naturæ, quam melius fieri poſſit, ſuccurratur. qui igitur curandi modus fælicius id præſtat, potior proculdubio erit cenſendus. Si igitur modum hunc vulnerum curandorum nouum cum antiquo in hoc conferamus, facilè illius præſtantia omnibus erit manifeſta. Conſtàt autem ſi tegumento, vt dicemus, vulneri appoſito, calorem partis foueamus, raroque vulnus detegamus, magis naturam foueri, illiuſque calorem conſeruari, & à quamplurimis, quæ illi officere poſſent, & impedimento eſſe, defendi; quam ſi communi modo quotidiè ſoluantur vulnera, detergantur, eiſdemque medicamenta, linamentis ſeu penicillis excepta imponantur: vnde neceſſe eſt, dum vulnus crebrò denudatur, & ambienti exponitur, calorem naturalem vulneratæ partis non leuiter offendi; tum quoniam ob naturalis tegumenti, ſcilicet carnis defectum, eius ſubiectum diſſoluitur; tum etiam quia ob ambientis qualitatem illius ſymmetria peruertitur, cum ſemper ambiens ſit latentibus noſtri corporis partibus, & naturali noſtro calore frigidior; vnde etiã copioſiora excrementa impedimento actioni ipſius naturæ futura, generantur. Addendum, partem, ob vulnus, diſſolutionem caloris, & refrigerationem, debiliorem redditam, obnoxiam etiam magis reddi ad fluxiones humorum excipiendas: quin

præterea ex frequenti vulneris ſolutione, ex contrectatione,& motu partis,ex deterſione,penicilliorumque & linamentorum impoſitione,quæ etiam nõ rarò materiam ſupprimunt,& compreſſione quandoque; dum ad pus eliciendum partes circumpoſitas premunt , & noua deligatione ſemper aliquis dolor ; & ſæpe etiam vehemens excitatur, non leuis fluxionis occaſio eſſe poteſt. Amplius quoties vulnus ſoluitur,ac detegitur, toties interturbatur, & à proprio munere diſtrahitur natura. Neq; verò vrgẽt vtilitates, quas ex quotidiana vulnerum detectione prouenire aſſerunt; recentis medicamenti , quod naturam modo ad pus promouendum , modo ad generandam carnem adiuuet quotidiana applicatione; & crebra vulneris ab omnibus excrementis abſterſione. Iam enim oſtenſum eſt,non eſſe neceſſariam quotidinam illam abſterſionem , quæ fit & manuali operatione per ſe , vel cum medicamentis abſtergentibus; verùm ex accidenti tantum,ob defectum caloris naturalis , & ob intemperiem partis vulneratæ: & quod medicamenta quotidiè non imponatur. Iam enim docuimus naturam perficere , quod à medicamentis expectari ſolet; maiuſque damnum ex quotidiana medicamentorum impoſitione proficiſci quam vtilitatem . ſed docebimus præterea non omninò hac curandi noua ratione,deſtituta medicamentorum auxilijs relinqui vulnera ; ſatis tamen raram eſſe debere illorum appoſitionem: vt inferre liceat, veriſſimum eſſe quod à Gal. 6. Meth. med. c. 2. dicebatur, methodum non ſolum meliora medicamenta , quam prius,verum etiam vniuerſum curationis modũ inuenire poſſe. & 5. de ſan. tuenda ca. 11. fidem eius,quod ratione inuentum eſt,experientiam comprobare. & quod 6. Met. med. 2. præcedere debere, quæ à vera methodo porficiſcitur,remediorum inuentionem; huic verò experientiam ad certiorem etiam fidem ſubſcribere. In Magno hoc noſtro valetudinario in quo per annos quadraginta medendis ægris operam dedi,cùm in portione illa cuius curam ſuſceperam

peram ſpatio vnius anni plerique ex vulneratis in capite curari, fecis quam optabam, antiquo more frequenti vulnerum ſolutione, detectis vulneribus, turundis, licinijs, ſaldellis appoſitis, frequentibus terebrationibus, & ſcalpturis eſſent medicati, & plerique interijſſent: occaſione Aſtenſis bellicum Chirurgus, cui illorum cura demandari ſolebat, diſceſſiſſet, operario, qui illi inſeruiebat, iniunxi, vt noua hac medendi forma vteretur, tegumento, inunctione labiorum ex oleo Hiſpanæ, vel oleo abietino, & ſolum bis aut ter detecto vulnere, ſemel tantum terebratione in vſum ducta, rarò etiam ſcalpro, teſtor Deum, & præfectos viros per illuſtres, & miniſtros omnes, qui adhuc viuunt ex quatuordecim vulneratis in capite, vnum ſolum interijſſe; & inter hos tamen tres fuerant vulnerati cum oſſis caluariæ, & membranarum inciſione, vnus ex caſu ab alto cum oſſis retroceſſione, & duo cum rima in oſſe. ſed cum Chirurgus iterum redijſſet, nolletque vlla perſuaſione ab antiquo curandi more recedere, & infeliciter curationes ſuccederent, perſuaſionibus, ratione, & exemplis tandem conuictus manus dedit, vt nouus is curandi modus introduceretur, acquieuit, felici iam ſucceſſu. ex quorum vulnerum curatione, vt quæ magis negocij, quam reliqua, curantibus afferant, vulnerum in alijs corporum partibus exiſtentium curandi modus collectus eſt, & paulatim introducitur. Quod ſi facilitatem, & celeritatem curationis ſpectemus, affirmare certò poſſumus; multo facilius in hac omnia tranſigi, quod ne vigeſima quidem pars excrementorum generetur, nec ſemper in ea neceſſarium eſt oſſa abſcedere, quod in longum protrahere ſolet curationes. Quod ſi etiam vulnus ſit non ſine oſſis abſceſſu, quilibet comperiet longe citius os abſcedere nouo hoc curandi modo, quam communi; & ſæpius etiam in minori longe quantitate. *Si igitur facilius, & celerius hoc modo ſanantur vulnera, aſſerendum etiam erit, tutius id perfici;* cum enim natura ſit, quæ vulnera ſanat, ſi citius

ſanitas introducitur: ſignum eſt aduerſus impedimenta præualere naturam. at quò magis præualet hæc, eò magis tutò fieri curationem, nemo, arbitror, inficiabitur. Quod ſi tertiam partem à Gal. traditam 14. Meth. met. c. 13. reſpiciamus, vt curatio fiat quantum magis fieri poſſit ſine dolore, quis negauerit hanc præualere, qui conſiderauerit, quantum æger diſcrutietur, cum Medicus accedit ad diſſolutionem vulneris, importunamque illam abſterſionem, turundarum vel ſpleniorum introductionem, & medicamentorum appoſitionem. At per noſtrum modum liberatur à tot animi anguſtijs, à corporis doloribus. Liberantur vero etiam à tot expenſis. Hincque modus is adeo difficilis eſt ad perſuadendum chirurgis.

Argum. ſolutio corũ qui illi aduerſantur.

3. Neque tamen, quæ aduerſus hunc curandi modum obijciuntur, vim vllam habent. Primo enim duplex illud excrementorũ genus, quæ in omnibus vulneribus generari dicebat Gal. 4. Meth. med. tenue, & craſſum; quę carnis generationem impedire idem dicebat 3. Meth. 9. nihil faciunt; quando calore natiuo partis conſeruato, eorum minima pars generatur, cuius tenuior pars per inſenſibilem halitum diſſoluitur, craſſior verò, quæ minima eſt, per idoneum paratum effluxum à natura extra pellitur; aut per interualla detergitur; neque in id quod adeo noxium eſt, iniurias nempe ambientis incurrimus, neque calorem diſſipamus; neque periculum eſt, ne ex retento pure vlcus reddatur ferinum, quod verendum admonebat Hip. lib. de locis in homine; nam robuſta natura per paratum effluxum illud expellit. Cum pręterea per hanc curandi rationem tota curatio naturę committatur; non adeo ſæpe detegenda erunt vulnera, neque adeo frequenter mutanda ſunt medicamenta, & cùm eo modo citò ſanitas introducatur, ſatis erit vna, aut altera, aut ad ſummum tertia detectione, ad morbi ſtatum cognoſcendum, abſtergenda pauca illa excrementa, & ad mutationem, ſi opus fuerit, medicamentorum. Neque frequens inſpectio neceſſaria eſt

ad humectationis partis cognitionem, vt proportione correſpondentia medicamenta ſiccantia applicare poſſimus, quod requiri cenſebat Galen. 3. Meth. 3. quia in noſtro hoc curandi modo, excrementorum cura medicamentis applicitis non committitur, ſed naturæ, & naturali calori; ideo in ea fouenda maxime in eo inſiſtitur. At ſaltem, inquiunt, quotidie ſoluemus, vt ſtatum vulneris cognoſcamus, futura prouideamus, & præſentia cognoſcamus, & quod agendum ſit inueniamus. Quaſi verò etiam mentis oculis quamplurima medici non proſpiciant! pruritus, eroſio, forma doloris, fœtor, ſanguinis fluxus, dolor cum pulſu, febris horrifica, grauitas in parte, puris effluentis conditio, & alia multa admonebunt de conditione vulneris, & puris, illiuſue retentione, inflammatione, gangræna, & alijs, quæ detectionem perſuadent, vt auxilijs præſto eſſe poſſimus, aut eleuato à parte inferiori aliquantulum tegumento multa videre, & in multis prouidere poterimus. Addunt, quomodo præceptum Hip. lib. de Officina med. faſcias, & lintea debere eſſe munda, ſi adeo raro ſoluantur vulnera, verum erit? At lintea ipſi medicamentis infecta ſuperponebant, quæ cum pure conſpurcarentur, & pruritum, & inflammationem inducere poterant. At nos pura, & munda cauis vulneribus apponimus, vel potius ſuperponimus, ad munditiem, exſiccationemque vulneris, & partis calorem fouendum. Preterea quam minimum puris in huiuſmodi curatione generatur, quod etiam effluxum habet: quin præterea non prohibemus conſpurcata quandoque lintea detrahere, mundaque illorum loco ſupponere, modò fiat citra vulneris detectionem. Appoſita, dicunt, nec mutata lintea exitus halituum ſupprimunt. 2. de off. med. 26. & Galen. 6. Meth. c. 5. vnde vulnerata pars diſtenditur, & morſus in parte excitant; partis temperiem viciant, & ſanitatem impediunt. Verum neque deligationes adeò ſtrictæ eſſe debent, vt exhalationem impediant, & ſi puri ad exitum paratum eſt effluuium, ſubtiliori

libri exhalationi multò magis paratus erit exitus. & quamuis per quotidianam detectionem magis commodè exhalent hi vapores: maius tamen ſequitur malum ex diſſolutione caloris, & ſpirituum, quam ex illorum euaporatione bonum. cum præterea multa ſint ad præſagia attinentia, quę ſine vulneris iuſpectione laterent, cum tamen eorum cognitio ſit neceſſaria: vt quæ ſcribuntur ab Hip. primo predict. T. 18. quinta Aphor. 65. 66. 67. & 6. ſect. Aph. 4. omnia ad præſagia ex varia vulnerum conditione deſumpta facienda, quæ non niſi quotidiè ſolutis vulneribus præſagiunt: Frequens illa detectio ea manifeſta ſolum faciet; tegumentum autem perſeuerans abſcōdet. Ad quod dicendum præſagia huiuſmodi in vulneraria quauis curatione eſſe neceſſaria, & ſtatum vulneris eſſe cognoſcendum. At quod ad cognitionem ſtatus vulnerum, & ſuperuenientium ſymptomatum neceſſaria ſit crebra detectio, id eſt quod negamus. Iam enim oſtenſum eſt, quomodo ſine ea inſpectione ſatis hæc cognoſcamus. At, inquiunt, arcenda eſt à vulneribus mordicatio illa, & pruritus, quæ ſæpe adeo infeſtant, vt ferri nequeant, ex Hip. & Gal. pri. de Fract. 39. & ideò ob pruritum voluit partem etiam fractam diſſolui, & aqua tepente foueri: & id faciendum dixit Gal. vt seroſi & ſalſi vapores ibi retenti diſflari poſſint, leniatur dolor, & tollatur prurigo: id verò non obtineri poteſt, niſi per vulneris ſolutionem vaporibus acribus, & humoribus ichoroſis euacuatis. Reſpondendum, rarò id euenire, aut ſaltem non adeo vehementer, vt ad ſolutionem vulneris vrgeat: quod ſi perferri non poſſit; ſi aliter conſuli non poteſt, ſoluendum erit vulnus; id verò non erit per ſe ratione illius morbi; ſed ob annexum ſymptomata, & paulo poſt caſus adducemus in quibus ſoluendum erit vulnus. quandoque enim ob vrgentem affectum à regulari curatione recedere cogimur; imo quādoque morbum omnino negligimus, vt ſymptomati vrgenti obſiſtamus: & aliquando etiam nouum morbum in-

duci-

ducimus, & quaſi inſanabilem, vt periculum ex alio pendens, vel ipſam mortem inde imminentem effugiamus. At, addunt, dicebat Hip. modum illum, qui ſanitatem inducit, non eſſe immutandum; at per modum antiquum, per quem ſępe ſoluuntur, deteguntur, absterguntur vulnera, & noua ſępe medicamenta induntur, experientia docet multa vulnera ad ſanitatem perduci; igitur eo relicto, alium introducemus? At idem Hip. lib. de veteri med. dicebat nouam ſemper artibus, & potiſſimum medicinæ fieri poſſe acceſſionem. Sic multa ex antiquis ab Hip. ipſo & Galen. tradita exoleuerunt, melioribus multis noſtris temporibus repertis. Non negamus communi illo curandi modo ſanari vulnera, quia tamen noua hæc medendi ratio tutior eſt, facilior, breuior, & cum minori dolore, & moleſtia; præſtat in hac omnino inſiſtere. Sed adhuc inquiunt; non eſſe methodum vniuerſalem: quaſi verò in omnibus methodis, & regulis ſuæ non adſint exceptiones atque ob hanc cauſam cautiones has medicas in vnum collegi; quod in hoc etiam curandi modo præſtabo, vbi prius docuero, quomodo hac curandi vulnera in genere ratione procedendum ſit; tradam enim occaſiones, in quibus ab ea ſit recedendum, & ſoluenda, & detegenda vulnera. neque enim regulæ medicæ perpetuæ ſunt veritatis quinimo neceſſarias dicere poſſumus, quod ab iis recedendum non ſit, niſi adiunctorum ratione. Regula medica eſt in acceſſionibus ab alimentorum exhibitione abſtinendū eſſe; at quandoq; in acceſſione nutrire ægrum cogimur. In oſſis fractura iubet Hip. l. de fract. poſt appoſitionem ferularum non ſoluendum eſſe vulnus, niſi poſt vigeſimū diē: at idē ipſe ſcribebat, ſi ferulis alligatis, aliqua, ne oſſa probè ſe habeant, suboriatur ſuſpicio, aut quod ſit aliud quod laborantē hominem infeſtet, circa dimidium illius tēporis, aut etiam parum ante, ſoluendum eſſe, & religandum. & Gal. lib. pr. de fract. cap. 45. dicebat ſemper medicus attendere debet ei, quod magis viget; nec huiuſmodi præ-

ſepta perinde atque lex habenda ſunt, quam violare nefas ſit, vbi omnia ſecundum rationem non ſuccedant. Vrgent præterea non eſſe bonam methodum hanc medendi, quod non ſit vniuerſalis, nec omnibus huiuſmodi malis idonea: namque ſi vulnus fuerit cauto telo inflictum in parte neruoſa; ſit item anguſtum, & ſtricti orificij, vt pus exeat, neceſſe erit quotidie manibus comprimendo pus exprimere, & præcipuè, ſi orificium ſurſum ſpectet, aliter ferinum vlcus fieret; Preterea in linguę vlceribus inanis erit is modus cum nulla reperiatur materia, quæ tamdiu adhærere poſſit, nec deligatio adhiberi poſſit, nec tegumentum: quod idem eueniet in vulneribus internarum partium. Dicendum enim; quod licet morbus per ſe requirat talem curandi modum, quandoque tamen conformatio, vel ſitus partis, eum non admittit. Qui quotidie ſoluunt vulnera antiquo more, quomodo illum defendent in linguæ, hepatis, pulmonum, & aliarum internarum partium vulneribus? quomodo ellychnia, tentaſue vnguentis illitas apponent, & extrinſecus lintea vnguentis, aut alijs medicamentis illita? Neque reijciendus eſt modus is curandi, quod Hip. & antiqui illi, illum non tradiderunt. Artes enim perfectæ fiūt per additamenta: nec primi omnia inuenerunt, quamuis principia inuenerint: vnde multa inueniri poſſunt, & in dies inueniuntur, multaque adhuc latere cenſendum eſt, quæ temporis beneficio cognoſcentur.

Splenioru & turunda rum vſus damnãdus & cur.

4. Cùm noua hæc medendorum vulnerum ratio raram inducat vulnerum ſolutionem, & rariſſimam eorumdem detectionem: non erit dubitandum per eam reijci à tali curatione genus omne turundarum, penicillorum, & ſimilium: abſurdum enim eſſet tanto temporis interuallo turundas, ellychnia, ſpleniaue, ſiue ſicca, ſiue medicamentis imbuta, quæ iam etiã, & pure, & ſeroſis humoribus repleta intumuerunt, in cauo vulnere firmari; quibus, & diſtenderentur partes, & dolorem inferrent, & retineretur pus, quod maiorem putredinem dum conciperet, ferinum vlcus induce-

duceret, de quo Hip. lib. de locis in homine. Quod cùm adeò in huiuſmodi morbis ſit conſuetum, & omnibus familiare; operæpretium me facturum arbitror, ſi diligentiùs rem expendero. Vt igitur veritatem hac in re eruere faciliùs poſſim, finem perpendere expediet, ad quem in vſum ſplenia hæc ſunt deducta. Si Guidonis Cauliacenſis caſus conſideremus octo, in quibus linamentis vtendum, & fines varios, pauciſſimos inueniemus, in quibus illis vti expediat. Non enim, vt aperta ſeruentur caua vulnera, vt ex profundis ichores abſtergi poſſint, & pus expurgari; iam enim oſtenſum eſt tegumento, & linteis foto calore naturali, pauciſſima generari excrementa, & ichoroſa, & craſſa, pauciſſimamque ſaniem; quæ cùm temperatam ſubſtantiam producat caloris natiui vigor, parato arte effluuio, in fundo non firmatur, ſed effluit. Non ſolum autem, quod ſecundo loco proponit linimenta in carnis generationem faciunt, ſed apertè obſtant; per illa enim impeditur natura ijs quaſi oppreſſa. In alteratis ab aere, tertiò neceſſaria eſſe dicit, vt mundificentur. At illorum potius appoſitio ambienti præbet occaſionem os alterandi, & carnem; quam alterationem rara nos detectione maximè euitamus. In contuſis, quem quartum caſum facit, ſi in molli puta carne puris generatio attenditur, ad eam ſplenia nihil faciunt, aut turundæ; cùm oſtenſuri ſimus illas potius obeſſe; ſi in duro, vt in caluaria, tunc turundas recipimus, quando manuali operatione opus eſt, vel oſſa abſcindenda fuerint, vt dicemus. Tantum abeſt autem, vt apoſtemate laborantibus, aut vlceratis vulneribus conueniant turundæ, aut ſplenia; vt manifeſtum reddat experientia nihil eſſe, quod magis dolores excitet, & inflammationes, quam horum vſus. Non negamus ſoluenda in his caſibus eſſe vulnera, & ſæpius manu medica ſuccurrendum; at negamus id præſtari vulneris per ſe ratione; ſed ad id cogimur ſuperuenientium morborum cauſa.

5. Finis enim, cuius gratia fuere inuenta, verus multiplex

Finis ſpleniorum, & quem in vſum veniant.

plex eſt: nam & vt alicuius vlceris orificium hians conſeruetur, quo pus liberum habeat exitum; ne ſeminium viſcus ex retento pure reddatur, de quo Hip. lib. de locis in homine: Et vt os magis amplum reddatur, vel in amplitudine, quam habet, ſeruetur, vt ſi qua manualis operatio in oſſe ſit præſtanda, quod in vulneribus capitis cum oſſis læſione ſæpenumero contingit; vel aliquod in vulnere contentum corpus extrahi debeat, id fieri commodè poſſit: vtque illorum ope idoneum medicamentum parietibus vulneris melius hæreat.

Splenia non neceſſaria ad puris expurgationem.

6. Neque verò ex primo dicto turundarum fine, qui erat vt hians vulneris anguſti os aperiatur, nos in commune vſum trahere poterunt in quo penicilli introducuntur ad puris & excrementorum liberam expurgationem dilatato vulnere, & effluxu parato: tantum enim abeſt, vt per frequentem hunc vſum turundarum & ſpleniorum effluxus liber puri comparetur, vt potiùs per ea materia retineatur, in illiſque imbibatur, atque os obſtruatur, effluxuſque impediatur; ad abſtricti enim orificij dilatationem, vt facilior materiæ effluxus paretur; bis aut turundis aut ſimplicibus ex filis lineis aut ex ſpongia compreſſa & contorta, aut ex medulla ſambuci, aut cannæ ſorgi, vel radice gentianæ ſolum reſpicientes, illis aliquando parcè vtendum dicebamus, non pro vera, & immediata vulneris curatione, vt illi faciunt. quinimo hæc quandoque in vſum venire poſſunt, non ad vulneris veram curationem ſed vt vnio partium & agglutinatio impediatur, aut ob cõplicatum alterum affectum, vel vt portio aliqua oſſis, aut alterius rei liberum exitum obtinere queat. At ſi vulnus latum ſit, & profundum, nullus turundarum aut ſpleniorum per ſe pro curatione vſus eſſe poteſt; ſiquidem quod generabitur in vulnere, deliteſcere in tali vulnere ac retineri non poterit. neque periculum eſt labia, prius quàm oporteat, poſſe vniri, cum ſupponamus in magno & cauo vulnere non parum inter ſe diſtare, potiſſimum cum in eo genere

vul-

vulnerum non coaleſcere partes diſiunctæ poſſint, ante quam caro ſubiecta noua ſit producta vt nec hæc bona producitur, niſi conueniens in eius generatione præcedat diſpoſitio, quæ iunctam habeat puris generationem, & expurgationem. Qua ratione dicebat Hip. lib. de vlceribus. Vlcera non purgata non committi, quamuis adducantur; & ſi etiam adducantur, neque etiam ſponte ſua coire.

7. Neque etiam admittenda ſunt ſplenia hæc, ne claudatur pars ſuperior vulneris, ante quam profunditas vulneris carne ſit repleta: aſſiduus enim excrementorum effluxus per externas partes vulneratas impedit labiorũ coitionem ante repletionem cauitatis carne; maximè cũ ſciamus citius ſemper generari carnem in fundo, vbi calor naturalis eſt robuſtior. mirum enim apparet naturæ artificium in vulnerum curatione, dum benè operatur, quę paulatim cauitatem repleat, & vniat, orificium ſeruans ad excrementorum expurgationem, donec cauitas repleta, & nihil ſit amplius, quod expurgari poſtulet. Spleniorũ vſus non neceſſarius ne in parte ſuperiori caro creſcat.

8. Neque dubitandum eſt, mollem illam, & fungoſam carnem generari, ob quam linamenta cenſent aliqui eſſe neceſſaria. In hoc enim curandi generare, in quo calor naturalis fouetur, neq; tot vnguenta humida introducuntur, non ſuccreſcit caro hæc mollis, aut ſaltem non tanta, quæ puris expurgationem poſſit impedire; ſi qua verò leuiter ſuccreſcit, in vna aut altera detectione puluiſculis exſiccãtibus, aut lineis filis ſiccis facilè tolli poteſt. Neque ad fungoſam carnẽ impediendã.

9. At ne quidem ſplenia admittenda ſunt, vt illis mediantibus medicamenta, & profundas partes, & parietes vtrinque vulneris attingant. iam enim ſuppoſitum eſt non eſſe neceſſariam hanc crebram medicamentorum applicationem, ſed potius noxiam: quod ſi quandoq; neceſſaria fuerit vis alicuius medicamenti; neq; etiam neceſſitas nos inducet id præſtandi per ſplenia, vel faldellas, vt vocant, vt vis medicamenti id præſtet: ad hanc enim rem præſtandã Gal. 3. Meth. 4. non turundis vtitur, ſed medicamentum Neque ad ſananda labia vulneris.

liquat, vt quaquauerſus, & ad fundum permeet. ſemper enim ſupponimus idoneum effluxum adeſſe pro expurgatione materiæ. nos vt dicemus ſemel, aut iterum, terue ſoluto vulnere, ſtylo cum filis parietes vulneris, & partes neceſſarias delinimus.

Penicillorum, & turundarum damna.

10. Turundarum igitur, penicillorum, & ſpleniorum vſus per ſe in vulnerum curatione, & non niſi tribus illis iam enarratis caſibus, aliunde deſumpta occaſione, inutilis eſt, imò noxius, omninoque ablegandus. Partem enim comprimunt, ac diſtendunt, eidemque ſunt oneri, vnde, & ad commouendam fluxionem ſunt idoneæ pure, & affluxu materia imbibitæ; & partem diſtendunt; & mala concepta qualitate vulneri quam maximè officiunt. Hoc inſuper habent, quod pus, & imbibitione, & obſtruendo potius ſupprimant quam euacuent; niſi ſint cannulatæ. Hinc Hip. 5. Epid. in Maſſilienſi, cui currus onuſtus ſuper coſtas inductus coſtas confregit, reprehendit medicos; quod inductis penicillis, pure retento, mortem induxerint. Hinc lib. de vlceribus in principio impeditum effluxum puris per turundas reprehendit; & paſſim per totum illum librum videre licet nullam penicillorum, ſpleniorumue pro curatione mentionem feciſſe: ſed illitionum, & inſperſionum liquorum; cum eorum alioqui in fiſtularum curatione mentionem fecerit. Libro quoque de vulneribus capitis apertè linamenta reprobat, niſi ad amplum reddendum vulnus, quando in oſſe operari oporteat. Vnde abſolutè ea in capitis vulneribus reijcit dicens: Vlcus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem, neque cataplaſmate contegere, neque linamentis curationem facere. & infra: At in reliquo capite vlcus neque linamentis, neque cataplaſmatis, neque deligatione curare aportet, ſi non & ſectione opus habet. quin nec lib. de fracturis, & articulis, vbi de fractis & luxatis agit cum vlcere, vllam ſpleniorum aut turundarum facit mentionem. Neque etiam quæ ad vſum turundarum confirmandum afferuntur

Hip. penicillorum vſus deprobatus.

ali-

aliquid concludunt. Quod enim per huiuſmodi in cauis vulneribus dicunt parandam eſſe viam exitui puris, ne eo retento vlcus ferinum reddatur, aduerſus eos concludit; ex ijs enim potius exitui puris via occluditur, quo retento & mala qualitas in eo concipitur, & fluxioni maiori ad partem laborantem datur occaſio, & partis vulneratæ diſtenſioni; vnde & dolores, & inflammationes, & retenta materia, & prauis halitibus eleuatis, febres non rarò excitantur. Addere illud certè poſſumus turundarum, & ſpleniorum hac impoſitione protrahi morbos; quod tamen aliquibus non diſplicere video dum enim ſplenijs vulnus replent ægrorum crumenas exhauriunt. Non igitur ſplenijs, & tentis, faldellis, replendo vulneris cauitatem, exitus puri, paratur, ſed impeditur; ſi verò vulnus vacuum relinquitur, materia purulenta nullum reperiens impedimentum facile effluere poteſt. At dicet quiſpiam ſi turundæ tot mala inuehunt, quomodo ex ipſorum vſu tot vulnerati ſanitati reſtituuntur? Natura medica morborum eſt, & robuſta errores corrigit; cumque frequentius ſoluatur vulnus & detegatur, diutiùs in cauitate non retinetur ſanies; & quamuis maior puris quantitas generetur, expurgatur tamen, & adiacentes partes puriores redduntur, vnde ſuccreſcit caro, & tandem fit partium agglutinatio, & cicatrix. At ex noſtro hoc medendi modo natiuus calor vegetus remanet, non diſflantur ſpiritus, melius naturales actiones celebrantur, & ſubinde minor excrementorum, & puris quantitas generatur, caro bona citius ſuccreſcit, facilior fit agglutinatio labiorum, & magis, æqualis, & denique pulchrior cicatrix, & ſine cauitate fit.

11. Ex ijs, quę hactenus dicta ſunt, facile colligere poſſumus, quod licet in curandis vulneribus multæ ſint indicationes curatiuæ vniuerſim, glutinandi, ſuppurandi, carnem generandi, cicatricem inducendi; in duos tamen ſcopos per modum hunc curandi propoſitum reduci, con- *Vulnerũ curandorũ in noua hac curãdi rõne indicationes.*

B ſer-

ſeruationem,& robur caloris naturalis; cuius proprium eſt ea, & alia ſimilia munia perficere; atque in remotionem eorum,quę impedire,& irritum facere illius opus poſſunt; quamuis etiam actione hac calori naturali & eius actioni ſuccurratur,& i js,quæ illius actionem impediant,illumque debiliorem reddant; quamuis in i js ſæpe ope medici natura indigeat; vt cum peregrina corpora,quæ in vulnere fuerint manuali operatione ſunt auferenda; quando diſtantia labia,ſi conglutinare oporteat, ad mutuum contactum deducuntur. Vt verè affirmare poſſimus Medicum in curandis morbis nullis minorem partem habere,quam in curandis vulneribus. In curanda enim febre quamuis in omnibus operibus concurrat natura,dum tamen medicamentis materiam calori febrili ſubtrahimus, dum ſanguinem ſecta vena euacuamus, dum refrigerantibus calorem febrilem extinguimus, operari vere medicum dicemus. At ſolutam vnitatem nullùm tollit medicamentum,ſiue ſimplex ſit, ſiue cum cauitate, ſed quicquid neceſſarium eſt, natura perficit,niſi impediatur: & propterea dicebat Gal. 4. Meth. 3. ſiue vulnera ſimplicia ſint,ſiue cum cauitate, ſi quis diligenter æſtimet,ex fugiendis,& proſpiciendis i js quæ naturæ officiunt, ſanatio perficitur. At hic videmus ſecundo ſcopo Galenum intentum, remouendi impedimenta vnionis vulnerum, nullam potioris feciſſe mentionem roborandi,fouendi,atque conſeruandi naturalis caloris, qui pręcipuum eſt inſtrumentum ipſius naturæ. Scimus enim inciſa cute, & naturali tegumento, quo naturalis calor per omnes partes diſperſus continetur,imbecillem reddi naturam, partis illius debilitato calore, illi in operibus inſeruiente,tum diſſipata eius ſubſtantia, tum occurſu qualitatis extraneæ ambientis,quem antea non fuerat experta. Vt mirari non parum ſubeat, quomodo Galen. de i js,quę ex imbecillitate caloris proueniunt,adeò fuerit ſollicitus, remedia excogitans, quæ ichores & genita excrementa abſumerent,cauſam verò generationis ipſorum negle-

Galenus nullam caloris naturalis fouendi in vulnerum indicationibus habuit rationem.

glexerit; vt proinde crediderit, curationem nullam vlnerum tranſigi poſſe ſine vſu exſiccãtium, & detergentium; vt eo etiam deuenerit primo Meth. 4. vt aſſeruerit, debere huiuſmodi medicamenta vndique vulneris partes tangere. At enimuero id faciendum eſſet, quia ob imbecillitatem caloris in dies multa generantur excrementa ex cute naturali operculo aperta, & quotidie arte parato, ſoluto, detecto vulnere, ſpiritibus diſſolutis, & ambientis frigiditate illi inducta. Quod ſi hoc fugiemus, tegumentoque apto ſpirituum diſſolutio impediatur, & externa refrigeratio, foueaturque illo, pauciſſima producentur excrementa & bene diſpoſita, quæ aut per inſenſibilem habitum, vel ſenſibiliter per effluxum, vt dicemus, paratum facile effluent. cum vero difflatio caloris, & ſpirituum, & refrigeratio illius, & partis, ſit ex naturali tegumento inciſo, cum ſubito illud reſarcire nequeamus, illius loco aliquod arte erit parandum, quod ad naturalis conditionem accedat, ſed vt ſuppleat caliditate aliqui præualens.

Vulnera oĩa ſunt caua.

12. Vulnera licet paſſim à Gal. in ſimplicia, & compoſita diuidantur, hæcque caua appellet; certum tamen etiam eſt, quæ ſimplicia dicuntur itidem etiam caua eſſe, cum in labiorum diſiunctione neceſſarium ſit cauitatem adeſſe, cùm enſis ad penitiora peruenerit; ſed ſimplex dicitur, quia neque cutis, neque caro deficit, & per ſimplicem labiorum vnionem cauitas repletur, & nihil amplius remanet niſi, vt appoſitè partes glutinentur. at veri caui vulneris cauitas non poteſt repleri, niſi per nouam carnis generationem. Duo hæc genera vulnerum quamuis diſſimilia ſint, & in aliquibus diuerſam, vt dicemus, habeant curationem, in vno tamen conueniunt, quod præcipua curandi in vtroque ratio & indicatio poſita ſit in fouendo calore naturali tegumento aliquo non multum diſſimili à tegumento naturali cutis. In qua re in vniuerſum proponenda erit generica curandi ratio, & tegumenti genus genericum; vt more noſtro exceptiones, & cautiones, ani-

Vulnera omnia cur diuidãtur in ſimplicia & caua.

maduerſioneſque addere poſſimus. mox verò curationes particulares reſpectu varietatum ſimilarium partium, & organicarum, à quibus magnam etiam varietatem modi curandi deſumendam docebat Galenus 3. Meth. 19. diſtinctè addemus ſuas ſemper in curando exceptiones, cautiones,& animaduerſiones more noſtro.

Vulnerum ſimpliciū in carne ratio.

13. Oblato itaque vulnerato ſano alioqui & boni habitus, in quo neque inciſum ſit vas aliquod magnum, neque neruus læſus, ſed in carne ſimplici facta ſit continui ſolutio; niſi tantum ſanguinis effluxerit quantum expedire videbitur, vt & vulnus ſiccius reddatur, fluxioniſque tollatur omnis occaſio,permittendum erit,vt effluat; mox vero ſupprimendus erit; quod facillimè obtinebitur, cum ſupponamus ex capillaribus carnis venulis venire, vel ſi vis filis, aut intinctis in vino aliquo auſtero, aut adſtringente, vel aqua ſimili mox diligenter vulnere emundato, ne quid inter vulnera contineatur, adducenda erunt labia ad mutuum contactum, vel ſutura, vel glutine hinc inde colligatis labijs. Scito deligatione & bene aptatis faſcijs id etiam tentari, quas deligationes agglutinatiuas appellare ſollent; ſed quoniam eorum tantummodo vulnerum labia adducta conſeruare poteſt, quæ per longitudinem muſculorum ſunt inflicta, aut leuiter per obliquum (cum enim tranſuerſa ſunt,deligatio non ſufficit, ſed, vt dicebat Galenus 3. Meth. vltimo, tum ſuturis, tum fibulis in his vtendum eſt) tum etiam quod in ſolis artubus vti deligatione pulſumus, quoniam in opere peragendo cernere non poſſumus,quomodo labia ſe habeant, & num labia decenter ſint diſpoſita; præterquam quod periculum etiam imminet ne dum faſcia circumuoluitur, & labia conſtringuntur, lintei aliqua pars corrugata intra vulneris labia comprehendatur, non multum in vſum ducendam cenſerem, aut certè multo rarius. Labijs igitur ad mutuum contactum ſimilibus remedijs deductis, conuenienti tegumento veſtienda erit pars: & quamuis ſatis ſit fouere naturalem calorem, &

ro-

roborare, aut corpulentia, aut qualitate; eligibilius tamen fuerit, ſi actionem naturæ agglutinandi adiuuet exſiccanti facultate cum aliqua adſtrictione,quo defluens ſanguis pro vulneratæ partis nutritione ab omni ſuperflua humiditate expurgetur; & ad quandam viſciditatem deducatur, vt facile fiat gluten,& labia facilius connecti poſſint. Tale quidem medicamentum ſit reſina terebinthina, vel abietina; quibus,ſi f luidiores fuerint,addi poterit ceræ aliqua portio ad conſiſtentiam aliquam. Tachamacha etiam ad hunc vſum erit maxime accommodata; & vt melius extendi poſſit,emollietur cum aliquo oleo eiuſdem facultatis, vt oleo de momordica, vel hypericino completo pro quarta vel quinta parte: Balſamum peruanum conueniet; ſi molle fuerit,cum cera ad conſiſtentiam deducetur; ſi album grumoſum emollietur,vt Tachamacha. vt & ſuccus contentus in folliculis vlmi incraſſatus. placet & ceratum Barbarum,& Palmeum. Placet magis Tachamacha cum cerato de betonica compoſita,cum leui portione olei de momordica. Parari præterea poterunt ex arte ex vulnerarijs herbis, ſymphyto,ophiogloſſo,ſanicula,piloſella,polygono,biſtorta,& ſimilibus bene coctis,& per ſetaceum traductis,additis aloe, ſarcocolla, ſanguine draconis, ſubtiliſſimè puluerizatis & reſina terebinthina,& abiegna exceptis. Horũ aliquod extẽdetur ſuper linteum lineũ bene contextum, longitudinis,& latitudinis, vulneris magnitudini correſpondentis, ita vt vulnus tegat, & aliquid etiam de adiacentibus partibus apprehendat. Deinde illi ſuperponentur tot lintea duplicata vel triplicata, quot ſatis ſint ad fouendum calorem natulem partis,& ad arcendas iniurias aeris ambientis. Inde deligatio retentiua adhibenda eſt.

Nunc inſtituti mei eſt,animaduerſiones & cautiones addere,& more meo exceptiones regularum apponere. In vulneribus sãguis nõ ſtatim ſiſtendus.

14. In ſimplici hoc vulnere non ſtatim ſiſtendus eſt ſanguis f luens, ſed conſiderata quantitate eff luxi, priuſquam ad medicum venerit, & corporis habitu, & vita anteacta,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

permittemus ſanguinem effluere, vt prudentiæ medici viſum erit. ſic enim, & ſiccior, & gracilior reddetur, minus apta inflammationi, & fluxioni.

Sanguine fluente ex vulnere nõ eſſe vulnus cõſuendũ.

15. Hinc reprehendẽdi ſunt, qui vulnus cõſuunt fluente adhuc ſanguine; vnde inter adducta labia collecto ſanguine, concreto, putrefacto, & ſuppurato inflammatio, producitur, & agglutinatio impeditur.

Ante vulnerũ curationẽ peregrina corpora auferenda.

16. Antequam etiam veræ curationi manum apponamus, peregrina omnia corpora, pili, grumi, & ſimilia intra vulnus contenta auferenda ſunt, & abſtergenda vel linteo, vel molli lana, vel xylo, ſtylo aduolutis, vel etiam ſi opus ſit vino ſubdulci calente.

Faſciarũ & deligationũ quã ta vtilitas, & varietas

17. In vulnerum deligationibus, & faſciis parandis quanta adhibenda ſit diligentia, & quanti fecerint duo illa lumina Hip. in lib. de officina med. & Gal. ibidem & lib. de faſciis oſtendunt, vt non ſolum in ijs expoſcant aut agglutinationem, vel retentionem, vel expulſionem, & vt tutò finem intentum ex ea obtineri poſſit, aut ex ea nihil incommodi eueniat, ſed etiam vt aſpectu ſint iucunda: quam quidem elegantiam in omnibus etiam artis operibus attendendam præcipiebat Hip. quapropter in ijs aliquantiſper erit inſiſtendum, & primo vt adducta labia conſeruare valeat; firma eſſe debet, & valida, non fragilis & lacera: vnde Gal. 3. Meth. c. 4. dicebat. oportet autem, quod circumijcitur, neque molle nimium ſit, neque algæ modo fragile, quò tutò contineat, ſufficientemque habeat latitudinem; quam communiter ſtatuunt quinque digitorum tranſuerſalium in femore, quatuor in crure, trium in brachio, & vnius in digito.

Faſciarũ latitudo varietas & qualitas.

18. Varianda tamen erit in latitudine pro vulneris magnitudine: neque enim vulnus ſolum comprehendere debet, verum etiam aliquid ſanæ partis tam in ſuperiori, quàm in inferiori parte, ne vulnus tanquam zona vinciat, quod importunum eſſe docebat Hip. 3. de fract. T. 8.

19. Sufficientem habeat longitudinem, vt toties membrum

brum circundare poſſit quoties opus ſit ad labia adducta conſeruanda.

Hyberno tempore,& frigida aut ventoſa conſtitutione pluribus circumuolutionibus vti oportet, vt pars laborans melius ab ambientis iniurijs protegi poſſit, quamuis ſi triplicatis linteis more noſtro vulnus protegatur nõ adeo neceſſaria erit multiplicata hæc circumuolutio.

Faſciarũ longitudo quæ.

20. Sit æqualis,& eminentijs carens,ne inæqualem reddant deligationem. Vnde Gale. lib. de faſcijs dicebat: Careant quoque eminentijs,ita vt nullas oras habeant,à lateribus aut contextas, aut inuerſas, conſutaſque: neque etiam fila aut fibræ extent: vt enim quæ eminent inæqualem reddunt deligationem;ita,quæ extant, impediunt,ne expeditè circumducatur.

Faſciarũ qualitas quæ.

21. Ne autem detrimentum aliquod afferat faſcia, mollis eſſe debet,ne premat nimium duritie;& leuis,ne ſit onerosa;ſuturis inæqualibus careat,& alijs eminentijs,quibus poſſit comprimere, & dolorem inferre.

Faſciarũ ſubſtantia quæ.

22. Sit albi coloris; vt quod ex vulnere perfluit poſſit facilius obſeruari.

Faſcia ſit coloris albi.

23. Munda ſit,& tenuis;ſordida enim turpitudinem affert; & tenuis, ne circumuoluta nimium affert tumorem. Hinc Hip. lib. de ijs,quæ in offic. med. fiunt,ſect. 2. T.9 de faſciæ mundæ tenues,leues, molles. & l. 29. lintea paranda ſunt leuia,tenuia,munda,mollia,lata, ſuturis carentia,& eminentijs,integra, ideſt, firma, vt poſſint extenſiones, ferre. & per lintea Gal.ibi intelligit faſcias. quod lib. de faſcijs confirmauit.

Faſcsa ſit munda & tenuis.

24. Parata faſcia apta deligatio eſt inſtituenda,quæ oras addnctas perfectè conſeruet: quod vt fiat, ex duobus initijs circumducendum eſt vinculum,vt monebat Gal. 3. Meth. 4. & Celſus lib. 5. c. 26. plicari enim debet faſcia ex vtroque capite ad medium, ab oppoſita vulneris parte initium ſumendo, primaque & ſecunda reuolutio ſupra vulneris labia deduci debet.

Deligatio quomodo facienda.

Deligatio ora vulnera vtrinq; cõprehendat.

25. In qua operatione illud animaduertendum, vt faſcia aliquid de ſana parte vtrinq; compræhendat. neq; enim deligandum eſt vulnus tãquam zonac. Sic.n.nec perfectè aut labia deduceret, aut cõtineret, doloremq; inferret.

Deligatio neq: arcta, neq; laxa nimis.

26. Non ſit nimium laxa deligatio quia inquit Gal. 3. Meth. 4. nihil efficeret: non enim adducta labia contineret; neque nimis arcta, quia comprimendo dolorem inferret.

Deligatio quãdo eſſe debet inæquales.

27. Annotauit Celſus lib. 5. c. 26. ſi ab altera parte caro magis receſſent, faſcia ab ea magis attrahetur; ſi æque ab vtraq; tranſuersè compræhendere oras debet; aut ſi id vulneris ratio non patitur, media primum inijcienda eſt, vt tamen in vtramque partem ducatur. Talis deligatio non ſolum adducta labia conſeruat, ſed etiam partem à fluxione defendit.

Puluilli triangulares maximè vnioni inſeruiũt.

28. Auicenna 44. Tract. 1. cap. 8. pulcherrimum ligandi vulneris modum tradidit, quo, ſi in coniungendis labijs quis vtatur, aptiſſimè id præſtabit. eadem deligandi ratione vtitur. ex duobus enim initijs circumducit vinculum. verum in maioribus vulneribus, vt melius fiat, & conſeruetur labiorum adductio, excogitauit duos puluillos triangulares, & vtrinque vnum apponebat, ita vt amborum latera ſecundum vulneris longitudinem diſpoſita, quæ proinde vulneris longitudinem excedere oportet, ſe reſpicerent; inde ex duobus initijs deligabat. Et magis faciunt ad labiorum adductionem triangulares iſti plumaceoli, quam ſi quadrati eſſent, aut ſi lintea multipliciter plicata apponerentur; quia faſcia ſuper triangularis plumaceoli angulum ducta impellit plumaceolum vna cum ſubiecto labro ad contrariam partem, &, vt idem dicebat Auicenna, coarctat ſuper fiſſuram tantum, quod non ſic fieret, ſi quadrati eſſent. Quinimo in noſtra hac curandi ratione tegumenti vicem gererent plumaceoli: parantur enim ex lana molli, goſſypio, aut tenui ſtuppa linteo tenui excepta, aliqui ſe hanc intentionem adimple-

re

re melius credunt, ſi hoſce puluillos aliquo liquore madefecerint, puta ſi vino, vel oxycrato, vel albo oui, vel aliquo ſimilis facultatis medicamento illinierint.

Labia vulneris quõ adducẽda.

29. Verum in adducendis labijs vix animus conquieſcit in ſola deligatione; ſed ſi linteo, quod pro operimento adhibendum eſſe diximus, in aliquo ex propoſitis medicamentis agglutinantibus intincto, & vulneri ſuperpoſito deligatio hæc Auic. ſuperaddatur cum plumaceolis, optimè conſultum exiſtimarem.

In ſuturis quæ ſpectanda.

30. Sutura in genere hoc vulnerum multo frequentior eſt; ſed quoniam pro ratione vulneris, & partis laborantis varianda eſt forma conſuendi, in modo labiorum vniendorum, in acus forma, in punctis diſponendis, in fili qualitate, & aliis; non immorabor in ijs tradendis, cum hæc limites cautionum excedant. Illud primum animaduerto, non eſſe conſuenda labia, vbi, per diſtantiam labiorum cauum adeo vulnus cognouerimus, vt niſi ex fundo naſcente carne repleatur cauitas ad facilitanda cicatricem, curatio ſperari non poſſit: ſubcreſcente enim in cauitate carne, multa inde incommoda naſcuntur, & in irritum abit omnis noſter labor cum dedecore artificis, & duplici dolore ægrotantis.

Sutura nõ adhibenda in multũ hiãte vulnere.

Celſi ſẽtentia refutata de ſutura faciẽda nõ vniẽte.

31. Non placet Celſi conſilium in ſutura facienda in hoc ſimplici in carne vulnere, quod ora vulneris ex toto non coniungantur; vt ſi quid intus humoris concreuerit, poſſit emanare. ſpecies enim vulneris ad hoc nos non cogit: & ſi non ex toto coniungantur, quomodo ducentur ad contactum mutuum labia, & quomodo agglutinari rectè poterunt; & quomodo non deformis inducetur cicatrix.

Sutura vbi nõ vtẽdũ.

32. Semper cauendum erit in hac operatione, ne venæ, arteriæ, nerui, tendineſue, acu traijciantur.

ſutura quõ faciẽda in muſculo lato tendine operto.

33. Sed quid agendum, ſi carnoſa pars muſculi tendine lato contegatur? ſi enim ſolam cutem conſuamus, diſſectæ muſculi partes inconglutinatę permanerent; ſi muſculũ

cum

cum tendine conſuamus, conuulſionis periculum acutẽdine traiecto quaſi certum incurremus. Gal. conſilium ſequemur 3. de compoſ. med. ſec. genera, c. 2. denudandus erit muſculus à tendine, & ſola carnoſa pars ſine tendine vna cum cute erit ſuenda.

Sutura cruentis quando adhibẽda.

34. Quamuis autem non ſtatim fluente adhuc ſanguine ad ſuturam labiorum eſſe deueniendũ iam docuerimus, ſed expectandum effluxus ſufficientem ſanguinis quantitatem, & vt vel ex ſe, vel arte ſupprimatur: exercenda tamen erit hæc operatio, dum recens adhuc eſt vulnus; & cruentum, nec labia adhuc rigida euaſerint: niſi enim trahenti facile obſequantur, ſutura cum ipſis inferetur, & dolores ſuperuenient, & forſan caro à filo abrumpetur. Et hoc eſt, quod Celſus de ſutura & fibulis loquens dicebat. Neutra enim vim deſiderat: ſed eatenus vtilis eſt, quã cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur.

Vnionis per fibulas præſtãtia.

35. In tertia ratione deducendi vulnera, quæ fibulis antiquitus viſitatis, non multum fortaſſe à noſtra per gluten ratione diſtinctis illud conſtanter affirmo; hanc omnibus videri mihi præferendam, quod citra dolorem operam ſuam præſtet: ſed in ea illud erat incommodi, quod cum non niſi poſt ſex horas exſiccetur, & ante exſiccationem nullius ſit vſus, & interim; niſi vulneris labia adducantur, contraherentur, rigidaque euaderent, & minimè obſequentia, ex quo etiam recta vnio perfici non poteſt: vnde plerique prius ſuturam adhibent, poſtea glutem, cui diligentiſſimus Cæſar Magatus glutine ex arte parato, & quod

Fibularum deligentia ex Magatõ ſumẽda

ſemper paratu haberi poteſt occurrit: cerato parato, quod ad manus promptum ſemper eſſe poteſt, vt ſtatim ſine ſutura labijs diſciſſis occurrere poſſimus. quale ſit, ex quibus, & quomodo componendum quomodo etiam per fibulas ſit in vſum ducendum, ex accuratiſſimo eius libro de vera medicatione vulnerum colligi poteſt: adeo enim diligenter rem hanc proſequitur, vt ſuperfluus ſim, ſi hoc loco illa repeterem.

36. Vni-

36. Vnitis aut adductis ad agglutinationem vulnerum ab initio labiis, quamuis in hoc curandi modo pauciſſima generari ſoleant excrementa, ſi tamen ob vulneris magnitudinem ſuſpicio adſit, ne generentur excrementa aliqua, vel ichores, & ſitus inducendus erit aptus ad effluxum, & effluuia in vulnere,& tegumento erunt reliquenda. Vnitis labijs quid præſtandũ

37. Poſt vero ad fluxionem inhibendam,& impediendam inflammationem repellentibus vtendum erit,& ſi vrgeat periculum præſentaneæ affuſionis humorum, intercipientibus,quæ conſtringendo & refrigerando repellant, & anguſtiores vias,per quas fluunt humores, reddant,vt poſca,vino granatorum,vino auſtero, omphacio, ſucco plantaginis,ſolatri, addito vino auſtero, aut leui aceti vel omphacij portione,linteis in ijs madefactis duplicatis, aut triplicatis,& ſæpius permutatis, donec tranſeat fluxionis periculum in partibus adiacentibus. non vrgente verò adeo hac indicatione, contenti eſſe poterimus oleo roſato ſimplici, vel ex oliuis immaturis. Fluxio q̃uo inhibenda.

38. Defenſiuum, quo paſſim vtuntur ex bolo Armena, ſanguine draconis,& oleo roſato & ſimilibus, non omnino probatur; eum enim paulo poſt exſiccetur,& hæreat parti, vt nonniſi vi poſſit detrahi, quin & poros cutis obſtruens calorem non naturalem in parte, cui hæret, accendit, potius fluxioni præbet occaſionem,quam ipſam prohibeat. Defenſiua cōiter viſitata non multũ probanda.

39. In huiuſmodi vulneribus ſimplicibus,ſi ſanis & bene habitis corporibus contigerint, non ſemper mittendus erit per ſectam venam ſanguis; nec ſemper purgandum, aut omnino tenui victu ſemper vtendum: ſi enim multus ſanguis effluxerit, aut non multo ſanguine corpus refertum eſſe cognouerimus, cum magnus non adſit morbus, nec talis immineat, ob fluxionem, & inflammationis periculum, cumque plethoram non adeſſe ſupponamus, aut nulla ſanguinis miſſione,aut parca opus erit; quod prudentiæ medici erit committendum. cum autem cacochymum non ſupponamus corpus, non ſemper neceſſariam indica- Vulnera in ſanis ſimplicia ſanguinis miſſionẽ, purgationem, & victum q̃uo reijciam.

mus purgationem, aut ſaltem non niſi blandam ex ſyr.roſ. ſol. manna, & ſimilibus, cum decoctione thamarindorum: tenuis autem victus ratio in iuuenibus & bene habitis ſæpe ſolet humores acuere, ac bilioſum ſanguinem reddere; & propterea quantitas quidem erit imminuenda, at ad tenuitatem ducere ſæpè nocuum cognoui.

Vulnerum cauorum duplex apud antiquos & recentes curandi ratio

40. Caua vulnera carnis generationem expoſcunt, ſiue quid telo, & vulnerante cauſa ſit de motum, aut contuſum, vt in pus verti neceſſarium ſit; ſiue quia labia adeo diſſideant, aut rigida ſint, & contracta, aut quia vulnus ſit adeò profundum, vt nulla arte ſecundum omnes partes adduci poſſit, & iō requiratur carnis generatio, qua cauitas repleatur, & ita reſtituatur priſtina vnitas; hoc vt præſtent duplici hactenus via, & antiquos & recentes medicos inceſſiſſe video, & omnes ex præcepto Hip. lib. de vlceribus, vbi habet: At vero recentiora vulnera omnia, tum ipſa, tum circumſitæ partes minimè inflammationem incurrent, ſi quis quamcitiſſimè ſuppuret, & pus ab oſculo vulneris interceptum non ſupprimatur: aut ſi quis aduertat, vt omnino non ſuppurentur, præterquam neceſſario, eoque parciſſimo pure, & ſicca ſint quammaximè ex medicamento non moleſto. Ex qua Hip. ſententia, duplex vlceris caui curandi modus apud antiquos, & recentiores medicos emanauit. Alij enim ſiccantibus medicamentis ad hoc vtuntur, vt quam pauciſſimum pus generetur, cum Hip. & Gal. videant vulnera paſſim exſiccanda ſcripſiſſe. ſic aqua ardẽte, balſamis, & peruano, & arte facto, oleo ex herbis exſiccantibus facto, oleo Hiſpanæ, oleo hyperici officinarum, & ſimilibus linamenta illinunt, vel imbuunt, & per vulnus diſponunt, & in profundioribus ad fundum inſtillant, aut in anguſtis per turundam imponunt: & extrinſecus linteum apponunt iiſdem medicamentis refertum: tandem puluillos & lintea ſuperponunt, atque quotidie detecto vulnere bis hoc modo vulnus tractant. Alij prius ſuppurantibus puris generationem promouent dige-

ſti-

ſtiuo appellato, quod etiam vario modo parant ex therebentina lota & vitello oui, addunt aliqui farinam tritici, pollinem thuris alij; alij oleo roſato, terebentina, & cera æquis portionibus ad ignem ſimul ductis; alij alijs, vt in contuſis bellico fulmine. in quibus bis in die medentes inſiſtunt, donec vulnus dolore vacet, rubor euanuerit, & labia æqualia & mollia reddita ſint; mox ad abſtergentia tranſeunt, mundificatiuo vocato, vel terebentina & oleo roſato mixtis, vel farina hordei, & melle roſato, & alij alijs. Deinde rubente ſine dolore vulnere, & medio modo inter humidum & ſiccum conſtituto ad ſarcotica veniunt, vt cauitas carne repleatur, & vtuntur pulueribus ex aloe, thure, iride, ariſtolochia rotunda, myrha, mumia, ſarcocolla; alij ex æquis portionibus thuris, myrrhæ, & aloes puluiſculum ad hoc paratum habent, & cerato tum de betonica vtuntur. Variandaque hac & mutanda cenſent ex Galeni præcepto 3. Meth. 38. & vltimo pro varietate temperamenti totius, & partis affectæ, & temporis anni. & dum in vulneribus vtuntur, eos vulneri inſpergunt, ſuperponuntque fila euulſa, ſiue ad imbibendam ſuperfluam humiditatem, poſt ceratum aliquod exſiccans adiungunt, vt diapalma, ceratum barbarum, de betonica, & huiuſmodi: quotidie autem ſemel & bis ſoluto vulnere medicamenta imponunt. Tandem ad epulotica deueniunt, vt loco cutis deperditæ cicatrix induci poſſit, exſiccantibus, & adſtringentibus, vt exſiccata carne, & indurata, cicatrix loco cutis induci poſſit, vt docuit Galenus 3. Meth. cap. 5. ad quod præſtandum vtuntur cerato diapalma, barbaro, de ceruſa, de thutia, & ſimilibus, aut filamentis aridis, vt imbibant ſi quid emanauerit humiditatis, & ſicca caro reddatur; & in hoc etiam quotidie vulnus curant. Hoc ſecundo curandi modo ſcimus vſum fuiſſe Celſum lib. 6. cap. 26. & Auicennam, & reliquos Mauritanos; & ex recentioribus pleroſque.

14. Dux

Quæ quidem recipienlę ſed non æquales nouo do curādi.

41. Duæ hæ vulnerum cauorum curandorum rationes cum antiquæ ſint, præſtantiſſimos habuerint & habeant ſectatores, à fontibus Hip. & Gal. fluxerint, tot experimẽtis ſint firmatæ; nullo modo à nobis reprobari poſſunt, ſed tanquam bonæ recipi debent. ſed cum per nouum hunc modum medendi, quotidie quilibet obſeruare poſſit ægros tutius curari, & longè facilius, citius, & cum minori moleſtia, quin & cum paucioribus expenſis; cum breuiori tempore ſanitas ſubſequatur, & pauciſſimis viſitationibus indigeant, neſcio cur hæc ipſa cæteris non ſit præferenda.

Sarcoticis nõſunt per ſe adſtringentia miſerenda.

42. Cum tamen conſuetæ curandi rationes non ſint reprobandæ, in iJs more noſtro etiam aliquid erit animaduertendum. & primo euitandus maximè erit error aliquorum, qui non animaduertentes, in qua re poſita ſit natura ſarcoticorum, & qua ratione ad carnem generandam introducantur, adſtringentia admiſcent; cuiuſmodi eſt maſtix, ſanguis draconis, bolus armena, terra lemnia, & huiuſmodi in hoc enim non parum differre docuit Gal. 3. Meth. 4. & 2. de compoſ. med. per gen. cap. 20. glutinantia & ſarcotica ſiue carnem generantia: quod in glutinantibus maior eſſe debeat ſiccitas, quàm in ſarcoticis quæ enim carnem producere debent, detergendi vi debent eſſe prædita, vt non ſolum ſiccent humiditates ſuperfluas, ſed ſordes abſtergãt: at glutinatoria neque detergere debent, neque expurgare, ſed potius ſubſtantiam in vnum cogere. quam facultatem habere ſcribit medicamenta auſtera & adſtringentia, à quibus, dum carnem produci procuramus, maximè cauendum monet, ne ſordes vulneribus affigant magis, quam facile poſſit abſolui, vt docuit Gal. 6. de compoſ. med. per gen. cap. 5.

Agglutinãtia & ſarcotica varianda pro varietate natura.

43. In glutinantium & ſarcoticorum vſu video practicantes ſæpenumero aberrare; iiſdem fere in omnibus naturis in omnibus partibus vtentes: cum non omnis natura eadem agglutinantia & ſarcotica expoſcat; ſed ſiccior & valentior, valentiora, & ſicciora; humidior, & imbecillior debilio-

biliora, vt docuit Gal. 3. Meth. 7. à quo mutatus eſt Paulus lib. 4. c. 4. & Auic. Quarta quanti Tr. 1. c. 4. & 11. & 4. primi Doct. 5. c. 28. ex quibus quilibet perpenſis naturis totius, & partium, iiſque conſentientibus aut diſſentientibus poterit colligere, quo ordine agglutinantiū, & carnem generantium vtendum ſit. Valentioribus & ſiccioribus ariſtolochiæ radix, & panaces tanquam valentiora cōueniunt: minùs ſiccantia, & imbecilliora, vt farina hordei, fabarum, thus: media inter hæc ſunt erui farina, iridis puluis, & ſarcoticus dictus, & qui ex æquis portionibus myrrhæ, aloes, & thuris conficitur, vnguentum baſilicum, ac de betonica, de gummi helemi; oleum de hyperico, oleum Hiſpanæ, & Balſama tum peruanum, tum artificialia. ſed in iis mihi non eſt inſiſtendum, cum ſint aliena ab inſtituto meo.

44. Stuppatæ, quæ paſſim in vſum ducuntur ad ſiſtendum ſanguinem, non ita ſæpe admitti debent, & non niſi, vbi aliis præſidiis coerceri ſanguis non poteſt, inciſa vena aliqua magna, aut arteria: nam ſiccatæ, vulneratas partes cōtrahunt, & moleſtę, & dolorificæ euadunt, & ſi pars pilos habuerit, cum remouendæ ſunt, non leuem inferunt dolorem, & non niſi in longo tempore detrahi poſſunt; potiſſimum cum pulueres addant conſtringentes, bolum armenam, terram ſigillatam, ſanguinem draconis, thus, aloem, & ſimilia oui albumini. Stuppatæ adſiſtendū ſanguinē raro in vſum ducēdæ.

45. Vbi igitur in oblato vulnerato vrgeat ſanguinis effuſio excedens, cum non niſi ex vena aut arteria vulnerata id euenire poſſit, decreto Gal. 1. Meth. 3. procurandum erit digito appoſito aliquamdiu ſanguinem ſiſtere per compreſſionem oris per ſanguinem ibi retentum concretum obſtruentem: quod ſi ne hoc quidem ſiſti ſanguis poſſit, os vaſis volſellis apprehendimus atque contorquemus, quod ſi vas carne coopertum fuerit, leuiter inciſa carne volſella apprehendetur vena, vt contorqueri poſſit, ne aſſiduè ſanguinem effundat, interimque grumo in cruſtam concreto Sanguinis ſiſtendi rationes.

ob-

obſtruatur. moxque caro circumiacens adſtringentibus erit condenſanda. Quod ſi aut digitus immitti non poſſit ad os inciſæ venæ vel arteriæ adſtringendum vel obſtruendum aliqua de cauſa, vel ob naturam partis, vt cum à cerebro vel membranis perfluit: vel vulneris, vt cum à profundis admodũ partibus profluit, & vulnus eſt anguſtum; vel patens quidem eſt vulnus, verum ob vaſis magnitudinem eo modo ſiſti non poſſit ſanguis fluens: tunc neceſſarium eſt deuenire ad ea, quæ vaſis diuiſionem obſtruunt, emplaſtica dicta, ex lenta & craſſa materia conſiſtentia, & etiam ad adſtringentia. albumen oui hac in re primas tenet ob emplaſticam facultatem iunctam cum refrigeratione qua humores repellit, cui ſæpe valentiora adiungi debent, bolus armena, ſanguis draconis, aloe, thus, & ſimilia, quę, & emplaſtica, & adſtringentem habent facultatem, quæ admixta albumini pilis leporis ſubtiliſſimis excepta, ori venarum & arteriarum apponi poſſunt, illud quaſi ſigillando: quinimo alia eiuſdem generis, vehementius adſtringentium, aut leui ſtuppa, aut ex leporinis pillis erunt ſuperponenda, atque digitis aliquamdiu comprimenda, & replendum vulnus, ſi nouæ fluxionis ſubſit periculum deligatione repellente, & comprimente ſine dolore & multiplici ſuperaddita; diligentia ea ad hibita, quam tradidit Gal. 5. Meth. 4. & copioſius Auic. 4. Quarti Tract. 2. cap. 17. ſed de cautionibus in hac re ſuo loco; nunc enim ſolum cautiones in curando cauo vulnere, quod nobis ſe ſe offeret ab initio cruentum, & cum ſanguinis fluxu, quid primo ſit præſtandum docemus.

Vulneris caui noua curandi ratio.

45. Oblato igitur cauo vulnere primo videndum erit, an conuenientem effluxum habeat ad expurganda excrementa quæ in dies generantur, & niſi adſit, parari omnino debent, aut eiuſdem aut contrarij loci diſſectione, aut per turundæ dilatantis per duos aut tres dies impoſitionem. effluuio parato, videndum, an cauitas minor reddi poſſit citra impedimentum effluuij; ſic enim & melius conſeruatur

tur calor naturalis,& citius repletur carne,quod fiet,potius fibula,& glutine: neque enim placet ſutura ad vnionem, relicto aperto effluxu per turundam, vt aliquibus videtur; neque enim vſus turundæ perſeuerans placet ob dictas cauſas; nec etiam placet ſutura lata cum interſtitio, vt excrementa exitum habeant liberum. puncta enim & filũ, vbi ad vnionem labia non deducant,& dolorifica ſunt,& ſæpe cutẽ & carnem dilacerant affluente humore ab initio,& intumeſcentibus labijs, vnde diſtractio ſequitur. Hoc facto, ad vulneris curationem erit deueniendũ. Quod fiet, primo cũ operculo medicamento aliquo fouente calorem naturalem quod mordicationis inſignis ſit expers, mediocris conſiſtentiæ, cuius vires non facilè euaneſcant, ſed aliquanto tẽpore perdurẽt infecto lintèolo; & parietes vulneris ita illiniãtur, vt ad fundum vſque peruenire poſſit, quin ſi vulnus ſit magnum, filamenta eodem medicamento imbuta extrinſecùs ori vulneris ſuperponi poterunt: ſi tamen euitari poſſunt, melius res tranſigetur: & poſt tegumento aliquo ex propoſitis medicamentis, aut adducendis ſuper linteo extenſo parato tegendum erit vulnus, raroque vt diximus, erit detegendum, ne calor naturalis partis debilitetur, ſpirituſque euaneſcant. Proximæ partes roſaceo inungi poterunt hyeme calido, frigido æſtate; aut petia linea oleo eodem intincta foueri poterunt. Poſtremo addendi puluilli, aut duplicata triplicataue lintea tegumento ad conſeruandum naturalem calorem erunt ſuperponenda: poſtremo faſcia idonea ad retentionem deligandum erit vulnus; in conuenienti deinde ſitu conſtituenda erit pars vulnerata, vt citra dolorem, quantum fieri poſſit, iaceat, commodumque effluuium ad genitam materiam excernendam habeat. Et in diebus proximè ſubſequentibus partibus circumiacentibus repellentia cum corroboratione erunt adhibenda,& ſæpius etiam commutanda.

46. Quale autem eſſe debeat medicamentum, quo per ſpathulam vulneris parietes & profunditas ſint inungenda,

medicamẽta imponẽda cauo vulnere quę & qualia.

quamuis ſatis eſſe deberent, quæ pro ſimplicis in carne vulneris curatione propoſita ſunt ſuperius: cum tamen etiam particulare aliquod & proprium expoſcant caua vulnera, in illis aliquod erit animaduertendum. Terebinthina & abiegna lacryma primas in ijs partes habent; ijs tamen permiſceri poterit oleum hyperici commune, & aqua ardens, præſertim ſi vulnus ſit profundius, ſic enim facilius ad vulneris fundum ſubſtantia medicamenti perueniet, eademque ipſa robur caloris naturalis augebit.

medicamẽta à tota ſubſtantia addẽda ſarcotica.

47. Placet tamen in magnis vulneribus quatuor ijs, aut aliquibus, aliquid etiam eorum addere, quæ à totius ſubſtãtiæ proprietate calorem naturalem adiuuant ad propria obeunda munia, vt oleum Hiſpanæ, oleũ de hyperico Magati, balſama artificialia; aqua balſami, Peruanũ Balſamũ.

Olea tenuiſſima craſſioribus liganda.

48. Neque tamen placet in cauis ijs vulneribus tenuiſſimis ijs oleis ſolis vti. cum enim ob tenuitatem partium facile euaneſcant, & in auras abeant, aliquo craſſioris ſubſtantiæ, & tenacioris erunt alliganda; erit tamen ſemper terebinthina vel abiegna lacrima in dupla aut tripla quantitate; vt terebinthinæ claræ, vel lachrimæ abiegnæ vnc. olei Hiſpanæ vn. m. vel Terebinthinæ vnc. m. balſami Peruani; & olei Hiſpanæ an. vnc. vel lachrimæ abietinæ vnc. m. balſami artificialis vnc. me.

Contuſis ſuppurãtia præmittẽda.

49. Quod ſi vulnus fuerit cum inſigni carnis contuſione, prius vti poterimus medicamento aliquo carnem facilè ad ſuppurationem ducente; quale eſt, quod digeſtiuum appellant lotum, quale tetrapharmacum, vnguentum baſilicum; & id, quod ex oleo roſato terebinthina aqua maluarum lota, butyro recenti, & cera paratur, & ſimilibus:

Dũ ſuppurãtibus vtimur, caloris naturalis eſt habẽda ratio.

50. Eodem tamen tempore fouendus erit calor naturalis partis emplaſtro aliquo circumſtantibus partibus appoſito, vt quod paratur ex farina hordeacea, fabacea, puluere, florum camæmeli, roſarum rubearum, diptamni cretenſis, anethi, oleo roſaceo, hypericino, terebinthina, & vino rubro ſubadſtringente. Quin & ex Tachamacha, gummi elemi, thu-

thure, myrrha, roſis rubeis ſiccis, terebinthina, oleo roſato omphacino, hypericino; parari ad idem emplaſtrum poterit ſane quam accommodatum, ſi inflammatio abſit.

51 Quandoq. vna deligatione, & medicatione replendi carne vulneris indicationi ſatisfieri poteſt, al quando tamẽ iterum, & tertio ſoluendum eſt, quatuor aut quinque diebus interpoſitis, ad abſtergẽda excrementa, ſi craſſiora fuerint, aut ſi aliqua carnis adfuerit cõtuſio ſaniem copioſam producens, ſiue prutitus ſubſit nimium moleſtus, aut alia aliqua ex enarratis cauſis. Et in eo caſu maxima vtendum erit diligentia, ne calor naturalis iacturam patiatur, aut diſſolutione, aut refrigeratione ab ambiente ducta: in carne autem ſi adhuc repletum non fuerit vulnus, eodem modo in eo tractando, & ei ſuccurrendo, ac ab initio factum eſt tã in medendo, quam in tegendo, & ligando vulnere. Vulnus detegendum quoties.

52. Repleto carne vulnere, vel parum deficiente cauitate, facta deligenti abſterſione partium adiacentium, & vulneris exſiccatione ex mundo linteo, aliquo vtendum erit epulotico, qualia ſunt cerata ſuperius propoſita, vt diapalma, de ceruſa, de thutia, Barbarum, & huiuſmodi, & interim tegendum eodem modo erit vulnus, & ſperandum eſt prima aut altera medicatione cicatricem fore contractam. Vulnere repleto carne quę apponenda quã do cicatrix inducẽda.

53. Sed quomodo procedendum erit, ſi vulneratus offeratur conſueta illa curandi ratione curatus? ſi in primis tribus aut quatuor diebus ab inflicto vulnere verſemur, eadem via erit procedendum, quia præter imbecillitatem caloris ex diſſlatione, ob diſciſſam cutem tegentem & illum continentem, neque ab ambiente frigiditas magni momenti eſt introducta, nec puris multa illa generatio eſt introducta, ita vt neceſſarium ſit ſæpius vulnus ſoluere ad expurgandam materiam; tegumentum tamen erit aliquanto validius, & emplaſtrum ad roborandum apponendum. In vulnere alio modo in principio curato quomodo procedẽdũ.

54. Quod ſi ſtuppatæ aut tuundæ ex ſtuppa appoſitæ fuerint, potiſſimum ſi vulnus ex ijs fuerit, quæ punctim in- Quod ſi ſtuppatæ,

aut turundæ in vſu venerint. ſlicta ſint, eas non remouebimus, niſi vbi puris generationem incipere cognouerimus, quod circa quartam fieri ſolet & tunc inſtituto modo procedemus.

Quid ſi vulnus diu tius curatũ fuerit antiquo more. 55. Quod ſi adhuc diutius curatum vulnus fuerit antiquo more, ob idque hebes, & piger euaſerit calor naturalis partis; ſi quidem vulnus fuerit patens, neque multum profundum, vt ſunt ea, quę cæſim infliguntur, neque pars ſit detecta, aut etiam læſa, quæ ab aliqua puris copia diutiùs in eo contenta poſſit noxam contrahere, vt contigeret, ſi vulnus eſſet in capite cum detectione aut læſione membranarum, vel etiam cerebri, & orificium poſſit deorſum reſpicere, ſtatim quoque noſtro hoc modo curari poterit: nam paulatim ob tegumentum validior redditur calor, & quod à principio non poterat ob imbecillitatem, mox perficiet; nec interea ſupprimi excrementa poſſiunt in effatu digna quantitate. Laudarem tamen aliquanto frequentiùs detegi vulnus, ad cauitatem, & labia expurganda, ſed diligenter curandum, vt citò operatio illa exerceatur, & cum cautione, & tegumentum eſſe debet aliquantò validius, & plura lintea ſuperponenda; habito tamen ſemper reſpectu temperamenti & conſtitutionis tum corporis, tum temporis.

Si vulnus anguſtum ſit & ſine effluxu quid præſtandum. 56. Si vero anguſtum fuerit vulneris orificium, neque deorſum commodum habeat effluxum, aut impurum fuerit corpus, aut os aliquod læſum ſit, aut nobilis pars detecta, non eſt ſperandum naturalem calorem ad priſtinum ſtatum poſſe reduci per tegumentum; & ex multa puris generatione, ſi non expurgetur, mala non parui momenti inſequi poſſent: idcirco cum præſtantiſſimo Magato cenſeo, in eo caſu ſatius eſſe ſequi curationem per turundas; ſed tunc etiam fiſtulatis turundis impoſitis, vt materiæ exitus pateat; præſtaretque rariùs vulnus detegere, puta tertio quoque die; ſic enim & minùs diſſoluetur calor, & ambientis frigiditatem magis effugeremus; & media via incederemus.

57. Ac

57. Ac quamuis & conſeruatio caloris naturalis partis, & ſpirituum, ne diſſipentur, & nouæ fluxionis periculum omnibus perſuadere poſſint, optimum eſſe conſilium, rarò vulnera diſſoluere; quia tamen aliquando aliqua occurrunt, quæ neceſſitatem imponunt medicis ſoluendi vulnera, quæ erunt exceptiones regularis huius curationis, quæ à nobis potiſſimum in ijs libris traduntur; breuiter caſus proponendi erunt, in quibus, & ſolutio, & detectio vulnerum erit admittenda, & qua cautione id ſit præſtandum. Detegẽda ſæpius vulnera quando.

58. Et primum detegendum erit, ſi manuali aliqua operatione curationem opus habere cognouerimus. Vulnera detegenda in operationibus.

59. Aut quia, illis ſic poſcentibus aliquid manu demendum aut addendum ſit.

60. Aut quia medicamentum aliquod apponendum ſit, aut addendum, aut mutandum. Aut vbi aliquod demendum.

61. Aut ſi aliquid aut adnatum, aut occurſum in vulnere cognouerimus, quod integram ſanationem impedire poſſit, vt in carne ſpongioſa ſuccreta: tunc enim ſoluendum vulnus, vt medicamentum apponi poſſit, quod eam exſiccet & auferat, alioqui cicatrix induci non poſſet: potiſſimum ſi calor maiorem eorum partem præſtiterit, quæ perficere deberet, vt ob id tegumenti ceſſet neceſſitas. Aut ſi mutandũ medicamẽtũ. Aut ſi quid enatũ quod ſit auferendum.

62. Similiter detegi debet, & ſine noxa multa poteſt vulnus, vbi ob ſuperfluam humiditatem carnis in cauitate genitæ cicatrix induci non poteſt: neceſſaria enim tum eſt exſiccatio vulneris, & medicamenti appoſitio, quod cicatricem inducere poſſit ſiccando, & adſtringendo carnem. Aut ſi caro enata ſit nimis ſpongioſa.

63. Quin ſi ob cacochymiam corruptio in parte, gangræna, aut inflammatio orta ſit, ſolutio erit facienda: fluxus & ſanguinis effluuium ex vulnere maximè indicat ſoluendum eſſe vulnus, & detegendum ne vires proſternantur, vt oportunis præſidijs ſiſti poſſit.

64. Gangræna & ſphacelus id etiam perſuadent, ne & pars emoriatur, & reliquas partes, tum & totum ad in- Aut ob gãgrænam.

teritum ducat; poſtulant enim præſentanea remedia, ſacrificationem, abſciſſionem, inuſtionem, & ſimilia in quibus manuali operatione opus eſt.

Aut putredo, ſordes, & vermes geniti.

65. Ingens putredo, abundantia ſordidorum excrementorum, & inde geniti vermes, detectionem vulneris etiam indicant; potiſſimum ſi cacochymia ſubſit, aut aeris inquinamenta aliqua: inde enim imminet ſuffocatio caloris innati, & partis corruptio. Itaque manuali indigent abſterſione, & medicamentis validè abſtergentibus, & validioribus exſiccantibus ad cohibendā putredinem. quin & vt fœdi & mali vapores, quos à putrida illa materia eleuari neceſſe eſt, liberum habere poſſint exitum.

Aut impeditus effluxus.

66. Si forte etiam effluxus paratus commodè officium ſuum non faciat, aut errore medici, aut ob ſitum partis, aut quod à grumo aliquo via ſit obſtructa, ſoluendum erit vulnus, vt commodiorem inducere effluxum poſſimus, aut impedimentum auferre.

Et partis inflammatio.

67. Inflammatio partis, cui non licet niſi per vulneris oſculum ſubuenire, quando pars ex præſtantioribus fuerit, ſolutionem poſtulat.

Retentum & corpuſculum.

68. Retentum quoque corpuſculum aliquod, quod primis diebus extrahi non potuit, & ſine manuali operatione aut medicamentorum ope extrahi non poteſt, quoniam expectandum non eſt, vt vna cum pure à natura propellatur, vt quæ neceſſaria ſunt, agamus, ſolutionem requirit.

Vt & os ſeparatum.

69. Idem dicendum eſt de oſſe à natura ſeparato, non tamen extra pulſo, & ideo aut carnem pungente, aut effluxum obſtruente.

Quin & abſceſſus.

70. Abſceſſus quoque ſuperuenien s, ſi natura per ſe euincere non poſſit, aut commodum materia collecta exitum non habeat: ſed manuali operatione aliqua opus ſit, ſolutionem expoſcit.

Vt & vehemēs dolor anodynis mitigādus

71. Vt & dolor vehemens obortus, ſi anodynis ſit mitigandus, ad idem cogit.

72. Eroſio, & ingens pruritus adeo quandoque vrgent,

vt ad ea demulcenda cogamur vulnus ſoluere; & detegere, ad abſtergendam mordicantem materiam, & demulcendum pruritum.

Quin & eroſio & pruritus.

73. Hæ omnes detegendi vulneris occaſiones planè oſtendunt, non ratione curationis vulneris per ſe id fieri in ea uo vulnere, ſed ob ſuperuenientia ſymptomata.

Vulnera ſoluēda nō per ſe, ſed per alia.

74. At ſine ijs, donec carne repletum fit; nulla nos cogit neceſſitas vulnus ſoluere: quamuis non adeò hac in re ſim obſtinatus, vt carne ex parte genita, & inflammationis periculo ſuperato, ſiquis vellet eo tempore in ægrotantis, vel aſſidentium gratiam ſemel aut bis vulnus ſoluere illudque abſtergere, nouumque tegumentum apponere, potiſſimum, ſi fætor inſignis adſit, aut pruritus ingens, aut quippiam, quod impediat carnis ſuccretionem, non id concedā; modò, dum vulnus tractatur, diligenter ab iniurijs ambientis protegatur.

Cæteroqui raro ſoluēdá.

75. Carne vulnere oppleto, licet quandoque eueniat, vt etiam cicatrix per ſe obducatur ob paucam excrementorū quantitatem, & corporis optimam conſtitutionem; quoniam tamen caro genita humidior aliquanto eſt, quàm vt cicatricem per ſe admittat, ſed ſiccantibus, & adſtringentibus indigeat, vt cicatrix obduci poſſit, detegi tunc vulnus poterit, vt epuloticis cicatrix induci poſſit.

Vulnera detegenda tēpore cicatricis.

76. Neque quis cenſeat impoſſibilia, & repugnantia hinc à me recenſeri; vix enim animo concipi poteſt, quomodo ſtatus vulneris cognoſci poſſit, quomodo repletum vulnus carne eſſe, & quando ſoluendi vulneris occaſiones obſeruari poſſint, ſi perpetuò tegumento vulnus obtegatur, & vulneris ſtatus ante oculos noſtros non obſeruetur: neque enim excrementorum qualitas, aut quantitas cognoſci poterit, non vulneris carniſque color, non cauitatis carne repletio, non denique eorum quippiam, quod ſolutionem, & detectionem vulneris perſuadere docuimus. Quaſi verò oculis mentis medicus ſæpe non attingat eorum morborum ſtatum, qui oculis non ſubiacent, quotidie in internis

Vulnere tecto, qūo cognoſcātur, quæ ſolutionē perſuadent.

abſceſſibus id obſeruamus, ex coniunctis ſymptomatis, & alijs ſignis, quæ enarrata ſunt, ſolutionem perſuadentia, quę facile cuique innoteſcunt aut ab ijs dependent, quæ ſenſibus cognoſcuntur: Dolor, pruritus, eroſio, fœtor, ſanguinis perfuſio, ſe ſenſibus exſerunt. Abſceſſus, tumor in parte, dolor, calor, febris aucta, & ab initio ſæpe horrifera, poſt verò & multiplicata ſanies, & illius forma mutata facile demonſtrabunt. Puris ſuppreſſio, & dimminuta illius euacuatio, auctis ſymptomatibus, febre, dolore, grauitate oſtendet. Ingens putredo, & gangræna, cognoſcetur ex mutata admodum puris conditione, & fœtore; quod poſt inſignem dolorem, quaſi ex improuiſo dolor ceſſet ſine materiæ excretione gangrænam ſucceſſiſſe, aut ſphacelum indicabit; oſſis ſeparatio ad excretionem, per putredinem carnis dignoſcetur. Et denique ſi anxius animo quis hæreat dubius de re aliqua occulta, vulnus ſemel detegere poterit; per vnā namque detectionem, ſi in ea cautus fuerit, parum obeſſe poterit.

Omnem verò tollent dubitationem, ſi à vulnere bonum pus emanet, & pro ratione vulneris, nullus vel paruus adſit dolor, tenſio, vel grauitas nulla, vel pauca; ſi proximę partes boni caloris ſint & molles, & ſi febris, aut non adſit, aut diminuatur.

77. Quo autem temporis interuallo carne repleatur cauitas, & quantitas vulneris, & conditio, ſi cum contuſione, cum oſſis fractura, veriſimile oſtendet; vt & anni tempus, & ætas, & carnis conditio: ſed non multum refert, ſi vulnus ſoluatur aliquando nondum repletum carne; tegumento enim non adeo, vt à principio opus eſt; & ex inſpectione, tibi & alijs ſatisfacies: ſed ſine hoc eleuato tegumento ex parte effluuij ſecuriùs ſtatum vulneris cognoſcere poteris.

Ne miretur quiſpiam ſi præter inſtitutum meum in ijs libris longiori oratione proſecutus ſim ea, quæ ad curanda vulnera, & ſimplicia, & compoſita, & caua in carne pertinent;

nent; cùm enim nouus tractandorum, & curandorum vulnerum modus, tanquam ſecurior, breuior, & blandior conſtitutus, & receptus ſit; in eo tradendo, & explicando neceſſarium fuit aliquanto longiorem fuiſſe; In poſterum ſolum in Animaduerſionibus & cautionibus verſabimur, quas neceſſarias iudicabimus in chirurgicis operationibus, & primò verſabimur in ijs, quæ obſeruandæ ſunt in neruorum affectibus curandis.

Neruorũ puncturis valida exſiccantia adhibenda.

78. Primo igitur in punctura nerui procurandum eſt, ne ibi colligatur materia, quæ inflammationem inducere poſſit; & vt aſſluxam quamprimum exſiccemus; ſed animaduertendum exſiccantia valida, eſſe debere tenuiſſimarum partium, vt penetrare poſſint, & quæ vim habeant roborandi natiuum calorem. Inter alia noſtris temporibus reperta ſunt, quæ ſecuriùs id præſtare poſſint, quàm priſcis, & Galeni temporibus: qualia ſunt, oleum ſtillatitium Terebinthinæ, & abiegnæ, balſamum artificiale, oleum de hyperico Magati cum aqua ardenti, lachryma abietina aqua ardenti liquata inſtillata vulneri; quibus ſuperponatur pro tegumento, & ne ob tenuitatem partium euaneſcant apposita vel inſtillata tenuiſſima illa medicamenta, in formam cerati, balſamum vel artificiale vel Peruanum, terebinthina, & propoli exceptum, vel Tachamacha aqua ardenti excepta, & factitio balſamo, & cera: adiacentibus partibus repellentibus, & defenſiuis, vt aiunt, appoſitis, de quibus iam ſupra; vt etiam genus omne reuellentium cum euacuatione, quæ ſemper à nobis ſupponuntur, ſed pretermittuntur tanquam extra propoſitum noſtrum.

Exſiccãtia valida in punctura neruorum quæ.

79. Verum quoniam aut ob humorum abundantiã, aut ob dolorem ſæpe fluxio cohiberi non potuit, ita, quin maxima ibi collecta ſit, aut quia neruus ſit in profundo, aut quod cæca ſit punctura ex acu, vt nullum admittat medicamentũ, id ſeruandũ erit, quod Gal. 6. Meth. 2. docuit, vt paremus effluxũ materiæ generandæ, ampliori facto orificio

Nerui cæca punctura quod requirat.

duabus ſectionibus cutis ad angulos rectos factis, ita vt pũctura ſit ſectionum centrum, digitoque ſubducemus labia, ne iterum coaleſcant, vt docuit idem 3. de compoſ. medic. per gen. 2. tuncque medicamento vtendum erit, ex eiuſdẽ conſilio, quod inconglutinatum conſeruet orificium, aut diſſecta labia, & saniem partim exſiccare, & digerire, partĩ à cẽtro, & profundo ad circũferentiã attrahere poſſit, neq; tamen partẽ contrahat, mordeat, aut fluxionem concitet. Quare moderatè calida ſint talia, valdè exſiccãtia, citra dolorẽ & tenuiũ partium, vt ad profunda penetrare poſſint, vt vtroque in loco docuit Galen. & Auic. 4. Tract. 4. cap. 2.

In nerui punctura quantitatis effluxa materia habẽda eſt ratio

80. Animaduertit tamen Gal. habendam eſſe rationem materiæ exſiccandæ 3. de compoſ. med. 5. gen. cap. 2. pro maiori enim quantitate maius exſiccans eligi debet; & pro minori, minus.

In punctura neruorũ extremẽ ſiccantia fugienda.

81. Neque tamen, ad extremè exſiccantia deueniendum eſt cum caliditate. ne dolores, & ſubinde fluxiones concitent.

Si validis exſiccantibus vtendũ quõ procedendum.

82. Quod ſi ijs vtendum neceſſitas vrgeat; niſi ſint eius naturæ, vt eorum caliditas facilè euaneſcat; vt in aqua ardenti, balſamis aliquibus arte paratis euenit; alia permiſcere, oportet, quæ inſignem illam caliditatem, & acrimoniam obtundere poſſunt, neque tamen ſiccitatem, ac vim attrahendi remittant.

Licet extra propoſitum, & inſtitutum noſtrum ſit in noſtris cautionibus, & animaduerſionibus medicis verſari in materia præſidiorum; quoniam tamen Gal. & 6. Meth. & 5. de compoſ. med. per genera varia proponit medicamẽta, & ea pro varietate naturarum, quantitatis materiæ, varietatis læſionis neruorum, & conditionis medicamentorum varianda eſſe præcipit, in ijs etiam aliquid erit animaduertendum.

In puncturis neruorũ euphor-

83. Primum cum vtroque in loco ad intentiones medicas prædictas vtatur paſſim euphorbio, notauit variandam eſſe illius quantitatẽ in emplaſtris, & medicamentis ex eo com-

compoſitis pro ætate illius. ſi enim recens fuerit duodeci- ma pars, & paulo minus erit indenda; ſed ſi euphorbium ſit veteraſcens: plus illius inijcit, ſi vero trinum aut quadri- mum, duplum ipſius vel etiam triplum imponendum eſſet 3. de compoſ. med. per gen. 2. componens enim pharma- cum ad puncturas neruorum, ſumebat vnam partem eu- phorbij recentis, decuplam olei, & triplum ceræ; at vetera- ſcens euphorbium, ſubiungebat; copioſius immittendum eſt, trimum vero, & quadrimum, vel duplicatum prioris pō- dus, vel æquale ceræ. bii quantitas variando pro illius ætate.

84. At neque tamen ſolum euphorbij ætatem animad- uertit, ſed etiam naturas corporum: dicebat enim Galen. mollioribus corporibus imbecilliora hæc remedia eſſe ap- ponenda; durioribus valentiora. Quin & pro varietate corporum.

85. Verùm cum adeo multæ inuehantur difficultates ex vſu horum medicamentorum ex euphorbio: tum ratio- ne exactæ cognitionis ætatis euphorbij, & vehementiſſimo rum medicamentorum illis in locis propoſitorum: ſemper melius eſſe cēſui, illis omiſſis, ijs potius inſiſtere, quę noſtra ætate à recentioribus, partim mediante arte ſpagirica ſunt inuenta, partim patrum memoria ex Indijs nouis, nouoque orbe ad nos aduecta; quorum quamuis multa calidiſſima ſint, non tamen eorum caliditatem extimeſcere oportet; quod ob maximam partium tenuitatem breui tempore diſ ſoluantur, & interim omne excrementum abſumunt, & na- turalem calorem mirum in modum roborant, cum præte- rea ad penitiores partes penetrent; cuiuſmodi eſſe conſtat oleum ex lachryma abietina, & terebinthina, oleum ex ce- ra, balſamum arte paratum, oleum philoſophorum, aqua balſami, aqua ardens; quibus aliquando ſolis inſtillando v- timur nunc in mellis conſiſtentiam redactis, vt ſubtiliſſimæ eorum partes alligatæ non ita facile euaneſcant; additis e- tiam quandoque aliquibus ex acribus illis à Gal. locis cita- tis propoſitis, ſagapeno, oppoponace, propoli, & aliquando euphorbio. nos ſæpius admiſcemus Tachamacham, cha- Ad neruos punctos remedia per inuenta ſecuriora, quam Galenica & quæ.

ragnam, Balſamum Peruanum, reſinam pini, picem naualem, & aliquando hæc ex aqua ardente emollimus, aut oleo de hyperico completo, aut oleo Hiſpanæ, & ſimilibus.

In puncto neruó dolore vrgente prias is mitigandus.

86. Antequam verò medicamenta hæc applicentur, ſi dolor vrgeat, ne humores ibi trahantur, & inflammationem excitent mitigandus is erit, fomento ex molli lana parato ex oleo tenuiſſimarum partium; non adſtringente calente, & ſi in eo vermes terreſtres incocti fuerint, præſtantius eſſet remedium: & ſi principium ſubeſſet inflammationis, ſi oleum roſatum completum lumbricatum aſſumpſerimus, maximè proficiemus.

Aqua calens ad dolorm mitigandũ in neruis non admitẽda.

87. Aqua autem calens, quia in ſedandis doloribus inflammationum paſſim vtimur, in neruorum punctura, & eorundem inflammationibus omnino reijcienda eſt, Gal. 6 Meth. c. 2. & Auic. 4. quarti conſulentibus. quinimo ibidẽ Gal. & 3. de compoſ. med. per gen. 2. animaduertendum eſſe ſcribit in olei adminiſtratione, ne in caliditate actuali excedat, neue adſtrictionis ſit particeps, quale eſt, quod ex immaturis oliuis exprimitur, ſed ex maturis, & quod eſt trimum aut quatrimum.

In punctura nerui dolore ſodaso qũo procedendum.

88. Sedato dolore, aliquod ex liquidioribus medicamentis in vulnus erit inſtillandum, puta oleum abietinum, terebinthinæ, vel ſimilium; mox ſuperponendum medicamentum aliquod eiuſdem ſubſtantiæ, ſed ſolidius, quale eſt quod ex Tachamacha, Charagna, & ſimilibus emollitis cũ oleo de hyperico compoſito, vel Hiſpanæ, vel balſamo aliquo arte parato.

In puncto neruo iminente phlegmone quid præſtandum.

89. Quod ſi ne ſic quidem dolor totus ceſſauerit, immineatq; vel inceperit phlegmon; docet Gal. 3. de comp. med. per genera 2. & Auice. 4, quarti, Tract. 4. cap. 2. parti laboranti ſupra medicamentum appoſitum, & circumuicinis partibus apponere emplaſtrum ex farina hordeacea, vel fabarum, vel erui, vel lupinorum, cum oxymellite, vel lixiuio, & oleo benè maturo, vel roſaceo completo lumbricato: quin ijs ſæpe etiam vtebantur, etiam ſi non adfuiſ-

ſet

ſet principium plegmones, quod tale cataplaſma etiam dolorem ſedet, digerat, exſiccet; putredini obſiſtat, natiuum calorem foueat, & roboret, & vim appoſiti medicamenti conſeruet.

90. At denudato neruo, ſiue pũcto, ſiue ſciſſo, acria oĩa fugienda eſſe docet Gal. 6. Meth. 4. & 3. de cõp. me. per gen. 1. 4. & 8. ideo ad calcem lotam multo oleo ſolutã, põpholigem ex oleo roſaceo, & ſimilia confugit, vt & ad alia metallica lota. Sed ętas noſtra mediante arte ſpagirica, & nouis ex nouo orbe delatis remedijs meliora & ſecuriora inuenit, vt oleum ſtillaticium ex terebinthina, & abiegna reſina, balſama arte parata, quæ citra mordicationem exſiccare ac digerere poſſunt, putredini obſiſtere, ac natiuum calorem roborare. Inſtillantur quandoque ſola; quæ quamuis prima appoſitione mordicare aliquantulum videantur cum tamen facile igneæ partes in auras abeant, non nocent. Denudato neruo quid agendũ, & quibus.

91. Sed quoniam tamen non conſiſtentia, non etiam permanent adhærendo; vt quaſi alligata adhæreant, admiſceri reſinæ alicui, vt terebinthinæ, abiegnæ, & ſimilibus optimum erit. Olea tenuia craſſis aliganda.

92. Animaduertit autem Gal. & Auic. in denudatis neruis, neque etiam reſinas has illotas in vſum eſſe ducendas, quod mordicatione, cum parti adhærent, noxam & dolorem inferre poſſint. propterea ſæpius ſunt lauandæ, potiſſimum aqua ex floribus hyperici. Reſinæ lauandæ dũ punctis neruis ſunt applicanda.

93. In neruis ſciſſura per longũ, vel vbi tranſuerſim vulnus ſit inflictum, ſed non omnino diſſectum, cum maior conuulſionis impendeat metus; magis vrgebit indicatio ſiſtendi fluxionem, & repellendi. Nerui ſciſſura per lõgũ magis periculoſa.

94. Si verò contuſio adſit, vt ſæpe euenit in ictibus plumbea pila ex ſclopo inflictis; præter ea, quæ iam propoſita ſunt, cùm quod contuſum eſt, ſuppurandum ſit, calor autem neruorum naturalis exilis ſit; emplaſtro aliquo ſuppurante quidem vtendum erit, ſed in quo etiam vis ſit putre- Neruis cõtuſis q̃io medendũ

dinem inhibendi, quale eſſe poterit ex farina hordacea, fabacea, erui, florum camæmeli, roſarum puluere, oxymelitis portione, oleo roſato lumbricato.

Nerui ſemiſecti incidendi, ne cõuellãtur

95. Præſtat tamen ex decreto Gal. & Auic. locis citatis neruum tranſuerſim incidere, vbi aut ſemiſectus, aut lacerus ſit periculumque conuulſionis immineat. Poſt autem neruorum capita curatione deſcripta curare.

Nerui nũquam vrendi.

96. Neque etiam admitti debet curandi modus, qui fit per inuſtionem ignito ferro; tum quod inuſtione contrahatur neruus; tum quod docuerimus in denudato neruo acria eſſe fugienda; nihil vero igne acrius eſt; & ideo Hip. ſect. 1 de Artic. T. 55. dum adurendi modum in humeri luxatione tradit, à cauſa interna; monet, vt neruos caueamus, quod neruis ignis ſit inimicus.

Neq; oleo calido adurendi.

97. Ita etiam eorum curatio admittenda non eſt, qui omnia neruoſarum partium vulnera ſtatim à principio oleo feruenti adurunt, ſic cenſentes conuulſionem euitari poſſe; cum ex dolore fluxio, & conuulſio, potiùs concitari poſſit: cumque vt eſchara decidat, ſuppurantibus & pinguibus vtendum ſit, quæ neruis inimica eſſe cenſuit Galen. 6. Meth. 3.

Imo ne mediocriter calido fouendi.

98. Quinimo ibidem Gal. admonet, & cum ratione, nunquam huiuſmodi vulnera oleo eſſe perfundenda, ſi denudata ſint: nam vt aquam calidam in huiuſmodi caſibus pro fouendo, & mitigando dolore refugimus, ne putrefactio in neruo introducatur; ita oleum, oleoſa, & pingura omnia, ob eandem cauſam erunt fugienda.

Olea ſtillãtia calida vtilia cur.

99. Neque tamen quis cenſeat nos nobis ipſis aduerſari, qui in tali curatione oleum ex terebinthina, ex lachryma abiegna, oleum de hyperico compoſitum Magati, oleum Hiſpanæ maximè laudauimus; hæc enim vt actu ſunt oleoſa, ita potentia valenter ſunt exſiccantia.

In vulnere neruorũ frigida oĩa fugienda.

100. Frigida præterea actu omnia in hac curatione fugienda eſſe dicebat Hip. 5. Aph. 20. & longa oratione docuit Gal. 6. Meth. 3. quia & pauciſſimo calore naturali

præ-

præditi ſunt nerui,& exquiſitiſſimo ſenſu, & per originem cerebro continuati, frigiditate irritabuntur, & ex contractione conuulſio inducetur.

101. At tamen ne repentia quidē etiam remedia adhiberi debebunt, quod robur partis exſoluant, parteſque laxent, & effœminent. calida igitur mediocriter erunt applicanda. At nec repentia.

102. Procurato, vt dictum eſt, tali vulnere, interneque medicato tegumento appoſito; puluillus ex lana vel linteis, vt in alijs vulneribus, erit ſuperponendus,& pars deliganda ad retentionem appoſitorum,& in commodo ſitu diſponenda, neque ante ſeptimanam ſoluenda, niſi quid ex iam dictis ad ſolutionem nos adigat: & ſi vnquam rarò detegendum eſt vulnus, id maximè in neruorum læſione eſt præſtandum: tum ob imbecillitatem naturalis caloris eorum: tum quod ob idem maximè ab ambientis frigiditate offendatur. ſcio Gal. pluries in die detegere,& abſtergere; at ſi quis & rationes, quas ſupra adduximus, perpendat, & per experientiam veritatem exquirat, certò mihi perſuadeo ſententiam noſtram ſequetur; & cognoſcet, & ſecuriùs,& citiùs conſolidationem ſubſecuturam, rariuſque multo ſymptomata ſuperuentura mala. Quinimò vrgente dolore non ſemper detegendum eſt vulnus, ſed puluillo detracto, relictoque linteo medicamento illito, calente oleo; & vulnus,& proximæ partes fouendæ erunt, indeque puluillus erit ſuperponendus: interim intermediæ partes vſque ad principium neruorum largo oleo, calente erunt perfundendæ, potiſſimùm oleo lumbricato, vel liliaceo cum ſpeciebus, aut vulpino. quin ſi in manu fuerit vulnus, ſub axillis etiam pertinget inunctio,& ad ſpinam dorſi; ſi in pede, aut cruribus, id etiam fiet in inguinibus. Vulnera in neruis etiā rarius detegenda & ſi dolor adſit.

103. Citiùs tamen ſoluendum erit vulnus, ſi putredo in eo excitetur, in quo caſu Gal. 3. de compoſ. med. per gen. 2. paſtillos Andronis, & Polyidæ ex ſapa exceptos linamentis vulneribus indebat; mox extrinſecus vtebatur medi- Vulnera neruorū putredinoſa ſoluādasūt citius.

dicamentis ex euphorbio, vel emplaſtris ex farinis oxymel-lite, ex lixiuio. Noſtris temporibus feliciùs vtemur præcipitato terebinthina excepto, & cataplaſmatis ex farinis putredini obſiſtentibus: tum & vicinis partibus olei roſati inunctione. Quod ſi putredo valida ſit, præcipitati puluere vulnus erit aſpergendum.

In capitis vulnere ſimplici agglutinatio non ſuffi-ciunt.

104. Iam in particularium partium vulnerum curatione ad cautiones, & animaduerſiones nobis eſt veniendum: ſæpe enim quæ in vniuerſum dicta ſunt, & optimè conſtituta, cum in particularibus partibus ad actum deduci debent, non leuem patiuntur varietatem. Vt in ſimplici capitis vulnere ſine etiam oſſis detectione animaduertitur. cum enim in ſola carne vulnus dixerimus ſuperiùs ſimplicibus agglutinantibus curari poſſe; in capite ſi contigerint, melius erit per carnis generationem, & cicatricem curationem procedere, potiſſimum ſi corpus non fuerit ex exquiſitè ſanis; ſi enim ſolis inſiſtamus agglutinantibus, & conemur labia quamprimum ad vnionem duci, verendum erit, ne in vulneris fundo pus colligatur, & vicinas ac ſubiectas partes putrefaciat, membraniſque, & cerebro affectio communicetur; & inde mors ſequatur. vt igitur tutò curationem inſtituamus, præſtabit vulneris labia diſiuncta ſinere, & carnis generationem procurare.

In bene ſanis tamen aliquando ſufficiunt.

105. Si tamen in optimè conſtitutum corpus incidamus, vulnere à capillis expurgato, & labiis adductis curari poterit; & breuiſſimo tempore tegumento, vt dictum eſt, appoſito.

Vulnera in muſculo temporali cauenda vt neruoſa.

106. In vulnere lædente temporalem muſculum ſemper procuranda erit curatio per carnis generationem; & ex medicamentis apponendis vulneri, & labiis, ea erunt eligenda, quæ neruoſis partibus conuenire diximus. & ſi rarò detegenda ſunt vulnera alia, & rarius in hoc, id præſtandum, ob periculum effuſionis ſanguinis, doloris, & conuulſionis.

107. Quod ſi contuſio cum leui dilaceratione, aut vulnere

nere fuerit, ſectione opus erit, vt contuſa caro in pus ver-ſa eſſ luxum habeat, parandusque ſectione talis eſſ luxus, vt exitum commodum materia habeat, ſemperque à læſa parte versus ſanam dirigenda eſt ſectio, quinimò ſæpius duplici ſectione opus eſt vtrinque ſemper à centro incipiendo ad ſanas partes ſectionem dirigendo; poſt vero curatio inſtituenda erit, vt in vulnere in carne cum cauitate. Cōtuſio in capite quō curanda.

108. Animaduertendum tamen ſi vulnus tale in muſculo temporali eſſet, & ſectione opus eſſet, ſolam cutem eſſe ſecandam, non muſculum; niſi fortè eſſet neceſſitas vrgens. tunc enim non tranſuerſim, ſed ſecundum fibrarum proceſſum ſecandus eſſet, vaſa tamen ſunt fugienda; quomodo ſi ſectio fiat, minus periculum & conuulſionis, & ſanguinis effuſionis incurremus. ſed ad id præſtandum non quilibet aptus eſt, ſed indigemus perito medico, & in anatome exercitato. Cōtuſo in muſculo tēporali quō procedēdū.

109. Euſque practicorum horum in curandis capitis vulneribus progreſſa eſt inſcitia, an malitia, vt ſtatim ac vulneratus in capite offertur, etiam ſi non denudatum os fuerit, ſecare cutem, quin & pericranium in formam crucis aut litteræ T audeant; periculum ſæpè vitæ ægro nullo modo periclitanti inijcientes, & curationem quadruplo producentes; cùm ſectio hæc ac dilatatio ſolum ab Hip. expoſcatur in denudato fractoue oſſe, aut denudando ob contuſionem, ad explorandam læſionem, & operationem aliquam exercendam. Secantes in formam quantum pecent.

110. At cum os denudatum eſt periculumq; ſubeſt læſionis in eo, aut ſubiacentibus partibus, ad ſpeculandam rei veritatem, & ad aliquam exercendam manualem operationē; ad ſectionem quidem, & dilatationem vulneris eſt veniendum; Hip. lib. de vuln. capitis etiam id perſuadente. ſed nec adeo frequenter nec eo modo. niſi n. magna ſubſit ſuſpicio fracti aliquo modo oſſis, ad hanc actionē non eſt veniendū. Quādo ſecāda cutis in vulneribus capitis.

111. Non igitur adeò frequens eſſe debet cutis hæc, &

pericranij diſſectio, & non niſi à peritis exercenda, & niſi vbi magna ſubſit ſuſpicio læſionis ſubiectarum partium, & neceſſitas operandi, aut ſcalpro, aut terebra.

Sectio in formam ✠ raro facienda, & quando.

112. Neque vero incidendi modus adeo frequens, & communis in ✠ aut T. formam probari debet: nam quamuis à Celſo lib. 8. cap. 4. proponatur, rarò tamen in vſum ducendus eſt, & non niſi vbi ictus cum contuſione eſt, aut rotunditatem, aut ſpatium vndique habet, vt dubium eſſe poſſit qua parte lęſio, puta, rima, aut fractio inciderit; ſecùs erit omittenda, tum quod & longiorem inducit curationem, tum quod periculum augeat inflammationis diſſecto vtrinque pericranio; tum præterea, quod plerumque ſit ſuperflua, quod impoſitis penicillis vulneris medium ſatis amplum reddi poſſit. & ſi ſecandum ſit, potius verſùs extrema vulneris id erit faciendum; melius enim ſic oſſis læſiones, quæ potiùs in extremis contigere ſolent, conſpicuę reddentur, & dilatationi in medio promptior locus dabitur. & ideo Hip. lib. de vulneribus cap. 19. curabat, vt vulnus longius redderetur. ſed præterea anguli illi, ex ſectione per tranſuerſum facta, ſæpè negotium faceſſunt, & citam aptamque partium diſpoſitionem, & curationem impediunt: ſæpè verò à penicillis eleuati peruertuntur, quin & inuertuntur ita, vt ſi laborans ſuper vulnus decumbere voluerit, quod quandoque requiritur pro expurgatione vulneris, non poſſit ob dolorem inde excitatum.

Sectio in temporali muſculo rarò facięda & quando & quo.

113. Neque ſectionem admittit muſculus temporalis ob inſignia vaſa, & neruoſam naturam; vnde ob viciniam & communicationem cū cerebro, imminet periculum inflammationis cerebri, delirij, & conuulſionis: vrgente tamen neceſſitate ſecari poſſet ſecundum ductum fibrarum.

Sectio in ſuturis raro facienda, & cur.

114. Cauenda itidem in ſuturis ſectio, & pericranij ſeparatio, ne affectio dura meningi per interpoſitum ligamentum communicetur, & dolores excitentur, & inflammationes in cerebro: ſed ſi neceſſitas vrgeat, ad latera fiat

ſe-

ſectio,& ſeparatio pericranij.

115. In fronte etiam ne fiat tranſuerſim,ne muſculus eleuans palpebram incidatur, & clauſus ſemper oculus remaneat: ſi igitur neceſſitas ſecandi vrgeat,per rectum fiat. quod ſi non ſufficiat, duę aliæ ſectiones obliquæ ab eodem puncto ſurſum versùs ducendæ ſunt, vt vna fibra alteram ſuſtentare poſſit. Sectio in fronte per rectũ faciẽda, & cur.

116. Ita cum in occipitio ſint muſculi capitis motui ad dicti, caueas ne illos violes. Vt in occipitio.

117. Detecto oſſe, prima operatio, quæ exerceri ſolet, eſt quæ fit ſcalpro raſorio; in qua illud primo aduertendum ſæpè operationem hanc fieri etiam ſine euidenti oſſis læſione, rima, ſede, fractura, ſed ob ſuſpicionem demortuæ externæ ſuperficiei oſſis. cum enim diutius ambienti potiſſimum frigido exponitur os, ob caloris naturalis exilitatem, facile pars illa extima emoritur; & ideo abradenda eſt, ne curationem producat. ſeparet enim illam natura ſubcreſcente carne. Abraſio oſſis cur fiat.

118. Id tamen rariùs præſtandum eſt, quam communiter fiat: vulnerato enim capite ſtatim ab effuſo ſanguine calente operitur,& ad ſiſtendum ſanguinem ſtatim aliquid ſupraponitur: neque ex calore obſcuriore ſtatim colligendum, emortuam eſſe ſuperficiem, quæ ſæpè ab externis cõtaminatur. Abradendum rarius

119. Neque verò abraſio ſemper eò vſque ducenda eſt, vt paſſim fit, donec ab oſſe, ſanguis effluere videatur. neque enim per omnes oſſis partes externas venulæ diffunduntur; neque craniorum eadem eſt craſſities. ſunt apud me oſſa capitis craſſiſſima ad miraculum vſque, ſunt & tenuiſſima teſtam gallinacei oui ſubtilitate æmulantes: ſufficiet igitur in officio hoc præſtando, ſi abradamus ad mutationem coloris oſſis. Abraſio raro eſſe dẽt profunda.

120. Sed animaduertendum aliquando etiam emori ſuſuperficiem cranij ob defectum curantis Medici: qui aut, ob conſuetam detectionem vulneris, mortificationi externæ Superficies cranij emortua per ſe ſæpe detecta.

ſuperficiei oſſis occaſionem dederit, aut quod deteẽtum vulnus ab iniurijs ambientis diligenter non defenderit: ſicque cum damno laborantis ante carnis generationem deradendum erit, aut naturæ ope abſcedet, ſicque ſemper curatio prorogabitur cum damno ægrotantis, & magno medici ignari, an auari, prouentu.

Abraſio quõ adminiſtranda. 121. Sectione igitur vno die facta, & ſiccis penicillis appoſitis, vt hians vulnus permaneat, die ſequenti ad ſcalpendum accedemus; illud primo obſeruantes diligenter, quod à Celſo lib. 8. c. 4. annotatum eſt, ita agendum, ne cum ſcalpro vllam partem aut cutis aut perioſtij attingamus, aut impingamus, quod fiet ſi à miniſtri digitis labia diſtrahantur, & per alterum miniſtrum immotum in abraſione caput detineatur.

ſcalpro quõ vtẽdũ. 122. In abraſione ſcalprum non attrahatur; & remittatur, ſed attractione ad ſe ſola eleuato ſcalpro ſemper perficiatur. ſic enim minor fiet concuſſio, minorque tũ in oſſe, tum in ſcalpro calor introducetur; & ſi diutiùs in hac operatione inſiſtendum, aut mutanda ſunt ſcalpra, aut aqua refrigeranda, ſed mox exſiccanda; & quod interceſſerit interuallum vulnus linteo calido ſuperpoſito ab iniurijs ambientis defendemus.

ſcalpro ſuturæ ne attingantur. 123. Suturas abraſione non attingemus, aut ſcalpro, ne ob interpoſitas fibras communicetur doloroſa affectio duræ meningi; vnde inflammatio in illa, & cerebro excitetur.

Abradẽdũ donec rima euaneſcat. 124. Abradendum autem donec rima euaneſcat: & ſi ad meditullum perueniat, itidem obſeruandum eſt, an vltra pertingat: & ſi ſigna adfuerint, quibus & Hip. lib. de vuln. cap. & Celſus lib. 8. cap. 4. coniectandum ducunt læſionem ad membranas perueniſſe, ad oſſis perforationem erit deueniendum; vt ſi qua materia ſub oſſe contineatur, parare illi exitum poſſimus.

In rima lõga nõ tota abradenda 125. Sed verò ſi rima multum in longitudine extendatur, ita vt non parua illius pars ſub cute abſcondatur; cũ inde colligatur certò rimam ad penitiora peruenire; cum in

ſecando corpore longitudo talis eſſe non poſſit ſine altiori profunditate non erit tota diſcooperienda, inciſa cute ſuperiori, & inferiori, ſed dilatato benè vulnere in medio perforatio erit facienda.

126. Vidi tamen non ſemel in nouo hoc curandi modo multa capitis vulnera cum rima in caluaria curata ſine abraſione, & perforatione; modo non præfuerint ſigna à ſcriptoribus deſcripta, quibus coniectamur læſionem ad interna penetraſſe: niſi enim multum hians fuerit, vt per eam conijcere poſſimus penetraſſe ſanguinem, aut ichores, & ad meditullium vel membranas permeaſſe, aut ope naturę agglutinatur per ſe pars, aut auxilio externo concurrente, balſamorum artificialium, vel Peruani, olei terebinthinę, abietini, olei Hiſpanæ, vel de hyperico; ſicque effugimus, & iniurias, aeris, & pericula, quæ & in profunda abraſione, & in perforatione ſæpe eueniunt. In rima nõ ſemper abradendũ.

127. Vbi verò vulnus capitis contingerit cum ſede tali, totam tamen craſſitiem, non penetrante, abradendum quidem aliquantulum eſt, vt fragmenta ex inciſione, ſi qua ſunt, abſtergantur, & diligenter perueſtigemus an præter ſedem per ictum rima oſſi inducta ſit; tunc enim abradendum, donec deleatur. Quod ſi nulla rima vel contuſio reperiatur, aut ſi adſit, aboleatur raſorio ſcalpro; in curatione vulneris ita erit progrediendum, ac ſi ſine fractura oſſis fuiſſet. In ſede quouſq; abradendum.

128. Quod ſi rima ſub ſede adſit, ſi patens fuerit, & ad membranas peruenerit, ita in vulnere curando nos geremus ac ſi perforaſſemus os; ſi verò ita non pateat, vt liber materiæ collectæ exitus concedatur, vel ſcalpro exciſorio, vel modiolo, vel ſerrata terebra, trepano dicta, erit aperienda. In ſede ſub rima quid præſtãdũ.

129. Si vero ſedes punctim facta fuerit, ſi totam non penetrauerit ſubſtantiam; abraſorijs ſcalpris tota erit tollenda: ſin totam caluariam permeauerit, terebra tota pars ea erit auferenda ita, vt pars cum foramine exſcindatur. In ſede ex ictu punctiuo quõ curandum.

In oſſis colliſione quõ abraſione vtendum.

130. In oſſis colliſione, ne impedita tranſpiratione halituum, & euacuatione ichorum inducatur, calor præter naturalis in oſſe, communiceturque etiam læſio meningis, & cerebro, os colliſum eſt abradendum; donec ad ſanum perueniamus, ſiue in longitudine, ſiue in latitudine, ſiue in profunditate, donec etiam ad meditulium peruentum ſit: at vbi eo peruenerimus, ſi ſtillæ ſanguinis eruperint, ſignum erit, non vlterius eſſe abradendum, quod ex compreſſione ſanguis expreſſus exitum per interna non inuenerit; quod ſi nihil erumpat, ſignum, rimam in inferna parte oſſis ex contuſione eſſe factam, per quam ſanguis expreſſus ad meningem duram percolauerit; & ideò perforatio erit introducenda.

Caluariæ inciſæ introceſſio cum exitu quod requirat.

131. In caluariæ introceſſione cum apertis fiſſuris, vt per eas collecta ſub membranis materia exitum habeat, curanda, vt vlcus cũ oſſis contuſione, non auferemus oſſa, quia erunt pro tegumento; nec vim inferemus tunicæ adhærenti, & aut agglutinabuntur, aut per ſe ſecedent natura operante.

Caluariæ retroceſſio cæca quæ requirat.

132. Sed ſi introceſſerit cum obſcuris fiſſuris, tunc terebra os erit aperiendum, vt exitus materiæ pateat.

133. Quod ſi oſſis omnino aliqua portio ſeceſſerit ab alijs, aut in ſuperna tabula, aut in inferna, aut pungendo duram meningem lædat, auferenda erit; ne ex punctione inflammationem inducat, aut calore vitali orbatum, & mala qualitate affectum membranam ſubiectam afficiat.

Introceſſio caluariç cũ fractura oſſis quõ curetur.

134. Quid ſi ſecante telo portio oſſis penitus à caluaria ſit abſciſſa? ſi verſemur in externa tabula, & portio cutis adhuc cum alia ſit annexa; abſterſo oſſe, quod remanet, abſciſſa pars oſſis erit auferenda, mox cutis conſuenda, aut confibulanda, & curandum vlcus ad agglutinationem, vt iam docuimus. Quod ſi totum ad membranam vſque diſſectum fuerit, periculumque ſubſit, ne à ſuperinducta cute membra comprimantur; antequam cutis ſuperinducatur ſuper cranium, lamina plumbea, argentea, vel aurea, erit

Caluariæ parte abſciſſa quod agendum.

im-

imponenda, quæ impediat compreſſionem cutis ſuperpoſitæ; quæ tamen niſi ex parte ſuenda erit, vt exitus materiæ generandę pateat, & lamina auferri poſſit, vbi caro membranam cooperuerit. Quod ſi non ſolum os penitus ſit abſciſſum, ſed & cutis circumueſtiens, tunc maximè lamina minimis oſculis foraminulenta erit ſuperponenda, ne lintei medicati ſuperpoſiti membranam comprimere poſſint; quæ tamen magnitudine ſolum tanta ſit, quanta opus eſt ad membranæ protectionem, vt ad libitum ſubtrahi poſſit.

135. Quid verò agemus, ſi materiam collectam cognouerimus in magno vulnere cum oſſis fractura? ſecanda ea erit ad educendam materiam, ne piam corumpat; ad certam enim mortem euitandam, aliquid etiam cum periculo tentandum; & in curatione procedendum, ac ſi vulnus illatum eouſque proceſſiſſet. Caluaria inciſa & materia collecta quid agendum.

136. Quid ampliùs; ſi integro oſſe venula aliqua in membranis aut cerebro diſrupta, ſymptomata induceret? Aliqui multis in locis, vbi ob caſum veriſimile eſſet ſanguinem corruptum contineri, terebra perforandam eſſe caluariam cenſent. ſed hoc mihi per fortunam curationem tentare eſſe videtur. neque enim locum certum habemus, neque an læſio ſit in cerebro, an in membranis cognoſcimus. Immò hæc eſt calamitas illa, cuius nullum eſſe remedium dicebat Hip. lib. de vulneribus capitis. Sed ſi quid faciendum eſt, aut erit inſiſtendum in indicationibus à Gal. traditis 2, de compoſ. med. ſect. gen. 2. remedijs inflammationem prohibentibus, & ijs, quę materiam collectam digerendi, & euocandi vim habent capiti applicatis; ijs additis quæ facultatem habent ad penitiores partes medicamentoſam vim deferendi. qualia ſunt emplaſtra ex floribus chamęmeli, meliloti, anethi, roſis rubeis, betonica, abſintio, ladano, gummi elemi, terebinthina, farina hordei, ſeminis lini, & fenugręci, oleo roſato, poſca, vel vino ſubauſtero pauciſero, ſed adſtringente. in vſum etiam forus ex vino ru- Caluaria in ictu integra, & ſanguine ſub effuſo quid agendum.

bro ſubaſtringente paratur, in quo ebullierint pleraque ex ijs, addita ſaluia, folijs lauri, additis oleo roſato, liliaceo, irino, & ſimilibus. Inuitabimus etiam materiam ad exitum gargariſmis, errhinis, & narium inunctionibus. Obſeruauimus enim non ſemel in magno hoc noſtro valetudinario delapſos aliquos ab alto, capite ob varios ictus multis in locis prætumido, ſanguinem e naribus, & auribus emittentes, attonitos, mutos per multos dies, emplaſtris adhibitis & fomentis conualuiſſe, multa ſanie per os, nares, & aures euacuata: & alios, licet rariùs, diſcuſſa materia ſine euacuatione ſenſibili ad ſanitatem eſſe deductos. Vt proinde non ſit adeò deridenda Conciliatoris ſententia differentia centeſima octuageſima prima, qui raro admodum terebratione vtendum ob pericula dicenda cenſuit, ſed emplaſtris abſumi poſſe, & euocari ad externa materiam intra cranium contenta, deraſo capite, ac emplaſtro appoſito ex gummi elemi vncijs tribus, reſinæ puriſſimæ vncijs quatuor, ceræ vncijs ſex, olei roſati vncijs tribus & dimidia, ammoniaci vncijs duabus, & terebinthinæ vncijs tribus & drachma media, ex arte commixtis. quam ſententiam ſecutus eſt Lanfrancus, qui multo plures ſic vulneratos ſe obſeruaſſe fuiſſe ſanatos hoc modo teſtatur, quam terebratione: quam opinionem licet non omnino recipiendam cenſeam, poſſe tamen aliquando ſperare nos ſalutem ſine perforatione ea oſtendere poteſt.

Aquæuitæ vel balſami vſus deraſis capillis non recipiendos.

137. Non eſt tamen recipiendus in hoc caſu eorum curandi modus, qui deraſis capillis lintea aqua ardente imbuta parti apponunt; aut factitio balſamo totum caput inungunt; quum inde phlegmonem excitandi non paruum impendeat periculum.

Terebratio aliquando faciẽda, & quando.

138. Quamuis non negauerim ego & ad eximenda oſſa pungentia membranam veſtientem cerebrum, & partes ſubiectas, ad parandum materiæ ſub caluaria collectæ, aut colligendæ, exitum, neceſſariam eſſe cranij terebrationem; mirari tamen ſatis non poſſum indoctorum

quo-

quorundam audaciam, qui in leui qualibet colligendæ materiæ ſuſpicione ad operationem hanc deſcendunt, in ea ita ſe exercentes, ac ſi ollam aliquam terream aut fictilem ad reſarciendas diſruptas partes perforarent: non animaduertentes, quam periculi plenam iudicarint hanc operationem, etiam à perito factam, Hip. lib. de vulneribus cap. & Celſus lib. 8. c. 4. & potiſſimum Gal. 6. Meth. 6. tum ratione partis ſanæ; quam perforamus; tum ratione actionis qua per circumductionem, & cranium, & inſtrumentum incaleſcit, tum ratione fibrarum oſſis inæqualium, quæ ſerra dilacerantur, tum ob ſanguinis effuſionem ex venulis meditullij, tum ob difficilem cognitionem craſſitiei caluariæ, tum propter connexionem duræ meningis cum interna oſſis ſuperficie, à quo neceſſe eſt in euulſione vltimæ partis oſſis à membrana læſionem aliquam pati, vt maximè verear ne non pauciores ex hac operatione etiam ſæpe rectè exercita moriantur, quam ex ipſo vulnere. Vt aliquando indignabundus aliquos ſentiam dicentes omnino quamprimum veniendum eſſe ad hanc perforationem: quod ſi etiam nihil collectum inueniatur, nihil amplius mali inde impendere, quam quod aliquantulum prorogetur curatio. aliqua igitur in ea exercenda erunt à nobis more noſtro animaduertenda.

Rarò terebrandum.

Terebrationis pericula.

139. Et primo conſideranda ſunt ſigna, quibus Celſus lib. 8. c. 4. coniectandum dicit; an caluaria ſit fracta, an ne adſit læſio apertionem oſtendens; Num bilem vomuerit; num oculi eius obcæcati ſint, num obmutuerit, num per nares aureſue ſanguis effluxerit, num conciderit, num ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit; ſi torpor acceſſerit, ſi mens non conſtat, ſi neruorum vel reſolutio vel diſtentio ſecuta eſt. Quin & conſiderãdum eſt, an lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit; & hoc ipſo leni, an aſpero, mediocri, an vaſtiori, vehementer, an leniter. Præterea verò contemplanda & conſideranda eſt plaga ſpecillo etiam immiſſo, vt an oſſis fractura adſit, & qualis ea ſit, colligamus.

Terebrationis exercēdæ ſigna demonſtratiua.

itio non ſemper neceſſaria oſſe fracto

140. Neque tamen ſemper fracto oſſe terebrandum eſt; ſi enim materia liberum habuerit exitum, terebra non eſt vtendum; & ſi os pungens, aut comprimens, lenticula, ſcalpro, aut alio ferramento tolli poteſt.

Terebratio nis exercendæ, & temporis ſigna.

141. An vero expectanda ſint ſigna à ſcriptoribus tradita, ac exercendam eſſe hanc operationem indicantia? ſcio id controuerſum eſſe. ſed ego ſic ſentio; ex ſignis alia ſunt, quæ probabiliter perſuadere poſſunt, facilè in abſconditis colligi poſſe materiam, quæ ab initio apparere ſolent, qualia ſunt, ex Celſo enarrata; aut ſunt, quæ progreſſu temporis collecta materia ſuperueniunt, vt rigores, febres, biliosi vomitus, pondus in parte, obmuteſcentiæ ſuperuenientes, dolores in collo, & ſimilia; aut quæ punctionem in parte ex oſſis portione indicant. ſine primis quamuis aliquando, ſed rarò, ſuccedat materiæ collectio, nunquam tamen terebrandum cenſerem, ne in vſum ducamus remedium periculi plenum, ſine vrgente neceſſitate; vnde tamen, & curatio tardior redditur, & cum maiori periculo. at vbi alia ſigna ſuperuenerint, & ſi ſpes ſalutis ſit in anguſto, ſi locum coniectari poſſimus, vbi collecta ſit materia, omnino tentandum eſt terebra exitum quamprimum parare; in punctura membranæ, antequam per eam inducatur inflammatio, aut terebratione, aut alio ingenio, procurãda pungentis oſſis exẽptio.

Exciſio oſſis quõ præſtanda.

142. In quo etiam ſeruandum, quod à Gal. 6. Meth. vltimum propoſitum eſt, vt quamuis multa oſſis portio confracta ſit, eam potiſſimum ſubtrahamus, quæ membranam comprimit, aut pungit, non autem vniuerſam partem confractam confertim, ne ex improuiſa detectione magna, membranæ, & cerebrum, noxam ſentiant inemendabilem. reliquæ vero partes confractæ exciſorijs ferramentis, & lenticula erunt excidendæ.

Terebratio in ſuturis quõ exercenda.

143. Fugienda hæc operatio in ſuturis, etiamſi ibi ſit oſſis fractura, Hip. teſte lib. de vuln. cap. & Gal. 6. Meth. cap. 6. & ſi vrgeat neceſſitas vtrinque ſutura euitata exer-

ceri poterit; ſic enim in inflammationis periculum non incidemus.

144. Quod fugiendum quoque ex omnium ſententia, ſi oſſis fractura contigerit ſub muſculis temporalibus, quos ſecare opus eſt periculi plenum, conuulſionem ex eorum ſectione inducemus, & arterioſi ſanguinis effuſionem ob arteriam ibi obrepentem; quod ſi apertionis adſit neceſſitas, vicina lateralia loca ad hanc operationem eligemus. Terebratio fugiẽda læſione oſſis ſub muſculo tẽporali.

145, Tempus terebrandi tunc ſit, cum vrget neceſſitas: in depreſſione oſſis, & punctione membranarum, quamprimum id erit præſtandum, ne inflammatio inducatur: in transfuſa, & collecta in internis partibus materia, & ſanguine, cum ſopor inſtat, aphonia, & alia, quæ ibi grauantem materiam oſtendunt. nam quamprimum exitum parare oportet. at ſi indicans non fuerit præſens, vt non vrgeat, nec ſymptomata præſentia, quoniam materia non ſemper ſtatim colligitur, dantur induciæ, & æſtate, ſi fieri poteſt, intra quartam, vel ad ſummum intra ſeptimam; in hyeme intra ſeptimam, ad ſummum ante vndecimam, perforatio erit exercenda. Terebrationis tempus

146. In terebratione cùm ad vitream peruentum eſt, ſæpius terebra eſt eximenda, atque perpendenda craſſities oſſis incidendi, ſtylo tentanda ſectio, & coniectandum quantum oſſis exſcindendi ſuperſit, & mutanda terebra, ne calore ex circumductione lædat, aut aquę immergenda, ad calorem tollendum. In terebratione quãdo ſubſiſtẽdũ & quando mutãda terebra.

146. Si primis diebus perforationem aggrediamur, cũ ſæpè nondum collecta aut ſuppurata eſt materia, præſtat deſiſtere à perforatione, & ſinere oſſis ſeparationem naturæ; aut ea id non præſtante, tutiùs, quod oſſis ſupereſt, ſequenti die per vlteriorem terebrationem exſcindemus; quod eo tempore ſoleat membrana, quę oſſi erat annexa aut ſeparari per ſe; aut ſaltem non adeò annexa facilius ſeparari: ſicque nec vis parti ſeparandæ inferetur, nec adeò ex improuiſo internas partes ambienti exponemus; & hæc Hip- Perforatio primis diebus facta cur magis periculoſa.

ſci-

ſententia lib. de vuln. cap.

Terebrandū ſtatim, ſi collecta ſit materia

147. At ſi materię ſub oſſe contentæ ſigna adſiint; ſtatim oportet os ad membranam vſque perforare, & amouere, vt materiæ quamprimum detur exitus, & vitetur corruptio materię, & membranarum corruptio: ſic enim agentes neque membranæ dilacerandæ periculum ſubibimus, quam iam abſceſſiſſe ſupponimus, neque aëri exponemus partem externis iniuri js iam aſſuetam, & hoc etiam ibidem docebat Hip.

Terebratio ſit recta & æqualis.

148. Obſeruandum etiam in terebratione, ne inæqualiter circumducatur terebra, ita vt periculum ſit, ne ex vna parte os ad membranam vſque incidatur, altera parte integra remanente: ſed ſi in extractione terebræ errorem hunc cognouerimus, aut ſuper integram partem terebram inciſoriam comprimemus magis; vel ſeparationem à natura faciendam expectabimus, quæ ſolet in tali caſu id breuiori tempore præſtare.

Terebrato & exciſo oſſe quid agendum.

149. Exciſo oſſe quid in curanda membrana faciendum ſit, non ita concordes ſunt medici; alijs ſiccantibus vtendum, ne corruptionem contrahat, ſic Hip. lib. de vulne. cap. nu. 24. perſuadente, & Celſo lib. 8. dum vtitur aceto, emplaſtro Iſidis, & Iudæi; Alijs demulcentibus, oleo, roſato, ſanguine columbæ, & oleo vitellorum oui, vt inflammationem prohibeant. Galen. 6. Meth. 6. vtramque probaſſe videtur, ſed ſi ſtatum membranæ varium conſideramus, non erit difficile veritatem hac in re eruere. Si enim ſanam omninò membranā inueneris; blandioribus non valde ſiccantibus erit vtendum, ſed roborantibus, vt oleo roſato ex oliuis immaturis; quo & roboramus calorem naturalem; & adſtringenti facultate repellimus, nihilque habet mordacitatis, ſed potius habet aliquid anodynum, & moderata eius potentialis frigiditas, nonnihil ad repercutiendum facit. Reſina terebinthina, & ablegma lotæ, & ipſæ moderato ſuo calore natiuum membranę calorem fouent, moderataque adſtrictione repellunt, & roborant, mordacitatiſ-

que

quæ ſunt expertes; immò, ſi maluarum aqua eleuantur, magis anodynæ reddentur; ideo ſi oleo roſaceo permiſceantur aptiſſimum conficient medicamentum ſanguis columbarum, & oleum vitellorum oui, cùm laxantia ſint, & humectantia ſine vlla repulſione aut corroboratione, cur in vſum venire debeant, non video: niſi forte in ſeiungenda ab oſſe membrana dolore excitato ad dolorem mitigandum adminiſtrentur: oleum tamen roſatum, aut ſolum, aut cum terebinthina, magis erit ex vſu.

150. Vnguentum iſidis, aqua ardens, mel roſatum, ſana membrana exiſtente, vt & oxymel, non eſt quod in vſum veniant, vt paſſim fit. cum enim nihil adeſſe ſupponamus, quod abſterſione indigeat, nec ſuperflua adſit humiditas, quæ ſiccitate opus habeat, neque vehementer calefacientibus indigeamus, non video, cur hæc adminaſtrari debeant. quod ſi qui & ſiccantibus, & contra lenientibus curantur, vt Galen. 6. Meth. 6. obſeruauit, cenſendum eſt, id ex ſanitate membranæ contigiſſe, quæ detrimenta ex impoſitis medicamentis ſuperat. Hip. autem lib. de vuln. cap. cum ſiccandam docet, ſupponit ichores ibi effluxos, vnde putredini periculum impendebat, vt ex eius verbis colligi poteſt. Vel certe perſuadet filis mollibus vel goſſypio exſiccandā membranam, ichoribus abſterſis: lib. enim de vlceribus nu. 4. vſus eſt hoc nomine ſiccandi, pro abſumenda & abſorbenda humiditate ab vlcere; ſed vbi bene ſe habet membrana, illis huiuſmodi ſiccantibus non indiget. Mēbrana ſaua neq; aqua ardēte, aut melle roſato, aut oxymellite vtē dum.

151. Peccant, qui exciſo oſſe linamenta imponunt: ſic enim contra præceptum Hip. agunt lib. de vuln. cap. n. 18. partem diſtendunt; ſic carnem in lateribus diſtendentes, & effluxum puris impediunt, quo retento ſæpe inflammationes excitantur. Oſſe exciſo nō ſunt linamenta imponēda.

151. Facta igitur perforatione, & exciſo oſſe, goſſypio leniter detergetur membrana, ſi ſanguis aliquibus percolauerit, poſtea vna aut altera gutta terebinthinæ, vel abietinæ lacrymæ, vel olei roſati, vel aliquid ex his mixtis Oſſe exciſo quid præſtandum.

inſtillatis, poſt illitis labijs medicamento, quod vim habeat fouendi calorem naturalem, vt terebinthina, oleo Hiſpanæ, & ſimilibus iam enarratis, & tegumento ex ijſdem, vel propoſitis parato, & ſuperpoſito tegumento ex triplici linteo, vel lana, vel goſſypio, ad fouendum calorem, & protegendã partem ab iniurijs ambientis, vt diximus, illiſque ligatura firmatis ita permittatur.

Eff luxus quõ parandus.

152. Et quamuis, eff luxus puri generando parari debeat; quia tamen illius portio ad membranam pertingere poſſet, laudo conſuetum morem apponendi ſericeam telam ex chermes, qua etiam fouebitur calor naturalis partis: aut ſubtiliſſima filamenta roſaceo intincta.

A terebratione ſoluẽdũ aliquãdo vulnus.

153. Laudo tamen in hoc caſu vt intermedio tempore bis & ter ſoluatur, & detegatur vulnus, & membranam procuremus, vt iam propoſitum eſt.

Quib. vulnus terebratũ abſtergi debeat.

154. Nec ſemper in roſaceo perſiſtendum; ſed humiditate affluente, mel roſatum, vel ſyrupus in vſum venient, vt ſordes abſtergantur. Laudatur etiam terebinthina, vel ſola, vel cum oleo roſato mixta: & ſi fortioribus opus erit, oxymel ſaccharinum conueniet.

A terebratione ſi ſanguis ſubſit, quod agẽdum.

155. At ſi materiam vel ſanguinem ſub oſſe terebrato ſupra membranam inuenerimus, abſtergenda leniter & blãdè erit goſſypio, mox iubebimus, vt clauſo ore, & naribus, vulneratus ſpiritum vi quadam ad nares impellat: intumeſcit enim membrana, atque ad foramen materia propellitur: quod ſi, ob extumeſcentiam introductam membranæ, exitus materiæ impediatur, exitum parabimus decuſſatorio vocato inſtrumento, leuiter membranam deprimentes, mox inſtillantes terebinthinam vel lachrymam abietinam cum portione aut mellis aut ſyrupi roſati ex roſis rubeis, vel ad ſummum oxymelle ſaccharino curationem tranſigemus.

Detegere vulnus ſępe quãdo debemus.

156. Sed is eſt caſus, in quo non adeò rarò detegendum eſt vulnus, ſed vel quotidiè, vel alternis diebus, vt purulentæ materiæ exitus præparetur, ſordes detergantur. & medicamenta inſtillentur.

157. Quod

157. Quod ſi concretus ſanguis oſſi ſubſideat, & membranæ adhæreat, procuranda erit illius ſuppuratio, priùs abſterſo eo, qui minus adhæret; quod fiet terebinthina oleo roſato admixta, vel cum oleo ex vitellis ouorum. ſãguine cõ creto ſub caluaria quid agendum.

158. Si vero denigratam ob corruptionem membranam inuenerimus; coercere eam tentabimus melle roſato cum modica terenbithina: ſed ſi progrediatur, ad oxymel deueniemus cum aqua ardente, vel ad mel roſatum cum oxymellite & aqua ardente: vnguentum iſidis melli roſato admixtum conueniet. Imo ſi in extremis verſabimur, ad præcipitatum veniemus lotum ex aqua roſata, & admixtũ vnguento roſato. Mẽbrana denigrata qũo procedendum.

159. Quod ſi ex refrigeratione nigredo prouenerit, vt in vulnere cum detectione membranę diuturna, calefacientia erunt inſtillanda, vt oleum abietinum, terebinthinæ, aqua ardens, & ſimilia, & id quotidiè, diligentia ſemper adhibita, vt quam minimum detectum vulnus maneat. Extrinſecuſque ceratis calefacientibus fouendus erit calor naturalis, balſamis artificialibus, & Peruano terebinthinæ mixtis, cerato de betonica, addito balſamo aliquo, & alijs ſimilibus. Mẽbrana ex frigore denigrata quid agendum.

160. Quod ſi poſt terebrationem membranæ fungus ſuccreuerit, validè exſiccantibus vtemur; Sabinæ puluis ad miraculum conferet; vel puluis corticum myrabolanorum citrinorum. Validiora erunt, aluminis vſti puluis; validius adhuc vnguentum Iſidis; deinde etiam præcipitati puluis; & ſi excreuerit ad vulneris ora, excidendus ſericino filo alligato, & paulatim conſtricto. Fungo in mẽbrana nato qũo medendũ.

161. Si vero ad tenuem membranam, vel cerebrum, vulnus peruenerit, eadem vtendum eſt curandi ratione; ſed exſiccatio maior erit addenda, ſic terebinthinæ vel abiegnæ lacrymæ addendum erit vel oleum de hyperico, vel balſamum artificiale, vel aqua ardens, & oleum abiegnum, vel de terebinthina erit inſtillandum. Vulnere cerebrũ attingente, qũo procedẽdũ

162. Pulueres cephalici, quibus paſſim vtuntur medici

Cephalici pulueres ſunt inutiles. dici in capitis vulneribus, oſſe detecto, ad preſeruationem oſſis à corruptione ex myrrha, thure, aloe, radicibus iridis, ariſtolochiæ, erui farina, corticibus radicis panacis, & huiuſmodi, quibus os natura ſua ſiccum in ſua conditione conſeruari aiunt, id perſuadente Gal. 6. Meth. 6. nullo modo neceſſarij ſunt; ſi enim ſanum os fuerit, maiori non indiget exſiccatione; ſi demortuum, nihil facere puluerem cognoſcent, ad actum non valente mortua facultate deducere: ſed ſi nouo hoc modo medendi vtantur eff luxu puri parato, raroque detecto vulnere, cognoſcent neque ſuperficiem oſſis emori, & ſi qua pars exterior emortua fuerit, faciliùs ſine pulueribus abſcedere, quam ijs aſperſis, modo oſſis & partis calorem naturalem foueamus, neque aeri os ſæpiùs exponamus.

Nigredo caluariæ quo curanda. 163. Quod ſi in oſſe nigredo appareat, ſemper eſt abradendum. aut enim emortuam partem auferemus, aut ſi ad meditullium peruenerit, perforatione opus eſſe oſtendet, communicata oſſi corruptione à ſubiecta materia. Memini nobilem adoleſcentulam ex Burrorum familia, cùm imaginem quandam appendere tentaret, ex ſcabello decidiſſe, atque occiput ad terram alliſiſſe, quem ictum cum nihili feciſſet, ſed & caput lauiſſet, & in exercendis ſanorum operationibus ne tantillum quidem ſe abſtinuiſſet, tandem in vigeſima dolere poſteriori parte capitis cæpit, quę etiam pars intumuit, mox inæquales ſuperuenere rigores, & febris non multum vehemens, neque tamen decubuit; ſed accito operario practico cùm in tumore materiam ex inundatione ſubeſſe coniectaretur, & ferrum reſpuere ægra, cauſtico viam puri fecit, vnde multa illius copia effluxit; cumque ego, & chirurgus acciti eſſemus, nigredine inſigni inſpecta, cum læſionem in oſſe inde coniectaret, chirurgus autem ex cauſtico appoſito contractam in oſſe aſſereret nigredinem, ſcalpro raſorio meo iuſſu abraſa ſuperficie paulo poſt pus erumpere cæpit. terebratione igitur ſtatim facta multa puris copia proſilijt, etſi niſi ad meditullium per-

Hiſtoriæ medicę notatu dignæ

ueu-

ttentum eſſet: cumque in circumductione terebræ oſſis aliqua præſentiretur cõmotio, cognitum eſt oſſis ſuperni partem non leuem abſceſſiſſe. inciſa igitur in crucis formam cute, facillimè magna pars oſſis primæ tabulæ ceſſit; cumque retento ſpiritu, & occluſo ore, & naribus, iterum ex lateribus multam puris copiam ex fiſſuris erumpere videremus, lenticula per rimam dextram impoſita, & vitrea eleuata ab ea parte tantundem vitreæ partis oſſis abſceſſit; erat autem magnitudinis palmi magnæ manus, ſuberat non leuis puris quantitas; qua abſterſa, & membrana vino calido lota, ſine macula membrana reperta eſt; & curatione ex arte inſtituta optimè conualuit, proinde tamen non prius perfectè cicatrice inducta, quam quatuor menſes præterijſſent: viuit adhuc ſenio iam confecta. ſimilem caſum poſt ſex annos obſeruaui in alia ſenio confecta ex nobili Galaratorum familia, quæ ob glaciem cum ſupina cecidiſſet, occipitio ad glaciem duram alliſo, à contuſa parte vt dolorem amoueret, emplaſtro ex pane in lixiuio imbuto cum abſinthij folijs, floribus chamæmeli, & fundo olei roſati cum vſa eſſet; dolore non amplius infeſtante tanquam ſana in domeſticis negotijs aſſiduè ſe ſe exercens: poſt vigeſimum quintum diem cum dolere ea parte cepiſſet, & rigores ſuperueniſſent, & febris continua, & dolor in collo; recordatus præcedentis hiſtoriæ iniunxi, vt cutis in ea parte in magnæ crucis formam ſecaretur, & obſeruaui quæ in altera adoleſcentula obſeruata dixi; magna pars caluariæ ſublata eſt, & eadem curandi ratione vſa conualuit, ſed poſt ſex menſes.

164. Nollem hic aliquem cenſere me in eorum hæreſi eſſe, qui nullis medicamentis electiuè ſoluentibus in capitis & aliarum partium vulneribus vtendum cenſuerunt; quod in Animaduerſionibus ijs ad curationem vulnerum & capitis potiſſimum nullam purgationis mentionem fecerim, cũ enim hic chirurgicas ſolum cautiones proſequar; non ſolũ quę ad purgationẽ pertinent omiſſa ſunt, ſed ẽt quę ad ſan- Purgationes in curatione vulnerũ conueniunt.

guinis euacuationem per ſectam venam,& ad victus rationem,& ſex res non naturales. ex primis enim libris omnino hæc deſumenda erunt. Illud ſolum in hac ad purgationem pertinente materia aſſertiuè cum Hip. & Græcis & Mauritanis omnibus aſſero, omnino purgationem conuenire ad auertendam fluxionem, & fugiendum periculum inflammationis; Quicquid dicant ex recentioribus aliqui; quorum rationes accuratè admodum proſecutus eſt,& diſſoluit Philippus Ingraſſias libro huic materiæ dicato,& Cæſar Magatus lib. 2. cap. 57.

Vulnera oculorum q̃uo tractãda.

165. In oculorum vulneribus illud ſolum animaduertendum eſt, fugienda omnino eſſe ea medicamenta, quæ mordicationem in ſe habent; ſed omnino in vſum ea erunt ducenda, quæ cum leui exſiccatione vim habent dolorem leniendi; qualia ſunt abietina lachryma ex aqua roſarum lota,gummi arabicum,tragagãtha,ſieph album ſine opio, tutia pręparata,ſarcocolla,& ſimilia,vel per ſe,vel cum albumine oui agitato diutiùs per ſe,mox ſubtiliſſimis aliquibus ex ijs pulueribus additis in mortario plumbeo diutius ducto,quod ſi dolores adhuc vrgeant,oleum ex vitellis ouorum omnino conueniet.

Adnata tunica vulnerata q̃uo curanda,

166. Quodſi in adnata fiat carnis ſubcreſcentia,ob eandem cauſam; ad exſiccandam & abſumendam carnem illam, leuiora venient in vſum,vt puluis oſſis ſepiæ, teſtę oui calcinatæ,& calchantum vſtum,& lotum.

Naſi vulneribus q̃uo medendũ.

167. Naſo & naribus inciſis, ne diſtorqueatur, formæ i ex plumbo paretur,& linea petia idoneo medicamento imbuta intus extenſa parti applicetur, formulis ex cera pro naribus paratis medicamentis agglutinantibus illitis, & naribus impoſitis.

Sternutatione impediente cura tionẽ quid agendum.

168. Sed quoniam ſæpe dum introducuntur, ſternutamentum promouent,vnde dilatatur vulnus,& ſæpe punctis diſruptis pars dilaceratur,animaduertendum,dum introducuntur,perfricandos eſſe angulos maiores oculorum. ſic enim huic ſymptomati ſuccurrere ſolemus.

169. Vul-

169. Vulnerato thorace penetrante vulnere in benè habito corpore non ſemel obſeruaui curationem longe fælicius,& citiùs abſolui,ſi tubulo ĩpoſito,vt ſanguis effuſus & in cauitate conceptus per vnum aut alterum diem procuretur educi,decubitu facto ſuper partem vulneratam;& cum nulla ſupereſſe ſigna contentæ materiæ viderimus tubulo detracto,vulneris,vt vulnus eſt,curationem proſequemur.

Vulnerato thorace cũ perforatione quid agendum.

170. Quod ſi vulneratis internis partibus indies aggregetur materia,tubulus non erit remouendus,vt aperto manente oſculo exitum per eam partem materia habeat: neque enim, quod aliquibus viſum eſt, ſperandum eſt, poſſe per tuſſim commodè expurgari, vt ex Gal. colligunt 5. de loc. affect. 3. cùm difficultate enim ad pulmonis bronchia propellitur, cùm potiùs inde ad Thoracem permeet, cùm ſit ille motus naturali contrarius, & præterea violentus ab inferioris ad ſuperna.

Tubulo vtendũ pro materiæ ex purgatione.

Per tuſſim malè educitur materia in vulnere thoraces.

171 Quin violẽtia,per tuſſim partes internæ perpeſſæ,difficilius agglutinari poterũt;ſatius igitur erit per vulneris orificiũ percolare, & ſi nõ ſat s āplũ fuerit præſtabit dilatare.

172. Tubulus cauus,qui introducitur,vt exitus,& paretur,& conſeruetur, longitudine craſſitiem thoracis non deberet excedere, vt contenta materia facilius ingreſſum pro exitu obtineat; neue longitudine partis internæ vulnus in motu pulmonum perfricando offendat. quod ſi aliquantò longius imponatur, vtrinque perforatum eſſe debet, vt per oſcula illa materia penetrare poſſit.

Tubuli quãtitas in vulnere thoracis.

173. Alatus ſit, ne capacitatem thoracis ingredi poſſit; quin ligari debet ob eandem cauſam.

Tubulus qualis.

174. Superponatur tegumentum iis imbutum, quæ diximus fouere calorem naturalem; ita tamen diſponatur,vt non impediat effluxum materiæ; quamuis alæ ipſæ tubuli ex parte huic rei inſeruient.

Tubulo quid ſuperponendum.

155. Super vulnus decumbat,quo materia pondere ſuo ad vulnus feratur: Quin per interualla ore naribuſq; occluſis ſpiritus comprimatur, quo intumeſcant pulmones,

Vt effluat materia quid præſtãdum.

contrahaturque diaphragma, ſicque materia ad orificium exprimatur.

Curatio per lotiones in iectas thoraci refellitur.

176. Non placet communis curandi ratio per lotiones ſiphone iniectas ex mulſa, vel vino mulſo, vel decoctis ex hordeo, lentibus, & huiuſmodi addito melle roſato, vel ſyrupo ex roſis rubeis, dimoto hinc inde corpore, vt omnes partes à purulenta materia abſtergantur: iubendo etiam vt tuſſiant, & vehementer, vt & pus cum lotione facilius exeat; nullaque lotionis pars intus remaneat. Nam per tuſſim illam, & per corporis agitationem vulneratæ partes magis dilacerantur, pars vulnerata ſæpe non attingitur; ab alijs partibus ad vulneratas magis confluit materia; & quod maximi eſt momenti, & calor naturalis partis diſſipatur, aeriſq; iniurijs ſpiritales partes magna cum læſione nimis exponuntur.

Lotionib. per iiectionem quando vtendũ.

177. Non negandum tamen aliquando lotiones has eſſe neceſſarias, vbi grumi adſint ſanguinis: vel purulenta materia craſſior fuerit, & viſcidior; rarius tamen, etiam in eo caſu, in vſum venire debent, nec tam per lõgum tempus, vt fieri ſolet. hoc caſu excepto tota fere curatio naturæ erit committenda: medico illam adiuuante in effluxu parando in decubitu ſuper vulnus; & in compreſſione ſpiritus, vt diximus.

Tuſſis non promouenda in vulnere thoracis.

178. Tuſſis non promoueatur aut inuitetur, ne concuſſione promoueatur ſanguis, aut vulnus dilatetur; ne ve ad pulmones materia purulenta inuitetur: quod ſi eo affluat materia, blandis lambitiuis tentabimus illam excernere.

Acetoſa fugienda.

179. Quę acetum habent lambitiua omnino erunt euitanda: ne validiorem tuſſim concitent.

Pulmonib. vulneratis pro curatione nihil inſtillãdũ.

180. Si pulmones & partes internæ ſpiritales vulneratæ ſunt, non placet inſtillare agglutinantia, quod plerique faciunt. naturæ enim totum negotium eſt committendum, quæ ſalutis ſuæ curam habet. quod quę inijciuntur, aut inſtillantur, cum extranea ſint, expelli omnino debent, alioqui noxam afferunt; vtilitatem autem vix vllam inde ſperare poſ-

poſſimus; cum non ſit exploratum, vbinam ſit vulnus, neq; an partem laborantem medicamentum attingere poſſit; quare ad aliam quamuis partem ſæpe potius feretur, quam ad vulnus; & ita nulla vtilitas, inde colligitur, damnum verò non leue emanabit.

181. At vbi copioſiora in dies generari excrementa viderimus, vel ob errata in victu, vel exuberantiam prauorũ humorum in toto, vel ob malitiam vulneris; euacuato corpore, & tranſacto inflammationis, tempore placet vti aliqua vulneraria potione per plures dies, donec abſumptam materiã viderimus, ex ſarza parilia, plãtagine, quinq; folio, piloſella, cariophyllata, pyrola, ſcabioſa, radicib. conſolidæ, tormentillæ, biſtortæ, dictamni, rhapontici, & ſimilibus; ex quibus variæ formulæ potionum parari ſolent, ſed præſtantiſſima iudicatur Iudęi potio, cuius deſcriptio ponitur à Iacobo Carpenſi, & Fallopio, & alijs. Vulnerarium potionũ vſus.

182. Si quando verò vulneraria ex potiones in vſum ſunt ducendæ; id fieri debet cùm ſeptum tranſuerſum eſt vulneratum Galeno auctore 5. Meth. c. 9. tuncque tubulo vulneri impoſito conãdum eſt vulneri ſuccurre ſiccantibus. Vulnerati diaphragmatis curatio.

Lectori beneuolo.

Decreueram, benigne lector, Animaduerſiones has & Cautiones chirurgicas, quas ſeptẽ libris precedentibus coactus amicorum precibus, quin importuno etiam ſtudioſorum medicinæ impulſu adiunxi, ad curationes quoque vlcerum, & tumorum præter naturam deducere; ſed multa me ab hac ſententia retraxerunt: Et primum munus nuper mihi impoſitum Archiatri Regij; vnde multa ac magna mihi ſuperaddita eſſe videbam negocia: inter quæ illud erat præcipuum viſitandi Pharmacopolia totius huius prouinciæ; in qua cum pharmacopolæ nullum certum, quod ſequantur, habeant Antidotarium, in multos errores incidebant, quos etiam ſæpe excuſare ſolent, quod in ijs componendis obſeruent auctores varijs inter ſe certare opinionibus. cui incommodo, vt quamprimum occurrerem, omiſſa chirurgica materia, neceſſarium duxi in ijs ſtatim Cautionibus & Animaduerſionibus inſiſtere, quæ ad medicamentorum componendorum varietatem pertinent, potiſſimum quoniam videbam, ſi in primis illis inſtitiſſem, octauum hunc librum in nimis magnam molem euaſurum, & in re non adeo neceſſaria; cum videam chirurgiæ partes illas diligenter, & ab antiquis Græcis, & Mauritanis fuiſſe pertractatas, & à mediæ ætatis medicis auctas, poſtremoque à recentioribus illuſtratas, & perfectas; quod in cruentorum vulnerum curatione ob nouiter inuentum illum medendi modum non adeo adimpletum animaduerteram. Deinde in hac ætate iam effœta ſeptuaginta ſex annorum, in tanta negotiorum mole, muneris Archiatri, & aſſiduarum, & ſcriptis & voce, conſultationum medicarum non plus operæ licuit collocare: preterquam quod quotidiana etiam ſtudia, & iamdiu impoſitum munus

li-

libros Ariſtotelis morales & politicos ciuibus meis interpretandi parum mihi otij concedunt, idque breuiori tempore, quam hoc inſtitutum noſtrum breue quidem, ſed varium, expoſtulaſſet. fruere igitur, amice lector, laboribus fortaſſe poſtremis ijs noſtris, & venia dignum me cenſe, ſi in re fortaſſe à genio meo aliena, & in prouincia quaſi inuitus ſuſcepta contracto ambitu verborum, preſſaque periodo quædam tranſacta ſunt, & in ſequenti libro tranſigentur: in tam numeroſa enim medicamentorum turba, potior eſt verborum moderatio, breuibuſque ſententijs res potius premenda videtur.

vale.

LVDOVICI SEPTALII PATRICII MEDIOL.

Protophyſici generalis Status Mediolani, & Actiuæ Scientiæ publici in Patria Profeſſoris,

Animaduerſionum, & Cautionum Medicarum

LIBER NONVS.

Continens eas quæ ad medicamentorum compoſitionem pertinent.

Benignæ illius ac ſapientis parentis noſtræ naturæ perpetuum ſtudium fuit, vt quam diutiſſimè opera ſua ab interitu vindicaret. vnde certo quodam ductum viuida quædam Dei vis ſit, ex fœcundo illo gremio abundè profert efficacem remediorum potentiam, qua ferociſſimi humanæ vitæ hoſtes abigi poſſint, ac opera ſua quam diutiſſimè ab interitu vindicemus. Quamuis autem omnibus, & medicis, & ægris, illud optandum foret, vt

Vt ſponte naſcentibus, & quaſi è gremio naturæ effuſis, integram corporis valentudinem conſeruare, & aduerſam depellere poſſemus; hoc enim certius, & expeditius foret longa illa, & ambitioſa remediorum mole. & re vera ſi impermixti eſſent morbi, nulla arte, ſed ſimplicibus, vt nobis à ſummo Deo conceſſa ſunt, ſatis contenti eſſe poſſemus, quæ tamen in ſimplicitate ſua varijs potentijs decorata fuere. Sed cum id à natura obtinere non potuerimus, naturæ ars imitatrix implicitis, & remixtis morbis, variè combinatis, aut diſſimilitudine pugnantibus, ac inſæuientibus variè, commixta remedia, inuenit. Multas commiſcendorum medicamentorum cauſas enumerauit Serapio l. 7. cap. 2. Cum morbo profligando deeſt medicamẽtum aliquod ſimplex omnino contrarium, tunc duo, aut plura commiſcemus, vt quod optamus faciliùs obtinere poſſimus. cum violentiam medicamenti obtundere, vel eius ignauiam promouere volumus. cum varietas affectuũ adfuerit, partium laborantium, tum & diuerſitas humorum infeſtantium: cerebro enim pulmoni, cordi, epati, & alijs partibus malè affectis; id dari debet medicamentum, quod ſingulis proſpiciat, & à cauſa morbifica liberet. Situs quoque, & dignitas partium affectarum compoſitionem neceſſariam commoſtrant. nam pars quælibet ex principibus nõ ſolum peculiaribus remedijs eſt roboranda, vt cerebrum cephalicis, cor cardiacis, ex Gal. 1. de comp. med. ſec. gen. 1. ſed ſæpe non ſolum alteranda, ſed etiam ab humore peccante expurganda, quod vno atque ſimplici medicamento prꝗſtari minimè poteſt. Pars inſuper longè à remedijs diſſita oſtendit ſæpe attenuantia permiſceri debere, vt faciliùs qualitas medicamenti ad partem deferatur. Hinc tenuantia diaphoretica, & purgantia, liberata à materia terreſtri, & craſſa, latiùs ſuum faciunt officium. Aliquando dicebat Galen. 1. de compoſ. med. per gen. 3. ob virium alicuius vehementiæ obtundendæ gratiam, vel inſuauitatis mitigandæ, qui veratro daucum, vel ſeſeli, vel cuminum, vel

Medicamentorum miſcendorũ cauſa.

vel aniſum, vel aliud odoriferum admiſcuit; demonſtratum enim inſuauitatem in potu moramque in ventriculo, condimentum requirere. Has omnes cauſas permiſcendi ſimul medicamenta diligenter enumerauit Auer. 5. collect. cap. 57. ſemper tamen proportionem quandam inter miſcibilia ſeruandam cenſuit, vt ab ipſa reſultaret, & emergeret natura quædam, & ſpecifica forma, vt docebat Gale. lib. de Ther. ad Piſonem cap. 10. varijs exornata facultatibus, diuerſa à ſingulis componentibus, à qua non raro admirandę exoriuntur operationes: etiamſi fere ſemper initium omnium operationum ab aliquo ſimplici, quod Baſim medicamenti illius dicunt, trahat, & ducat. Vt mirari ſæpe contigerit iuniorum, quorundam audaciam, qui in antiquorum compoſitis medicamentis deſcribendis, diuerſos, quin & quandoque contrarios ac repugnantes componendi modos, & ab Auctorum pręſcripto plerunque recedentes ſcriptis mandarunt, vt ſæpenumero vix duos inueniamus in eadem compoſitione tam deſcribenda, quàm fabricanda conſentientes. obſeruauimus pręterea ex Pharmacopœis non paucos, non ex Meſueo alijſue claſſicis auctoribus, neque ex vulgatis Antidotarijs formulis deſumptis ſuas formare compoſitiones, ſed ex ſchedis quibuſdam mutilis ac obſoletis à præceptoribus, à quibus artem didicerunt, quaſi per manus traditis: Alios videmus, qui, cum non attigerint cauſas componendorum medicamentorum; vix ſimplicium medicamentorum naturam, & facultates nouerint; nouas ſuæ inuentionis, vt aiunt, ſine methodo, ſine delectu multiplicibus herbis, ſeminibus, radicibus, fructibus, metallis; in vſum collectis, non ad correctionem, non ad vigorem addendum, non ad penetrandum deſcribunt, & tanquam ad omnes morbos accommodatas, tanquam Agyrtæ & circulatores miris laudibus ad cęlum euehunt. Hæc ita eſſe periti medici cum quotidiè obſeruauerint, conqueſti ſunt aliqui ex ijs mecum; quod cum Cautiones & Animaduerſiones medicas cõſcripſerim, & chirurgicas, &

Proportio inter miſcibilia ſeruãda.

Recẽtiorũ errores in formulis compoſito rũ mutandis, & illorũ cauſæ.

Cauſę ſcribẽdi has animaduerſiones.

& quæ ad compoſitionem medicamentorum pertinent, omnino intactas reliquerim. quorum querelis vt pro viribus ſatisfacerem, precedenti libro eas proſecutus ſum; quæ in medicina ad manualem operationem pertinent; Nunc in ijs, quæ in compoſitione medicamentorum poſitæ ſunt, mihi verſandum erit. In quibus licet quamplures exercuerint ingenium, quoniam tamen ſæpe adeò inter ſe diſſident vt artifices hæreant animo, neque ſciant, cuiuſnam opinionem ſequantur: Et propterea in magna hac noſtra ciuitate non determinatum vnum auctorem aut Antidotarium ſequentes, varij vario modo medicamenta componunt cum magna ægrotantium iactura, & noſtratium medicorum nota; quod magis cenſendũ eſt euenire in tota hac Mediolanenſi ditione: cui incommodo, vt occurramus pro munere nunc impoſito Protophyſici, dum cum conſenſu collegiorum aliarum ciuitatum Mediolanenſe Antidotarium paratur, Animaduerſiones has adſcribam, quę excitare ad veritatem ijs in rebus eruendam animos aliorum facile poterunt.

1. Et vt primum à delectu Simplicium generico exordiar; Plantas, & herbas docebat Ariſto. lib. de Plantis eas eſſe eligendas, quæ ſemine perfecto, loco conuenienti, aqua moderata, & aere conſimili producuntur; quibus ſi deficiant, imbecilliores euadunt; aerem enim, & locum maximam plantis vim impartiri præter Teophraſtum lib. 1. de cauſis plant. c. 9. docuit in can. Meſ. ad particularia etiam deſcendens; ad quem pro hac re, ne præter propoſitum noſtrum longior ſim, lectorem remitto. quæ omnia deſumpta ſunt tum à Dioſc. lib. 1. tum maximè à Galen. 1. de Antid. ca. 13. namque inquit Dioſc. quæ in campeſtribus, riguis, & opacis, cæteriſque locis à ventis ſilentibus enaſcuntur, plerunque degenerant, & minùs viribus valent. Sed nec locorum & natalis ſoli indagationem hanc ſufficere cenſuit Galen. 1. de Antid. cap. 3. & 13. & 1. de compoſ. med. per loc. cap. 2. niſi etiam cuiuſque ſapores, odo-

In ſimplicibus eligẽdis quid obſeruandũ.

odores, colores, ſubſtantiam, magnitudinem, figuram, diligenter perpenderimus.

Radices quãdo colligendæ & conſeruandæ.

2. Colligantur radices docente Dioſ. lib. in princ. vt recondantur, cùm herbæ ſuis folijs exuuntur; nempe autumno finiente, & hyeme incipiente. cum enim caulem producunt, cum florent, cum ſemine grauidæ ſunt, languidiores euadere docebat Gal. 2. de alim. fac. c. 61. Silueſtres, & ſaxoſis locis natę ſeligantur; expurgatæ ſiccentur, ſed terra aut puluere obſitæ prius eluantur aqua; quæ magnæ ſunt vt in intimis exſiccari nequeant, in fruſtula ſecentur, & in vmbra ſiccentur, & traiectæ filo recondantur ſic docente Dioſcor. cap. de Helenio, & de Iride. ſed cum ex radicibus aliquæ ſint, quarum vis in cortice ſolo repoſita eſt, hæ exemptis internis partibus ſępè lignoſis, aſſeruari debent. ſic docuit Gal. 7. ſimpl. de corticibus radicum capparorum. ſic Dioſc. de radice Rumicis. ſic Meſue cap. de ſecaniabin, ſic plerique Mauritani.

Quales herbæ pro vſu medicinæ eligendæ ſint, & quomodo conſeruandæ, docuit Gal. 1. de Antid. c. 2. de ijs loquẽs quæ exſiccatæ ab alijs regionibus deferuntur his verbis. Ex herbis ſiquidem quæcunque vna cum ſemine ſummis ramuſculis adhærent apportantur, pro cuiuſque tamen conditione plurimum ſeminis habentes, vegetas exilibus, ponderoſas, leuibus, cõpactas flaccidis, tempore non conſumptas, abſumptis potiores arbitrantur. at 4. de ſan. Tuenda c. 4. dicebat: Herbæ autem, quæ apud nos reperiuntur vna cum floribus, minutiſſimis, tenuiſſimiſque feſtucis colligantur; à quibus quidquid lignoſum eſt, abijciendum. In vmbra ſiccentur ex Gal. 5. de compoſ. med. per gen. 9. Quæ ramis ſcatent, dicebat Dioſc. li. 1. in proem. ſicut ſtęchas, Triſſago, Polium, Abrotanum, Abſinthium, Hyſſopus, & alia id genus, ſemine prægnantia demetantur: ſubdit, ſola ex herbaceis medicamentorum generibus, veratri genera, nigrum, & album multis edurare annis; reliqua à trimatu inutilia, at id meo iudicio ſolum intelligendum eſt de

his, quæ inſigni caliditate prædita ſunt, quæque ex calidis locis, & ſiccis deferuntur; multæ enim, potiſſimum quæ apud nos naſcuntur, poſt annum proprijs viribus deſtituuntur.

Flores quādo colligēdi & quō cōſeruādi.

3. Flores non colligantur rore madidi, ſed iam à ſole humiditate abſumta. neq; tamen à vi ſolis nimium ſtrigoſi facti, vt odorati remaneant. Tempus colligendi non ſit, dum ſunt decidui, neque vltima reſeratio illorum expectāda eſt, vt Auicen. placuit, tunc enim inodori remanent: ſed tunc colligendi, cum maturi quidem ſunt, ſed tamen aliquo modo conniuent, ſic iubente Gal. 4. de ſan. tuenda. Exſiccentur in vmbra, Dioſcoride admonente, ſed interim aſſiduè verſandi ſunt, ne muceant, neue poſt ſitus illis inſideat. Alij flores, vt roſas & violas ſole exſiccandos imperant; ne ſitu contracto odorem, & colorem amittant. at ſolis potiùs calore igneæ & aereæ partes odoratæ abſumuntur, & exhalant; ſubſtantifica verò tenuis illa humiditas penitùs exſiccatur.

Semina quando colligenda & quō ſeruāda.

4. Semina legantur, vbi ſiccari ceperint, antequam defluant, Dioſc. in proœmio docente: ſint prætumida, plena, & ponderoſa, ex Gal. lib. de cibis boni, & mali ſucci cap. 2. ſignum eſt enim ſufficientis materiæ, & viuidi caloris cōcoquentis. Quouſque repoſita durent docuit Gal. cap. 10. primi de alim. facul. cum dicit: Horum porrò terminus ſit, cùm ab ipſis diuiſis quaſi puluis quidam tenuis concidit.

Succus ex herbis quādo extrahendus.

5. Herbarum ſuccus ex folijs non niſi germinantibus adhuc cauliculis teſte Dioſc. exprimendus eſt: tunc enim earum facultas maximè viget, cum in ſemine producendo, minimè ſuas vires exeruit.

Succus ex florib. aut herbis non exprimendus ex ijs collectis āte ortū Solis, ob rorē.

6. Non placet eorum opinio, qui ante ortum ſolis colligendas eſſe herbas, quin & flores ad eliciendos per expreſſionem ex ijs ſuccos. ſic enim nec ſinceros haberemus ſuccos, ob roris admixtionem, nec innoxios; quod roris admixtio nitroſam inducat naturam: ſæpe obſeruatum eſt roſarum rore aſperſarum infuſionem, & expreſſionem,

ſva-

validiorem quidem in euacuatione eſſe, ſed torminoſam maximè, doloreſque in teſtinis inducentem.

Succi vt cõſeruentur, ſunt prius elixãdi & expurgãdi

7. Vt à putredine vindicentur ſucci, ſuperflua humiditas elixatione eſt abſumenda, ſimulque inde terreſtres partes ſegregabuntur deorſum latæ, tenuiores verò & ventoſę partes, tum & excrementitiæ, per deſpumationem tollentur. ſic docuit Gal. 3. ſimp. cap. 15. In ſuccis omnibus, dicebat, aliud quid grauiſſimum, aliud leuiſſimum, aliud terreum eſt illi permixtum: vnde euenit alios aceſcere, & alios corrumpi, & ideo indigent ab initio coctione quadam.

Succi, vt cõſeruentur, quouſq; elixãdi & quõ reponendi.

8. Decoquendos docet Meſue ad tertiæ partis conſumptionem, deſpumando, percolando; & antequam reponantur, permittendos donec reſideant, tuncque transfundendos, & oleo anguſto vaſis orificio ſuperinfuſo ſeruandos. Auic. ad dimidias decoquit; ſed hoc modo ſubtiliores partes nimium diſſiparentur. Tutius autem eſt ſuccos hos decoctos, & depuratos ſaccharo vel melle addito à putredine vindicare; quamuis aliqui ex ſucci ſola inſolatione ſine elixatione, ob eorum aciditatem, vel potius acerbitatem, aliquandiu conſeruari poſſint, vt citriorum, citoniorum, granatorum, & vuæ acerbæ; ne tamen corrumpantur, aut ſunt ſaccharo condiendi, aut oleo ſuperfuſo conſeruandi.

Succi aliqui vt conſeruentur exſiccãtur.

9. Succi iidem inſpiſſantur, & quaſi exſiccantur decocti prius, & depurati, vt diximus, aut igne, aut inſolatione, vt docet Gal. 6. de compoſ. med. ſect. loc. 2. ex Andromacho, inſolato, aut coquito ad ſpiſſitudinem & cap. 3. Quidam vero ſucci etſi ad Solem æſtiuum exſiccentur, ad moderatam ſpiſſitudinem, per tempus tamen exareſcunt; vt vuæ acerbę ſuccus, Centaurij, glycyrrhizæ ſuccus; quibus ſuadet aliquid mellis addendum, ne ita reſiccentur.

Succi ſoli expoſitis cooperiẽdi

10. Vt puriores euadant, perſuadet Gal. 6. de compoſ. med. per loc. 2. vbi ſoli exponuntur, vt tenui aliquo tegumento operiantur, ne aliquid in ipſos decidat, quod & præcepiſſe, & obſeruaſſe videmus Dioſco. libr. 4. cap. 156. de Elaterio. Humor, inquit, in pelui agitetur, & linteo opertus

pertus ſoli exponatur.

11. Cauendum igitur, ne per ignem ſuccos incraſſando, id fiat ardentiſſimo igne, ne illos adurat, nimiumue exſiccet, quod ex Galen. omninò fugiendum eſſe iam docuimus. ideo Auic. Elaterium, vt excedentem vim caloris effugeret, ſuper cineres calidos exſiccat. Succi igne incraſſandi igne têperato.

12. Caueant autem quam maximè pharmacopæi, ne dum ſuccos igne condenſare conantur, igne id præſtent vehementiori, ſed maximè ne in æneo vaſe ſuccos hos condenſandos igni exponant, tum ne æſtuantis caloris ui eorum facultas deſtruatur, neue a vaſe perniitioſa introducatur facultas: præcipuè cum ob introductam in illis craſſitiem, dum à vaſe condenſatum ſuccum eximere voluerint, neceſſarium ſit detergendo aliquam etiam æris portionem abradere, præter eam qualitatem, quæ in coctione imprimi poteſt. Succi igne incraſſandi, ne æneo vaſe excipiantur.

13. In mucilagine ex rebus viſcedinem in ſe continentibus extrahenda video etiam errores committi: aliqui enim ſemina puta lini, fœni græci, pſyllij; vel radices, vt maluæ, altheæ, & ſimiles linteo lineo impoſitis decoquunt, & interim manibus vel ligneo aliquo inſtrumento placidè comprimunt, ac mucaginem exprimunt. Alij in calida aqua eadem per diem integrum infundunt, mox verò quaſi prægnantes valenter exprimunt, mucaginem colligentes: vt vero aquea humiditas admixta abſumatur, vnica facta ebullitione id obtinere tentant. Meſue cap. de Pſyllio, aqua frigida macerat illius ſemina, atque agitat ad mucaginem extrahendam. ſed is id præſtat, vt ab externis partibus, quas frigidas cenſuit, mucaginem eliciat, neque aqua, cui immergitur, internas calore attingat, quas calidas & ſiccas cenſuit; ſed quam benè, ſenſu guſtus, & Græcis omnibus medicis repugnantibus, alij viderint. decoctionem ſolus Aſclepiades ex antiquis admiſit, cùm alicqui per eam viſciditas imminuatur attenuata materia. Satis igitur erit, ſi calida immergantur per diem & noctem, vt docuit Auicc. Mucilaginis extrahendæ varij modi, & quis melior.

lib.

b Google

lib. 5. can. in compoſitione diachylonis. ſed cum per immerſionem hanc mucago aqua referta eſſet, leui ebullitione abſumendam poſt expreſſionem docuit Damocrates apud Gal. 2. de compoſ. med. per gen. c. 10. & Auic. loco propoſito.

Gummi& lachrymæ q̃uo paran dæ, vt in vſum veniant.

14. Ex gummis, & lachrymis aliquæ teri poſſunt, ſi lentoris & humiditatis ſint expertes, leuiter tamẽ & lentè piſtillo hinc inde in mortario circumuoluendo, ne in placentam coeant Gal. 2. de Antid. ca. 15. de Thure & Gummi. Quæ vero multum lentorem in ſe habent maceratione emolliri & diſſolui poſſunt, docente Galen. 7. de compoſ. med. per loc. 1. de Arteriaca Critonis agens, de ſtyrace: ſi tamen priùs piſtillo craſſo confrāgantur, melius eſſe cenſuit Gal. 1. de Antid. 5. & 2. de Antido. cap. 15. poſſunt tamen, ſi in paruas partes confrangantur, & aliis triturabilibus miſceantur, paulatim etiam in puluerem deduci, ſic docente Gal. 2. de Antid. 15. de gummi cum thure pulueri-zando.

Metallorũ & metallicorum varij lauandi modi.

15. In metallorum & metallicorum ablutione vario modo video Galenum procedere, pro varia medici intentione. ſi enim excalefaciendi vim, & mordicationem imminuere voluerimus, cùm ſiccandum fuerit, bis, ter, & ſæpius ex aqua lauabimus, priùs tamen iis leuigatis vt 9. ſimplic. docuit. quomodo id faciendum ſit docuit 2. de compoſ. med. per gen. dicens; iis exactè comminutis ex aqua fluuiali puriſſima eſſe abluenda, deinde priori effuſa ſæpius quoad nihil in aqua innatet, maneatque prorſum à contriti medicaminis qualitate illa immunis. ſed in Argenti ſpumæ, lithargyri abluendi modo tradito à Gal. 3. de comp. med. ſec. gen. cap. 10. cæteri lauandi modi colligi poterunt. Porro, dicebat; poterit tota die diligenter contritum cum liquore per noctem relinquere: poſtero die illum mane auferre: alium mox ſuperinfundere; poſtea rurſum terere ſimiliter; iterumque ſequenti aurora liquorẽ emittere: quod faciendum eſt, donec ſimul cum humore Argenti ſpu

ma,

ma, veluti tenuiſſima quædam portio appareat. cumque nihil amplius innatat, nihil etiam magis effundendum erit. Attamen conterere diebus plurimis, etſi nihil ei inſiſtat, idque ſole feruente ſatius eſt. ita enim accidit, vt medicamentum exſiccet valentius. Porro nouerunt omnes id æſtate non ſolum in Argenti ſpuma; verum etiam in alijs, quę hoc modo præparantur, fore commodius: ſiquidem Cadmia, æris ſquamma, æs vſtum, Diphryges, ceruſſa, miſy, ſory, ſtimmi, & omnes lapides, præterea & calx, perinde vt Argenti ſpuma eluuntur, & læuigantur.

16. Quod ſi fortia metallica hæc fuerint, & ſenſum tactus acrimonia exaſperantia, vt malitiam imminuamus, exſiccationem tamen augeamus, acerrimo aceto per ſolem aut ignem per plures dies eluenda eſſe pręcipit Gal. 2. de compoſ. med. per gen. 2. cum dicit: ſiquidem meminiſſe vos puto, & huius, quod toties repeto, fortium medicamentorum, vt Aerugo, Miſy, chalcitis, Sory, Aeris ſquamma, vel chalchantum, ex aceto diebus pluribus contritorum morſum obtundi, & bonitatem augeri. & cap. 12. Metallica dicebat, pluribus diebus aceto longè acerrimo atterito, & potius in Sole, & non raro loco caloris ex Sole, igne viendum. quamquam huiuſmodi omnia æſtiuo Sole meliora fiant, multis diebus trita, quædam ex vino, quædam ex aceto. Sed libro primo ſect. loca cap. 18. quando nam ex aceto, quando ex vino, quando ex aqua marina, & quando ex aqua ſimplici pro varietate indicationum medicarum abluenda ſunt metallica, medicos docet.

Metallicorum acriũ perfectus lauãdi modus.

17. In prætumidis vlceribus, inquit ibi, & duris, ex aceto & marina: in quibus autem acre & mordax humidum fuerit, ex aqua terere frigida potiùs ſingula metalla neceſſe eſt; quemadmodum ex vino, cùm copioſus humor influens appareat. ſic 4. per genera cap. 7. ſubtiliora, quæ ex aceto, & ad cicatricem inducendam ex vino meliora.

Metallica quo & cur varijs liquoribus abluenda.

Metallica adusta a,-qua abluenda.

18. Aduruntur quandoque metallica, vt igneæ partes, quas multas, terreis & aqueis mixta habere 9. ſimpl. docuit Gal. ex parte euaneſcant; ſiccitas vero remaneat. Quoniã tamen ex ignis actione caliditas quædam extranea introducitur, cenſuit Gal. 9. ſimpl. c. 1. omninò aqua poſt aduſtionem eſſe abluenda his verbis: Sanè combuſtorum omnium nullum planè eſt frigidum; relinquitur enim in illis ignitio quædam, vt Ariſtoteli placet; hæc autem per ablutionem aufertur; vnde id, quod manet, terrenum ſimul, & frigidum eſt.

Metallica adusta, vt mitiora fiãt elixanda.

19. Quod ſi compeſcere adhuc magis illorum acrimoniam & mordicationem medicus voluerit, ebullitione in aqua longiore, facilè id obtinere poſſe docuit Galen. 4. de compoſ. med. per gen. ca. 6. & 2. eiuſdem ca. 1. Nam quæ metalla, inquit, præparas ad ſiccandum ſi ne vllo morſu, coquere diutius oportet.

in decoctione ſimpliciũ vt pro ſe aut per dicẽdis ſyrupis canones Meſue ſeruandi& doſium.

20. Simplicium decoctio, quæ & per ſe, & pro diluendis ſyrupis in vſum medicum frequentiſſimè venit, vbi non pro compoſitione medicamentorum paratur, eo modo exercenda eſt, quo in canonibus Meſuei eſt traditum: cùm coctionem non ſuſtineant elixabilia omnia equalem; ſed alia leuem, vt quæ facultatem habet imbecillam, facile diſſolubilem, & ſubſtantiam raram; quæque virtutes habent in extimis partibus; ne eorum virtutes diſſipentur, & euaneſcant; alia validiorem coctionem ſuſtineant, quorum nempe ſubſtantia firma eſt, craſſa, denſaque, & virtus non facile reſoluitur; Alia mediocrem, qualia ſunt, quæ inter duo illa media ſunt; vt fructus, qui nec tam leniter, vt flores, & adianthum; nec tam validè vt radices elixari debent.

in decoctionib. cũ præcedẽte infuſione nõ ẽ neceſſaria graduatio, & cur.

21. At in decoctis ad compoſitum aliquod parandum factis; ſæpenumero ab auctoribus eorum, quin ab inſtituto re canonis illius, ſecùs factum videmus. omnia enim codẽ tempore in aquam inijcere imperant, ac macerare, quæ poſtea etiam ſimul ebulliunt. ſic Meſue in ſyrupo de Abſynthio, & de Mentha, & in decocto epithymi parati pro Triphe-

phera Perſica, & in decoctione pro confectione Hamech, quin maximè in decoctione parata pro pilulis Alefanginis, in quibus & aromata, & flores, & craſſiora quædam eodem tempore maceranda, & decoquenda imponit, & ad dimidias ſimul excoquit nulla ſubtilium à denſis facta diſtinctione: ſed omnino à primorum inſtitutorum compoſitorum illorum prouiſionibus non eſſe recedendum ſemper exiſtimaui. neque pręter rationem ita conſtitutum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Nunc verò in vniuerſum dicemus, cùm de ſimplici decoctione agimus ſine præcedente infuſione, & maceratione, omninò ſeruandum eſſe canonem illum. At vbi longa præcedit maceratio, cùm diuerſæ illę qualitates extractæ quaſi vniantur,& coeant; & craſſiora,& viſcidiora prohibeant tenuiorum diſſipationem, ac exhalationem: tenuia verò, & calida mediante calore elixantes facilius ex ſolidioribus qualitates in profundioribus partibus conſiſtentes extrahant, credendum inde mixtionem quandam produci maximè accommodatam illi medicamento. ſic forte Meſue in decocto pro pilulis Alefanginis Maſticem indidit. vt eius lentore aromatum ſubtiliores partes, & facultates conſeruarentur, & myrabolanorum virtus ſoluens in longa ebullitione conſeruatur per innunctionem & perfricationem manibus factam oleo amygdalino.

22. Aquæ quantitas, ſi decocta per ſe parentur, aut pro diluendis ſyrupis, certa pro varietare coctibilium decerni non poteſt; certum tamen eſt maiorem eſſe debere, vbi ligna aut radices præualent, vt eorum virtus aquæ poſſit communicari. *Aquæ quātitas pro decoctis parādis incerta*

23. Sed ſi in duplici vaſe, vel operculo benè occluſo, vt non exhalet, decoctio etiam ſolidiorum fiat, dimidio minor aquæ quantitas erit indenda, cum & blandiori calore perficiatur, & circulatione facta minima portio abſumatur. *decoctio in duplici vaſe minorē requirit duplo aquæ quātitatē.*

24. In decoctis autem pro compoſitis parandis medicamentis, omninò menſura ſeruanda eſt ab illis conſtitutas *In decoctis pro cōpo-*

nēdis medicamētis nō eſt mutanda aquæ quātitas, ēt ſi maior aut minor videatur, & cur.

neque ſtatim, quod maior videatur, quàm res decoquendæ requirant, immutanda eſt, quod plerique faciunt. ſæpe enim fit ab auctoribus, vt per longam coctionem terreſtres medicamentorum partes extrahantur, vel calidæ nimis, & igneæ exhalent; aut propter vtramque cauſam melior quædam introducatur ſymmetria: ſæpe etiam dum ad ſimplicium ingredientium quantitatem, reſpectu aquæ reſpicientes, minorem debito eſſe cenſent, & augendam indicant, decipiuntur; non animaduertentes decoctionem illam adeò preſſam ac à regulis ſemotam, eſſe in duplici vaſe, & per balneum aquę faciendam, in quo modo elixationis longè minor quantitas aquę neceſſaria eſt; nec aduſtionis vllius ſubeſt periculum.

Decoctio occluſo & lutato vaſe minorē aquæ quātitatē requirit, & minorē ignem.

25. Si etiam occluſo, & lutato vaſe elixatio facienda eſt, igne ſicco, non per balneum, vt minor multò aquæ quantitas indenda eſt; quod circulo per euaporationem facto, ex euaporatione demum aqua defluat, minimumque aquæ abſumatur; ita ignis multo minor quantitas, & ſine flamma erit ſubdenda; ne ex vehementi ebullitione eleuatis cum impetu exhalationibus, & vaporibus vas fictile, & vitro illitum diſrumpatur.

decocta ſic cō igne facta longe ſunt valentiora, quā quæ in duplici vaſe

26. Decoctiones hoc modo factas leui igne carbonum, potiſſimùm ſi decoquendæ ſint res durioris ſubſtantiæ, multò validiores quilibet experietur, quàm ſi fiant ad balneum aquæ calentis. Quamuis enim caloris blandus, ſi diù perduret pro maceratione ad vires medicamentorum extrahendas, & aquæ communicandas ſit aptiſſimus; ad elixationem tamen, aut ſimplicem, aut poſt macerationem, vt ex penitioribus partibus qualitates medicamentoſæ elici poſſint, & aquæ communicari, ignis caliditas ſicca multò eſt potentior: & ſi quis decocta hoc modo parata, vt ex guaiaco, radice chinæ, ſaſſafras, radicibus, & herbis calidis, guſtu, & olfactu de perfectione illius periculum facere voluerit; & illud comparare cum eo, quod elixatione per balneū aquæ calidæ factū eſt; facile cognoſcet, illud multò

eſſe

eſſe potentius, meliuſque concepiſſe facultates ingredientiũ.

27. Vt quantitatem aquæ pro decoctis parandis variandam eſſe pro conditione ſimplicium ingredientium docuimus; & pro vario modo elixationis; ita video ſcriptores varios in termino ebullitionis, nunc ad tertię partis conſumptionem excoquentes, nunc ad dimidiam, nunc ad tertias conſumptionem expectanctes: vt videre eſt Damocratem feciſſe, radices filicis, & aromata ad conſumptionem dimidij excoquendo apud Galen. 2. de compoſ. med. per loca 2. & 9. lib. eiuſd. 1. ex Archigene ad tertiam partem & c. 4. ex Aſclepiade & 2. per gen. ca. 17. aut ad tertias lib. 8. c. 2. ſtatuit autem Gal. 7. local. vbi de confectione capitum papaueris agit; tandiu eſſe res ebulliendas, quouſq; ſimplicium natura ſit liquori diſtributa; id verò dicit eſſe, cùm ſimplicia ſunt flaccida.

Elixationũ termini variantur pro varietate rerum excoquẽdarum

28. In decoquendis ſimul in aqua rebus diuerſæ ſubſtantiæ, quæ ad communicandam vim ſuam aquæ diuerſitatem expoſcunt; cocturæ, temporis, conditionis ignis, & forte menſuræ aquæ, quoniam video duos diligentiſſimos Pharmacopæos Hiſpanos maximè inter ſe diſſentire; & in aliquibus cum etiam ab iiſdem ipſe ſim diſcors; decreui hoc loco longiori aliquanto oratione præter morem, & inſtitutum meum vti, ne in re tanti momenti in poſterum pharmacopæi aberrent. decreui autẽ eorum diſſentientes ſententias in medium proponere, & deniq; meum ea in re interponere iudicium: Franciſcus Velezius primò ex Meſueo ſibi ſumit in decoctionib. duo eſſe perpendenda, ſubſtantia rerum coquendarum, & commenſurationem proportionem be caloris ad debilem, vel fortem ſubſtantiam rerum excoquendarum; cui tertium addendum cenſet quantitatem rerũ coquendarũ, & liquoris, in quo res illę sũt excoquẽdæ: Primum illud licet cognitu difficillimũ ſit, quod gradũ, ſubſtãtiæ cognoſcere paucisſimis ſit datum: ad tres tamen gradus reducenda ea iudicauit; quæ craſſam ſolidãue habent ſubſtãtiã; quæ mediocrem; & quæ tenuem, in radicibus ſeminibus,

Digreſſio. decoctio rerũ ſubſtantia diuerſarũ quã proportionem expoſcant tẽporis, ignis, & aquæ.

Franciſci Velezij hac in re ſententia.

& floribus expreſſam. e quibus vt decoctio mediocris ſubſtantię haberi poſſit, qualitatibus correſpondentibus prædita, cenſet pro libra radicum ſex aquæ libras eſſe ſumendas, & per decoctionem tres eſſe abſumendas, vt ex ſolidiori ſubſtantia medicatæ qualitates aquæ communicari poſſint. pro ſeminum libra excoquenda; cum mediocris ſint ſubſtantiæ, quatuor libras aquæ cum dimidia vult eſſe ſumendas; & per coctionem libram & mediam abſumendam. Ad florum libram elixandam tres aquæ libras & vnciam ſumit, abſumendam verò ſolum vnciam. Quod ſi ſimul res hæ tres excoquendæ fuerint; ait, hoc modo eſſe procedendum. Quoniam ſi ſeiunctim decoquantur, eorum virtus in libris nouem aquę relinquebatur; vt hoc idem in decocto rerum ſimul coctarum facto relinquatur; duodecim libris aquæ ſumptis, primo libra radicum impoſita, abſumenda erit coctione libra vna & media aquę, mox libra ſeminum addita, per iteratam vlteriorem elixationem ſeptemdecim vnciæ abſumentur amplius aquæ; & florum poſt addita libra, leui facta ebullitione, vna abſumpta vncia, nouem decoctionis ſupererunt libræ: quæ tunc percolari poterit, vbi tepēs nullum amplius emiſerit fumum. Hanc graduationē ſeruandam cenſet, ſi media libra excoquenda eorum ſit in ſex quidem ſolum aquæ libris: pro radicibus tamen ſeſquilibra abſumpta, & additis ſeminibus, & floribus, eadem ad proportionem abſumpta aquæ quantitate. & ſecundum hāc proportionem, dicit poſſe nos & quatuor vncias, & duas libras earum coquere. Contendit Ouiedus modum hunc elixandi res ſubſtantia differentes malum eſſe, atque liquorem cum illis hoc modò excoctū multò minores vires in ſe cōtinere, quā ſi ſingulæ per ſe excoquerētur, primò quia aquę, qua pro elixatione vtimur, pars abſumitur, pars ſeruatur; quę abſumitur, proportione reſpōdet ſubſtātiæ rei, quę coquitur, pro craſſa, media, aut tenui ſubſtantia rei excoquendæ; aut pro centrali aut ſuperficiali virtute medicamenti excoquendi: & quæ ſupereſt proportionem habebit ad virtutē,

Ouiedi refutatio.

quam è medicamento in aquam tentamus extrahere, vt ſi libram radicum excoquamus in libris ſex aquæ ad conſumptionem medietatis; eam vim radicum extraxiſſe ſupponemus, quæ pro moderata doſi requirebatur; quod ſi vlterius procedat coctio, & ſeſquilibra ſola ſuperſit, multò efficacius reddetur in pauciori quantitate aquæ tota præexiſtente virtute redacta. At ſi minus abſumatur aquæ, & maior quantitas aquæ ſuperſit, minoris virtutis, & actiuitatis erit aqua ſuperſtes; & ob maiorem relictam aquæ quantitatem, & ob breuiorem coctionem. Si igitur virtus libræ radicum coctarum in ſex libris aquæ perfectiſſimè relinquitur in tribus relictis; ſi in nouem, vt priores volunt, excipiatur, quis dubitat futuram illam decoctionem minoris actiuitatis, quàm quæ in tribus continentur, quæ ſex partibus minor eſt. Idem de ſeminibus, & floribus excoctis eo modo dicendum erit. Aptiſſimo id exemplo explicat Ouiedus. ſi ex vaſe continente tres libras aquæ, in qua liquata ſit libra ſacchari, & alio nouem libras aquæ continente, in qua diſſoluta itidem alia libra ſacchari, ſumamus duo vaſcula illarum aquarum, quis dubitauerit multò nos dulciorem eam perſenſuros, quàm ex vaſe trium librarum aquæ cum libra ſacchari; quàm eam quam ex alio nouem librarum aquæ cum vna ſacchari exhauriemus. Pari ratione nõ eſt credendum in nouem illis ex graduata illa radicum, ſeminum, & florum decoctione ſuperſtitibus, tantam reperiri virtutem radicum illarum decoctarum; quanta reperitur in tribus libris ex ſex relictis cum ſolæ radices elixabantur; etiamſi tàm in compoſita ex duodecim libris tres ſint abſumptæ, quàm in ſimplici, cùm ex ſex libris totidem tres ſunt conſumptæ: cùm vis libræ radicum, nouem libris aquæ communicata multo minoris actiuitatis ſit, quàm quę tribus. Iterum decipitur, cùm aucta aut diminuta ad duplum quantitate radicum ſeminum, & florum, augendum, aut diminuendum pondus aquæ ad duplum, & in abſumenda aqua per elixationem eandem ſeruandam eſſe propor-

tionem cenſet. cùm enim augemus aut minuimus quantitatem ſimplicium ingredientium; id non præſtamus, vt augeamus, aut minuamus vires illius decocti; ſed quod maiori vel minori indigeamus quantitate decocti: at ſi modum hunc decoquendi traditum à Velezio ſequamur primum illud non obtinebimus. Exemplo id probat Ouiedus. Ponamus medicum velle, quod duæ libræ radicum decoquantur in libris octo aquæ ad conſumptionem medietatis; ad quatuor nempe libras; & per hanc abſumptionem ſupponat qualitates radicū ſatis aquæ eſſe impreſſas. adaucta ad duplum quantitate aquæ ad radices, nempe quatuor librarum radicum ad ſexdecim aquæ; ſi octo ad proportionem abſumantur, vires, & qualitates radicum in decocto imminuentur, cum actiuitatis & paſſibilitatis cuiuſque rei ſua ſit peripheria, & ſuus terminus; vltra quem ſi procedatur, virtutes imminuuntur; & ſi in aereis aut igneis qualitates illæ inſideant, per vlteriorem coctionem euaneſcunt. Pari ratione, ſi ad duplum imminuamus; vt ſi radicum libram in aquæ quatuor libris coquamus ad conſumptionem medietatis; duarum nempe librarum radicum virtus æquè & perfectè non communicabitur; quod longiorem expoſcant elixationem, vt virtus radicum perfectè aquæ communicetur. Quod ſi reſpondeat ad extrahendam virtutem ex duabus libris radicum in octo aquæ, requiri quidem ebullitionem ad conſumptionem quatuor librarum aquæ; ad extrahendam ex vnica libra radicum in quatuor aquæ, ſatis erit duarum abſumptio. Alio experimento ex Meſue deſumpto conuinci poterit. Docuit Meſue in canonibus, capite de decoctis; In iis compoſitis graduatione opus eſſe, cùm ingredientia diuerſę ſunt ſubſtantiæ: at ſi eandem ſortiatur, eodem tempore medicamenta eſſe imponenda. Radices fœniculi, & apii ſubſtantia non differunt; eodem igitur tempore, aquæ, ad elixationem, erunt imponendæ; imponatur igitur radicum fœniculi libra, & apii vncia in libris quatuor aquæ, & elixatio fiat

ad

in dimidias, æquali tempore decoctas inueniemus, & ſuas vires aquæ cõmunicaſſe, & tamen hic multum, & parum adeſſe ſcimus. Sed nondum illius animus aquieſcit dictis, & adhuc inſtat exemplo. Caro multa bubula, & pauca, res ſunt eiuſdem ſubſtantiæ; ſed ad multam coquendam carnem, & paucam coquendam, non eadem requiritur quantitas aquæ; ſic igitur ad elixandum, multum & parum medicamenti eiuſdem ſubſtantiæ, neque aſſumimus eandem quantitatem aquæ. veritatem aſſumpti quotidiana coquorum exercitatio probat, qui pro multa carne elixanda multò plus aquæ ſumunt, & longiori tempore excoquunt, quàm in pauca elixanda. Sed non animaduertit in decoquendis rebus, duplicem homines finem habere poſſe: aut vt res, quę aquę incoquitur, emolleſcat, & in vſum, aut vt cibus, aut vt medicamentum veniat; aut vt rei incoctę qualitates, & virtutes aquæ communicatæ in vſum humanum traducantur. In primo genere decoctionum, etiamſi non nihil referat, fiat ne id in multa, an in pauca aqua, ad Sapiditatem rei coctæ; ſi tamen finem elixationis proximum conſiderauerimus rei illius emolliendæ ac excoquendæ, parum refert in multane an in pauca elixatio illa facta ſit, modò cocturam habeamus: ac propterea non ſemper auctores aquæ quantitatem perſcribunt, vt fecit Meſue in Diaſatyrio, ſecundo in decoctione ſecacul, in ſecunda decoctione cicerum; neque in aqua mellis pro decoquendis myrabolanis emblicis, neque in inlepro pro excoquenda pulpa cytoniorum, & citrorum pro conditis pręparandis, vt & Gal. feciſſe videmus primo de Antid. ca. 19. vbi pro viperis elixandis nullam aquæ quantitatis facit mentionem. At in ſecundo fine, cùm qualitates, & vires rerum coquendarum aquæ communicare tentamus, ſecùs ſe habet; non ſolum enim proportionem requirimus rei coquendę ad aquam abſumendam, ſed etiam ad aquam ſuperſtitem; quia aqua abſumenda proportione reſpondere debet ſubſtantiæ rei coquendæ; quæ verò ſupereſt, cum virtute maio-

ri vel minori, quàm quærimus aquæ imprimere. Propterea cùm aqua, quæ abſumitur, reſpondeat proportioni ſubſtantiæ rei excoquendæ; hæc autem ſemper eſt eadē; ſemper ac medicamentum tale coquitur, abſumenda eſt eadem aquæ quantitas. At in aqua, quæ relinquitur, diuerſa eſt ratio; quia cùm hæc proportionem habeat ad virtutem extrahendam ex medicamento, quod elixamus; hæc autem proueniat, à meliori, vel minori quantitate medicamenti, quod imponimus, non eandem ſemper relinquimus aquæ quantitatem; ſed maiorem, vel minorem, pro maiori vel minori quantitate medicamenti virtutem communicantis. His poſitis facilè argumento contra adducto reſponderi poteſt. Concedimus enim non eandem aquæ quantitatem abſumi in excoquenda multa carne, & pauca; quia ad multam carnem emolliendam, & ad penetrandas intimas partes maior aquæ quantitas requiritur: ſed hoc nihil facit ad concludendum, quod tentabat. hic enim illud vnum intendimus, vt carnem mollem, & coctam habeamus, non autem proportionem aquæ augendæ, aut minuendæ ad medicamentum, quod coquitur, niſi fortè aliquo modo ex accidenti ob ſapiditatem. cum coctionem carnis ad aptitudinem ad alimentum requiramus; ad quam ſi viderimus primam non ſufficere ob duriciem carnis, aliam aquam ſuperaddemus. At ſi decoctum conſideremus, vt quod ſupereſt, & relinquitur, in quo virtus medicamenti excocti abſorpta eſt, in vſum noſtrum venire poſſit: negandum omninò erit, ad multam carnem coquendam, aut medicamentum aliquod, vt liquore vtamur, in quo res illa cocta ſit, maiorem aquæ quantitatem eſſe abſumendam, quàm cùm pauca eſt coquenda. quia in hoc caſu, aqua elixanda, & abſumenda, non debet proportione correſpondeere paruæ vel magnæ quantitati medicamenti, ſed conditioni ſubſtantiæ rei illius. Et vt in multa aut pauca carne, & pauco vel multo medicamento excoquendo adeſt conditio ſubſtantię; eadem ſemper aquæ quantitas abſumi debet, ſi eadem ſit ſubſtantia

tia, ex qua virtus eſt extrahenda cum qua proportionem habet, qualiſcunque ſit illius quantitas. Sed nec in ijs perpetua eſt veritas: exemplo ſit radix cichorij, à qua ſi extrahere in aquam attenuantem voluerimus qualitatem, quę in ſuperficie eſt, leuiter erit excoquenda; ſi frigidam & terreſtrem, longa coctione erit elicienda. Nec recipiendam etiam eſſe cenſemus proportionem quantitatis rei excoquẽdæ ad quantitatem aquæ, habito reſpectu quantitatis abſumptæ; niſi ignis conſumentis, & temporis, in quo conſumitur ratio habeatur. etenim ob ignis vehementiam quantitas, quæ abſumetur ſpatio quatuor horarum, vna quandoque hora cùm abſumatur, non poterit eo tempore aquæ communicari. Neque etiam admitti debet, quod à Velezio proponitur; ſi ad eliciendam virtutem vnciarum duarum medicamenti ſollidioris requiritur illius decoctio in aquæ libris duodecim ad conſumptionem ſex librarum; proportione ſeruata medicamenti & aquæ, vna vncia eiuſdem in ſex aquæ libris decocta ad dimidias, optimè ſeruatam eſſe regulam proportionis medicamenti ad aquam exiſtimandum; ſi finem illius decoctionis conſiderauerimus, atque communicationem virtutis medicamenti ipſi aquæ. vt enim id fiat moderato igne in libris duodecim vt abſumantur, quatuor puta horæ requiruntur; at ſi vncia cùm ſex libris decoquatur ad conſumptionem trium librarum moderato igne, id fiet horis, puta duabus, quo tempore, centralis illa virtus, duriori ſubſtantię benè aquæ communicari non poterit; tum ob temporis breuitatem, tum ob minorem reactionem aquæ ad ignem. In quo caſu, aut minori, & lentiori igne vtendum erit, vt longiori tempore abſumptio medietatis perduret, aut aliquanto augenda erit quantitas aquæ. & rei huius veritatem experiri qui voluerit, facilè, deguſtata vna, & altera decoctione cognoſcere poterit.

29. In vaſe eligendo ſua ſit cautio, vt ænea vaſa fugiamus, ne incocta medicamenta ęris malam qualitatem contra- Vaſa ænea in multis

decoctis pertrahant; & ſi quando neceſſitas vrgeat iјs vtendi, ſint ſaltem ſtanno illita, vt docebat Haliab. 10. Pract. ca. 39. ſi tamen medicamenta incoquenda acetoſa fuerint; aut acria, aut ſalſa, aut vinoſa, aut vehementer adſtringentia, talia omninò erunt fugienda; ne aut pars aliqua interna vaſis commiſceatur, aut ſaltem mala qualitas eliciatur. & ideo aut fictile vas vitro oblinitum erit eligendum, aut certè lapideũ.

Vaſa ſalrandis fugienda.

Decoctione in dupli ci vaſe vtẽdũ; vbi aſpudſcripto res pauca aqua indita videtur.

30. Sæpenumero cum decocta multarum rerum in pauca aquæ quantitate præſcripta vident Pharmacopæi apud grauiſſimos ſcriptores; aut artis imperitię auctores arguunt, quod quantitatem aquæ, ad ebullitionem medicamentorũ ingredientium correſpondentem non præſcripſerint, ſubindeque potius aſſationem quam elixationem ſubſecutum iri, aut certe tanquam corruptum codicem corrigendum eſſe cenſent; quum potiùs cenſendum ſit, ita ab auctoribus eſſe conſcriptum; quod voluerint decocta illa in duplici vaſe per aquam calentem eſſe peragenda; quo modo multò minor aquæ quantitas ſatis eſſe poteſt: ſic enim cenſebat Gal. & ex ratione, nullum impendere periculum aduſtionis ex adurente calore ignis: meliuſque natiuam humiditatem ingredientium conſeruari. antiquis familiare, & ſibi maximè gratum fuiſſe elixationis hoc genus docuit Galen. 4. de ſanit. Tuendã cap. 8. cum d. Qui verò his ſunt magis curioſi, in duplici vaſe coquunt. hoc fit, cum in lebete, in quo ſit aqua feruens, inſeritur vaſculum; in quo ſit oleum, quod nos facere ſolemus: & alibi ſæpiùs in libr. de compoſitione medicamentorum per loca, & per genera, vt 3. per genera cap. 8. & 7. cap. 12. & ſect. dec. in Arteriaca ſeptima, & in iјs, quæ à Critone. & 7. per genera vltimo ex Damocrate. & 1. de Antid. c. 15. & 10. Meth. c. 9. & pluribus aliјs in locis: & paſſim Meſue in oleis decoquendis Diplomate vtitur.

Trituratio nis præcepta ex Me

31. Quæ ad triturationem medicamentorum pertinent; ſiue naturam triturandorum ſpectemus, ſiue triturationis terminum, ſiue triturandi modum, ſiue inſtrumenta; adeò di-

diligenter, & accuratè proſecutus eſt; in canonibus Meſue, vt nullus animaduerſionum locus hic relinquatur; niſi illa dixerimus addenda ad mortarium pertinentia, ne diſſipentur tricurata ex Critone deſcripta à Gal. 2. de Antid. c. 18. à me hoc loco ommittenda, ne in ijs in quibus breuitatem maximè profiteor, longior ſim. fuco, & Gal. 2. Antido. 18. deſumenda.

32. Lotio quamuis de ea dicatur, quæ cæteris etiam rebus conuenit, quæ ad medicam materiam non pertinent, qua puluis, ſordes, & inquinamenta in ſuperficie exiſtentia abluuntur, & abſterguntur; re uera tamen cum medici de lotione loquuntur, intelligunt, quæ magis eſt intima, quæque extrahit foris, & per intimam ſubſtantiam medicamentorum penetrat, quæ vel aqua fit ſimplici, vel medicata, vel vino, vel aceto, vel liquore aliquo medicamento; pro vt morbus, vel ægri natura, vel occaſio aliqua poſtulat: maiori ex parte ad noxiã aliquã qualitatẽ amouendã; aliquãdo ad vtilẽ aliquã introducendã. cũ metallica, lithargyrũ, tutiã, cadmiam, ceruſſam chalybem, adipes, olea, reſinas, picem, calcem, lauamus; id facimus, ad igneas, ſæpe acres, & mordicantes facultates & qualitates remouendas: cùm axungiam porcinam, cum pinguedines alias, quamuis ſæpe id præſtemus vt membranas venulas, & fibras amoueamus: aliquando tamen etiam id fit, vt vtilem aliquando qualitatem frigidam, vel calidam, vel benè olentẽ introducamus; vt etiam aliquando fit in olei (lotione) quæ quamuis ſæpius fiant, vt auferatur aliqua mala qualitas; aliquando tamen fit etiam vt ex liquore, quo abluitur, aliquid acquirat, ſic Meſue, capite de vnguento roſato inſtituit eluendam eſſe axũgiam porcinam nouies aqua calida, & toties frigida, vt ab ipſa non tantum acrimonia deleatur, ſed etiam vt vim refrigerandi acquirat. Lotionum varij modi & vſus.

33. In aloes lotione aliquid eſt, quod animaduerſione indiget, quod videã in ea multos errare, & doctiſſimos etiã viros in eſſentialibus etiam inter ſe diſſentire. Si impura fuerit aloes, arenoſa, & ſaxis, & feſtucis admixta, genus illud lo- Aloes lauãdi varij modi, & fines.

lotionis requirit, quod à Dioſc. traditum eſt. Lauatur vt quod ſit arenoſum, tanquam inutile ſubſidat, & pingue, & puriſſimum aſſumatur. quod vt perfectius obtineamus, bis atque iterum exſiccato atque iterum attrito, præſtare poſſumus, donec puriſſimum obtineamus. Exercetur genus hoc lotionis in impura aloe. at ſi ſuccotrina perfectiſſimam habuerimus, vel etiam hepaticam puram, nulla huiuſmodi ablutione opus erit. Admittit tamen puriſſima etiam aloe genus aliud lotionis, non ad feſtucas, aut arenoſa ſegreganda & reijciendas; ſed ad aloes acrimoniam, igneas, & purgatrices, qualitates, & partes, & ſeparandas, educendas, & obtundendas, quo modo minus purgatoria redditur: magis tamen tunc roborare ventriculum docuit Gal. & 7. Meth. & 6. de ſan. Tuenda, & 8. med. loc. cap. 2. cuius cauſam eſſe crediderim, quia relinquuntur partes terreſtres, adſtrictionis participes, quæ roborare poſſunt. tales autem non paucas aloe ineſſe partes illud docet, quod extrinſecus adhibita vim habet adſtringendi.

Aloes dum verè abluitur, aqua proijciēda. 34. Sed hoc loco illud omninò animaduertendum eſt, quod adeò controuerſum eſſe video inter grauiſſimos etiam viros. an aqua illa, qua aloe abluitur, ſit abijcienda, an ſeruanda, & cum aloe ſoli ad ſiccandum exponenda, quæ cum ipſa aloe, in vſum adhibeatur. Ac ſeruandam eſſe colligunt aliqui ex Gal. 8. med. local. 2. qui affundere aquam ipſi aloe videtur, & vi Solis æſtiui exſiccare: quod etiam Meſuem feciſſe coniectare poſſumus, qui & in lib. ſimpl. & potiſſimum in compoſitione pillularum alefanginarum ſępius aqua pluuia aloem lotam in ſcutella terrea vitreata ſoli ad exſiccandum eam exponit, vt decoctionem illam aromaticam exſiccatæ, & denuo tritæ ſuperinfundat.

Quod ſi quis dubitet, ſi aqua non proijciatur, cur aloe lota minus purget, cùm ſeruentur partes eius purgatoriæ; reſpondent, forte diſſolui purgatoriam vim aloes à vi ſolis, à qua aloe diluta exſiccatur. Ego verò vix mihi perſuadere poſſum, in ablutione aloes, quam 7. Meth. cap. 11. & 8.

de

de compoſ. med. loc. cap. 2. tradidit,ſeruandam eſſe aquã. Crediderim igitur in hac ablutione, quemadmodum, & in cæteris, medicamentum hoc eſſe diluendum, aquam ſuperfuſam eſſe abijciendam; medicamentum aqua maceratum atque emollitum eſſe reſiccandum; ac ſi ita res ferat rurſùs ac rurſus eſſe identidem & eluendum, & reſiccandum : ad id credendum moueor, quoniam propriusis eſt, & peculiaris modus medicamentorum abluendorum apud Galenum Mauritanos omnes, & pleroſque alios potiſſimum Actuarium libr. 4. qui eſt de compoſitione medicamentorum ca. 9. in Picra Gal. de ea agens cum aloe lota; illam abluere docens, aquam ſummatim emergentem abijcit, nec ſemel tantum, ſed iterum, atque iterum id faciendum docet : quod vbi abundè factum ſit , medicamentum habebimus morſus expertem, & ſtomacho maximè idoneum : & reliquis ſpeciebus admixtis , medicamentum ita concinnatum imbecillibus ſtomachis accommodatum eſſe inquit Galen. ſed ratio etiam id ipſum perſuadet; ſi enim medicamentum abluimus, vt eius partes aut veneficas, aut purgatrices, aut acres, mordaces, dolorificaſque detrahamus, cum illæ in aqua deponantur, fruſtrà lauandi laborem ſuſcipiemus, niſi partes illas, quas vitare eſt animus, vnà cum aqua effundamus, & abijciamus. Præterea cum duo ſint parandorum medicamentorum modi , & quidem inter ſe ſpecie diſtincti, ablutio & infuſio ; ab ijs, qui ita putant aloem eſſe lauandam, vt aqua ſeruetur, libenter, quærerem, in quo differat ablutio hæc ab infuſione : vt differant, dicendum eſt, in vna liquorem ſeruari, non item in altera. Neque Gal. aut Meſuem, ſi benè intelligantur, aliter ſenſiſſe cognoſcemus. nam affundendam, aut ſuperinfundendam quidem eſſe aquam, dein medicamentum ſole eſſe exſiccandum, docent; ſed aquam infundi quidem , vt illa medicamento emollito abijciatur, & medicamentum iam molle & humidum exſiccetur. ſed nec adeò nos vrgeret auctoritas illa Galen. 8. med. local. 2. quod non Gal. ſunt verba , quin ne quidem

An-

Andromachi, à quo exſcripſit; ſed ex Lampone quodam Peluſiota, à quo Andromachus exſcripſerat, id quod Græci impreſſores, & Aldus, & Iſingrinus animaduerterunt appoſitis in margine paruis aſteriſcis vniuerſæ illi orationi, quod fieri ſolitum eſt, quum verba ex alijs auctoribus referuntur: id quod dum latinus interpres prætermittit, tum hic, tum alibi, in rebus quidem etiam quibuſdam magni momenti, errandi multis dedit occaſionem. Quid verò de Meſue dicendũ ſit; qui in pilulis Alephanginis aloem ſuccotrinam, quam in ſimplicibus dixerat, quod puriſſima ſit, non indigere ablutione, aqua pluuia abluit, mox ſiccat, iterumque eadem atrita abluit decocto aromatum; quod etiã per inſolationem vult imbibi, ſuo loco, cum eas pilulas examinabimus, dicemus. Illud ſolum quod ad propoſitum noſtrum facit annotabo, ex verbis Meſuæ ibi colligi non poſſe, eum non proieciſſe aquam, poſtquam aloem in ſcutella vitreata ſępius abluit; poſt lotionem enim illam exſiccat, & veroſimilius eſt id proiecta aqua feciſſe, quàm ea admixtà cùm exſiccatio illo modo faciliùs fieri poſſit, & finis Meſuei erat purgatricem partem imminuere, & acres, igneaſque obtundere abſtergendo.

Aloes lauãdi Quercetani noua ratio.

35. Placet tamen hic aloes lauandi nouam rationem ex Quercetano apponere, quòd ea meo iudicio omnium videatur præſtantiſſima, & ſi in parando aloe lota, vel ad pilulas aleſanginas parandas, vel ad hieram Galeni ex aloe lota & 7. Meth. & 8. med. loc. cap. 2. conficiendam vteremur, perfectiſſimam haberemus compoſitionem: ſic autem ab eo deſcribitur. Recipe aloes ſuccotrinæ optimę, & electiſſimæ quantum libet: quam redactam in puluerem immittas in matracium, ſeu cucurbitam vitream affunde aquæ endiuiæ, vel acetoſæ (adde tu vel pluuiæ) vt quatuor, vel quinque digitos ſupereemineat: pone in Balneo Mar. calido ac fere bulliente, vaſe optimè clauſo cum ſubere, vel cedà Hiſpanica. ſtet ita per duos vel tres dies integros, & conflabis aquam ab aloes eſſentia tinctam, & rubicundiſſimi ru-

rubini inſtar; quam lentè per inclinationem à fœcibus ſeparatam, ne quod craſſum eſt ſimul exeat; liquorem effuſum ſeorſim aſſerua in alembico probè clauſo; materiæ relictæ aliam affunde aquã; ſed non tantum, quantum priùs; deinde digere vt ante, colaturam ſepara, priorique adijce, ac rurſus aliam affunde, donec aqua nullum ampliùs alliciat colorem, & videbis reſiduum, quod eſt in fundo, arenę inſtar, aut cineris, in magna ſatis copia: & ex media libra duæ vel tres vnciç reſtabunt: eſt autem aloes pars inutilis, nec in aqua diſſoluitur. Aquam omnem diſtilla, per alembicum, aut in argentea patina fac exhalare carbonibus ac calidis cineribus impoſita, donec materia reſtet craſſitudine mellis. quæ erit lucidiſſima rubini inſtar. Hæc aloe ſic prçparata & depurata baſis erit ad plures effingendas pilulas; quæque iam per ſe ad vnius ſcrupuli doſim exhibita excellens medicina eſt. In quo lotionis modo illud animaduerto, optimum reddi per illum euacuans medicamentum, quod ſubtiles igneæ & purgatrices aloes partes à terreſtribus & adſtringentibus ſeparatæ in aqua conſeruentur, vt exhalata aquæ vnitę remaneant valentiores: ſed verè dicere non poterimus magis conuenire in imbecillitate ventriculi, quod terreſtribus, & adſtringentibus partibus ſit diſtituta: neque reponi, neque in vſum venire pro aloe lota Galeni, quæ minùs purgat, & plus roborat; neque pro hiera ex aloe lota paranda, de qua Galen. 7. meth. & 8. med. local. vſurpari, quin nec ex ea parari poterunt catapotia ex aromatibus. Præſtantiſſima tamen erit ad aluum ſoluendam, & bilem educendam.

36. Cum igitur per lotionem ſemper ſubſtantia aliqua, vel qualitas auferatur, non niſi impropriè aloe lota illa diceretur, in qua nihil notatu dignum illi detrahimus; ſed ei tritæ ſuperinfundimus liquorẽ aliquem, per quem vim illius purgatricem augemus; vt cùm ſuccum roſarum ſolutiuarũ, aut infuſionẽ earumdem, vel infuſionẽ, & decoctionẽ — *Lotione vera ſemper à re lota aliquid detrahitur.*

 affun-

affundimus, puta rhabarbari, ſenæ, turpeti: aut alteratricẽs,
vt cùm decocto aromatum infundimus aloem ad roboran-
di facultatem acquirendam, & cum aqua roſarum, endiuię,
vel aliarum, inducere refrigerantem vim tentamus.

In aſſatione ſola humiditas ſuperflua abſumitur. Aſſa q̃uo elixis humidiora. Torrefactionis varij modi.

37. In aſſatione & torrefactione illud animaduerten-
dum, ne in vſtionem vertatur; docuit enim Ariſto. 4. Me-
teor. in aſſatione ſuperfluam abſumi humiditatem, at
natiuam, & internam conſeruari; per quam aſſa elixis eſſe
humidiora idem dicebat. Hæc quomodo fiat, optimè do-
cebat Meſue in can. modum ſcyllæ aſſandi tradidit An-
dromachus verſibus; & Gal. ſoluta oratione primo de An-
tid. cap. 9. & Dioſc. lib. 7. cap. 140. Myrabolanorum di-
uerſum aſſandi modum docuit Albucaſis, quomodo etiam
radices, & ſemina, vt cuminum, docuit Galen. 7. medic.
local.

Vſtione omnis abſumitur humiditas.

38. Vſtio verò omnem humiditatem conſumendam
ſupponit, & ideò Gal. 5. local. cap. vltimo terminum adu-
ſtionis præfixit eſſe, cùm neque fumoſum, neque vaporo-
ſum, ab ipſis effertur: quæ ſunt certa indicia penitùs illorũ
humiditatem conſumptam fuiſſe. vbi etiam comburendi
modum tradidit. comburebat viperas, lib. de Theriaca ad
Piſonem, Herbas, Lanam 5. local. de lentiſco, & Perdicio
herba cum lana. Abrotanum, & Anethum alibi, vt magis

Vſtionum varij modi pro rerum varietate.

exſiccent. Alibi pilos, ſepię teſtam, Erinaceos marinos, co-
chleas cum teſtis, Hirundines, cicadas, Ranas, Alcyonia,
ſpõgias 2. ſimpl. ſic 4. per gen. Metalla adurebat, vt abluta
poſt morſum amittant. de modo Cadmiæ adurendæ agit
Dioſc. & ſcoriam ferri docet adurere prius tritam, aut fru-
ſtratim inciſam, vel carbonibus iniectam follibus accen-
ſam. ſic Pyritem lapidem, Chalcitim, Auripigmentum,
Aeruginem, & Stibium adurebat. Quomodo ſulphur com-
buri debeat, docuit Dioſc. lib. 4. cap. 87. ſed quia in Chal
cite adurenda ſingularem adhibuit diligentiam Gal. 1. de
Antido. cap. 15. optimè conſultum Pharmacopæis cenſe-
rem, ſi diligenti illa aduſtione perpenſa, illam, & cætera a-
du-

durere inde diſcerent. Mirabilis eſt præparandi Chalybis, & liquigandi ratio, ſæpius à me experta, vt cum aceto præpararem. Sumatur Chalybis virga, altera ſulphuris; ferrea ardentiſſimo igne candeſcat, vt igneſcat, cuius vni extremo apponatur extremum virgæ ſulphuris, confeſtim liqueſcet ferrum, & in paruas guttulas decidet, quæ in mortario facilè in puluerem redigentur; & poſtea acri aceto maceratus præparatur.

Calybis colliquādi mirus modus.

Iam tandem in particularibus medicamentis compoſitis exercendum eſt ingenium, atq; aliquæ in ijs Cautiones pro inſtituto noſtro, & Animaduerſiones erunt interſerendæ: illud obſeruantes (ne in ijs, quæ non ſunt in vſu, vel rarò admodum, tempus conteramus) vt quæ maiorem ſolum afferunt in componendo difficultatem, hic recenſeamus, in ſimplicibus, quæ compoſitiones ingrediuntur, non multum inſiſtentes, cum rem hanc à multis etiam con certantibus opinionibus videam eſſe tranſactam; niſi vbi videro multum intereſſe medicæ Reipub., rem hanc an illam indamus; & in defectu rerum obſoletarum, quid ſubſtituendum ſit, cum paſſim videam hac in re grauiſſimos committi errores.

39. Primum veniet conſiderandum Electuarium de Gemmis Meſuæ, quod, vt non niſi tanquam præſtantiſſimum & ad multas, cordis potiſſimum, ęgritudines vtiliſſimum poſſim laudare, & ob ingredientia, & ob illorum ſymmetriam & proportionem, & propter auctoris hoc in genere excellentiam; quoniam tamen in eligendis lapillis illis ſæpè, aut auaritia, aut inſcitia, aut negligentia aberratur; quoniam etiam, cum gemmas non tam manifeſtis qualitatibus refrigerando, & exſiccando agere cenſuerunt, & Arabes, & Græci ſcriptores, quàm occultis & peculiari virtute ſpecifica: quæ quomodo in confractis & ſubtiliſſimũ pollinem deductis conſeruari poſſit, vix animo concipi poteſt; ſi quis ab eo componendo deſiſtere voluerit, non multum reprehendēdum cenſerē: cùm alia nobilia etiam ſup-

Electuarij de Gemmis nobilitas, & difficultas.

petant medicamenta iiſdem facultatibus ornata.

Hyacinthinæ confectionis deſcriptionũ varietas ambiguitas,& confuſio.

40. Si propoſitę difficultates medicos in vſu cõfectionis de gẽmis ſuſpenſos tenẽt; cur in vſu Hyacinthinæ cõfectionis nõ magis hæſitabunt, cũ in ea reperiatur multo plura, quæ animis noſtris ſcrupulũ iniiciunt. nã præter eaſdẽ difficultates, eſt primo auctoris incertitudo; Hiſpanis medicis Neapolitanis inuentionẽ tribuentib.: Gallis vero potius Moſpeliẽſib. ſed quod maioris eſt momẽti, variãtib. ita,& in eſſẽtia, & in qualitate,& in quãtitate mẽſurali;& in numero ingredientiũ rerũ oĩũ; vt ſanctè affirmare poſſĩ, ex vndecĩ a me viſis in ĩpreſſis libris deſcriptionib., ne vnã quidẽ cũ alia aut in numero, aut in mẽſura, aut in ſymmetria inueniri potuiſſe cõcordẽ: vt reuera pharmacopolę incerti eſſe poſſint, quã ex illis paratã in pharmacoliis ſeruare debeãt; potiſſimũ cũ apud Renodeũ in principio ſumatur Hyacinthorũ, coralli rubri, terrę lemniæ, boli Armenæ aũ. vnc. med. cũ in pleriſq; aliis vnc. 1. & med. Hyacinthorũ oriẽtaliũ ſumatur. in aliis ẽt pleriſq; differẽtia ẽt, vt dixi, adſit in ingredientibus, & in numero,& in mẽſura, & in proportione: in aliquib. poſita ſunt, ben albũ, & nigrũ antiquis cognitũ, & propterea ex rõne ſuis cõpoſitionib. impoſitũ; cur verò nos res oĩnò nobis incognitas cõpoſitionib. indamus, cauſã non video. Cũ igitur in ingredientibus tãta apud oẽs exſcriptores varietas ſit; cum in eorũ numero, & menſura ſiue pondere diuerſitas tãta ſit; nõ eſt, quod illã tãti faciamus: cũ potiſſimũ proportionẽ illã & ſymmetriã tũ rerũ, tũ graduũ earũ, tũ põderũ & mẽſurarũ, vnde harmonia illa excitatur, vnde ſpecifica forma aliquãdo producitur, vt in Theriaca viri doctiſſimi obſeruarunt, nuſquã obſeruemus. Vt mirari aliquãdo mihi ſubierit, quid recẽtiorib. quibuſdã venerit in mentẽ, dũ deſcripta quadã Hyacinthinę cõfectionis formula in multis à cæteris diuerſa, adeò illã celebrarĩt, vt celeberrimã illã Andromachi Theriacã prę illa penè nihili fecerĩt. Poſſe illã & vtiliter in vsũ duci, vt & de electuario de gẽmis diximus facilè cõcedemus: at tot tãtaq; præſtare poſſe, vt recẽtiores

iſti,

iſti,& Pricipũ adulatores profitẽtur,nõ facilè cõceſſerĩ;cũ multa alia ſint medicamẽta ab antiquis tradita, & lõga ſeculorũ experiẽtia probata,quę paſſionib. illis cordis poſsũt auxilio eſſe,vt hac ſine detrimẽto medicinę carere poſſimus.

.41. In lætificãte Rhaſis,quæ cõfectio aromatica ĩter multas huius nominis magis eſt ĩ vſu,illud ſolũ aĩadvertamus, nõ eſſe limitãdã mẽſurã ingrediẽtiũ ad mẽſurã moſchi,vt cẽſuit Caleſtanus,hãc cẽſens à Rhaſi 9. ad Almãſorẽ c.de melãcolia reduci ad decimã partẽ drac.vnius;cũ auctor decimã partẽ decreuerit partis vnius ex reb. ingredientib. nõ aũt limitarit ad ſingulorũ drach. quinimo ſi ex arte parari debet,cũ triplũ mellis indi debeat,cũ librã mellis limitet auctor,nõ vna,ſed ſingulorũ fere duæ drach.eſſent accipiẽdæ. ſicq; duodecĩ moſchi grana eſsẽt indẽda,nõ ſex. Neq; placet,quod à Melichio ſcriptũ eſt;a Seplaſiarijs,vt vitẽt myrobalanorũ vĩ adſtringentẽ, nõ fieri decoctionẽ eorum ad duarũ tertiarũ conſumptionẽ,vt Rhaſis iubet;ſed facta infuſione in aqua borraginis per horas vigĩti quatuor,& leui ebullitione & expreſſione melle,addito electuarium parari. neq; .n. mutãdus eſt modus cõponẽdi ab auctorib. inſtitutus;neq; hic ſolũs paramus medicamẽtum,in quo obſtruẽtia cauenda ſunt, & valenter adſtringentia; ſed roborans,in quo adſtrictio mediocris non parum confert. Apud nos tamen magis eſt familiare lætificans Conciliatoris.

Lentificãs Rhaſis, & difficultates in eo præparãdo

.42. In cõfectione Alchermes cardiacarum oĩum præſtãtiſſima paranda,tot video ẽt inter pręſtantiſſimos Medicos diſſentientes ſententias,& in ſerici tĩgendi electione,& pręparatione;& in quãtitate cocci tinctorij,& in modo tingẽdi,& in quantitate lapidis lazuli,& in ratione illum lauandi, vt neceſſarium eſſe duxerim in ijs aliquantiſper exercere ingenium, atque circa ſingula horum aliquas apponere aĩaduerſiones.& primò obſeruandum in ſeta tincta in chermes,vt loquitur Meſuei interpres,aberrare eos,qui ſericum ſumũt tinctum in chermes,ſiue per granum tinctorũ: dupliciter enim peccatur,primo quod ſericeos filos iã excoctos

Alchermes confectio, & difficultates.

Sericũ coctum, non tinctũ à tĩctorib. ſit,

 illu-

ſed in globulis purgatis recẽtibus.

aſſumunt; cùm crudi ſumendi ſint in ſyncera miſtura ſua; quam ex parte amittunt per cocturam: ſecundo, quod tinctores, vt faciliùs, & meliùs colorem illum filis ſericeis imprimant, non leuem admiſceant aluminis portionem: at ne fili quidem per elixationem ex glomeratis globulis ſumendi erunt; quod per cocturam, naturalem exuant conditionem: & cum in diamoſcho crudum ſericum accipiendum præcipiat Meſue; & crudum Auicenna eligat, & cocto anteponat: globulos igitur recenter glomeratos accipiemus; & illis apertis eximendus eſt bombyx, & interna leuis, & tenuis ſuperficies pelliculaue erit abſtergenda; & ſi ſordicie aliqua eſſet infecta erit eximenda. Aliqui tunc minutim forfice in particulas incidunt, vt ita orbiculos illos ouales inciſos colore inficiant. At nec ſic quidem facile à cocco tinctorio colore inficiuntur, ob compactam ſubſtantiam. Propterea præſtabit mediocriter, & molliter illis baculo contuſis, ſi fieri poſſit, pexere, & quaſi dilacerare, vt chermes tincturam facilius excipiant: ſin minus, ſaltem prius contundere.

Chermes quantitas pro libra ſerici.

44. In quantitate etiam grani tinctorij aduertendum non leuem ſubeſſe difficultatem: cum Meſue abſolutè dixerit ſetam tinctam in chermes; ſiquidem aliqui, vt Braſauolus, & alij, pro vna ſerici libra tingenda, libram vnam illius ponunt, alij pro libra vna vnicam vnciam. Coſteus exemplo ex tinctoribus ſumpto quatuor ad ſummum vncias granorum ponit. ſed ſi quis libram ſumpſerit, experietur, quam ingratum guſtui medicamentum reddatur; quod ob maximum ventriculi cum corde conſenſum omninò eſt fugiendum, qui vero vnicam apponit vnciam, facilè cognoſcet, vix vllum in ſerico rubrum colorem induci; vixque vllam illius facultatem ſerico communicari. Propius accedit ad id quod rationabile eſt Coſtæus, cùm quatuor vncias pro ſerici libra addit; ſed nõ aĩaduertit tinctores, vt meliùs colorẽ cõtrahat, & diutiùs ſericũ excoquere cũ granis, quã in hac parãda cõfectione expediat, & ad id adiuuãdũ, & aliu

men

mẽ addere,& aliquãdo ſuccũ limonũ. Præſtabit igitur Hernãdi Sepulnedæ,& diligẽtiſſimi Aluiſij Ouiedi,opinionẽ ſequi,qui ſeptem vncias chermes in aqua decoquunt & diſſoluunt pro tingenda vnica libra ſerici: qui etiam addunt, ſi difficulter,cùm in ſola aqua decoquuntur grana illa, color in eo concipiatur ob aquę tenuitatem; vt faciliùs id obtineatur, poſſe nos vnam aut alteram ſacchari candidi vnciã aquæ immiſcere; vnde concepta in aqua aliqua viſciditate faciliùs ſerico color communicabitur.

45. In aquæ quantitate, in qua excoquenda ſunt grana illa,diſſident auctores; alijs libras quatuor, alijs quinque, alijs ſex ſumentibus. Ego tantum aquæ ſumendum cenſerem, quantum in vaſe mediocris profunditatis, & latitudinis infuſa libra illa ſerici commodè collocari poſſit, & illi per duos digitos ſupranatare, vbi infuſio granorum per noctem,& decoctio facta fuerit. Quantitas aquæ pro coquendo chermes.

46. Hoc modo communicato colore aquæ calenti per infuſionem, & decoctionem; in ea benè calida ſericum infundendum erit; malaxandum, & leui etiam ebullitione excoquendum, & tandiu relinquendum per tres vel quatuor horas, donec colorem acquirat. Mox ſuper ſetaceum ſericum iam tinctum ad excolandum reponetur, donec nihil amplius excolet. Atque tum in ſucco pomorum & aqua roſata per horas viginti quatuor infundetur; poſtque aliquantiſper lento igne excoquetur, donec & ſuccum, & aquam ruborem aliquem inde contraxiſſe cognoſcamus; tuncque forti facta ſerici expreſſione, ſuccus ille, & aqua, diſſolutis in illis drachmis centum quinquaginta ſacchari perfectiſſimi, lento igne excoquantur ad mellis electi craſſitiem, iiſque ab igne exemptis,ſed adhuc calentibus,indendæ erunt drachmæ quatuor ambaris griſei,interim ſeorſim piſtillo igneo & leui portione liquoris illius diſſoluti; ſimul cum alijs pulueribus, & moſcho eodem modo diſſoluto. Serici tingendi ratio

47. In chermes eligendo omninò obſeruandum eſt,

Chermes ſit coccus Baphicus, non cocini glia.

coccum baphicum, quem verum eſſe chermes quilibet cognoſcet, qui deſcriptionem chermes Serapionis, & aliorum Mauritanorum comparauerit cum iis, quæ de cocco tinctorio ſcripſit Dioſcorides libro 4. eſſe ſumendum; non autem eum qui ex Indijs orientalibus aduehi ad nos ſolet, quemque appendicem pimpinellæ eſſe aſſerunt: neque enim ſcimus an is antiquis cognitus fuerit, nec qualis ſit facultatis.

Succus pomorũ igne non ſit defæcatus.

48. Succus pomorum, in quo tinctum ſericum eſt immergendum, igne aut calidis cineribus non erit defæcandus, ſed ſolum aliquali ſubſidentia purificandus; vt aliqua viſciditate infectus facilius ruborem ex infuſo ſerico poſſit cõcipere.

Lapidis lazuli electio & lotio.

49. In lapide lazuli deligendo artifex ſit diligens in ijs notis obſeruandis, quæ de electo proponit Meſue cap. proprio, ſed multo diligentior in eo eluendo: illud obſeruans, quod in lapide Armeno lauando admonuit Meſue. Illud hac in re animaduertens, ſi pro ſingula ex triginta lotionibus aquæ ſimplicis, & decem ex aqua roſacea, ſingulis diebus prius fiat infuſio per horas viginti quatuor, & mox facta ablutione aqua abijciatur, melius, & perfectius lotionem euaſuram: cum Trallianus quinquagies etiam eum abluat. animaduertendum verò etiam, non eſſe ſiſtendum ab vlteriori lotione, etiam ſi in media, aut & vlteriori lotione aqua clara appareat; ſemper enim ad quadrageſimam vſque lotionem procedendum eſt; neque enim ſolum lotione hac vtimur ad depurandum ab excrementitijs partibus lapidem, purumque reddendum, ſed maximè, vt purgatrix eius vis imminuatur ac frænetur, & vis illius malefica, & ventris ſubuerſoria tollatur.

lapidis lazuli quantitas in Al chermes.

50. In eiuſdem pondere video etiam maximam, & magni quidem momenti inter doctos viros controuerſiã, alijs duas illius drachmas imponentibus, alijs vero duodecim. mouentur poſteriores hi primum, quia viderunt Meſuem in libro ſimplicium capite de lapide lazuli aliam tradidiſ-

ſe,

ſe; quam compoſitionem de lapide lazuli appellauit, ad eoſdem affectus curandos, atque hæc, quam confectionem Alchermes denominat, in qua non drac. ij. vt hic poſuit, ſed drac. 12. illis autem fit veriſimile, cum in ingredientium numero conueniant, etiam debere conuenire in menſura. Auget apud illos ſuſpicionem, quod ibidem Meſue dicat nonnullos lapidis illius loti drachmas octo miſcuiſſe vni libræ confectionum cum ſucco bugloſſi depurato, & vino tenui antiquo, contra cordis affectus melãcholicos, animumque ita recreaſſe, & animę mirum induxiſſe gaudium; poſtque ſtatim confectionem illam ſuam decripſiſſe, in qua drachmas 12. impoſuit. Addunt non ſolere Meſuẽ in ſuis tradendis compoſitionibus, cùm duas res eiuſdem ponderis immediatè vnam poſt alteram ponit, ſingulis pondus propriũ apponere; ſed vtraq; poſita, per dictionem (ana.) ſimilitudinem ponderis ſignificare. hic autem in compoſitione Alchermes ſcribit lapidis lazuli loti drach. 2. margaritarum drac. 2. cum dicere potuiſſet an. drac. 2. vnde inquiunt, veriſimile eſſe ſcripſiſſe lapidis lazuli loti drac. 12. ſed librariorum culpa omiſſum eſſe numero (x). Addunt poſtremo alij in antiquo quodam codice reperiſſe ſe ſcriptum lapidis lazuli loti drac. 12. Sed hæc mea fuit ſententia, nũquam variandas eſſe antiquas ſcriptorum lectiones, aut vitioſas cenſendas, niſi falſi aliquid continere manifeſtè cognouerimus. At hic nihil tale reperitur: quinimo ſi legamus: (drac. 2.) vt communiter habetur, & vt in communi vſu eſt, cum vtilitate omnia ritè diſpoſita cognoſcentur. Neque quæ in contrarium afferuntur vllo modo conuincunt. primo enim falſum eſt, eandem eſſe deſcriptionem hanc cum ea, quam l. ſimpl. deſcripſit Meſue. cum pondere rerũ, numero, & nomine diſſideant. lib. .n. ſimpl. ligni aloes, & Darſeni, ſiue cinamomi fini, vtriuſque ſumit drachmas quatuor, in hac vero ſex; ibi lapidis lazuli drac. 12 hic drac. 2. in illa auri ſcr. 4. in hac tres. Hic moſchi. ſcr. 1. in illa moſchi nõ meminit. In nomine preterea differunt. illa dicta eſt confectio

de lapide lazuli, & iure merito à præualente & quantitate, & facultatibus lapide lazuli. hic quod pauca illius inſit quãtitas, præualeat autem longo interuallo chermes, & quantitate, & viribus Alchermes, dicitur. Neque verum eſt, quod tanquam perpetuum ſumebatur, vbi duo medicamenta æqualis ponderis aut menſuræ iungantur, eorum ſimilem menſuram ſemper coniungi per dictione (ana.) obſeruare id poterant in Diamoſcho dulci, in Emplaſtro Diaphœnici Alexandri, in Emplaſtro filij Zachariæ. Neque quod in vno codice legatur drach. 12. mutanda eſt lectio tam multorum. multo enim veriſimilius eſt, vnum, qui forte non differre cenſebat confectionem alchermes in Antidotario poſitam ab ea, quæ poſita eſt in lib. ſimpl. aberraſſe, quam tot alios. Concludendum igitur eſt in hac compoſitione Alchermes ſolum ij. drach. eſſe indendas lapidis lazuli.

In Diamoſcho ſericũ crudum. i. nõ elixatũ, ſed crematum.

51. In Diamoſcho Meſuę, quamuis non ſuæ inuentionis, cum antiquiores, vt Serapio, illius mentionem fecerint: illud primo animaduertendum, indidiſſe ſetam crudam vſtam, quod primo difficultatem facit, quomodo cruda ſit, ſi vſta; deinde cùm ſerico Arabes vim roborandi cor, & exhilarandi animum tradunt, addunt etiam, ſi aduratur, vim illam, aut tolli, aut ſaltem multum imminui. aſſeruit hoc Auicenna lib. 2. Tract. 2. cap. 5. & Serapio lib. ſimpl. cap. 28. poni inquit, ſericum in medicinis cordialibus, vt in Diamoſcho dulci; & aliquos vrere, vt in puluerem deduci poſſit: ſed multos vereri, ſi vratur, ne cardiacam facultatem amittat: & propterea recipit modum pulueriza ndi ſericum ſi cùm margaritis, carabe, & corallis rubeis trituretur. ſic enim per terreſtria hæc admixta, ſperat villoſam illam ſubſtantiam poſſe ad triturationem deduci. Sed quomodo id obtinebimus in compoſitionibus, vbi duriora hæc, & terreſtria, aut non adeo dura recipiuntur, vt in diaſena: ſed ſi quis etiam experiatur huiuſmodi triturationem per rerum harum mixturam, cognoſcet contundi quidem, & dilacerari, non tamen in puluerem ſubtilem, quemadmodum oporteret

teret deduci. Præſtabit igitur non quidem adurere; ſic enim vtique facultas illa cordis roboratrix corrumperetur; ſed ſeruata Meſues ſententia cremare. recentes igitur folliculos ſericeos, a vermiculis internis, & excrementis expurgatos, & minutim inciſos, in ollam nouam benè vitreatam, & benè opertam collocabimus. & in furno non nimium calido ollam ponemus; tandiuque ibi illam relinquemus donec facta ſit coloris mutatio, exſiccationem ſufficientem oſtendens: & niſi in prima viſitatione ſufficientem ſiccitatem acquiſiuiſſe cognouerimus; ibidem iterum reponetur, vt ad triturationem reddatur apta. Animaduertendum tamen adhuc calentem, & ſiccam ſtatim eſſe triturandam. ſi enim cremata diutiùs relinquatur emolleſcit, ac triturationi inepta redditur: niſi fortè aduſta ſit, tunc enim quaſi combuſta, in cinerem ſine viribus diſſolueretur. Modum hunc ſerici comburendi, vel potius cremandi, colligere poſſumus ex ijs, quæ à Gal. ſcripta ſunt. 11. ſimpl. cap. 25. de lanæ cremandæ modo, tum, & ex eodem. 5. med. local. cap. 9. de modo exſiccandi, & puluerizandi Syderitis, & Peſdicij. Serici cremandi ratio.

53. In vſu, & eius quantitate adminiſtranda obſeruandum eſt; cum ad formandam confectionem mellis electiſſimi crudi ſumamus ad quadruplum ſpecierum; cùm eæ ſunt drachmæ triginta quinque, quæ vncias conſtituunt quatuor, & drachmas tres, quarum quadruplum mellis ſunt vnciæ decem & ſeptem cum ſemiſſe, & huius doſim cum conſtituat Meſue ab vna drachma ad duas: nos ſi ſpecies, vt in more poſitum eſt, cum ſaccharo in tabellas formabimus, & ex more vnciam ſpecierum libræ ſacchari commiſcuerimus, ſi drachmas duas dederimus, vt plerique medici faciunt, non eam dabimus quantitatem ſpecierum, quæ ab auctore inſtituta eſt; quintam, aut tertiam ſolùm partem, ſi morſulum duarum drachmarum, ad vnam, aut duas drachmas electuarij cum melle comparauerimus: vt mirum non ſit, ſi eæ non reportentur vtilitates, quæ à Meſue ſunt diamoſchi in morſolis doſis.

pro-

propoſitæ; potiſſimum cum mel crudum confectioni impoſitum non parum adiuuet actionem ſpecierum. At ſi, vt plerique Pharmacopæi hoc tempore conſueuerunt, ſex ſolum drachmæ in ſacchari libra indantur, vel & ſolum quatuor, inſcitia ne, an potius auaritia, quam ex tabella duarum drachmarum expectare in ægris noſtris poterimus vtilitatem? Danda igitur omninò erit opera, vt & ſeplaſiarij debitam imponant in ſaccharo ſpecierum quantitatẽ, & Medici doſim morſellorum augeant.

Doronicũ in Diãbra recipiendũ cõtra Matthiolſum.

54. In Diambra, Doronicum aliquam mihi dabit occaſionem animaduertendi ob Matthiolum, cuius apud pharmacopæos tanta eſt auctoritas, vt abſurdum videatur in botanicis ab eo diſſentire. Is igitur lib. 4. in Dioſco. & ab hac confectione, & ab omni vſu humano obrogandum cenſuit longa oratione; & deplorat oſcitantiam ſuperiorum omnium, qui in cardiacis multis puluiſculis, & confectionibus, radicibus iis vſi ſunt: quæ radices ſunt exiguæ, rotundæ, orbiculatæ, in extremo ſenſim in anguſtum deductæ; quę ſcorpionis corpus & caudam non malè referunt, coloris albidi, ſaporis dulcis amari, cum aliqua adſtrictione. Planta puſilla eſt; flores lutei, & radiati buphtalmi ritu; caules ſunt teneri, folia mollia, oblonga, ex viridi vtcunque flaueſcentia, hirſuta piloſellæ ritu, & ambitu rotundo, nonnihil lacinioſo, & parum acuminato. Hunc igitur, cùm Aconitum Pardalianches cenſuiſſet, ineptè admodum, (vt longa oratione demonſtrauerunt doctiſſimi Petrus Bena, & Matthias de Lobel in ſtirpium aduerſariis, & poſt eos Renodæus, Ouiedus, & plerique alij) ab omnibus iis Cardiacis confectionibus excludendum cenſuit: quòd, vt malignitatis, & venoſæ eius naturæ periculum faceret, radicibus iis pulueriʒatis cani cum carnibus exhibitis, miserè periiſſe obſeruauerit. At plerique alij contrariam afferunt experientiam, quòd canes plures, & in multa quantitate exhibitas innoxiè eas eſitaſſe cognouerunt. Tantum abeſt, vt adeo

no-

noxium ſit venenum, vt quotidie, & ab antiquis datas radices has, & ab omnibus medicis paſſim dari videamus in electuario de gemmis, diambra, & cardiacis alijs confectionibus, non periculosè, ſed fæliciſſimè. Quin clariſſimi viri editis ſcriptis retulerunt, ſe doronici radices melle conditas ſæpè eſitaſſe, atque harum contritarum drachmas duas ex aqua hauſiſſe, & ægrotis ſæpe radicem illam, & per ſe, & alijs mixtam medicamentis vtiliſſimè dediſſe. O quam multis Doronici ignoratione exitio fuiſſemus? quantam ſtragem plus quingentis ab hinc annis dediſſent & antiqui Medici, & neoterici, freti electuarij de Gemmis, aromatico, diambra, & alijs cordi amicis, quibus frequentiſſimè vſi ſunt? Te monere poſſunt, datum quaternarium drachmarum pondere quantitate nocere potuiſſe; neque tamen venenum eſſe, niſi Crocum, moſchum, & conſimilia cardiaca venena eſſe dicere velimus, quæ quantitate occidere poſſunt.

55. Sed demus Metthiolo, Doronicum canes, & lupos occidere; an inde colligendum erit homini lethale venenum eſſe? differt natura à natura, alimentum ab alimento, dicebat Hip. lib. de flatibus. Aloe enecat vulpem, non hominem. Nux vomica feles, mures, & aues, nobis eſt ſalutaris medicina; ſturnis cicuta eſt cibus, nobis venenum. Non igitur reijciemus nos Doronicum, ſed vtemur moderatè, ſi non vt aromate, ſaltem liceat nobis, vt Alexiterio, vt Antidoto & Theriaca, cùm in eo etiam Auicenna Theriacalem agnoſcat facultatem: qualem cognoſcens Meſue videmus cum Electuario de Gemmis, Aromatico, Diambræ, & alijs indidiſſe; ſicq; non adeò facilè celebres medicos inſcitię, & ſceleris reos facere oportebit. Quod verò ſubdit Matthiolus, fortaſſe nec antiquos cognouiſſe nocumenta Doronici in Cardiacis medicamentis, quod in modica admodum quātitate illis inderetur, & compluribus admixtus, quæ malitiam illius infringere poſſent, non tollit vſū illius; admittimus in mixtione Antidotorum, & medicamentorum

Doronicū non eſſe venenum.

rum non pauca, quę manifeſte ſcimus noxias habere facultates; lapidem Armenum, lazuli, ſcāmonium, colochintidē, veratrum; ſed menſuram adhibemus conuenientem, corrigimus multa, addimus malitiam infringentia, vt cæteroqui vtilitatibus illorum frui poſſimus. Intrepidè igitur communibus noſtris radicibus Doronici noſtratis vtamur, & illas cæteris miſceamus, vt ſecuriùs in vſum veniant: cùm Serapio lib. ſimpl. cap. 335. Doronico morſibus venenoſorum animalium maximè conferre fateatur. & etiamſi Mattiolo, & Marantæ concederemus Doronicum eſſe Aconitum Pardalianches, quod nunquam concedendum eſſe ex comparatione eorum, quæ de Doronico ſcripſerunt Arabes, & quæ de aconito Pardalianche ſcripſerunt Gręci, doctiſſimi viri collegerunt; nunquam colligent hominibus venenum eſſe, ſed Pantheris, porcis, lupis, alijſque feris animalibus; quinimo Theophraſtus bibitum dicit conferre commorſis.

Si quis tamen in dubijs nolit vllo modo periclitari, neq; eo vti; cum Auic. l. 2. c. 209. illius loco indere poterit duas tertias partes cariophyllorum, aut ſecundum alios dimidiū ſui ponderis galangę.

santalo citrino deficiente albū inſtituendum.

56. In Aromatico roſato Gabrielis nihil eſſet mihi annotandum: cum, & compoſitionem Meſuei omnes re nulla mutata recipiant, & vt præſtantiſſimam laudent; niſi deficiente Santalo citrino (qui omninò, ſi fieri poteſt, eligendus) viderem albo reiecto, potius rubrum ſubſtituendum aliquos cenſuiſſe. quod quamuis grauiſſimos habeat aſſertores, & pro ſua tutanda ſententia, Serapionis auctoritatem lib. ſimpl. cap. 346. Si tamen quæ ſenſu deprehenduntur ſequi voluerimus, potiùs album ſubſtituere deberemus odore, & colore magis congeneum. ſantalum album etſi odore citrino cedat, negari tamen nullo modo poteſt, ſi perfricetur ſi incaleſcat, ſi lima minutim concidatur, odorem gratum ſpirare; quod in rubro nunquam experientur, quocunque modo tractetur: & propterea, & Lacuna, & Matthiolus

Digitized by Google

poſt citrinum, & illius loco album ſubſtituendum iure cenſuerunt optimo illo deficiente.

57. Addendum præterea aberrare pharmacopæos illos, qui ſpecies has præparantes in ſubtiliſſimum puluerem ingredientia ducunt: cum enim ad ventriculi frigidos affectus præcipuè inſtitutum ſit hoc medicamentum, ſi aliquãdiu in ventriculo reſideat, quod facilius eueniet, ſi craſſiuſculæ fuerint ſpecies, facilius quoque ſuas vires parti illi poterit communicare. In aromatico roſato ſpecies nõ ſint ſubtilſimæ.

58. In Diarrhodonis Abbatis ſpeciebus Nicolaus Myrepſus, Salernitanus, & Præpoſitus, quamuis in aliquibus diſſentiant, corallo, ſeminibus lactucæ, & Mandragoræ, à priori Myrepſi deſcriptione ſubtractis, ſemina tamen frigida maiora vno conſenſu indunt, & cum ſpecies componant in formam confectionis, cum ſyrupo, aut iulepo roſato, non erat quod dubitarent, ne ſi cum alijs in puluerem cum ſaccharo cando ducerentur, & miſcerentur, rancidam conciperent qualitatem. At nobis, qui in pulueris formam ſeruamus, vt in neceſſitatibus ex ijs tabellis formatis illis vti potiſſimus, id ipſum difficultatem facit; & ob hanc cauſam & Fernelius lib. 4. Meth. & Syluius lib. 3. pharmacopæ, & Deſſenius lib. 1. ſuadent ſemina hæc mundata non niſi vſus tempore reliquis immiſcenda eſſe, & factis calculis Bergomẽſes duabus ſpecierum drach. addendum ſingulorum granum vnum, & paulo plus tertia parte alterius, ſicut in ſpeciebus trium ſantalorum, in quibus cenſent idem ſeruandum, ſingulis drachmis ſingulorum dictorum ſeminum maiorum frigidorum grana tria, & paulo plus ſemiſſe indenda. Quę opinio quamuis non reijcienda, quod illud incommodum ea ratione effugiamus. Nihilominus, quia ſæpenumerò euenit, vt ſtatim in vſum ducenda ſit, & aut ob breuitatem temporis, aut ſeplaſiarij negligentiam, aut quod neſciant quantitatem illorum addendorum, omittantur, & imperfecta remaneat compoſitio; & quia ſi ſimul ab initio miſceantur, miſtio quædam inducitur, & qualitas pro- In Diarhodone ſemina frigida quõ, & qua menſura indenda.

propria, non dixerim fermentationem fieri, vel veram miſtionem, aut formam ſpecificam, qualem ex mixtione rerum in Theriaca naſci ſcimus; ſi via aliqua, & modus aliquis inueniri poſſet, quo à rancida hac qualitate puluerem hunc præſeruare poſſemus, meliùs ægrotis noſtris conſultum eſſe iudicaremus. Diligentiſſimus Ouiedus ob id hoc modo procedendum eſſe cenſuit: ſeminum horum frigidorum maiorum drachmam accipito, quę ſint excorticata, in mortario poſitis ſuperpoſita papyro, blandè piſtillo ſupra diducto miſceantur, donec in papyro viderimus contractã oleoginoſitatẽ; mox ſpatula eleuatis ſeminibus, & dimotis à mortario, linteo humiditatem, ſiqua contracta ſit ibi, abſtergemus, iiſque ibidem iterum repoſitis, iterumque alia ſuperpoſita papyro, blandè adhuc piſtillum ducemus; hinc è mortario eximemus, alia denuo impoſita ſeminum portione, ſi magna ſpecierum copia ſit paranda; eodemque modo cum ea agendum, mox omnibus ſimul in mortario poſitis ſimul cum portione correſpondente zucchari candi in puluerem ſubtilem piſtillo vehementius ducto deducentur, & alijs pulueribus admiſcebuntur. hoc enim modo ſeminibus demolitis, ac oleaginoſa portione eorum in papyro excepta, vnde tota ranceſcendi occaſio pendebat, incorruptæ, & viribus integræ ſpecies illę conſeruantur.

In tria ſantalo nõ zachare i. pſillium indẽdum ſed ſaccharum

59. In compoſitione trium ſantalorum ne quis Nicolai Præpoſiti errorem ſequatur, qui vbi auctor Myrepſus zacchare abreuiando ſcripſit, intellexit zacchare, quod exponit, pſyllij, quod intentioni auctoris refrigerandi repugnat, & omnibus fere doctis; cum potiùs zucchari intelligendum ſit; quod & ad gratificandum palatum, & ad faciliorem ſeminum triturationem inditum cenſemus: neque abſurdum eſt bis zuccharum indere, quoniam non in tabellis præparat, vt nos ſolemus, ſed cum iulepo roſato in formam confectionis: neque tamen nos errabimus, ſi in formam tabellarum parantes bis ſaccharum indiderimus, vt in Diarrhodo factum eſt, quod duplici dicto vſui inſeruiet.

60. Ne-

60. Neque etiam recipiendus erit error Fuchſij in traducendo myrepſo, vbi enim quadruplum ſyrupi roſati ad ſpecies Nicolaus ad Formandam confectionem poſuit, quadruplum roſarum rubearum ad reliquas ſpecies reponendum indicauit. In Myrepſo tamen præter communem deſcriptionem video inditam ſemiunciam florum violarum; quam ſi quis addiderit, addita ad proportionem debita quantitate zucchari, non fortè aberrabit. Fuchſij error.

61. Nollè in diacimino illius quantitatem nos metiri, antequam aceto infundantur cumini ſemina; vt in diaphœnico, de dactylis faciendum docebimus; diuerſa enim corũ eſt ratio: nam aceto infuſis dactylis non leui illius imbibita quantitate, dactylorum quantitas imminueretur: quod ſemini cumini non accidit: poſt infuſionem enim eo exſiccato idem remanet pondus. In Diacimino ſemina prius metienda antequam aceto lauẽtur.

62. *Sæpius in pharmacopolijs reuiſcendis cum tabellas Diatragacanti adeo odore, ſapore, & colore differentes conſpicerem, ac diuerſitatis cauſas inueſtigarem, non aliunde quam aut ex quantitate ſacchari, quo pulueres excipiuntur, aut ex modo illas componendi, aut ex aliquorum audacia prouenire credidi quamuis enim communi omnium conſenſu conſtitutum ſit, pro ſingulis ſpecierum vncijs addendam eſſe ſacchari libram; regulam tamen hãc exceptionem pati plerique fatentur, ſi in pulueribus aliqua admiſceantur, quæ ſint ſubſtantiæ humidioris, aut ſemina humentiora, & boni ſaporis: tunc enim puluerum augenda erit quantitas, vt optimè Arnaldus Villanouanus in principio ſui Antidotari annotauit. Cum vero hanc pulueris ad ſaccharum proportionem, qualis eſſe debeat non expreſſerit, non facilè ſcriptores hac in re conueniunt, & in hac potiſſimum compoſitione. Video enim Anutium Foeſium innuere tres puluerum vncias ad libram ſacchari eſſe ponedas; quem etiam ſequitur Braſauolus. alij verò ſolum duas. Pro qua re determinanda obſeruandum erit, in hac compoſitione amylũ ſolum, cuius ſemiuncia, & puluerem* Diatragacanti varietas cum ponendi, & cur adeo variè componatur.

liquiritiæ,cuius duæ drachmæ ingrediuntur, verorum puluerum vices ſubire poſſe; tragacautha enim, & Arabicum Gummi, tum & ſemina maiora frigida impropriè inter pulueres collocantur: quamuis enim Tragacantha & Gummi Arabicum ita actu ſicca ſint, vt in puluerem duci poſſint; cum tamen potentia mollia ſint, & humori impoſita calido colliqueſcant, mediam quandam naturam obtinere dicemus; cum verò penidiorum tres vnciæ ſacchari vices ſubeant; ſi puluerum veram quantitatem metiamur,cum non excedant ſex drachmas cum dimidia, & ſic nouem vncias ſacchari expoſcerent; ſi tres penidiorum vncias trium ſacchari vncijs ſubſtituamus, in æquali pondere erunt, nempe ſex ſacchari, & ſex puluerum, cæteris cum penidijs collectis, & ſic perpenſa natura media tragacanthæ, & Gummi, ſatis mihi eſſe videbuntur duæ vnciæ horum puluerum ad libram ſacchari; ſi enim tres indantur, viſcidiores euadent, & ratione tragacanthæ, & Gummi, tum & ob portionem penidiorum. Sed in modo etiam, & ordine miſcendarum rerum videbam, & ſcriptores diſſentire, & in actu practico pharmacopæos.

Modus enim parandi à Nicolao traditus nec ſibi conſtãs eſt; nec aptus: cùm enim omnia prius ſyrupo violato excipienda docuiſſet, vt opiatæ formam tradere videretur, poſt modum componendi tradens, ſemina cum aqua ſaccharo ſuperponi iubet; aquam autem tantam eſſe vult, vt ſeminibus ſupereemineat; tamdiu autem ita permaneant, donec ſaccharum diſſolutum viderimus; mox facta per rarum linteum colatura, vult ad ſyrupi conſiſtentiam cocta excipi pulueres: qui parandi modus quot habeat incommoda quilibet obſeruare poteſt: neque enim docet, an ſemina illa integra eſſe velit, an minutim trita; neque conſtat cur fiat illa percolatio; & ſi tamdiu omnia excoquenda ſunt, donec aqua cum ſaccharo ſyrupi conſiſtentiam habuerint; non video quomodo ſemina illa tantam admittere poſſint elixationem; nec quomodo cætera ſyrupo illo excepta in tabellas

bellas formari poſſint. Quas verò componendi rationes ponit Caleſtanus, non eſſe recipiendas ille ipſe propoſitis incommodis ſupervenientibus refellit: aut duriores, cruſtoſæ, & quaſi indiſſolubiles redduntur, aut ſi hoc incommodum euitare velint, ingredientium quantitatem immutant. Alij Tragacantha, & Gummi Arabico calida aqua emollitis ſaccharo addito, ſeminibus minutiſſimè contritis, & cæteris rebus admixtis ſaccharo ad proportionem libræ ad vnciam excipiunt, & tabellas formant. Sed duo incommoda incurrunt; primùm quod effugere non poſſunt viſciditatem inſignem, & grumoſam quandam inæqualitatem; ſecundò, quod ob oleoginoſam illam ſeminum humiditatem effugere non poterunt rancidam illam qualitatem. Quod etiam incommodum euitare non poterunt, qui diligentiſſimè ſeminibus minutim inciſis, & ſemel atque iterum per ſetaceum traductis, cæteris admixtis, omnia ſaccharo diſſoluto, aut in aqua ſimplici, aut violacea excipiunt, penidiorum pondere pro æquali ſacchari quantitate ſuppoſito.

Placet igitur potius, ſi ſemina illa pro ſpeciebus indere voluerimus, vt ea eo modo ad triturabilitatem deducamus abſumpta humiditate, vt in Diarrhodone Abbatis docuimus, & pulverum quantitatem ad ſaccharum ob traditam rationem augeamus, ſubeuntibus tamen penidijs vices ipſius ſacchari ad ratam.

Placet tamen magis componendi modus Hiſpanorum Veletij, & Ouiedi, qui æqualibus ſumptis ſacchari fini, & infuſionis violarum, ſi in vere præparentur, aut aquæ violaceæ, & infuſionis illius, aut aquæ leui portione aſſumpta, ex ſeminibus emulſionem parant; qua percolata, & repetita, ſi oportuerit, vbi reliquiæ ſeminum ſuperſint, reliquiæ infuſioni aut aquæ admiſcent, & ſaccharum per illam diſſoluunt; mox excoquunt ad debitam conſiſtentiam; vt additis pulueribus, aut nulla, aut leui repetita coctura tabellæ formari poſſint. Sunt verò, qui vt albedine oculis ægrorum applaudeant, & medicos ac aſſiſtentes decipiant, amyli au-

augent quantitatem præter omnem rationem : ſed impoſtura deprehenditur ex farinę ſapore.

Diamargariti frigidi variæ deſcriptiones & quę eligenda.

63. Cum tot, tam inter ſe varias, & differentes diamargariti frigidi deſcriptiones videam, & earum aliquas adeo ſine ordine, & methodo inſtitutas; alias congeſtis nimium, multis ita confuſas; vt & pharmacopeorum multi deſperent illas poſſe componere, ac ignorent quam ex tam multis ad componendum eligere debeant: & medici neſciat maiori ex parte quo vtantur inſtrumento: decreui hoc loco ex multis hanc eligere, quam ſeplaſiarij ditioni noſtræ ſubiecti teneantur paratam habere. Recipit hæc margaritarum non perforatarum drach. vij.roſarum rubearum drach. iiij. ſem. coriandrorum præparatorum, tragacanti, gummi arabici, glycyrrhizæ, doronici, ſantalorum citrinorum, alborum, & rubeorum anna drach. vna & med. raſuræ eboris, cornu cerui, & oſſium de corde ceruorum anna drach. j. corali rubri drach. iij. foliorum auri numero xij. ducantur in mortario, & fiat puluis ſubtiliſſimus qui exceptus ſaccharo quantum ex arte conſtitutum eſt, diſſoluto in aqua florum citri, aut aurantiorum fiant tabellæ. In qua illud annotabo cornu cerui, ne vires cordiam amicas amittat, non eſſe cremandum, vt fit paſſim, ſed tenuiſſima lima in puluerem redigendum, moxq; cum alijs in mortario conterendum, & in pollinem, redducendum

Diaireos ſimplex in morſulis quomodo parandus.

64. In Morſulis Diaireos ſimplicis, qui ſoli ſunt in vſu, qui ex iridis ſemiuncia, ſacchari candi, & tragacanthæ anna drachmis duabus, & ſaccharo finiſſimo quantum ex arte ſatis eſt, ſeruata ſemper ſymmetria vnius vnciæ pulueris ad libram ſacchari; primo illud ſeruandum; radices Iridis virides non eſſe excoquendas ad amatoris deperditionem, mox per ſetaceum traducendas, & tragacanthos puluerizato, additoque ſaccharo formandas tabellas, vt quibuſdam placuit, vires enim radicis per longam adeo cocturam exſoluerentur, nec commodè in tabellarum formam conformari poſſent; ſed radicem ſiccam Iridis florentinæ, aut Ilyricæ ſumemus, & in puluerem ſubtiliſſimum

tinæ,

duoemus, vt & Tragacautham cum ſaccharo cando; mox ſuperaddito ſaccharo rabellas formabimus, de hoc detrahentes drachmas duas pro duabus illis ſacchari candi puluerizati cũ tragacãtha,quę ſimul cum pulueribus inditæ ſunt.

65. In Dialacca Maiori Meſue ne nunc conſideremus, quod apud multos controuerſum eſt,an Arabũ Lacca ſit ca nehamum Gręcorum,quod nihil ad propoſitũ negotium faciat,cùm in medicamẽto verſemur ab Arabeſcripto,in quo Lacca Arabum recipere debemus à Serapione deſcriptam: quã eſſe proculdubio illam credere debemus, quam paſſim in officinis habemus,gũmi modo paruis lignis adhærentem, rubro colore,ſplẽdeſcẽte,qua antiqui patres noſtri ante vsũ Cociniglię ad inducendũ rubeum colorẽ pannis vtebantur: Illud potiùs perpendendum cum laceam lotam in hac compoſitione indat Meſuæ,qualis lotio hæc laceæ eſſe debeat,& quæ partes ex lotione,& elicitæ,& relictæ in hunc vſum ſint ducendæ. Video.n.Serapionis verba lib.ſimpl.181.vbi de laccæ lotione agit,adeò in varios ſenſus diſtorqueri,vt in duas ſententias inter ſe omnino contrarias ſint diſtracti auctores: aſſerentibus aliquibus aquam,in qua cocta ſit ariſtolochia rotunda, & iuncus odoratus, qua laccam lauandam eſſe præcipit, donec ruborem contraxerit, eſſe ſeruandam, & excoquendam ad mellis conſiſtentiam; mox in fictili vaſe ſeruandam, & in vmbra ſiccandam, vt in formam trochiſcorum redigi poſſint: quoniam autem videbant aquam etiam ſi ruborem contraxerit, per elixationem ad mellis conſiſtentiam reduci non poſſe, ſi vera ſunt, quæ de coctura aquæ ab Ariſt.4. Meteor.ſcripta ſunt; vt præter colorem, etiam craſſitiem ex lacca concipere poſſet,quindecim laccę vncias, tribus libris ſuperſtitis decoctionis ariſtolochiæ, & iunci odorati incoquere, vt per vlteriorẽ elixationẽ craſſeſcente aqua, formari poſſint trochiſci, ſecuti ſunt hanc opinionem Valerius Cordus, qui contraria deriſa opinione modum hunc laccæ lauandæ tradidit, quem ſecutus eſt Anutius Fœſius: vt & Bergomates, & Romani in

In Dialaccha, quæ laccha imponenda.

Laccæ abluendę ratio.

ſuis Antidotarijs. At Iacobus Syluius lib. 2. ſuæ Pharmacopœæ, quem ſecuti ſunt, & Bernardus Deſſenius, Reuerendi Patres in Meſuem ſcribentes, Coſtæus, Ouiedus, Auguſtani (quin ne Bergomenſes quidam illam ſententiam reiecerunt) ij omnes melius eſſe putant, ſi Lacca trita, aqua fontana, cui Ariſtolochia, & ſchænanthos, ad æquas partes incocta fuerint, lauetur, piſtillo ſemper agitando, quoad clareſcat, quod reſedit coletur, & ſiccetur; ſic namque magis aperit, huncque loturæ modum vel ex Pandectario deſumptum facile quilibet intelliget, qui loturæ laccæ illius modum diligenter perpenderit: lotura enim & ad abſtergendas ligneas partes, alas muſcarum, & ſimilia excrementa fit; tum etiam vt ſoluens in ea facultas, quæ in igneis illis, & rubeſcentibus partibus repoſita eſt, quæ omnia in aqua relinquuntur, diſſoluatur; at abſtergens, & attenuans illi congenea, adiuta tamen etiam à iunci odorati ac ariſtolochiæ qualitatibus magis ac magis vigeſcat, & confectionem reddat ad edomandos illos affectus magis idoneam.

In Dialacca, & flos ſchænu & palea indenda, cũ bis ſchęnu ponatur.

67. In hac Dialaccæ magnæ compoſitione cum bis ſchænu ingrediatur; dubitandum non eſt, & paleas, earumue ſumitates primo loco; tum & flores; cum poſtea ſchænanthi meminit, eſſe imponendos: non negandum tamen ſæpe per vocem ſchænanthi, quæ verè florem iunci odorati ſignificat, totam plantam & paleam ſignificari; vt videre eſt apud Gal. 8. ſimpl. cap. 128. vbi ſub illo nomine primo plantæ; mox & florum vires poſuit, vt & fecit Auic. lib. 2. Tract. 2. cap. 598. & quamuis, vbi in compoſitis ponitur ſchęnanthos, ſi flos benè conſtitutus reperiatur, is ſit imponendus, tanquam verè flos ſchænu, & tanquam pars valentior, vt videmus feciſſe Andromachum ſeniorem, qui in Theriaca cum ſex drachmas ſchænu poſuiſſet, iunior filius tantundem florum ſchænu poſuit, vt videre eſt apud Gal. cap. 18. primi lib. de Antidotis: & lib. de Theriaca ad Piſ. cap. 17. per ſchænu flores intelligen-

ligendos docet, vt & lib. ad Panphilianum cap. 10. Quin & Damocrates apud Gal. 1. de Antid. c. 37. flores Iunci ex Arabia ſumens, non paleam. Et quamuis Gal. fateatur ſuo tempore pauciſſimam horum florum quantitatem reperiri, & paleas eorum loco ſumi poſſe: cum tamen temporibus noſtris non leuis illorum copia deferatur, cum ſchœnanthos ſcribitur, flos erit indendus, ſi modo odoratus ſit; ob tenuem enim eorum ſubſtantiam facillimè illorum facultas exoluitur; in quem caſum præſtabit paleas imponere. verum cum in hac compoſitione, & ſumitates iunci odorati, & flores requirantur; omninò præſtabit non ſolùm culmos iunci imponere, ſed etiam flores.

68. Diaſatyrion ſecundum Meſue, quod in vſu eſt, adeò diligenter ab auctore eſt deſcriptum, & accuratè ab expoſitoribus explicatum, vt ſuperfluus ſim, & in meis his animaduerſionibus longiori vterer oratione; illud ſolum animaduertam per cæpam humidam intelligere multi ſucci; & cum cæparum aliquæ ſint acriores, vt rubentes, aliæ mitiores, & bulborum naturam referentes, illas, quamuis mordacitate magis ſtimulare aptæ videantur, has tamen potiùs eſſe eligendas, & tanquam magis ſucci plenas, & flatulentas, minuſque, & odore, & ſapore ingratas. Has tamen crudas cum ſciamus quam minimum ſucci ob viſciditatem ſubſtantiæ dare poſſe, ex ijs ſub cineribus mediocriter eo modo coctis, quem Gal. docuit cap. 3. lib. 1. de comp. med. ſec. loc. illum facilius extrahemus, & ſic facilè quantitatem illam ſucci habere poterimus.

In Diaſatyrione, per cæpas humidas ſucci plenas intelligendum eſt, ſed non nimis acres. A Cæpis ſucci extrahendi modus Gal. 1.

69. Philonij Romani compoſitio omninò ea recipienda eſt, quæ communiter eſt recepta parum ab ea diuerſa, quæ à Gal. 9. de comp. med. per loca tanquam Philonis Tharſenſis deſcripta eſt; quanquam aliqui, & in ingredientibus & in menſuris retento nomine, Græci, Arabes, & Latini eam immutarint: nos communem ſequendam cenſemus, in qua nihil mutatur, niſi Euphorbio in Caſtoreũ mut ...

Philonij Romani compoſitio ſit cõiter recepta cũ pipere.

70. Maiori longè animaduerſione indiget Philonij

In Philonio Perſico pro pipere inde ponenda ſemi papaueris albi.

perſic. compoſitio, quam Maſuæ capite de ſputo ſanguinis tradit ex ſua inuentione, omnino diuerſam à Philonio Romano, & Philonio perſico Anicennæ cum ſeminum papaueris albi drachmas viginti poſuiſſet; multi autem obſeruaſſent in Romano piperis albi tantundem eſſe impoſitum, errorem ſubeſſe exiſtimarunt, & loco papaueris albi ſubſtituendum cenſuerunt piperis albi, inter quos fere primi fuere Patres commentatores Meſuei, quos ſecuti ſunt Syluius, Caleſtanus, & alij complures, quæ opinionum diuerſitas cum magna ſecum inuehat incommoda, & in medendo damna; optimum eſſe cenſui rem hanc diligentiùs ad examen deducere. Mouentur igitur, qui loco papaueris albi legendum putant piperis albi, tum quod Philonis Tarſeſis narcotica compoſitio à Gal. tradita, & lib. de Antidotis, & 9. de comp. med. loc. & quæ ſub eodem nomine à Græcis ſcriptoribus, tum & à Mauritanis, piperis albi drach. xx. recipit: tum verbis Meſuei ſexto canone capitis tertij intentionis tertiæ vbi inquit: Timentur autem ex narcoticis nocumenta plura, ſunt enim omnino contraria rei vitæ, congelantia, & ſtupefacientia, & mortificantia, nuda quidem magis; adhuc magis recentia. Ars verò, & ſocietas regunt eorum nocumenta, & remouent: verum trium intentionum res admixtę eis, ipſarum operationem rectificant ſicuti verbi gratia, rectè miſcentur ijs caſtoreum, piper, & crocus, ſunt enim hæc Theriaca narcoticorum. Sed piper, & caſtoreum faciunt ad reſoluendum, & carminandum; crocus vero maturat, & ſedat vim narcotici. cum igitur compoſitio hæc opium contineat, quod inter narcotica primum locum obtinet; non aliud narcoticum, qualia ſemina papaueris albi debet ſuperaddi, ſed potiùs quod vim habet corrigendi damna opij, quale eſt piper. Deinde cum opium iam inditum ſit, nulla videtur ratio ſuperaddendi ſemina papaueris albi, quæ eandem habent facultatem. Si tamen verba Meſuei, vbi tradit hanc Philonij perſici compoſitionem; ſi morbi,

bi, cuius curationem ibidem tradit, indicationes curatiuas, ſi grauiſſimorum virorum ſententias obſeruauerimus: ſi denique vim rationum contra ſentientium perpendamus facile in eam veniemus ſententiam papaueris albi ſemina indenda eſſe, non piper album. Curabat ibi. Meſue ſputum ſanguinis ex pectore, & inter remedia ponit hoc cum ſem. papaueris albi. & iure quidem merito: non enim ad huiuſmodi morbum curandum calorificis egemus, quale hoc eſſet ſi drach. xx. piperis albi contineret præter res tam multas alias, ſed refrigerantibus, & adſtringentibus, vt lib. 5. Meth. cap. 3. admonuit Galenus. vt etiam colligere licet ex Hip. lib. 7. Aphoris. 57. & reuera, ſi ſanguinis per tuſſim ex pulmone reiectationes maiori ex parte, aut ex ſanguinis abundantia, aut caliditatis exceſſu eueniunt; vnde, & rupturæ, & corroſiones venarum producuntur, quæ refrigerant, incraſſant, & adſtringunt, conueniunt; non quæ calorificavi ſanguinem acuere poſſunt. Et ſi quis experimento ex tactu linguæ id cognoſcere tentauerit, facilè ex vehementi linguæ mordicatione cognoſcet id potiſſimum vi piperis inditi euenire; quod quomodo in ſputo ſanguinis conuenire poſſit expertorum Medicorum ſit iudicium. Neque dicatur, piper requiri ad infringendam vim opij. Id enim à caſtoreo, croco, euforbio, pyretro optimè preſtari poſſe omnibus eſt manifeſtum. quibus ſiquis drachmas viginti piperis addiderit, compoſitio excalefaciens redderetur, quod in ſanguinis per tuſſim excretione omninò fugiendum eſſe præcipit Hip. 5. Aphor. 19. Auget noſtram coniecturam Meſuei compoſitionis modus, qui cum drach. xx. hyoſquiami albi, non debeat piperis albi tantundem coniūgere, frigido calidum: Aſſentiendum igitur potius erit Petro. And. Matth. qui 5: ſuarū Epiſt. defendit in hac Philonij Perſic. cōpoſitione nō ponēdas eſſe piperis albi drac. xx. ſed ſem. papaueris albi; quā opinionem etiam

ſequuti

ſequuti ſunt non pauci; & ſi multis per quinquaginta ſex annorum ſpatium meis experimentis aliqua fides habenda eſt; teſtari ingenuè poſſum, non paucis ſanguinem expuentibus, potiſſimum ex cauſis externis, tum & ex catarrho ſalſo, & in fracturis venarum, ſalutem paraſſe medicamento hoc cum ſeminibus papaueris albi parato. alijs autẽ dato philonio cum pipere albo querimoniam ſubſecutam eſſe ob ardorem in faucibus, gula, & ventriculo. Cum igitur Philonium Tarſenſe aut Romanum in pharmacopolijs paratum ex pipere albo habeamus; præſtabit in noſtra hac Mediolanenſi prouincia curæ noſtræ commiſſa, Philonium Perſicum habere ex viginti drachmis ſeminis papaueris albi; illo quidem vt colicis doloribus, & ventriculi, & aliarum partium; hoc vero hæmoptoicis, & alijs cruentis fluxionibus reſeruemus, ad incraſſandos, & refrigerandos humores, ſiſtendas fluxiones, adſtringenda ora venarũ, & conciliandum ſomnum. Neque eſt, quod quiſpiam rationibus à Patribus illis & Fuchſio moueatur ad aſſerendã primam illam ſententiam: vt enim concedimus ad opij, & narcoticorum corrigendam vim optimum eſſe piper, caſtoreum, & crocum: ita negamus ſemper tria illa iunctim ad munus illud præſtandum requiri: alioqui reprehendendus eſſet Meſue in Athanaſia Magna, & in compoſitione ex ſtyrace, in quibus opium inditur, corrigente ſolum Caſtoreo, & croco, ſine pipere: & in compoſitione Diaſulphuris, in qua cum opio piper ſolum, & crocus iungitur, vt & Nicolaus in compoſitionibus Adriana, Achariſta, & in Aurea Alexandrina, in quibus cum opio ex tribus illis corrigentibus duo ſolum indidit. Quinimo in Trochiſcis de Alchechengi Meſue, opium imponitur ſine vllo ex tribus illis vim opij corrigentibus. Neque video ſi in antiquis abbreuiatè degat PP., cur magis piperis, quam papaueris, intelligi debeat: quinimo diligentiſſimus Ouiedus contra euincit, quod in ſyrupo de papauere, vbi in ſuo antiquo libro eſt ſimilis abbreuiatio, non poteſt aliud intelligi quam pa-

pa-

papaueris. Neque conuincit, quod dicunt, abſurdum eſſe, vbi eſt opium, ſemina papaueris albi addere: Meſue enim ipſe in Athanaſia magna, in Trochiſcis de Alchechengi, & carabe vtrunque indidiſſe facilè, ſi volent, cognoſcere poterunt.

71 In eadem compoſitione cum ponatur ſcendenegi, quæ vox eſt Arabica, dubitatum eſt, quid nobis repræſentet, alijs alia intelligentibus. Ego cum potioribus intelligo lapidem hematitem. moueor autem quia apud Meſuem capite de curatione cruenti ſputi ante traditam hanc Philonij Perſici deſcriptionem ſendenegi, ait, præſtantiſſimum ad hoc eſſe remedium, puriſſimum ſi lotum exhibeamus; quæ lotura magis lapidibus conuenit, quam ſemini canabis aut ſimilibus. ſi præterea conſideremus facultates lapidis hamatitis traditas à Dioſc. lib. 5. cap. 101. & Gal. 9. ſimpl. c. 9. eaſque ijs comparemus, quas Meſue ſuo philonio perſico tribuit, proculdubio hæmatitem indendam indicabimus, cũ facultatibus iiſdem propemodum ornatam vtramque eſſe obſeruemus. Scedenegi in Philonio perſico eſt lapis hæmatitis.

Eſt tamen, quod hac in re non leuem faciat difficultatẽ, quod idem Meſue in trochiſcis de terra ſigillata poſt lapidẽ hæmatitem, imponendum addidit & ſcendenegi, tanquam differentes res inter ſe. Sed non multum vrget hęc obiectio, quia non ſemel contingit rem eandem variata menſura vni medicamento imponi, vt apud Meſue in Diacinnamomo, vbi & cinnamomum, & Darſeni, quod idem eſt, imponit: & in Diaſena Nicolai, vbi bis Cariophyllos impônit. Quæ ſi alicui non ſatisfecerint, loco ſcendenegi indere poterit ſemina granati ſylueſtris, quæ facultate refrigerante cum adſtrictione facile ſatisfacient.

72 In hyoſchyami albi ſeminibus in puluerem deducẽdis non leuis ſubeſt difficultas, ſi ſimul cum alijs trituratiorii in mortario ſubijciantur: oleaginoſa enim ſua qualitate alijs pulueribus communicata impedient tranſitum per ſe taceum. Vt igitur huic incommodo occurratur, per ſe in mor- Sem. hyoſcyami in philonio quõ triturantur.

mortario triturari poterunt, & poſt leui aquæ addita quantitate in maſſam reducentur, qua cochleari extracta, & exſiccata, iterum cum alijs puluerizandis admixta, compoſitioni huic inſeruire poterunt: aut iam exſiccata, & puluerizata per ſe cæteris adiungetur.

Philonium Perſicum non ante ſextum menſem in vſum ducendum.

73. Neque in vſum duci debet compoſitio hæc ante ſeptimum menſem, ſic docente Gal. 12. Meth. & 2. ad Glauc. & ſecundo, tertio & quarto anno perfectas omninò & integras vires poſſidet, licet ad annum vſque decimum non omninò remaneat inutilis.

IN MEDICAMENTA SOLVENTIA Animaduerſiones.

In Diaphœnico dactyli cheyron quid ſint.

74. MVlta ſunt, quæ in Diaphœnico componendo animaduerſione ſunt digna.

Et primo niſi quid per Dactylos cheyron ſibi velit Meſue, intelligamus compoſitionem hanc inutilem habebimus, & ea vtentes Medici ſuo fruſtrabuntur fine. Iacobus enim Syluius, quem ſecuti ſunt Bernardus Deſſenius, Renodæus, & alij multi, immaturos intelligunt; tum quod nomine illo flauos intelligant, quales non niſi ſunt immaturi; tum, ait Deſſenius, quia immaturi potentiores adſtringendi, & roborandi vires retinent: nam illiuſmodi exigua qualitas alijs purgatorijs mixta efficacius mouet, Gal. teſtificante 5. Simpl. cap. 14. ſed malè Syluius ex voce Græca κιῤῥὸς, quæ fuluum nobis ſignificat, cheyron Arabicam colligit, quam ſi immaturum interpretemur in abſurditatem ducimus Meſuem in Looch de pino, in quo cum ponat carnem dactylorum cheyron, ſi carnem immaturorum dactylorum imponeremus, neſcio quomodo antiquæ tuſſi, ſputo glutinoſo, aſthmati, & ſpirandi difficultati per tale medicamentum ſuccurreremus; cum ob immaturitatem potiùs hos affectus augeret. neque Deſſenij ratio id perſuadere poteſt. Galenus enim, leuem adſtrictionem, medicamentorum purgantium actione adiu-

Cheyron non ſignificare immaturum.

ua-

uare, dicit; quod facile etiam perſuadet tantam quantitatem valenter adſtringentium non eſſe huic medicamento indendam, qua vis aliorum medicamentorum ſoluentium infringeretur, ac cohiberetur; quinimo in Emplaſtro diaphœnico Alexandri adſtringenti cum immaturos dactylos ſumere vellet, non cheyros dicit, ſed maturationi vicinos. Eligendos igitur cenſemus dactylos maturos, bonos, pulpoſos; & per vocem cheyron præſtantiſſimos, & ſelectos intelligere eſſe Meſuem crediderim.

75. In aceti quantitate, in qua infundi debent dactyli, ſeruari debet, quod à Meſueo cap. de infuſionibus traditũ eſt, vt tanta ſolum ſit, quanta à dactylis infuſis abſorberi poſſit. Docebat enim duplicem eſſe finem infuſionum; vnum, vt facultates, & vires medicamentorum infuſorum aquæ aut liquori communicentur; & tunc liquoris tanta eſſe copia debet, vt materiæ infuſæ ſupereminent per duos, inquit, digitos; vt melius, & perfectius contrahere liquor vires poſſit; alterum cum infuſio fit, vt res infuſa liquorem, & eius vires concipere queat, in quo caſu tantum liquoris adhibendum eſt, quantum maiori ex parte abſorberi poſſitne ſi quantitate excedat, quod ſupereſt projiciendum, ſimul partem virtutis rei infuſæ diſperdat; cum omni actioni reactio coniuncta ſit: cum igitur hic dactylorum fiat infuſio in aceto, vt id abſorbeatur, tantum concedendum erit, quantum abſorberi à dactylis poſſit, quam minima illius parte ſuperſtite. In Diaphœnico aceti quæ menſura pro dactylorum infuſione.

76. Neque ex hoc loco, vbi infuſionem hanc dactylorum in aceto voluit fieri per tres dies & noctes, quis colligat, vbi Meſue aut alius auctor per diem infuſionem eſſe faciendam, per duodecim horas ſolum intelligi debere, vt ex hoc loco collegit Braſauolus in examine ſyrupi de mentha. Id enim aduerſatur doct. Gal. 7. de cõp. med. ſec. loc. cap. de compoſitione ex capitibus papaueris aduerſus Heram, vbi per diem ſemper intelligendum cenſet diem cum nocte: vt & 8. Meth. med. Diem 24. horarum intelligendum eſſe.

Per partes in comp. medicamentorũ quid intelligendum.

77 Per partes etiam, quibus in hoc medicamento ingredientia metitur, intelligendæ ſunt menſuræ, & pondera libranda, iuxta quantitatem medicamenti componendi, per partes, drachmas, vncias, vel libras, intelligentes, vt optimè annotauit. Gal. 3. de comp. med. per gen. cap. 5.

Dactilos ponderandos ante infuſionẽ in aceto.

78 Neque hic Meſuei verba, cum dicit, dactylorũ cheyron aceto per triduum maceratorum, interpretanda ſunt, ac ſi vellet ad libram pendendos eſſe dactylos poſtquam aceto macerati fuerint, vt Ioanni Coſtæo, & ante eum alijs viſũ eſt, quod & verba Meſue id perſuadere videantur, quod nimia dactilorum videtur quantitas reſpectu aliorum ingredientium; quodque denique in Diacymino, cum ſemina cymini per diem in aceto infuſa ſumit, fateantur omnes, libranda eſſe poſt infuſionem ſiccata. Nam & auctoritas magnorum virorum, & ratio omnino contra perſuadent, centum partes dactylorum antequam infundantur, eſſe pendendas. Sequitur hanc opinionem Braſauolus, Patres commentatores Meſuę, Deſſenius, & pleraque medicorum Collegia: ſed & Auicenna, & Serapio in ſuis compoſitionibus ex dactylis, quamuis ab hac diuerſis in reliquis dactylos ante macerationem pendunt. & rationi id etiam conſonum eſt, tum quoniam non dactilorum ſubſtantia penderetur, ſed aceti ſæpe maior quantitas: ſed nec certa vnquã in hac compoſitione haberi poſſet dactylorum quantitas; pulpoſa enim vel arida eorum ſubſtantia, multam, aut paucam aceti quantitatem abſorbens quantitatem dactylorum ſæpe variabit; nec ſemper eadem aderit quantitas dactylorum, nec eadem proportio menſuræ eorum ad alia ingredientia. Neque familiarem Meſuę illum loquendi modũ, aliud ſignificare is intelliget qui librum ſimplicium perlegerit; quantitatem rhabarbari, aſari, & ſenę per infuſionem traditam. Neque Coſtęi argumentum vrget à proportione quantitatis dactylorum ad alia: deſumptum, ſi enim medicina ſecuritatis eſſe debebat, ſique ad eam quantitate aſſumendi medicamenti perueniendum erat, imponenda erit ea

quan-

quantitas; potiſſimum nobis qui ſcammonij drachmas viginti duas indendas eſſe iudicamus, neque dicant præter dactylos acetum imbibitum medicamentum ingredi; percolandi enim erunt poſt infuſionem dactyli, per ſetaceum traducendi, & igni lento apponendi, vt ex parte acetum euaporet. Nec cumini aut coriandrorum infuſionis ſimilitudo aliquid concludit: eorum enim ſicca ſubſtantia efficit, vt poſt infuſionem ſiccata eadem ſint.

79. In ſcammonij quantitate quanquam pleroſque videam drach. xij. ſolum impoſuiſſe, quoniam tamen ſcio Collegium noſtrum celeberrimum, iam fere ducentis ab hic annis drach. xxij. indendas decreuiſſe, ab eius ſententia recedere quaſi impium eſſe cenſui. & quamuis videam difficultatem augeri, quòd ſi cum drach. xij. non plegmagogum, vt Meſue cenſuit, ſed cholagogum aliquibus viſum ſit, ſi drach. xij. addiderimus multo magis bilem euacuare credendum erit: nihilominus, ſi quæ à Dioſc. de viribus ſcammonij debentur, conſiderauerit quis, qui nō ſolum bilem, ſed etiam pituitam euacuare ſcribit, & quæ ab Alex. Tralliano, qui ſcammonium ex cotonio, quod Diacridium dicimus (cuiuſmodi omnino indendum cenſemus) magis pituitam quam bilem educere ſcribit; ſi præterea Turbith naturam, & vires conſiderauerimus; nullam res hęc faciet difficultatem, quod his poſitis etiam inter plegmagoga poterimus enumerare. Et re vera affirmare poſſum inter ſoluentia medicamenta noſtrum hoc cum drach. xxij. ſcammonij, ſpatio hoc quinquaginta quinque annorum clementiſſimum me eſſe expertum. Scammonij quantitas in Diaphenico ſit drac. xxij.

80. Pro amygdalis malè aliqui amaras intelligunt, quod eas magis in vſum duci pro medicamentis dixerit Dioſc. lib. 1. 139. cum alioqui ibi nil aliud ſibi voluerit, quã amaras ſolum pro medicamentis, dulces vero pręter id pro cibo ſæpiùs vſurpari, & ſi per amygdalas abſolutè amaras intelligere deberemus, in vnguento roſato Meſuę vtrique amaræ præter omnem rationem eſſent indendæ. Nobiliores igitur Amygdalæ in Diaphœnico intelligendę dulces.

quales

Digitized by Google

quales ſunt dulces, erunt eligendæ, vt in ſuo Diaphœnicô feciſſe videmus Auicennam,& Serapionem.

Trituratio nem bonã intelligendam eſſe mediocrẽ.

81. Non placet Bernardi Deſſenij ſententia, qui cum Meſue hęc omnia trituratione bona eſſe conterenda ſcr.bit, in ſubtiliſſimum pollinem, & per ſubtiliſſimum ſetaceum eſſe triturandas res has intelligendum eſſe cenſuit; cum ex ſimplicibus ijs aliqua ſi per ſe trituranda fuerint, craſſiorem alia mediorem,alia ſubtilem requirant triturationem. Propterea per bonam triturationem horum omnium ſimul mediocrem intelligit, omnibus aliquo modo conuenientem,ac quaſi dixerit ex arte.

Mellis deſpumatio quomodo facienda.

82. Melle deſpumato excipiendos pulueres præcipit hic Meſue: vbi non placet, ſi ſicco igne mel ſolum deſpumetur; ſic enim ſæpè aduſtionem quandam, acredinem, & amarorem contrahit: conueniet magis, quod à pleriſque fit, ſi aquę admixtum deſpumetur per elixationem ſpuma elicita, & ſublata, vt docuit Gal. 3. de alim. fac. cap. 39. Quoniam tamen fieri non poteſt, quin aliquid aquæ admixtum relinquatur, quod conſeruationi confectionis aduerſabitur, præſtabit igitur alio modo mel deſpumari veluti eo, quem tradit Galen. 7. lib. de comp. med.local.c.2 in ſeptima arteriaca; in duplici vaſe facta mellis ebullitione, & deſpumatione: ſic enim nullum ſubeſt periculum aduſtionis, aut ingrati ſaporis acquirendi, ſuamque ſeruat naturalem conſtitutionem: ſecuriuſque ea, quibus admiſcetur, aptum eſt conſeruare.

Mellis quãtitas quæ ĩ electuarij cum dicitur quantũ ſufficit.

83. In mellis quantitate determinanda, quod Meſue dixerit, tantum mellis indendum, quantum ſufficit, & in alijs compoſitionibus ſæpe, quantum ſit ex arte; efficit, vt in hoc compoſito, vt & in alijs, ſcriptores adeo inter ſe diſſideant,alijs duas libras imponentibus, alijs tres, alijs quatuor, alijs quinque, & alijs ſex. Ioannes Coſtęus noua ex menſura & doſi exhibendi huius medicamenti, & enumeratione purgantium ingredientium, & reliquis, ſupputatione ſuo modo facta, concludit ſupputatis partibus pro

drach-

drachmis, cum totum electuarium aſcendat ad drachmas octingentas, & decem, & nouem, ideſt, vncias nonaginta & vnam, cùm ingredientia omnia pendeant drachmas ducentas & duas ſupra quinquaginta ſcilicet vnc. octo ſupra viginti; propterea quod deeſt, ad vnius ſupra nonaginta numerum, ideſt vncias tres & ſexaginta, ſupplendum eſſe melle: ſicque addendæ erunt libræ mellis quinque & tres vnciæ: euadetque ait, medicamentum tale, cuius ſumma doſis drachmarum erit decem cum dimidia ex auctoris præſcripto, à quo non eſt diſcedendum. Ne igitur in poſterum in tanta varietate verſemur; vbi Meſue igitur, & alii ſcribunt mellis aut ſacchari quantum ſufficit, aut quantum ſit ex arte, operæ precium facturos nos eſſe arbitramur, ſi hanc rem hoc loco examinemus. Arnaldus Villanouanus in principio ſui Antidotarij, Syluius in proœmij Antidotarij Meſuæ præfatione, Patres commentatores Meſuæ in Dialanga, Fernelius 4. Meth. cap. 15. quos recentiorum omnis turba ſequitur, communi conſenſu voluerunt in electuarijs formandis ad tres ſpecierum vncias addendam eſſe libram mellis, quam ſecutum videmus Meſueum in Diamoſco dulci, & in Philonio ſuæ inuentionis. Quam tamen proportionem non ſemper ſeruaſſe videmus in Diacitonite ſolutiuo, & alijs, & Auic. lib. 5. Tract. 2. in Hiera Galeni, ſpecierum, & mellis æquales ponit portiones, & in Triphera magna quatuor ſpecierum vncias libra mellis excipit: & Gal. 2. de Antidotis cap. 14. in electuario de ſanguinibus duplum ponit mellis ad pulueres. ſcimus tamen Andromachum in compoſitione dicta Chermen priorem illam regulam ſeruaſſe; libram mellis addendo ad tres vncias ſpecierum. communiter tamen recepta hæc regula libræ mellis ad tres vncias ſpecierum ſuas habet cauſas ex quibus etiam cur quandoque ab ea ſit recedendum facile colligere poterimus, ſi quæ à Damocr. tradita ſunt apud Gal. 2. de Antid. cap. 9. & Nicolao in principio ſui antidotarij conſiderauerimus, & quæ ab eodem Gal. 4. de

Mellis ad ſpecies cõis proportio quæ.

Mellis & ſacch. in cõpoſitis admiſcendi cauſæ.

Tuenda val. vbi de mellis agit quantitate neceſſaria pro compoſitione Diacalamintes: ex quibus duæ cauſæ eliciuntur, cur mel compoſitionibus indatur; nempe vt ſicca puluerulenta vniantur, & vt ſeruatis viribus, etiam palato blandiantur. Tertiam ſi addiderimus, vt medicamentum diutius incorruptum conſeruari poſſit, cauſas omnes huiuſmodi proportionis habebimus. ſæpius igitur facto periculo maioris quantitas mellis, & minoris ad tres ſpecierum vncias, cum experientia eſſet comprobatum, aut non vniri pulueres, aut ingratum nimis reddi medicamentum; aut ſi gratum fuerit, viribus expectationi non correſpondere, aut non conſeruari; communem illam regulam conſtituerunt: à qua tamen aliquando recedendum erit, ſi aut ſpecies ipſæ per ſe corruptioni reſiſtunt, & tunc mellis menſura eſt diminuenda, vt in Hiera Galeni; aut augenda, vbi vim ſpecierum aliquantulum imminuere volumus.

Mellis quantitas quando minuenda, ... [illegible]

Coſtæi de mellis ad ſpecies proportione ſententia reprobata.

Quæ à Coſtæo proponitur proportio ad ſoluentia ingredientia, & ad doſim aſſumendi medicamenti extremam; ſi non aliam inueheret difficultatem, ſaltem illam non effugeret, quod ob difficultatem ſupputationis plerique illa relicta adhuc animo hærerent in quãtitate eligenda: Illud tamen habet incommodi, quod ſi in compoſito aliquo parando, quæ ſoluunt, ſi pauca fuerint, ſpecies autem adiunctæ multæ, quam minimum mellis indi deberet; hucq; non poſſent ſpecies vniri: vt obſeruari poteſt in Electuario Indo maiori, & in Hiera inuentionis Meſuæ. Sed cum ab initio docuerimus in mellis aſſumenda quantitate adeo ſæpe variaſſe ſcriptores, conandum erit rationes inuenire tantæ diuerſitatis præter eas, quæ proxime ſunt enarratæ.

Mellis in compoſitis vices quæ ſuppleant.

Quas vt inueniamus primo ſciendum eſt, in his compoſitionibus tria ferè ſemper inueniri: ſpecies ſiue pulueres, mel, ſiue ſaccharum; & res alias, quæ neque verè ſpecies dici poſſunt, neque mel, quæ extrauagantes dicuntur; quæ aliquando cum ſpeciebus coniungi poſſint; nunc mellis aut ſacchari vices obtinere ex parte poſſunt, nunc

in medio conſiſtentes neutri annumerari. Pulueres & ſpecies cum Andromacho in compoſitione Charmen apud Gal. 1. de Antid. cap. 15. res ſiccas, quæ triturari & per incerniculum tranſigi poſſunt, in quibus tamen ea non connumerantur, quæ quamuis actu ſicca ſint, ſi tamen triturentur, cùm potentia humida ſint, duritiem, & ſiccitatem amittunt, vt ſaccharum, penidia, & ſimilia. At intermediorum, quæ nec ſpecies, puluereſue ſunt, nec mel, cùm multa ſint, quæ vices mellis ſubire poſſint, efficitur, vt mellis illa quantitas & proportio quandoque non ſeruetur, quæ communi conſenſu recepta eſt. Sed quoniam horum multiplex eſt ſubſtantiæ conditio; conſtituendum in vniuerſum erit, res eas omnes ſimplices, quæ medicamento ea dare poſſunt, quæ mel aut ſaccharum præſtare poteſt, mellis aut ſacchari quantitatem imminuere. Quæ tria illa officia mellis aut ſacchari in medicamentis vniendi, conſeruandi, & dulcorandi præſtare poſſunt, mellis vices ſubibunt, & pro melle menſurari poterunt. non ſecus ac in vnguentis, & ceratis, locum ceræ, aut terebinthinæ ea ſupplere dicit Gal. 3. med. comp. per gen. cap. 5. in vnguento ex metallis ad vlcera, & cap. 6. in quibus axungiam, ſebum, picem, oleum, & ſimilia, ceræ, & reſinæ vices ſupplere dicit, & à pondere horum eſſe minuenda: de qua re ſuo loco. Sic feciſſe videmus Meſuem in Confectione de Gemmis, xyloaloes, lætificantis, in quibus cum tantam miuæ aromaticæ, & mellis emblicorum poſuerit, nullam mellis indendi facit mentionem, vt in multis alijs. quinimo in Confectione de Aromatibus cum duodecim ſolum impoſuiſſet vncias miuæ aromaticæ, quæ quantitas ad tria illa mellis officia præſtanda non ſatis erat, addit mellis quantū ſatis eſt: ſed in confectione electuarij ex inuentione noſtra cum miuę aromaticæ tantā indidiſſet quantitatem, quanta neceſſaria erat ad ſpecies vniendas, & compoſitionem conſeruandam, & dulcorandam; mellis nullam indidit portionem. Rerum denique quæ nec ſpecies

puluereſue ſunt, quæ extrauagantes dicuntur, quamuis aliquæ aliquando mellis aut ſacchari vices ſubeant; maiori tamen ex parte cum mediam naturam inter dura, & mollia ſortiantur, non alterant aut mutant proportionem ſpecierum ad mellis quantitatem; ſed confectionis corpus conſtituentes aliqualem in conſiſtentia conſtituunt differentiam; ſub hoc genere continentur amygdalæ, pinei, auellanæ, ſemina carthami, quatuor ſemina maiora, & ſimilia. Vt igitur tandem ad id, vnde noſtra digreſſa eſt oratio redeamus; Dactyli, & penidia, quæ in multa quantitate in Diaphœnico ponuntur, mellis locum ex parte occupabunt, & tanquam, fundamentum medicamenti ponuntur; amygdalæ tanquam mediæ, & vt extrauagantes dictæ. His ſic ſtantibus optimè concludit. Ouiedus pro partibus drachmas accipiendo, & vncias ſumentes drachmarum nouem, quindecim vncias & mediam mellis eſſe in hoc electuario indendas. recipit enim octo ſolum vncias puluerum, pro quibus mellis indendæ eſſent vnciæ triginta dua, à quibus detrahentes centum drachmas dactylorum, & quinquaginta penidiorum, quæ mellis locum ſubeunt, quæ ſunt vnciæ ſexdecim cum dimidia, ſuperſunt mellis vnciæ quindecim cum dimidia ſuperaddendæ, vt numerum triginta duarum expleamus, quæ correſpondent proportione. Verum, cùm nos ſcammonij non duodecim drachmas, ſed viginti duas, ut iam docuimus, indamus, ſicque puluerum plus quam nouem drachmas ſumamus, mellis vncias ſaltem viginti imponemus.

Dactyli emolliti & penidia vices mellis in Diaphœnico obtinent.

In Diaphœnico quæ mellis quantitas indenda.

84. In confectione Hamech non pauciores nec faciliores ſunt difficultates nec minoris momenti animaduerſiones, & primum Myrobalanes: ſublatis oſſibus eſſe in decoctione hac omnino ponendos, & penſandos, ſecus quam cenſuerit Platearius lib. ſimpl. cap. 18. qui vbi in compoſitis poni debebunt cum ſui ſubſtantia abiicienda oſſa eſſe cenſuit, in decoctionibus autem oſſa eſſe retinenda, potiſſimum citrinorum, præter omnem rationem cenſuit.

In Confectio. Hamech. à dactylis oſſa eximanda.

85. In

85. In rhabarbaro etiam excoquendo apud aliquos eſt difficultas, quod Meſue in Diſt. ſimplicium cap. proprio leuem admittere ſcribat coctionem, ne igneæ partes, in quibus purgatrix facultas repoſita eſt, euaneſcant: quomodo igitur eandem patietur decoctionem cum ijs, quæ & ſolidioris ſunt ſubſtantiæ, & longiorem admittunt coctionem, ſi vera ſunt, quæ & à Meſue in canonibus, & à nobis de graduatione decoctionum dicta ſunt: vt propterea aliquibus viſum ſit, ſeparatim infundendum eſſe rhabarbarum, & excoquendum. Sed, & hoc ijs repugnat, quæ ab initio de elixatione dicta ſunt. non eſſe alterandas aut mutandas formas decoctionum ab auctoribus traditarum pro componendis aliquibus medicamentis; quod permixtionem multarum illarum rerum aliquando vnius natura per alteram immutetur. Addendum vero ſic admonente Braſauolo in examine ſyruporum; tanto magis id eſſe obſeruandum, cum elixationi præcedit infuſio, per quam mixta quædam virtus extrahitur, & compoſita, quæ immutat naturam ingredientium, potiſſimum ſi per longum tempus facta fuerit. Quod in hac pluribus rationibus euenire dicere poſſumus, tum quod infuſione per quinque dies facta, & calente conſeruata in occluſo vaſe purgatricem facultatem rhabarbari aquæ communicatam eſſe veriſimile eſt, tum quod mixtione rerum aliarum compeſcitur diſſolubilitas illa ſubtilium partium rhabarbari. & quod hoc ita ſit, inde etiam colligitur, quod roſas, & violas eadem decoctione, quæ minimam admittunt elixationem, decoquendas docuit: Sed quod hac in re omnem tollit difficultatem eſt, quod poſt infuſionem hanc communem omnibus rebus, factam per quinque dies in vaſe anguſti oris, & bene occluſi, leuiſſimam iubet adiungendam eſſe elixationem, qualem omnino rhabarbaro conuenire iam docuerat. deſinant igitur nimis diligentes ij in rebus claris huiuſmodi ſcrupulos inijcere.

Rhabar. in decoctione Hamech cum reliquis decoquendum & cur.

Decoctio non eſt graduanda, cũ ſit præcedente infuſione, & cur.

86. Et quamuis Meſue Colocynthidem & agaricum

bere maximam præſeruādi res à putredine.& l. ſimp. c. 12. ex profeſſo hoc abſynthio maxime cõuenire profeſſus eſt.

Caſſia in Hamech ſit ſuccus purus.

89. Per caſſiam fiſtulam puram ſiue mundatam non poſſum non intelligere pulpam & ſuccum caſſiæ huius nigræ, à fiſtulis extractum, à ſeminibus & laminulis purgatam; neſcio enim quomodo mundam aut puram medullam illam dicere poſſimus, niſi à ſeminibus & excrementitijs laminulis ſit ſpoliata.

Caſſia elixata qua ratione conſeruentur.

90. Neque eorum opinio admitti debet, qui ſuccum ſiue medullam hanc caſſiæ minimè cenſent eſſe elixandam, ſed ſufficere, ſi pauca aliqua liquoris illius quantitate ad mellis conſiſtentiam deducatur: quod Meſuę in ſua vniuerſali methodo cap. de decoctionibus aſſerat lenientia & lubricantia, qualem caſſiam fiſtularem eſſe ſcimus, nullam aut pauca ex decoctionibus acquirere vtilitatem, quin ſi ex aere, extractam è fiſtulis, & aliquandiu in vaſe aliquo ſeruatam, docet Meſue vim lenientem amittere: quod in humiditate quadam blanda vis illa repoſita, ab aere abſumpta diſſoluantur: quanto magis hoc ab igne maioris actiuitatis id præſtandum eſſe cenſendum erit. Sed hæc non faciunt, vt à modo componendi hoc medicamentum, vt Meſue hic docat, recedamus, utque ſuccum hunc caſſiæ non elixemus. Argumentum ex Meſue capite de decoctionibus deſumptum ſi quis conſiderauerit, quæ ibidem proximè dixerat cognoſcet nihil concludere: docet enim, non eaſdem ex elixationibus omnium rerum obtineri vtilitates; per rerum enim acrium elixationem, diſſolutis igneis partibus medicamenta illa mitiora redduntur, minuſque calida, & minus mordacia; quod in elixatione lenientium, & lubricantium non contingit. Neque etiam ex elixatione pulpæ caſſiæ lubricans, lenienſue facultas tollitur, perinde, ac ſi diutius in vaſe extracta conſeruetur: nam ſic aereæ partes, & ſiquæ ſunt igneæ in halitus diſſipatæ aut exſiccatæ, in quibus leniendi vis ineſt, diſſipantur.

91. In Catholico medicamento non eſt cum folia ſenæ excipiatur aliquis folliculos indat, cum ij vel fructus ſint, vel ſeminum receptacula, neque æquè ac folia purgatricem habeant facultatem; neque etiam æquis portionibus cum foliis, quod aliquibus ob aliqualem, qua pollent, adſtrictionem, indemus; ſed folia ſenę: quę cum benè mundata poſtulet Nicolaus, nobis inſinuat feſtucas, & pediculos omnino eſſe eximendos iuxta doctrinam Gal. 4. de ſan. tuenda, vbi de Diacalamento agit, & primo de Antid. cap. 24. vbi ſi folia vel abſolutè herbam aliquam elegerit quis in compoſitis imponendam, folia imponenda cenſuit à pediculis mundata; vt & vbi ſemina, & radices nominantur, folia non erunt indenda, vt propterea in hoc medicamento, & folliculi ſint ſubmouendi. In Catholico per ſenam folia ſumenda non folleculi.

92. Cum octo vncias caſſię fiſtularis mundatę poſuerit Nicolaus, non cenſeat quiſpiam extractam pulpam ex fiſtulis eſſe ponderandam cum ſeminibus, & tabellis; ſic enim mundata non eſſet menſurata, neque debita quantitas illius imponeretur, Sicut nec placet opinio eorum, qui ſublatis oſſiculis illam menſurant cum tabellis, à quibus poſtea diſſoluta cum ſyrupo ex polypodio, per ſetaceum ea traducta conantur expurgare, ſic enim non octo vnciæ medullæ caſſiæ inderentur. Caſſia in Catholico mundata indenda.

93. In rhabarbari trituratione & in hoc medicamento, & alijs video adeò diſſentientes ſententias, an craſſo modo, an ſubtiliter, an potius medioeri trituratione vtendum ſit, quibuslibet ſuam ſententiam ex Galeni verbis, ex Meſuei, & ex recentioribus, confirmantibus; vt neceſſarium ſit breuiſſimè hac in re meam proferre ſententiam: ne tanquam in ſalo hæreant pharmacopolæ: ſed ſi ſubſtantiæ modum varium, ſi illius facultates diuerſas, ſi vtendi modum, ſi finem medici, in illius vſu conſiderauerimus, fortaſſe non ita difficili negotio veritatem eruemus. In varietate modi ſubſtantiæ variandum eſſe modum triturationis docuit Meſue in capite de trituratione: poſtquam de ſcammonij varia Rhabarbari triturario qũo varianda.

mortario triturari poterunt, & poſt leui aquæ addita quantitate in maſſam reducentur, qua cochleari extracta, & exſiccata, iterum cum alijs puluerizandis admixta, compoſitioni huic inſeruire poterunt: aut iam exſiccata, & puluerizata per ſe cæteris adiungetur.

Philonium Perſicum non ante ſextum menſem in vſum ducendum.

73. Neque in vſum duci debet compoſitio hæc ante ſeptimum menſem, ſic docente Gal. 12. Meth. & 2. ad Glauc. & ſecundo, tertio & quarto anno perfectas omninò & integras vires poſſidet, licet ad annum vſque decimum non omninò remaneat inutilis.

IN MEDICAMENTA SOLVENTIA Animaduerſiones.

In Diaphœnico dactyli cheyron quid ſint.

74. MVlta ſunt, quæ in Diaphœnico componendo animaduerſione ſunt digna.

Et primo niſi quid per Dactylos cheyron ſibi velit Meſue, intelligamus compoſitionem hanc inutilem habebimus, & ea vtentes Medici ſuo fruſtrabuntur fine. Iacobus enim Syluius, quem ſecuti ſunt Bernardus Deſſenius, Renodæus, & alij multi, immaturos intelligunt; tum quod nomine illo flauos intelligant, quales non niſi ſunt immaturi; tum, ait Deſſenius, quia immaturi potentiores adſtringendi, & roborandi vires retinent: nam illiuſmodi exigua qualitas alijs purgatorijs mixta efficacius mouet, Gal. teſtificante 3. Simpl. cap. 14. ſed malè Syluius ex voce Græca κιῤῥὸς, quæ fuluum nobis ſignificat, cheyron Arabicam colligit, quam ſi immaturum interpretemur in abſurditatem ducimus Meſuem in Looch de pino, in quo cum ponat carnem dactylorum cheyron, ſi carnem immaturorum dactylorum imponeremus, neſcio quomodo antiquæ tuſſi, ſputo glutinoſo, aſthmati, & ſpirandi difficultati per tale medicamentum ſuccurreremus; cum ob immaturitatem potiùs hos affectus augeret. neque Deſſenij ratio id perſuadere poteſt. Galenus enim, leuem adſtrictionem, medicamentorum purgantium actione adiu-

Chevron non ſignificare immaturum.

uare, dicit; quod facile etiam perſuadet tantam quantitatem valenter adſtringentium non eſſe huic medicamento indendam, qua vis aliorum medicamentorum ſoluentium infringeretur, ac cohiberetur; quinimo in Emplaſtro diaphœnico Alexandri adſtringenti cum immaturos dactylos ſumere vellet, non cheyros dicit, ſed maturationi vicinos. Eligendos igitur cenſemus dactylos maturos, bonos, pulpoſos; & per vocem cheyron præſtantiſſimos, & ſelectos intelligere eſſe Meſuem crediderim.

75. In aceti quantitate, in qua infundi debent dactyli, ſeruari debet, quod à Meſueo cap. de infuſionibus traditũ eſt, vt tanta ſolum ſit, quanta à dactylis infuſis abſorberi poſſit. Docebat enim duplicem eſſe finem infuſionum; vnum, vt facultates, & vires medicamentorum infuſorum aquæ aut liquori communicentur; & tunc liquoris tanta eſſe copia debet, vt materiæ infuſæ ſupereminea per duos, inquit, digitos; vt melius, & perfectius contrahere liquor vires poſſit; alterum cum infuſio fit, vt res infuſa liquorem, & eius vires concipere queat, in quo caſu tantum liquoris adhibendum eſt, quantum maiori ex parte abſorberi poſſit; ne ſi quantitate excedat, quod ſupereſt projiciendum, ſimul partem virtutis rei infuſæ diſperdat; cum omni actioni reactio coniuncta ſit: cum igitur hic dactylorum fiat infuſio in aceto, vt id abſorbeatur, tantum concedendum erit, quantum abſorberi à dactylis poſſit, quam minima illius parte ſuperſtite. In Diaphœnico aceti quę menſura pro dactylorum infuſione.

76. Neque ex hoc loco, vbi infuſionem hanc dactylorum in aceto voluit fieri per tres dies & noctes, quis colligat, vbi Meſue aut alius auctor per diem infuſionem eſſe faciendam, per duodecim horas ſolum intelligi debere, vt ex hoc loco collegit Braſauolus in examine ſyrupi de mentha. Id enim aduerſatur doct. Gal. 7. de cõp. med. ſec. loc. cap. de compoſitione ex capitibus papaueris aduerſus Heram, vbi per diem ſemper intelligendum cenſet diem cum nocte: vt & 8. Meth. med. Diem 24. horarum intelligendum eſſe.

77. Per

Per partes in comp. medicamentorũ quid intelligendum.

77 Per partes etiam, quibus in hoc medicamento ingredientia metitur, intelligendæ ſunt menſuræ, & pondera libranda, iuxta quantitatem medicamenti componendi, per partes, drachmas, vncias, vel libras, intelligentes, vt optimè, annotauit Gal. 3. de comp. med. per gen. cap. 5.

Dactilos ponderandos ante infuſionẽ in aceto.

78 Neque hic Meſuei verba, cum dicit, dactylorũ cheyron aceto per triduum maceratorum, interpretanda ſunt, ac ſi vellet ad libram pendendos eſſe dactylos poſtquam aceto macerati fuerint, vt Ioanni Coſtæo, & ante eum alijs viſũ eſt; quod & verba Meſuæ id perſuadere videantur; quod nimia dactilorum videtur quantitas reſpectu aliorum ingredientium; quodque denique in Diacymino, cum ſemina cymini per diem in aceto infuſa ſumit, fateantur omnes, libranda eſſe poſt infuſionem ſiccata. Nam & auctoritas magnorum virorum, & ratio omnino contra perſuadent, centum partes dactylorum antequam infundantur, eſſe pendendas. Sequitur hanc opinionem Braſauolus, Patres commentatores Meſuę, Deſſenius, & pleraque medicorum Collegia: ſed & Auicenna, & Serapio in ſuis compoſitionibus ex dactylis, quamuis ab hac diuerſis in reliquis dactylos ante macerationem pendunt. & rationi id etiam conſonum eſt, tum quoniam non dactilorum ſubſtantia penderetur, ſed aceti ſæpe maior quantitas: ſed nec certa vnquã in hac compoſitione haberi poſſet dactylorum quantitas; pulpoſa enim vel arida eorum ſubſtantia, multam, aut paucam aceti quantitatem abſorbens quantitatem dactylorum ſæpe variabit; nec ſemper eadem aderit quantitas dactylorum, nec eadem proportio menſuræ eorum ad alia ingredientia. Neque familiarem Meſuę illum loquendi modũ, aliud ſignificare is intelliget qui librum ſimplicium perlegerit; quantitatem rhabarbari, aſari, & ſenę per infuſionem traditam. Neque Coſtęi argumentum vrget à proportione quantitatis dactylorum ad alia: deſumptum, ſi enim medicina ſecuritatis eſſe debebat, ſique ad eam quantitate aſſumendi medicamenti perueniendum erat, imponenda erit ea

quantitas; potiſſimum nobis qui ſcammonij drachmas viginti duas indendas eſſe iudicamus, neque dicant præter dactylos acetum imbibitum medicamentum ingredi; percolandi enim erunt poſt infuſionem dactyli, per ſetaceum traducendi, & igni lento apponendi, vt ex parte acetum euaporet. Nec cumini aut coriandrorum infuſionis ſimilitudo aliquid concludit: eorum,enim ſicca ſubſtantia efficit,vt poſt infuſionem ſiccata eadem ſint.

79. In ſcammonij quantitate quanquam pleroſque videam drach. xij. ſolum impoſuiſſe, quoniam tamen ſcio Collegium noſtrum celeberrimũm, iam fere ducentis ab hic annis drach. xxij. indendas decreuiſſe, ab eius ſententia recedere quaſi impium eſſe cenſui. & quamuis videam difficultatem augeri, quòd ſi cum drach. xij. non plegmagogum, vt Meſue cenſuit, ſed cholagogum aliquibus viſum ſit, ſi drach. xij. addiderimus multo magis bilem euacuare credendum erit: nihilominus, ſi quæ à Dioſc.de viribus ſcammonij debentur, conſiderauerit quis, qui nõ ſolum bilem, ſed etiam pituitam euacuare ſcribit, & quæ ab Alex. Tralliano, qui ſcammonium ex cotonio, quod Diacridium dicimus (cuiuſmodi omnino indendum cenſemus) magis pituitam quam bilem educere ſcribit; ſi præterea Turbith naturam, & vires conſiderauerimus; nullam res hęc faciet difficultatem, quod his poſitis etiam inter plegmagoga poterimus enumerare. Et re vera affirmare poſſum inter ſoluentia medicamenta noſtrum hoc cum drach. xxij. ſcammonij, ſpatio hoc quinquaginta quinque annorum clementiſſimum me eſſe expertum. Scammonij quantitas in Diaphenico ſit drac. xxij.

80. Pro amygdalis malè aliqui amaras intelligunt, quod eas magis in vſum duci pro medicamentis dixerit Dioſc. lib. 1. 139. cum alioqui ibi nil aliud ſibi voluerit, quã amaras ſolum pro medicamentis, dulces vero pręter id pro cibo ſæpiùs vſurpari, & ſi per amygdalas abſolutè amaras intelligere deberemus, in vnguento roſato Meſuę vtique amaræ præter omnem rationem eſſent indendæ. Nobiliores igitur Amygdalæ in Diaphœnico intelligendę dulces.

quales

quales ſunt dulces, erunt eligendæ, vt in ſuo Diaphœnicô feciſſe videmus Auicennam,& Serapionem.

Trituratio nem bonã intelligendam eſſe mediocrẽ.

81. Non placet Bernardi Deſſenij ſententia, qui cum Meſue hęc omnia trituratione bona eſſe conterenda ſcr.bit, in ſubtiliſſimum pollinem, & per ſubtiliſſimum ſetaceum eſſe triturandas res has intelligendum eſſe cenſuit; cum ex ſimplicibus ijs aliqua ſi per ſe trituranda fuerint, craſſiorem alia mediorem,alia ſubtilem requirant triturationem. Propterea per bonam triturationem horum omnium ſimul mediocrem intelligit, omnibus aliquo modo conuenientem,ac e quaſi dixerit ex arte.

Mellis deſpumatio quomodo facienda.

82. Melle deſpumato excipiendos pulueres præcipit hic Meſue: vbi non placet, ſi ſicco igne mel ſolum deſpumetur; ſic enim ſæpè aduſtionem quandam, acredinem, & amarorem contrahit: conueniet magis, quod à pleriſque fit, ſi aquę admixtum deſpumetur per elixationem ſpuma elicita, & ſublata, vt docuit Gal. 3. de alim. fac. cap. 39. Quoniam tamen fieri non poteſt, quin aliquid aquæ admixtum relinquatur, quod conſeruatiòni confectionis aduerſabitur, præſtabit igitur alio modo mel deſpumari veluti eo, quem tradit Galen. 7. lib. de comp. med.local.c.2 in ſeptima arteriaca; in duplici vaſe facta mellis ebullitione, & deſpumatione: ſic enim nullum ſubeſt periculum aduſtionis, aut ingrati ſaporis acquirendi, ſuamque ſeruat naturalem conſtitutionem: ſecuriuſque ea, quibus admiſcetur, aptum eſt conſeruare.

Mellis quãtitas quæ ĩ electuarij cum dicitur quantũ ſufficit.

83. In mellis quantitate determinanda, quod Meſue dixerit, tantum mellis indendum, quantum ſufficit, & in alijs compoſitionibus ſæpe, quantum ſit ex arte; efficit, vt in hoc compoſito, vt & in alijs, ſcriptores adeo inter ſe diſſideant,alijs duas libras imponentibus, alijs tres, alijs quatuor, alijs quinque, & alijs ſex. Ioannes Coſtęus noua ex menſura & doſi exhibendi huius medicamenti, & enumeratione purgantium ingredientium, & reliquis, ſupputatione ſuo modo facta, concludit ſupputatis partibus pro drach-

drachmis, cum totum electuarium aſcendat ad drachmas octingentas, & decem, & nouem, ideſt, vncias nouaginta & vnam, cùm ingredientia omnia pendeant drachmas ducentas & duas ſupra quinquaginta ſcilicet vnc. octo ſupra viginti; propterea quod deeſt, ad vnius ſupra nonaginta numerum, ideſt vncias tres & ſexaginta, ſupplendum eſſe melle: ſicque addendæ erunt libræ mellis quinque & tres vnciæ: euadetque ait, medicamentum tale, cuius ſumma doſis drachmarum erit decem cum dimidia ex auctoris præſcripto, à quo non eſt diſcedendum. Ne igitur in poſterum in tanta varietate verſemur; vbi Meſue igitur, & alii ſcribunt mellis aut ſacchari quantum ſufficit, aut quantum ſit ex arte, operæ precium facturos nos eſſe arbitramur, ſi hanc rem hoc loco examinemus. Arnaldus Villanouanus in principio ſui Antidotarij, Syluius in proœmij Antidotarij Meſuæ præfatione, Patres commentatores Meſuæ in Dialanga, Fernelius 4. Meth. cap. 15. quos recentiorum omnis turba ſequitur, communi conſenſu voluerunt in electuarijs formandis ad tres ſpecierum vncias addendam eſſe libram mellis, quam ſecutum videmus Meſueum in Diamoſco dulci, & in Philonio ſuæ inuentionis. Quam tamen proportionem non ſemper ſeruaſſe videmus in Diacitonite ſolutiuo, & alijs, & Auic. lib. 5. Tract. 2. in Hiera Galeni, ſpecierum, & mellis æquales ponit portiones, & in Triphera magna quatuor ſpecierum vncias libra mellis excipit: & Gal. 2. de Antidotis cap. 14. in electuario de ſanguinibus duplum ponit mellis ad pulueres. ſcimus tamen Andromachum in compoſitione dicta Chermen priorem illam regulam ſeruaſſe; libram mellis addendo ad tres vncias ſpecierum. communiter tamen recepta hæc regula libræ mellis ad tres vncias ſpeciernm ſuas habet cauſas ex quibus etiam cur quandoque ab ea ſit recedendum facile colligere poterimus, ſi quæ à Damocr. tradita ſunt apud Gal. 2. de Antid. cap. 9. & Nicolao in principio ſui antidotarij conſiderauerimus, & quæ ab eodem Gal. 4. de

Mellis ad ſpecies cõis proportio quæ.

Tuenda val. vbi de mellis agit quantitate neceſſaria pro compoſitione Diacalamintes: ex quibus duæ cauſæ eliciuntur, cur mel compoſitionibus indatur; nempe vt ſicca pulnerulentior vniantur, & vt ſeruatis viribus, etiam palato blandiantur. Tertiam ſi addiderimus, vt medicamentum diutius incorruptum conſeruari poſſit, cauſas omnes huiuſmodi proportionis habebimus. ſæpius igitur facto periculo maioris quantitas mellis, & minoris ad tres ſpecierum vncias, cum experientia eſſet comprobatum, aut non vniri pulueres, aut ingratum nimis reddi medicamentum; aut ſi gratum fuerit; viribus expectationi non correſpondere,

Mellis & zuch. in cõpoſitis admiſcendi cauſæ.

Mellis quãtitas quando minuenda.

aut non conſeruari; communem illam regulam conſtituerunt: à qua tamen aliquando recedendum erit, ſi aut ſpecies ipſæ per ſe corruptioni reſiſtunt, & tunc mellis menſura eſt diminuenda, vt in Hiera Galeni; aut augenda, vbi vim ſpecierum aliquantulum imminuere volumus.

Coſtæi de mellis ad ſpecies proportione ſententia reprobata.

Quæ à Coſtæo proponitur proportio ad ſoluentia ingredientia, & ad doſim aſſumendi medicamenti extremam; ſi non aliam inueheret difficultatem, ſaltem illam non effugeret, quod ob difficultatem ſupputationis plerique illa relicta adhuc animo hærerent in quãtitate eligenda: Illud tamen habet incommodi, quod ſi in compoſito aliquo parando, quæ ſoluunt, ſi pauca fuerint, ſpecies autem adiunctæ multæ, quam minimum mellis indi deberet; hincq; non poſſent ſpecies vniri: vt obſeruari poteſt in Electuario Indo maiori, & in Hiera inuentionis Meſuæ. Sed cum ab

Mellis in compoſitis vices quæ ſuppleant.

initio docuerimus in mellis aſſumenda quantitate adeo ſæpe variaſſe ſcriptores, conandum erit rationes inuenire tantæ diuerſitatis præter eas, quæ proxime ſunt enarratæ. Quas vt inueniamus primo ſciendum eſt, in his compoſitionibus tria ferè ſemper inueniri: ſpecies ſiue pulueres, mel ſiue ſaccharum; & res alias, quæ neque verè ſpecies dici poſſunt, neque mel, quæ extrauagantes dicuntur; quod aliquando cum ſpeciebus coniungi poſſint; nunc mellis aut ſacchari vices obtinere ex parte poſſunt; nunc

in medio conſiſtentes neutri annumerari. Pulueres & ſpecies cum Andromacho in compoſitione Charmen apud Gal. 2. de Antid. cap. 15. res ſiccas, quæ triturari & per incerniculum tranſigi poſſunt, in quibus tamen ea non connumerantur, quæ quamuis actu ſicca ſint, ſi tamen triturentur, cùm potentia humida ſint, duritiem, & ſiccitatem amittunt, vt ſaccharum, penidia, & ſimilia. At intermediorum, quæ nec ſpecies, pulueresue ſunt, nec mel, cùm multa ſint, quæ vices mellis ſubire poſſint, efficitur, vt mellis illa quantitas & proportio quandoque non ſeruetur, quæ communi conſenſu recepta eſt. Sed quoniam horum multiplex eſt ſubſtantiæ conditio; conſtituendum in vniuerſum erit, res eas omnes ſimplices, quæ medicamento ea dare poſſunt, quæ mel aut ſaccharum præſtare poteſt, mellis aut ſacchari quantitatem imminuere. Quæ tria illa officia mellis aut ſacchari in medicamentis vniendi, conſeruandi, & dulcorandi præſtare poſſunt, mellis vices ſubibunt, & pro melle menſurari poterunt. non ſecus ac in vnguentis, & ceratis, locum ceræ, aut terebinthinæ ea ſupplere dicit Gal. 3. med. comp. per gen. cap. 5. in vnguento ex metallis ad vlcera, & cap. 6. in quibus axungiam, ſebum, picem, oleum, & ſimilia, ceræ, & reſinæ vices ſupplere dicit, & à pondere horum eſſe minuenda: de qua re ſuo loco. Sic feciſſe videmus Meſuem in Confectione de Gemmis, xyloaloes, lætificantis, in quibus cum tantam miuæ aromaticæ, & mellis emblicorum poſuerit, nullam mellis indendi facit mentionem, vt in multis alijs. quinimo in Confectione de Aromatibus cum duodecim ſolum impoſuiſſet vncias miuæ aromaticæ, quæ quantitas ad tria illa mellis officia præſtanda non ſatis erat, addit mellis quantũ ſatis eſt: ſed in confectione electuarij ex inuentione noſtra cum miuę aromaticæ tantã indidiſſet quantitatem, quanta neceſſaria erat ad ſpecies vniendas, & compoſitionem conſeruandam, & dulcorandam; mellis nullam indidit portionem. Rerum denique quæ nec ſpecies

pulueresue ſunt, quæ extrauagantes dicuntur, quamuis aliquæ aliquando mellis aut ſacchari vices ſubeant; maiori tamen ex parte cum mediam naturam inter dura, & mollia ſortiantur, non alterant aut mutant proportionem ſpecierum ad mellis quantitatem; ſed confectionis corpus conſtituentes aliqualem in conſiſtentia conſtituunt differentiam; ſub hoc genere continentur amygdalæ, pinei, auellanæ, ſemina carthami, quatuor ſemina maiora, & ſimilia. Vt igitur tandem ad id, vnde noſtra digreſſa eſt oratio redeamus; Dactyli, & penidia, quæ in multa quantitate in Diaphœnico ponuntur, mellis locum ex parte occupabunt, & tanquam, fundamentum medicamenti ponuntur; amygdalæ tanquam mediæ, & vt extrauagantes dictæ. His ſic ſtantibus optimè concludit. Ouiedus pro partibus drachmas accipiendo, & vncias ſumentes drachmarum nouem, quindecim vncias & mediam mellis eſſe in hoc electuario indendas. recipit enim octo ſolum vncias puluerum, pro quibus mellis indendæ eſſent vnciæ triginta dua, à quibus detrahentes centum drachmas dactylorum, & quinquaginta penidiorum, quæ mellis locum ſubeunt, quæ ſunt vnciæ ſexdecim cum dimidia, ſuperſunt mellis vnciæ quindecim cum dimidia ſuperaddendæ, vt numerum triginta duarum expleamus, quæ correſpondent proportione. Verum, cùm nos ſcammonij non duodecim drachmas, ſed viginti duas, ut iam docuimus, indamus, ſicque puluerum plus quam nouem drachmas ſumamus, mellis vncias ſaltem viginti imponemus.

Dactyli emolliti & penidia vices mellis in Diaphœnico obtinent.

In Diaphœnico quæ mellis quãtitas indenda.

84. In confectione Hamech non pauciores nec faciliores ſunt difficultates nec minoris momenti animaduerſiones, & primum Myrobalanes: ſublatis oſſibus eſſe in decoctione hac omnino ponendos, & penſandos, ſecus quam cenſuerit Platearius lib. ſimpl. cap. 18. qui vbi in compoſitis poni debebunt cum ſui ſubſtantia abiicienda oſſa eſſe cenſuit, in decoctionibus autem oſſa eſſe retinenda, potiſſimum citrinorum, præter omnem rationem cenſuit.

In Confectio. Hamech. à dactylis oſſa eximanda.

85. In

85. In rhabarbaro etiam excoquendo apud aliquos eſt difficultas, quod Meſue in Diſt. ſimplicium cap. proprio leuem admittere ſcribat coctionem, ne igneæ partes, in quibus purgatrix facultas repoſita eſt, euaneſcant: quomodo igitur eandem patietur decoctionem cum iis, quæ & ſolidioris ſunt ſubſtantiæ, & longiorem admittunt coctionem, ſi vera ſunt, quæ & à Meſue in canonibus, & à nobis de graduatione decoctionum dicta ſunt: vt propterea aliquibus viſum ſit, ſeparatim infundendum eſſe rhabarbarum, & excoquendum. Sed, & hoc ijs repugnat, quæ ab initio de elixatione dicta ſunt. non eſſe alterandas aut mutandas formas decoctionum ab auctoribus traditarum pro componendis aliquibus medicamentis; quod permixtionem multarum illarum rerum aliquando vnius natura per alteram immutetur. Addendum vero ſic admonente Braſauolo in examine ſyruporum; tanto magis id eſſe obſeruandum, cum elixationi præcedit infuſio, per quam mixta quædam virtus extrahitur, & compoſita, quæ immutat naturam ingredientium, potiſſimum ſi per longum tempus facta fuerit. Quod in hac pluribus rationibus euenire dicere poſſumus, tum quod infuſione per quinque dies facta, & calente conſeruata in occluſo vaſe purgatricem facultatem rhabarbari aquæ communicatam eſſe veriſimile eſt, tum quod mixtione rerum aliarum compeſcitur diſſolubilitas illa ſubtilium partium rhabarbari. & quod hoc ita ſit, inde etiam colligitur, quod roſas, & violas eadem decoctione, quæ minimam admittunt elixationem, decoquendas docuit: Sed quod hac in re omnem tollit difficultatem eſt, quod poſt infuſionem hanc communem omnibus rebus, factam per quinque dies in vaſe anguſti oris, & bene occluſi, leuiſſimam iubet adiungendam eſſe elixationem, qualem omnino rhabarbaro conuenire iam docuerat. deſinant igitur nimis diligentes ij in rebus claris huiuſmodi ſcrupulos inijcere.

Rhabar. in decoctione Hamech cum reliquis decoquendum & cur.

Decoctio non eſt graduanda, cũ ſit præcedente infuſione, & cur.

86. Et quamuis Meſue Colocynthidem & agaricum

Colocyn-tis & Agaricus quo infuſ. cōſ. Hamech. infundēdi & decoquēdi.

ſimpliciter cum alijs infundendum iubeat, placet tamen Deſſenij ſententia in linea pecia raræ texturæ alligata ea eſſe infundenda, ne filamenta quædam, quæ ab ijs per coctionem ſeparati ſolent, liquori admixta ventriculo ſi adhæreant, tormina, & æſtuationes in ventriculo inducant: quod vt euitari poſſet, docuit Serapio lib. ſimpli. capitulo 182. vbi coctione illius vires in liquorem aliquem extrahere velimus integram eſſe excoquendam; ſi tamen diligentiam hanc adhibere noluerimus, ſed craſſo modo fractam in ſero ſimpliciter infundere voluerimus, vt & agaricum; poſt cocturam, colatura per pannum lineum bene contextum, & ſitis expreſſione erit facienda.

Seri quæ quantitas in confect. Hamech, decoctione

87. In ſeri etiam quantitate video ſcriptores maxime diſſentientes; Deſſenio viginti libras, Syluio quinque tantum ponente; alij tantum ſeri ſumendum contendunt, quantum ſupra res infuſas ſerum per duos digitos, alij per quatuor eminere poſſit. Verum, ut à poſterioribus ijs exordiar, non video quomodo hoc ſigno menſuram metiri poſſimus, cùm illud certiſſimum ſit, pleraſq; res infundendas, ob ſiccitatem & leuem ſpongioſamque ſubſtantiam liquori ſupranatare. viginti libras ſi cum Deſſenio ſumamus; vereor, ne tantæ quantitati ſeri caprilli, ingredientium qualitates communicate, imbecilliorem vim medicamenti reddant, potiſſimum cum poſt infuſionem illam quinque dierum, leuiſſimam elixationem, & fortem expreſſionem, addita caſſia, tamarindis, & manna, addito ſaccharo albo, iterum elixatio ſequatur ad mellis conſiſtentiam, in tam longa elixatione purgatrix facultas omnino imminuetur. Quinque tamen libræ ſeri, quam menſuram Syluius ſatis eſſe cenſuit: adeo parua quantitas videtur, vt ſi ſicco igne fiat, aſſationi potius quam elixationi inſeruire poſſe videatur; ſi in duplici vaſe calore humido vaſis ore bene clauſo, vix mellis conſiſtentiam acquiret. Experti itaque artificis iudicio res hæc tota committenda eſt; qui rerum ſubſtantia, & ſiccitate perpenſa,

& mo-

& modo incraſſandi liquoris conſiderato, tantam apponat liquoris quantitatem, quantam neceſſariam cognoſcet, vt integris ſeruatis viribus infuſorum ad illam conſiſtentiam reduci infuſio cum additis rebus poſſit, qualis eſt, quam in melle obſeruamus.

88. Quomodo autem ſerum incorruptum per quinque dies ſeruare poſſimus, quod adeò breui tempore aceſcere videmus, multis fecit difficultatem: adeo vt Galli medici inter quos Doctiſſimus Fernelius illum immutarit; hanc Meſuei ſine arte concinnatam cenſens: Aliqui, vt periculum hoc corruptionis, aut acetentiæ effugiant, ſæpius vas illud agitandum cenſent: quo remedio, id obtineri non poſſe quilibet experietur, qui in alijs infuſionibus in ſero factis vel alijs liquoribus periculum facere voluerit. Alij calidum conſeruandum ſerum ducunt coniectura ducta ex verbis Meſuę qui in vaſe anguſti oris & bene occluſi infuſionem hanc rerum in ſero faciendam præcipit, quod factum à Meſue arbitrantur, quod voluerit ſemper calentem infuſionem conſeruare nos debere, vt conſeruetur ſine putredine: ſi enim frigidam admitteret, non fuiſſet neceſſarium os vaſis anguſtum eſſe & bene occluſum, cum à frigido nihil exhalet; calentem, igitur conſeruabit, vt à putredine, mucore, & aceroſitate illam vindicet. Verum ſi experiatur aliquis ſero in tali vaſe per quinque dies ſeruato calente, an à putredine, vel acetoſitate vindicari poſſit; facile conoſcet hanc ſufficientem non eſſe viam præſeruandi ſeri in naturali ſua conſtitutione, cognoſcent quidem & agitatione frequēti magis communicari qualitates infuſarum rerum liquori, & item calore fouente eoſdem melius extrahi, at his ſolis pręſeruari ſerum à corruptione, hoc eſt, in quo animus meus non acquieſcit. Non negauerim duo hæc ad id nonnihil conferre poſſe; at præcipuam præſeruationis ſeri à putredine, atq; immediatam cauſam crediderim eſſe amaritudinem ſummam colocynthidis, & abſynthij, quam in Methodo vniuerſali Meſue profeſſus eſt, vim ha-

Seri incorrupti per quinq; dies conſeruandi ratio.

bere maximam præſeruãdi res à putredine. & l. ſimp. c. 12. ex profeſſo hoc abſynthio maxime cõuenire profeſſus eſt.

Caſſia in Hamech ſit ſuccus purus.

89. Per caſſiam fiſtulam puram ſiue mundatam non poſſum non intelligere pulpam & ſuccum caſſiæ huius nigræ, à fiſtulis extractum, à ſeminibus & laminulis purgatam; neſcio enim quomodo mundam aut puram medullam illam dicere poſſimus; niſi à ſeminibus & excrementitijs laminulis ſit ſpoliata.

Caſſia elixata qua ratione conſeruentur.

90. Neque eorum opinio admitti debet, qui ſuccum ſiue medullam hanc caſſiæ minimè cenſent eſſe elixandam, ſed ſufficere, ſi pauca aliqua liquoris illius quantitate ad mellis conſiſtentiam deducatur: quod Meſue in ſua vniuerſali methodo cap. de decoctionibus aſſerat lenientia & lubricantia, qualem caſſiam fiſtularem eſſe ſcimus, nullam aut pauca ex decoctionibus acquirere vtilitatem, quin ſi ex aere, extractam è fiſtulis, & aliquandiu in vaſe aliquo ſeruatam, docet Meſue vim lenientem amittere: quod in humiditate quadam blanda vis illa repoſita, ab aere abſumpta diſſoluantur: quanto magis hoc ab igne maioris actiuitatis id præſtandum eſſe cenſendum erit. Sed hæc non faciunt, vt à modo componendi hoc medicamentum, vt Meſue hic docat, recedamus, utque ſuccum hunc caſſiæ non elixemus. Argumentum ex Meſue capite de decoctionibus deſumptum ſi quis conſiderauerit, quæ ibidem proximè dixerat cognoſcet nihil concludere: docet enim, non eaſdem ex elixationibus omnium rerum obtineri vtilitates; per rerum enim acrium elixationem, diſſolutis igneis partibus medicamenta illa mitiora redduntur, minuſque calida, & minus mordacia; quod in elixatione lenientium, & lubricantium non contingit. Neque etiam ex elixatione pulpæ caſſiæ lubricans, lenienſue facultas tollitur, perinde, ac ſi diutius in vaſe extracta conſeruetur: nam ſic aereæ partes, & ſiquæ ſunt igneæ in halitus diſſipatæ aut exſiccatæ, in quibus leniendi vis ineſt, diſſipantur.

91. In

91. In Catholico medicamento non eſt cum folia ſenæ excipiatur aliquis follieulos indat, cum ij vel fructus ſint, vel ſeminum receptacula, neque æquè ac folia purgatricem habeant facultatem; neque etiam æquis portionibus cum foliis, quod aliquibus ob aliqualem, qua pollent, adſtrictionem, indemus; ſed folia ſenæ: quę cum benè mundata poſtulet Nicolaus, nobis inſinuat feſtucas, & pediculos omnino eſſe eximendos iuxta doctrinam Gal. 4. de ſan. tuenda, vbi de Diacalamento agit; & primo de Antid. cap. 24. vbi ſi folia vel abſolutè herbam aliquam elegerit quis in compoſitis imponendam, folia imponenda cenſuit à pediculis mundata; vt & vbi ſemina, & radices nominantur, folia non erunt indenda, vt propterea in hoc medicamento, & folliculi ſint ſubmouendi.

In Catholico per ſe nam folia ſumenda non folieuli.

92. Cum octo vncias caſſię fiſtularis mundatę poſuerit Nicolaus, non cenſeat quiſpiam extractam pulpam ex fiſtulis eſſe ponderandam cum ſeminibus, & tabellis; ſic enim mundata non eſſet menſurata, neque debita quantitas illius imponeretur, Sicut nec placet opinio corum, qui ſublatis oſſiculis illam menſurant cum tabellis, à quibus poſtea diſſoluta cum ſyrupo ex polypodio, per ſetaceum ea traducta conantur expurgare, ſic enim non octo vnciæ medullæ caſſiæ inderentur.

Caſſia in Catholico mundata indenda.

93. In rhabarbari trituratione & in hoc medicamento, & alijs video adeò diſſentientes ſententias, an craſſo modo, an ſubtiliter, an potius medioeri trituratione vtendum ſit, quibuslibet ſuam ſententiam ex Galeni verbis, ex Meſuei, & ex recentioribus, confirmantibus; vt neceſſarium ſit breuiſſimè hac in re meam proferre ſententiam: ne tanquam in ſalo hæreant pharmacopolæ: ſed ſi ſubſtantiæ modum varium, ſi illius facultates diuerſas, ſi vtendi modum, ſi finem medici, in illius vſu conſiderauerimus, fortaſſe non ita difficili negotio veritatem eruemus. In varietate modi ſubſtantiæ variandum eſſe modum triturationis docuit Meſue in capite de trituratione: poſtquam de ſcammonij va-

Rhabarbari tritur atio q̃uo varianda.

ria

ria trituratione pro varietate modi ſubſtantiæ differuiſſet; de rhabarbaro variè etiam triturando loquitur, in fine capitis, dicens rhabarbarum optimum ſolidioris ſubſtantiæ, ſubtiliter pulueriżatum regerius in purgatione eſſe; at ſi lęde & laxum ita triturcmus, pene omnem purgatricem facultatem amittere. Si præterea facultates in eodem varias pro varietate partium, quibus conſtat, conſideraueri mus, variandam quoque eſſe illius triturationem dicemus. ſi enim igneas partes extrahere, & illis frui velimus, ſubtiliter erit puluerizandum; at auſteris, & terreſtribus, & circa ventriculum, & inteſtina craſſiori modo triturabimus. Si præterea maſticando in vſum ducetur, cum paſſulis, cum maſticatione illa, & calore oris igneæ partes purgatrices, & per ſubtilitatem partium deobſtruentes, à terreſtribus, & ſubadſtringentibus ſegregentur, incidendum potius erit, aut certè craſſo modo triturandum; at ſi per infuſionem erit exhibendum, aut minutim incidemus, aut craſſo modo triturabimus, ne, ſi ſubtiliter pulueriżetur, ad vias vrinæ potius materias conducat, & igneis partibus ardorem in renibus & veſica inducat. Quod ſi varios medicorum fines in illius vſu perpendamus, vario etiam modo triturandum eſſe cognoſcemus: ſi ſolo vtemur ad roborandum, exſiccandum ventriculum, & attenuandas ſubducendaſque adhærentes materias, vt aliquandiu ibi commoretur, non triturabimus, ſed minutim incidemus; ſi ad roborandum, & excalefaciendum hepar obſtructioneſque in eo conſiſtentes tollendas concedatur, mediocriter erit triturandum: at cum in compoſitis ad euacuandos humores inditur, vt in hoc Catholico, mediocri triturationè opus eſt, ne ſi ſubtiliſſimè pulueriżetur, ad aluum & inteſtina materias nō ducat bilioſas & calidas, ſed ad vias vrinæ. At ſi deniq; eo vtamur ad tollendas obſtructiones in venis conſiſtentes, & per vias vrinæ deducendas, tanquam per commodiores & magis conuenientes partes, vt fit in malo corporis habitu, & aliquando in hydrope, vel anaſarca, cum Trochiſcis de rhabar-

barbaro, de eupatorio: in ſimilibus ego in eam venio ſententiam, in eo caſu, & compoſitis illis, in tenuiſſimum pollinem eſſe deducendum rhabarbarum. Harum differentiarum cauſas ex ratione non ſolum quis deductas cenſeat, ſed ex ipſomet Galeno tum 4. de ſanitate tuenda, cùm in Diaſpolitico explicando de cumini trituratione agit, tum cap. 13. lib. 1. de ſimpl. med. fac: & Meſue in vniuerſalibus cap. de trituratione.

94. Per quatuor ſemina frigida, quę in hac compoſitione requirit Nicolaus, ne quiſpiam cenſeat minora indenda eſſe, cùm mundata requirat à cortice, quorum tamen nullus eſt cortex: cumque ex ſcriptoribus nullus de ſeminibus minoribus frigidis agens dictionem illam addiderit, vt in maioribus additam plerunque videmus.

Per Semina quatuor frigida, maiora intelligi debent.

95. Hæc in mortario ſuper papyrum ſæpiùs mutatam triturata, vt alias dictum eſt, & per ſetaceum traducta, vel per ſe, vel cum portiuncula decocti polypodij optimè ad huius compoſiti conſtitutionem concurrent. ſi enim cum rhabarbaro & ſaccharo cando conterantur, & rhabarbari triturationem impedient, & ob oleaginoſam ſubſtantiam periculum inducent, ne compoſitum ſitum contrahat.

Semina frigida quō triturāda.

96. Potiſſimùm ſi ſingulorum vnciam, vt communis ferè omnium auctorum eſt ſententia, indamus, quicquid ſcioli quidam contra ſentiant, ſingulorum drachmas duas ſolùm admittentes, & vnciam ex ſingulorum drachmis duabus conſtituentes.

Seminum frigidorū in Catholico quantitas.

97. In polypodij decocto pro ſyrupo parando cum ſaccharo, qui fundamentum eſt huius compoſitionis; quoniam video potiſſimùm in quantitate, aquæ diſſentire, neque ab auctore quantitatem eſſe determinatam, ſed additum ſolùm quantum ſufficit, neque decretum quanta aquæ quantitas per elixationem ſit abſumenda, cùm aliquos viderim ad libram polypodij elixandam quinque libras aquæ ſolùm addidiſſe; placuit etiam aliquid hac de re annotare.

In Polypodij decocto parādo quæ aquæ quantitas indenda.

Po-

Polypodium cum dura ſit ac lignoſa radix, adeò longam ſuſtinet coctionem, vt, ſi longa elixatione virtutem in intimioribus partibus conſtitutam in aquam educere tentamus; ad huc in fine, ſolidiorem illius ſubſtantiam experiamur. Propterea pro decoctione hac paranda, contuſa mediocriter hac radice, libram illius in duodecim aquæ excoquemus ad ſex librarum conſumptionem: mox octo libras ſacchari addemus ad ſyrupum parandum ad ſpiſſitudinem mellis: indeque paulaim pulpam illam caſſiæ, ac tamaridorum ſuperaddemus, ſemper ſpatula admiſcentes igni lento ſimul appoſita; & leui facta ebullitione, vbi refrixerint, pulueres addendi erunt ſenæ, violarum, & rhabarbari, atq; ad electuarij conſiſtentiam mediocrem reducemus.

Manna in elect. roſato an elixanda.

98. Electuarium Roſatum deſcriptionis Meſuæ inter Cholagoga primum ſibi locum meo iudicio vendicauit. in eius compoſitione video diligentiores hęſitare, quod mannam cideant excoqui in ſucco roſarum ad lumen clarum ignis, qualis eſt candelæ, donec ſuccus cum ſaccharo & manna in ſyrupum euaſerunt ad ſpiſſitudinem mellis; quod mannam cenſeant non admittere elixationem, ob tenuitatam ſubſtantiæ, ob quam per elixationem virtus ſoluens mannæ hebetari videtur, diſſolutis aereis illis partibus in quibus euacuandi vis repoſita eſt. ob hanc enim cauſam ſcimus Galenum 6. de compoſ. medic. ſec. loc. crocum & myrrham non debere excoqui, ſcripſiſſe; ne reſolutis tenuibus & odoratis partibus vires amittant. ſed non animaduertunt, res illas voluiſſe Galenum in fine doctionis imponi, vt facile cognoſcatur, non omnino illas à coctione excludi, ſed à longa elixatione. ſic mannam admitti ad coctionem Meſue in confectione Hamech, in electuario de pſyllio, in confectione de manna, quin lib. ſimpl. cap. 8. coctam magis ſoluere ſcribit. Sed veriſſimum eſt, mannam in principio decoctionis ſucci roſarum, dū addito ſaccharo paratur forma ſyr. ad mellis conſiſtentiam, non eſſe imponendam, ſed in fine decoctionis, quo tempore ſi addatur,

facil-

facilius ſyrupus mellis conſiſtentiam acquiret, & manna ſuam conſeruabit integram euacuandi facultatem.

Scammonium an elixari poſſit.

99. Eandem; ſed non ob eandem cauſam, difficultatem habent de ſcammonio. Experientia enim compertum eſt, ſi elixetur, conglobari, & in grumos coire: quod ſi euenerit in componendis medicamentis, in illud incidemus incommodum, vt parte vna medicamentum vehementius ſoluat, quam altera; non æqualiter per omnes partes diſtributo ſcammonio. Vt propterea Iacobus Syluius 2. lib. ſuæ Pharmacopeæ non in decoctione ſcammonium ponat, ſed cum alijs pulueribus poſt præparatum ſyrupum, ſecus atque inſtituerit auctor. ſed ſi obſeruauerimus, quæ à Nicolao ſcripta ſunt in electuario frigido ſecundum Coplionem, ab Arnaldo Villanouano in Antidotario, in electuario pſyllitico, à Ioãne Coſteo, tum & ab Ouiedo in hoc electuario explicando: facile cognoſcemus incommoda illa poſſe euitari & modum componendi Meſuei ſeruari, ſi in hoc electuario parando, in quo manna excoquenda præcipitur, ut in confectione Hamech, electuario de pſyllio, & de manna; ſcammonium ex arte benè contritum, in parte aquæ aut liquoris excoquendi, vt in hoc, in parte ſucci roſarum frigidi diſſoluamus, & diſſolutum diligenter manibus perfricemus. ſic enim in liquorem euadet lacti ſimilem qui ſi ſaccharo iam in ſucco roſarum diſſoluto addatur, etiam ſi ſimul cum ſyrupo illo elixetur, non amplius in grumos vnietur, & vniformem reddet compoſitionem. At ſi quis obijciat ſcammonium hic à Meſueo requiri Antiochenum ideſt perfectiſſimum, quod in Canonibus, capite de trituratione docet non eſſe ſubtiliſſimè conterendum, ne igneæ partes, in quibus vis ineſt purgatrix, euaneſcant: quam ob rem cum craſſo modo contuſum pro purgante in vſum venire debeat, ſi eo modo excoquatur, non poterit ita in elixatione diſſolui, quin vniatur in grumos, niſi ſubtiliſſimè pulueri zatum, & ſucco roſarum admixtum elixetur. At ob hanc ipſam cauſam diſſolutum in ſucco diximus diligen-

Digitized by Google

ter manibus eſſe perfricandum, vt quod craſſioris eſt ſubſtantiæ diſſolui queat. At, inquiunt alij, ſic diſſoluto in ſucco admixto, & elixato poſſe Pharmacopæos nobis imponere, quod nec tactu nec viſu cognoſci poſſit, poſitum eſſe in compoſitione: & propterea laudant potius Syluij conſilium, qui ſcammonium in ſucco illo cum ſaccharo non coquit, ſed alijs pulueribus additum in fine admiſcet. Sed difficile eſt omnes malorum inſidias euitare: bonis nos artificibus & medicis hæc ſcribimus: & nobis ſatis eſt docere, quomodo compoſitio hæc præparari poſſit eo modo, quo ab auctore nobis eſt tradita, & quomodo incommoda illa, quæ difficultatem faciebant poſſint ſuperari.

Trochiſci de ſpodio ſiue ſ. acetoſę inden di.

100. Per Trochiſcos his de ſpodio intelligimus, non qui ſecunda deſcriptione dicuntur Trochiſci de ſpodio cum ſeminibus acetoſæ, vt quibuſdam placuit; ſed qui in prima deſcriptione traditi ſunt, qui ſimpliciter Trochiſci de ſpodio dicuntur.

Galia moſchata in elect. Roſato inden da.

101. Cum Galliarum quatuor ſpecies conſtituantur, vt in ſectione de Trochiſcis videre eſt, diu multumque dubitatum eſt, cùm in hoc electuario Galliam imponendam doceat, quænam indenda ſit, an Moſcata, an aleſangina: alijs moſcatam, alijs aleſanginam aſſerentibus, qui tamen nullis rationibus ſuam firmant opinionem: & propterea aliqui aſſeruerunt vbicunque abſolutè ſine ſpecificatione vnius aut alterius Gallia ponitur, ad libitum poſſe nos alterutram imponere: cum enim alteram ex ijs eligendam auctores cenſent, ſe ipſos, addendo moſcatam, aut aleſanginam, explicant; at vbi nihil referre cognouerint, vtram illarum indamus, abſolutè ſine ſpecificatione Galliam ponunt. Ego verò, vt vniformiter Pharmacopæi meæ prouinciæ ſubditi in componendis medicamentis procedãt, grauiſſimorum etiam virorum fretus auctoritate, Patrum Meſuę commentatorum capite primo de Trohiſcis, Iacobi Syluij in explicatione obſcurarum vocum Meſuę, Braſauoli in examine electuariorum, & aliorum plerorum-

que

que Italorum, & Germanorum, tum & ratione, cenſeo Moſcatam eligendam eſſe, tum quod vt nobilior primo loco eſt à Meſue deſcripta; quod vero abſolutè profertur, per antonomaſiam ſemper de nobiliori intelligitur; tum quoniam, cum compoſitio hæc ſit ex inuentione Meſuei, cum Galliam ſimpliciter profert, intelliget Galliam illam, quæ etiam ſuæ eſt inuentionis, qualis eſt Gallia moſcata: aleſanginam .n. ibidem docet antiquiorum eſſe inuentum.

102. Aberrant prętcrea non parum Pharmacopœi illi, qui vt aptius habeant hoc medicamentum, ad formandas pilulas aggregatiuas, liquidius, illud minus excoquentes, ſyrupum efformant: non animaduertentes corrumpere eos formam, ut accidenti ſuccurrant. Meſueus voluit ſyrupum illum ex ſucco roſarum, ſaccharo, & manna eo vſque coquendum eſſe, vt mellis obtineat conſiſtentiam, ipſi liquidum adeo formant, vt electuarij non habeat conſiſtentiam, non animaduertentes ſcammonium, cum leuiorem habeat ſubſtantiam ſuperiores partes petere; potiſſimum ſi, vt multi faciunt, cum alijs puluerībus in fine apponatur, ſicque non æquè omnibus partibus facultatem tribuet purgatricem. Roſarum Meſue nō ſit nimis liquidum.

103. In electuario de ſucco roſarum Nicolai, cum auctor Diagridium imponendum ſcribat, neſcio quid in mentem venerit diligentiſſimo Ouiedo, cum ſcammonium non in citonio præparatum, ſed ſimplicem ſuccum nempe plantæ illius lacteum ſole condenſatum potius indendum voluit, vt enim illi & Ruellio lib. 3. de natura plantarum cap. 148. concedamus aliquibus antiquis, aliquando Diagridium dictum fuiſſe ſcammonium vt libro de Dinamidis Gal. tributo cap. 9. de ſimplicibus ad Paternianum cap. 249. & alijs, aliquibus, barbaram ſectantibus medicinam; verum tamen eſt, antiquos nunquam pro ſcammonio Diagridium ſumpſiſſe; quin ſi illi recentiores de ſcammonio agentes Diagridium appellarunt, id fecerunt, vt intelligeremus vix vnquam ſcammonio vtendum; ob vehe- In Elect. de ſucco roſarum indendum diacridiū, non ſcammonium.

men-

mentiam, niſi coroneo coctum eſſet præparatum. Quo modo correctum huic medicamento imponendum cenſeo, ſi non alia ratione, ſaltem ob multam quantitatem illius in eo poſitam.

Per Spodium in electuarijs quid intelligatur.

104. Spodij loco hic non Græcorum ſpodium metallicum imponemus. Sed Arabum ab Auic. traditum lib. 2. Tract. 2. c. 617. & Serap. lib. ſimpl. c. 242. ex radicibus cannæ crematis; vel Plateari j. ex oſſibus elephantum crematis; vel antiſpodium Dioſcoridis.

In Elect. Indo minori ſacchari drac. 100. non ſint pro ſpeciebus, ſed imminuãt quãt. mellis.

105. In electuario Indo minori, quod apud nos ſolum eſt in vſu; illud ſolum eſt animaduertendum, cum ſacchari fini drachmæ centum ingrediantur, cum mellis quadruplum ad pulueres ad formandum corpus electuarij. ex arte ſumi debeant, tantundem mellis, quantitate demendum eſſe, quantum ſacchari menſura pendet, ne impotens nimium reddatur medicamentum.

In Benedicta ſpecies benè terendæ.

106. In Benedicta laxatiua ſiue Nicolai, ſiue Villanouani, illud ſolum annotabo; nonnullos, quod ſupponat ſolum in vſum venire in clyſteribus, cenſuiſſe non eſſe multum trituranda ingredientia, quod eorum uires non altius penetrare debeant, ſed craſſo modo. Imo eo vſque pharmacopæorum aliquorum progreſſa eſt auaritia, ut ob hanc vnam cauſam cenſeant non neceſſarium eſſe delectum eorum, quod per ſedem ſolum inijciatur. Quaſi vero etiam per ſedem inijcienda, perfecta, incorrupta, & ſelecta eſſe non debeant: cum ex malis aut vitiatis ſimplicibus ingredientibus damna producantur maxima, & dolores ſæpe intolerabiles. Sed præterea repræhẽdendi ſunt in eo, quod ſupponant per os non exhiberi, cum ad ſubducendos craſſos humores, & ab obſtructione liberandis renibus, & in nephriticis doloribus per os exhibita commendetur, & apud nos ſæpiſſime hoc modo vſurpetur.

Sericum in Diaſena

107. In Diaſena cum ſerici vſti drachmæ duæ indantur, vel cremandum erit ſericum vt ex Galeno iam docuimus in lana 11. ſimpl. cap. 25. aut, cum Auic. doceat ea ſolum

ratione

cremandum, vt triturari queat, vt lana apud Gal. 11. ſimpl. 25.

ratione ſericum aduri, vt trituratione in puluerem reduci poſſit, alioqui non crematum melius corroborare, ſiue hac adustione ita in puluerem reducetur, ſi primo forcipe minutiſſimè globuli intima ſuperficie, & vermiculo expurgati, in mortario diutius conterantur, & per ſetaceum traducantur, iterumq; craſſior ille puluis cęteris triturabilibus admiſceatur, & iterum ſimul trituretur: ſic etiam ſine adustione in puluerem reducetur.

Pro Armeno lapide, lapis lazuli.

108. Pro lapide Armeno, quo hoc tempore omnino caremus tantumdem lapidis lazuli ſubſtituemus loti, cuius lotio quomodo ſit facienda iam docuimus ex Meſueo lib. ſimpl. c. 28.

Hiera Gal. vera quæ.

109. Non ſolum ſæpe mirari contigit tot tamq; varias Hierarum deſcriptiones à Mauritanis ſcriptoribus, & à recentioribus barbaram ſectantibus medicinam inuectas fuiſſe; ſed in Hiera, Picraue Galeni deſcribenda cęcutiſſe, & ab in uetore Andromacho, Archigene, Themiſone, quin ab ipſomet Galeno, cui illam acceptam referunt, illiuſque nomen adiungunt, adeo diſcrepaſſe. quorſum enim addere, vel demere quicquam attinet, quando Galeni nomine & auctoritate celebratam iri volumus? Alias non Galeni, ſed Rhaſis, Serapionis, Auicennæ, Meſuei, Præpoſiti, Arnaldi, Placentini, aut aliorum eſſe dicatur. vbinam carpobalſamum, xyloaloe, caſſiam aloę admiſcuiſſe in ſua picra Galenum inueniemus? vbi abſinthium, violas, agaricum, Turbith, in ſuum medicamen adieciſſe videmus? Deniq; vbi duplum ex aloe pondus tantum appoſuiſſe inueniemus? turbidis igitur riuis omiſſis ex vero fonte quęſo hauriamus.

Hiera Gal. ex quot drachmis aloes cōſtare debeat.

110. Aliquam quidem video in pondere potiſſimum aloes decernendo diuerſitatem. Siquidem aliquando illius ſolum drachmas nonaginta impoſuiſſe viſus eſt, vt lib. 2. de compoſ. med. ſec. loc. cap. 9. vbi agens de cura doloris capitis per conſenſum ventriculi propoſita compoſitione Hieræ picræ ex centum aloes drachmis, & ſex aliorum

K ſex

ſex aromatum, videtur magis eam comendare, ſi ex nonaginta drachmis ſolum aloes componatur, quinque croci, aut etiam quatuor, & ſex aliorum quinque, & ea ipſum ſcribit potius vti. At ſeptimo Meth. cap. 11. eam maxime commendat Hieram, quæ ex centum drachmis aloes conſtat, & ſex aliorum aromatum ad roborandum ventriculum laborantem, & materiam in eo contentam attenuandam & euacuandam. Hancque 6. de Tuenda val. dici eſſe, quæ paſſim in pharmacopolijs Romæ parata ſuo tempore conſeruabatur: quam etiam tanquam meliorem recepit 8. de compoſ. med. 5. loc. c. 2. vbi licet aliquando in vſum traducendas iubeat aliquas Hieras cum octuaginta drachmis aloes, aliquando cum centum viginti, pro varijs medicis indicationibus; in fine tamen magis eam commendat, quæ ex centum aloes, & ſex aliorum componitur. hanc etiam magis recipit lib. de ſang. miſſione per ſectam venam, cap. 17. hanc tanquam Galenicam commendauit Oribaſius agens de promouendis menſibus. Paulus lib. 7. cap. 11. Alex. Tralli l. 7. cap. 10. Actuarius cap. de purgandis humoribus, & ante eum Aetius lib 6. cap. 10. ex Themiſone eam prædicat & cap. 45. tanquam Galenicam approbat, vt & lib. 9. c. 10. Et ſi conſideremus locum Gal. 2. de compoſ. med. ſec. loc. c. 9. vbi ſibi magis placere videtur aſſerere hieram hanc picram cum nonaginta aloes drachmis, & quinque aut quatuor croci, & ſex aliorum, eaque ipſum maxime vti ſolere; facile cognoſcemus non ita nobis aduerſari, ſi ſcopum Galeni eo loco conſiderabimus: curabat ibi capitis dolorem ex conſenſu ventriculi repleti multa cruda materia; verebatur ne crocus in ea quantitate caput iam affectum & laborans offenderet, minuit propterea croci quantitatem; & cum maximè crudi illi humores attenuatione indigerent, quinque alia aromata in ſua quantitate ſex drachmarum relinquit, proportione vero quadam ad diminutam croci quantitatem aloes menſuram imminuit. Illud tamen pro certo ex eius ſententia

Species in hiera quõ triturãdæ.

omnino

Digitized by Google

omnino retinendum, ex centum drachmis aloes, & ſex aliorum ſex aromatum, hanc compoſitionem eſſe parandam, cum paſſim alijs in locis ita ſentiat.

111. Animaduertendum præterea aliquam ſubeſſe poſſe difficultatem in ſpecierum trituratione: cum .n. ſæpiſſimè in vſum veniant ad roborandum ventriculum, & attenuandam educendamq; materiam in ventriculo conſiſtentem illique aut cerebro moleſtiam aut inferentem aut communicantem, vt 7. Meth. med. docuit, & 2. med. local. c. 9. craſſiori trituratione opus eſſet; ſed cum ad vrinas promouendas, & menſes ducendos in vſum ducitur, ſubtiliſſimè eſſent triturandæ, vt de Hiera Themiſonis docuit Gal. 8. de comp. med. local. cap. 5. & lib. de cur. rat. per ſang. miſ. cap. 17. ne ergo ſeplaſiarij duplicem hanc formam ſpecierum hieræ paratam tenere grauentur, cenſeo ad manus paratas habere debere craſſiuſculè paratas; quas vbi medicus in vſum traducere velit ad lotium vel menſes promouēdos, ſtatim in puluere tenuiſſimum traducere poterit. Species in hiera quõ triturādę.

112. In pilulis Aleſanginis multa ſunt, quæ omnibus, & medicis, & ſeplaſiarijs non parua fecerunt difficultatem: & primo cum in aromatum prima illa decoctione quamplura decoquantur odorifera, cortices, ligna, ſemina, fructus, radices, folia, & flores, an omnia ſimul imponenda ſint; an potius gradatim vnum poſt aliud, à lignis, corticibus, & radicibus exordiendo ad ſemina, folia, & flores ſit deſcendendum iuxta ea, quæ à Meſueo in Canonibus tradita ſunt, & à nobis in prima parte huius libri. Scio Braſauolum, Galeſtanum, & plures, graduatam hanc decoctionem aromatum requirere; & in ijs componendis pilulis cum videant Meſuem nullam huius modi decoquendi mentionē feciſſe, ſed ſimul omnia excoqui mandaſſe, ad ſuam tutandam opinionem dicunt, ſatis eſſe, ſi ſemel in vniuerſalibus decoctionum modos tradiderit; nec videri neceſſarium in particularibus ea repetere. Ego verò cum Meſuei verba conſidero, nullo modo graduata hac decoctione vtendum In aleſanginis pil. decoctio non graduanda.

K 2 cenſeo:

cenſeo; ſed omnia ſimul eſſe excoquenda. ſic.n. habet antiquus interpres,qui ex Arabico traduxit.Terantur contritione groſſa, & fundantur ſuper ea aquæ libræ xij. & coquantur, vſque ad conſumptionem duarum tertiarum. Si enim ijs craſſo modo contuſis ſuperinfundenda eſt aqua, nullus datur graduationis locus.Sed quod omnem tollit difficultatem eſt,quod Lampon Peluſiota,cuius nobilem mentionem fecit Galenus tum 2. de compoſ. med. local. 3. tum. 8. eiuſdem cap. 2. à quo quibuſdam mutatis video Meſuem ſuas deprompſiſſe,dum aromata fere cadem in aqua excoquit, vt decocto illo imbuatur aloe, ſimul omnia in aqua excoquit. & forte ſi intimius rem perſcrutemur, non erit modus decoctionis omnino à ratione alienus.cum enim ea, quæ hic elixantur, etiamſi diverſum habeant ſubſtantiæ modum, duplici conſtent facultate, ignea vna in ſuperficie poſita facilè exhalabili;altera terreſtri, ſubadſtringente, & corroborante in centro conſtituta: Lampon & Meſue prioris illius non multum habita ratione, alteram conati ſunt longa ebullitione extrahere, & curare vt aquæ communicari poſſet, vt in aloe excipi poſſet; vt hoc modo præparata minus ſoluere, & magis ventriculum roborare poſſet. id verò melius obtinere poterant, ſi ſimul excoquerentur, vt eorum omnium viribus inæqualibus vnitis mixta quædam facultas progigneretur, quę melius indicationi illi curatiuę ſatisfacere poſſet.

Aquæ quantitas adhibēda in decoctione pilalefangiarum.

113. In eadem pilularum præparatione illud etiam eſt perpendendum, quæ aquæ quantitas pro aromatum ea elixatione ſit ſumenda. quæ enim quantitas à Meſueo proponitur, librarum duodecim pro 136.drachmis aromatum excoquendis nimis multa videtur. quamuis enim roborans hæc facultas in ijs medicamentis conſiſtens non ſuperficialis ſit, cum in centro repoſita ac inde longiori, vt aquæ cōmunicetur,indigeat coctione vt extrahi poſſit; tanta tamen non eſt, vt maiori indigeat aquæ quantitate, & longiori coctionis tempore, vt extrahatur virtus, & aquæ com-

communicetur, quam res aliæ ſolidioris ſubſtantiæ, quales ſũt maiori ex parte radices, & ligna, aliaq́; , quę & firmioris ſunt ſubſtantiæ; & in centro repoſitas habent facultates. In more autem poſitum eſt maiori ex parte pro libra puta radicum ſex aquæ libras ponere, atque tandiu excoquere, quandiu medietas abſumpta ſit. Cum igitur hic res habeamus maiori ex parte minus ſolidas, minuſque compactæ ſubſtantiæ, etiam ſi non ſuperficiarias, ſed intimiores, & in centro repoſitas virtutes extrahere curemus; non videtur maiori opus eſſe quantitate aquæ, neque longiori coctione. propterea pro drachmis centum triginta ſex horum aromatum excoquendis, cẽſerem ſatis eſſe libras ſex aquæ, atque dimidium illius coctione eſſe abſumendum. hoc enim modo magis ad illam elixandi rationem accedimus, quam radicibus plerunq́; conuenire dicebamus; ac ferè imitabimur excoquendorum aromatum rationem, qua in ſuis efformandis pilulis vſus eſt Lampon ille Peluſiota apud Gal. 8. de comp. med. local. cap. 2. & 3. à quo ſuas has deſumpſiſſe Meſuem crediderim, cum in aromatibus multum excoquendis, in eiſdem ſeligendis, in aloe lauanda & nutrienda, in modo componendi, & in vtilitatibus videam in paucis vtrunque diſſentire; cum ſextarij illi tres aquæ, quos pro 140. drachmis aromatum elixandis ſumit Lampon, ſi variæ ſextariorum menſuræ rationem habere voluerimus, paulo minus ſex librarum menſuram ſuppeterent. quam etiam aquæ quantitatem in hac decoctione à pleriſque receptam eſſe obſeruaui, quaque ad dimidias etiam abſumpta, ſi aloe ſuperinfundatur in diebus canicularibus, non adeo difficili negotio ab aloe excipietur neque tam longo tempore indigebit, & ad imbibitionem, & abſumptionem exſiccationemque.

Aromata in decoct. alefangi-narũ quõ tamdiu co quantur.

114. Quamuis autem ex dictis tolli poſſit difficultas, quæ grauiſſimorum virorum animos iamdiu torſit, quomodo & Lampon & Meſue dici non debebunt regulis, & ab ipſis traditis, & à nobis explicatis aduerſarij; quibus ex

communi omnium ſententia conſtituitur, in faciendis decoctionibus illud eſſe obſeruandum, vt craſſa & ſolidiora corpora multum infundantur, & multum coquantur; aromata vero, & flores parum; cum alioqui vterque hic auctor in decoctione horum aromatum facienda pro hoc medicamento præceperit eſſe faciendam. Lampon quidem ex ſex libris aquæ ad conſumptionem medietatis; Meſue autem ex duodecim ad duarum tertiarum conſumptionem; ita vt manifeſtè videantur receſſiſſe à regulis, & præceptis traditis. Braſauolus duplici data reſponſione conatur huic difficultati ſatisfacere: prima, morem fuiſſe Meſue, & optimis quibuſque ſcriptoribus, vt ubi ſemel tradiderunt præceptum aliquod, non amplius repetant, ſed illud ſupponant; & propterea in eiuſmodi compoſitione Meſuē ſuppoſuiſſe decoctionem aromatum fieri debere ſecundum artem ſemel ab ipſo traditam; vt ſcilicet primo craſſiora infunderentur, ſecundò mediocria, & tertio tenuia, atque idem in decoctione ſeruaretur. Quæ quidem etiam ſuas habet difficultates. Iam enim oſtenſum eſt, & Lamponem, & Meſueum omnia illa vniformi nec graduata decoctione excoxiſſe. præterea vero ex ingredientibus illis nullum eſſe durioris ſubſtantiæ, agalocho excepto: florum autem conditio, vt roſarum non multum diſtat à cæteris aromatibus. Placet igitur magis ſecunda reſponſio eiuſdem; aromata ſi tenuiter contrita fuerint, ad igneas & aereas partes extrahendas leui elixatione eſſe coquenda; at ſi craſſo modo contrita fuerint, vt terreſtres partes, & roborantes extrahantur longam admittere poſſè decoctionem. Accedit (quod non video à quoquam animaduerſum) in Meſuei deſcriptione bis Maſtichem indi, ſemel etiam in maiori quantitate, ad eundem quidem finem roborandi ventriculi; ſed forte etiam cum gummata quæ per ſe ex Gal. 5. med. loc. 1. & 2. per gen. c. 9. excoqui non debeant, hic illam cum alijs aromatibus excoquendam apponit; vt ſua glutinoſitate, & oleoginoſitate quaſi ſuperiatans exhalationem

ſubti-

ſubtilium partium aliquantiſper reprimeret. addit poſtea etiam puluerizatam, vt roborandi vis, quæ elixatione erat imminuta, adaugeretur. Sed doctiſſimum Mercurialem video aduerſus hanc reſponſionem diſputantem lib. 3. de compoſ. med. cap. 10. ijs verbis: *Si aromata craſſo modo ſiue ſubtiliter contuſa accipiantur, facultas ipſorum ſemper poſita eſt in partibus tenuibus, quæ facile deſtruuntur ex multa coctione, ita vt non minus offendantur facultates aromatum, ſi craſſo modo ſint contuſa, quam ſi ſubtiliter: atteſtatur quotidiana experientia, quia ſi coquamus piper, aut cinnamomum, vel garyophyllos, ad minimam quamque coctionem, videmus ſtatim aquam inficí odore & ſapore horum aromatum. imo vero ſi rationem Auenzoar, & Auerrois inſequi velimus, non eſſent vllo modo aromata terenda: etenim Auenzoar lib. 1. Tract. 16. c. 6. & Auer. lib. 5. cap. 31. loquentes de modo conficiendi aquam hordei, præcipiunt, vt caueatur ne grana cunterantur; eo quia ſi faciendum eſt decoctum optimum & infuſio, inquiunt, debere grana illa trahere in ſeſe aquam, quod non poſſunt, niſi viuida ſit eorum facultas attractrix, quam, inquiunt conſiſtere in totalitate, & continuis partibus granorum; quare ſi contundantur, facultas attractrix labefactatur, qua offenſa non poteſt attrahi aqua à granis, & propterea non fiet optima coctio. quod autem à contuſione facultas attractrix diminuatur, atque etiam extinguatur probant, quia grana, quæ mandantur terræ contuſa ſunt inefficacia, vbi vero ſunt ſolida naſcuntur: vnde colligitur, in fractis abolitam eſſe facultatem, in integris conſeruari. Hac igitur grauiſſimorum virorum auctoritate ſuſtinere poſſemus etiam in decoctis faciendis potius aromata integra eſſe coquenda, quam vllo modo fracta.* Hactenus Mercurialis. Verum cum ipſe paſſim profiteatur potiſſimum lib. 3. ca. 13. aromata vix admittere decoctionem; quod aromaticæ, odoratæ, & igneæ partes ex longiori ebullitione euaneſcant, quomodo in de-

coctione hac, & Lamponis,& Meſuei,illud ipſum incommodum effugiat non ſatis video; potiſſimum cum aduerſus Braſauolum aſſerat quomodocunque contrita fuerint aromata, ſi diutius decoquantur, vires ſuas amittere, ac in nihilum abire; poſtea verò in decoctione hac aromatum ad dimidiæ aquæ conſumptionem excoquenda eſſe docet, neque rationem reddit cur id ſit faciendum. Exemplum autem ex granis hordei decoctis deſumptum, & improportionatum eſt, nec ſapit philoſophum naturalem. quæ enim proportio eſſe poteſt inter grana hordei & cortices, ligna, & flores, & ſimilia? inter rem, quam coquimus, vel ad alimentum, vel ad refrigerandum, & ea, quæ coquuntur, vt igneis partibus abſumptis terreſtres cum aliquo calore ad corroborationem extrahi poſſint. ſed præterea video principia naturalis philoſophiæ deſtruere, atq; attractricem facultatem, quæ altrici aut vegetanti facultati inſeruit, granis hordei, quę coquuntur, tribuere; quin, & corticibus, lignis, & alijs iam mortuis tribuere. cum aromata integra potius excoquenda cenſeat, vt facultas eorum attractrix integra remaneat; quaſi & cinamomum, quod cortex eſt iandiu exſiccatus, ligni aloes fragmenta, cubebe, macis, cariophylli, vegetantem adhuc facultatem retinuerint, & ſubinde attactricem, & ſi Deo placet facultatem generandi ſibi ſimile. Cenſeo igitur in his componēdis pilulis diſcedendum à communi canone, & hanc eſſe exceptionem in particulari hoc caſu, quia non igneas illas in decoctione ea expoſcebant partes, ſed terreas, roborantes cum mediocri calore, quod proculdubio ex decoctione hoc modo facta obtinere poterant.

Suco trina aloe quō lauetur in alefanginis cum id ei neget conuenire Dioſc.

115. In finis huius decoctionis confirmationem quod .ſ. facta ſit ad roborandum ventriculum, afferre poſſumus aloem; quam ſiue Indica ſit, vel ſuccotrina, quod puriſſima ſit, arena, ſaxis, & lignis carens, ſine lotione in vſum ducendam eſſe pręcipit Dioſc. & Meſue, cum eam ſępius aqua pluuia abluendam, & ſole exſiccandam præcipiunt, quod

non

non alia ratione factum cenſendum eſt, quam vt ſubluendi vim imminuerent, & roborandi facultatem augerent atque exſiccandi: quod in lota aloe contingere docebat Gal. 7. Meth. med. & 8. de compoſ. med. loc. c. 2. aqua autem pluuia potius lauandam cenſuerunt, quod abſtergenti facultate magis ſit prædita, tum exſiccanti, & attenuanti. & quod hoc verum ſit quilibet colligere poterit ex Galeni diſcurſu. 8. local. c. 2. vbi comparans hieram Andromachi & medicamētum Lamponis dicebat, ad exſiccandum & purgandum præſtare hieram Andromachi, ad ſiccandum ſine purgatione melius eſſe medicamentum Lamponis.

Scio hic multos, vt quantitatem aquæ à Meſue præſcriptam obſeruent, & duo incommoda inde prouenientia effugiant, nempe longam illam aromatum elixationem, qua lento igne ex libris duodecim aquæ octo abſumuntur, & ne, dum dimidium ſuperſtitis decoctionis aloe pro imbibitione ſuperinfunditur, altera pars corrumpatur, quod in canicularibus diebus facile contingit; dimiſſis aromatibus, & bipartita aqua duplici decoctione rem hanc tranſigere: ſed præter auctoris mentem, tum etiam contra rationem; quia iam docuimus in decoctionibus, vt aquæ virtus rerum decoctarum communicetur, non ſolum quantitatis aquæ habendam eſſe rationem; ſed maximè longitudinis, & breuitatis temporis, & durationis illius actionis; quod longiori tempore facta ebullitione melius communicentur facultates medicamentorum aquę; ſed verò etiā quantitas maior medicamentorum vnita magis imprimit vires ſuas aquæ, quam minor, quantumcunque, & aquæ & temporis ſeruetur proportio. propterea, ſi quis quantitatem Meſuę ſequi vellet, potius conſulerem, vt duabus ex quatuor ſuperſtitibus libris aquæ prius affuſis, duæ aliæ in vaſe ſtrictoris conſeruarentur ſuperinfuſo oleo, & in loco frigido conſeruato vaſe, vt prima abſumpta reliqua ſuperinfundi denuo poſſit. quod etiam ab ijs fieri debebit, qui ex Lamponis

potis & noſtro præcepto ſex ſolum aquæ libris aſſumptis, & dimidio abſumpto decoctionem hanc parant. Neq; enim placet, quod ab aliquibus præcipi video, totas illas tres libras vnica vice affundere. periculum enim imminerет, ne ex longo in imbibitione temporis interuallo, aliquã contraheret corruptionem; neque etiam huic periculo occurritur, ſi, vt alijs viſum eſt, in vaſe multum expanſo, & lato diſperſæ aloe ſub ardenti ſole in diebus canicularibus affundatur aqua, vt citius aſſumatur: id enim imbibitionis non erit actio, & effectus, ſed abſumptio à radijs ſolaribus facta; neque aloes vim illorum medicamentorum in ſe trahet, aut concipiet, ſed in inſenſibiles halitus tota illa decoctio vi ſolis abibit, ſine fructu conceptæ medicamentorum facultatis. Neque ita facile id obtinere poterit, quod ab eis expetitur cum inſolatio hæc aloes cum hac decoctione fieri debeat ſuperpoſito ſetaceo, quod adeo citam etiam abſumptionem retardabit, ſicque corruptionis ſemper aliqua ſupererit ſuſpicio.

Alefanginæ pergamenæ inuõlutæ non inuoluendę.

116. Non placet, quod quamplurimis video eſſe familiare, pillularum harum vnitum corpus pergamenæ chartę oleo perunctæ inuoluere, ne nimium exſuccetur: contrahit enim neſcio quid oleoſi & rancidi magdaleon, illud quod effectibus proprijs harum pillularum immediate repugnat.

Pil. ad ventriculum roborandũ minutiſſimæ ſint.

117. Pilulæ eæ, quod maiori ex parte ad roborandum ventriculum inſtituantur, in minimos globulos erunt efformandæ, vt & quæ ex aloe lota, ex ſucco roſarum, & quæ ex inuentione noſtra roſatæ ad eundem vſum inſtitutæ ſunt. vt ab imbecillo illo calore actuari, & diſſolui facilius poſſint.

In Aggregatiuis ſpecies minutiſſimè terendæ contra Ouiedum.

118. In pilulis aggregatiuis, earumque materia trituranda video diſſentientes doctiſſimorum hominum ſententias. Braſauolus enim ſpecies ſubtiliſſimè triturandas cenſuit, non minus quam in electuarijs, vt melius, & ad longinquiora vires ſuas exerere poſſint. Quem eo titulo reprehendit Ouiedus, quod cum pilulæ maiori ex parte in-

ſtitu-

Digitized by Google

ſtitiantur, vt craſſiores humores à longinquis partibus trahant, ideoque in ventriculo diutius retineri debeant; ſi ſubtiliter adeo earum materia trituretur, citius è ventriculo in inteſtina effluent, nec rectè officio ſuo attrahendi craſſiora à longinquis fungentur. Sed non animaduertit vir is, in multis fortaſſe nimis diligens, qualitatem triturationis, potius ex natura rerum triturandarum pendere, quam ex modo euacuationis, ſi canones Meſuei conſideremus, & quæ de trituratione colocyntidis, & rhabarbari, tum & quæ à Gal. ſcripta ſunt tum 4. de ſan. Tuenda, tum in lib. de comp. med. per gen. vt enim diutius in ventriculo moram trahant, & craſſa à longinquis euacuent, non in craſſiores particulas materiæ contentæ in medicamentis referunt ſcriptores, ſed in formam potiſſimum: ſcimus enim liquidiora facilius effluere, & per aluum ſubducere; mollia aliquanto tardius; ſolidiora verò diutius in ventriculo firmata, & à longinquis magis, & craſſiora attrahere. Docet hoc Fuchſius 3. de comp. med. cap.9. in principio tractationis de pilulis; à medicis eas introductas aſſerens, vt & facilius aſſumi poſſent, diutiuſque in ventriculo contineri, vnde à longinquioribus humores attrahere poſſent. ob eorum enim duritiem tardius euacuationem promouent. Vnde etiamſi citius euacuatione promouere velimus, & molliores reddimus, & minores mole paramus, potiſſimum ſi ventriculum debilem præ manibus habuerimus; & è contra ſi & à capite, & à longinquis trahere craſſiora voluerimus, vt longiori tempore in ventriculo reſidentes melius id facere poſſint, craſſiores parare ſolemus; & hanc ob cauſam catapotia hæc iniunxit Meſue in craſſiores globulos eſſe formanda, vt è contra aleſangina minutius efformari debere docuimus.

119. In iiſdem tamen peccat idem Braſauolus, dum ſuccum abſyntij, & cupatorij depuratum quidem ponit, ſed liquidum, nec condenſatum, contra ea, quæ ipſemet docet agens de Trochiſcis rhabarbari; quod vbi in compoſitis *Succi abſyntij, & cupatorii pro aggregatiuis nō liquidi, ſed denſati sūt iudendi.*

ſuccos

ſuccos herbarum impoſitos in pauca quantitate viderimus, non liquidos indendos eſſe ſed ſole aut igne condenſatos. quod etiam obſeruandum monuit Fuchſius lib. 2. de compoſ. med. cap. 32. & Meſue in lib. ſimpl. de ſucco abſinthij agens, & eupatorij, docet modum condenſandi hos ſuccos ſole vel igne, vt ijs in compoſitis ſuis vti poſſimus. Cum autem in his pilulis ſingulorũ drachmas ſolum duas imponat, quis negauerit, cõdenſatos potius eſſe imponẽdos?

Cocchiæ picram Raſis excipere debere.

120. In Cocchijs parandis pilulis duo ſolum annotanda ſunt; primum hierã picram, quam veluti earum baſim ab initio imponendã præcipit, non Galeni picram excipiendam eſſe, ſed eam quam ipſe Raſis deſcripſit non parum à Galenica diuerſam: & ſecundo, cum non doceat Raſis, quo molli aut liquido exceptæ ſpecies in maſſam deduci debeant; cenſeo, aut ſyrupo de ſtæchade, aut de abſintho ſpecies illas excipi debere.

In Agarici pilulis qualẽ eligendam.

121. Pilularum de agarico compoſitio hoc loco me inuitat ad ſigna tradenda, quibus bonum à malo; vel, vt melius dicam, recentem à veteri diſcernere poſſimus, cum multum id referat; quod recens humanis miſerijs multis in rebus inſeruiat, ſeneſcens autem venenoſam contrahat qualitatem. vnde etiam crediderim euenire, vt noſtris ijs temporibus illius operationes ſæpenumero noſtræ expectationi non correſpondeant, & eo aſſumpto non leues, nec parui momenti ventriculo ſuccedant læſiones. Neque tamen nigredo in eo conſpecta ſemper inueterati agarici ſignum eſt adeo certum, vt aliquibus viſum eſt. ſi enim diutius truncis arborum adhæreat, ſæpè talem colorem concipit; nullo tamen modo in medicamentis, etiamſi recens collectus ſit, admitti debet, quod ex mora putredinis genus aliquod contraxerit. Neque etiam inueterati ſignum eſt, ſi ad tactum puluere albo manus inficiat; cariem enim concepiſſe inde colligunt. at noſtris ijs temporibus externo cortice detracto, cum puluere agarici vndequaque aſperſo perpoliatur, quod curare pharmacopolæ appellant, non eſt

quod

quod inde bonum aut malum eſſe colligamus. Seneſcentis igitur, & venenoſi eſt ſignum, ſi in ſubſtantia citrinum quendam colorem conceperit. Sed maxime ſi impreſſis digitis in agaricum ad aliquam illius portionem extrahēdam, & contrectandam foueæ impreſſæ in agarico remaneant. ſignum enim id erit abſumptam omnem eſſe humiditatem, qua mixtione colligabantur hererogenea, & puluerem, ea abſumpta & ſiccitate introducta, omnino eſſe genitum; cuius euidentius apparebit indicium, ſi pars agarici digitis expreſſa, atque compreſſa in puluerem abeat, non autem reſiſtens compreſſa reſideat; hoc enim humiditatem partes colligantem abſumptam eſſe oſtendet. maſculum auerſamur, longum, nigrum, grauem, ſucci plenū, durum, ac denſum: bonum eligemus, fæminam, album, leuem, friabilem, rarum, poroſum, primo ad guſtum dulcem, mox ſubamarum.

Cum hieram picram in his, & in ijs quæ de rhabarbaro dicuntur, ponat, nolim quempiam cenſere indendam eſſe hieram illam, quam ex inuentione noſtra ab eo deſcriptā habemus; eo ductus argumento, quod in cocchijs Raſis non hieram ſimplicem Galeni indendam cenſuerimus, ſed eam quam idem ille Raſis deſcripſerat. Solet enim Meſue paſſim cum hieram picram nominat, eam intelligere, quam duobus ijs nominibus Gal. inſigniuit 2. med. loc. 9. ſuam autem hieram ſimpliciter appellat ex inuentione noſtra. ſic per hieram picram Auic. Galenicam intellexit lib. 5. Tract. 2. ſumma prima. & Serapio lib. de Antid. Tract. 7. cap. 9. Raſis autem ſeipſum explicat in cocchijs ſuam poni debere.

122. Parandas ſcribit pro vnione puluerum cum robub, quod rob dicitur: quæ duo nomina ſi adiungantur alicui ſucco intelligi debet ſuccus ille decoctus ad craſſitudinem quandam: at ſi ſimpliciter rob aut robub reperiatur apud Arabes, intelligendus eſt ſuccus vuæ maturæ; ſicque hunc intelligit hoc loco Meſue, Intelligendus autem ſuc- *Rob abſolutè quid ſignificat,*

cus is coctus ad ſpiſſitudinem ſyruporum vt boni illius portione ſpecies vnire poſſimus; ne ſi coctione inſpiſſetur magis, cum in eo caſu maior illius portio neceſſaria eſſet, imminueretur pilularum harum facultas purgatrix.

Rhabarbari electio.

123. In Pilulis de rhabarbaro aliquantulum mihi immorandum eſt, ut aliquod de eius baſi rhabarbaro, quod in materia medica adeo frequenter in vſum venire ſolet, annotare poſſimus. In colore, ait Meſue, ſubnigrum eſſe debere, rubeſcentem, quod de externa parte optimè intelligit Mattheolus, quod vel ex ſequentibus verbis colligitur, cum fractum ait ex rubro & glauco alternare. per glaucum autem intelligere debemus ſubalbidum cum viridi rubeſcente. vidi tamen aliquando rhabarbari radicem magnam, omnibus boni rhabarbari notis inſignitam, in qua aperta venulæ quædam nigræ per ſubſtantiam erant diſperſæ.

Rhabarbarum q̄uo graue cum raritate.

124. Sed quomodo graue eſſe poterit cum raritate; cum leuitas ſemper raritati iuncta eſſe ſoleat: vt & grauitas cum denſitate, vt etiam Meſue in vniuerſali Methodo cognoſcendorum medicamentorum docuit. & ratio eſt, quia grauitas in medicamentis fit ex multa materia in parua extenſione collecta, quod nihil aliud eſt, quam partes valde vnitas eſſe; quæ etiam cauſa eſt denſitatis. Hinc etiam fit, vt medicamenta, quæ vt bona eligantur, grauia eſſe debent, denſa ſemper eſſe obſeruemus. quia leuitas producitur, quod pauca materia multum extenſa amplius ſpatium occupat, nec partes materiæ multum inter ſe ſint vnitæ & condenſatæ, vnde raritas producitur; ſit, vt rationi conſonum ſit, leue omne rarum eſſe. Non tamen è contra infertur omne rarum leue eſſe debere. quamuis enim hoc verum ſit, vbi corpora ſunt rara, laxa, & poroſa, ut in ſpongia contingit. & colocyntide, & ſimilibus; at vbi partes non poroſæ, ſed quaſi continentes ſunt denſæ & benè compactæ, optimeque commixtæ grauitate poſſunt. quia harum partium grauitas leuitatem partium euincit, quæ ex raritate pendet: ſicque aliquid rarum, & graue reperiri poterit.

terit. vt in ſcoria ferri euenire obſeruamus. ſic igitur cum partes in rhabarbaro reperiantur denſæ, & benè compactæ præualentes raris, quæ quodammodo continentes dici poſſunt, non abſurdum dixiſſe Meſuem aſſeremus, qui cum raritate pondus in eo expoſcit. Quod ſi non, vt antiquus Meſuę interpres vertit; ſit graue cum raritate ſua, interpretemur; neque vt Syluius, ſit graue. tamen rarum; ſed vt alij, ſit graue pro raritate ſua, facilius erit ſatisfacere, ſi dixerimus (pro) ſignificare ſecundum.i. graue eſſe debere pro ratione raritatis. i. plus graue, quam expoſceret, aut indicare videretur illius raritas.

125. Quoniam autem vbi inueteraſcit, illius facultates langueſcunt; optimum erit notas tradere, quibus ſeneſcentem à recenti diſcernere poſſimus: neque enim leuitas excedens ſola, quod aliquibus placuiſſe video, ſufficiens erit ſignum huius; cum in recenter eruto, ſi nimis maturum ſit, leuitas illa reperiatur. At nec ſi viuidus ille color adſit, ſed ſubalbidus color cum ſubflauo in eo conſpiciatur, cenſeri poterit antiqua. tum; in acerbo enim etiam recenti talis ſæpe color conſpicitur: Verumtamen ſi duo hæc ſimul ſigna iungantur, verè ſigna eſſe dicemus iam ſeneſcentis rhabarbari: innata enim illius abſumpta humiditate leuitas relinquitur, abſumptis verò igneis partibus, & natiuo calore, flauities remittitur, palleſcit, & vis eius quaſi emoritur. Recens igitur tunc erit, cum grauis pro natura ſua erit, cum apertus viuidum habuerit & intenſum in coloribus proprijs colorem, & confractum ſolis radijs appoſitum in eo gummoſi neſcio quid ſplendeſcere viderimus, quod humidum illius pingue natiuum conſeruatum optime oſtendit. Rhabarbari antiquari ſigna & optimi.

126. Cum ſucco fœniculi vniendas ſpecies has in maſſam præcipitur; At Deſſenius, Fœſius, & alij quamplures, ne duritiem magnam contrahant, ſuccum hunc in ſyrupi formam cum melle excoquendum cenſent, & eo ſic vtendum ad formandum magdaleonem. At non animaduertunt, Rhab: pilulas ſucco fœniculi non ſyrupo excipiendas.

Digitized by Google

tunt, quod præterquam quod id faciunt præter auctoris ſententiam; in illud incurrunt incommodum, quod vires medicamenti imminuunt, locum ſpecierum occupante melle: ſuccus fœniculi, quo excipiuntur ſpecies, medicamentoſus eſt, & inter ingredientia connumerari debet; at melle addito ad vnionem, minuetur vis ingredientium ſaltem pro tertia parte, ſicque doſis maior eſſet concedenda. Quod ſi dixerint, exſiccata maſſa ſi pilulæ pro vſu erũt formandæ, nonne neceſſarium erit melleum aliquid addere, ſicque in maius incidemus incommodum? Reſpondendum erit; cum in vſum infraſcriptæ pilulæ erunt deducendæ, quantitatem eſſe pendendam, mox vero ad formandas pilulas tantum liquoris eſſe addendum, quantum conueniet pro illis formandis. Quod omnino in alijs omnibus formandis in maſſam pilulis, in quibus auctores ſuccis vtēdum præcipiunt, erit obſeruandum. Quod ſi quis non ſuccum fœniculi, ſed aquam ſumere voluerit, vt multis placere video: non repugnarem, ſed ſuccum glycyrrhizæ & abſinthij condenſatum ex tali aqua placeret diſſoluere, pro maſſa formanda, vt acquireret viſciditatem quandã, qua ex parte impediretur, ne adeo dureſcerent.

In pilulis de fumaria Auicennæ animaduertendum, non aquam fumariæ eſſe affundendam, & pulueribus excipiēdum, ſed vt Braſauolo, Fuchſio, Deſſenio, Cordo, Colonienſibus, & pleriſque viſum eſt, ſuccum. quamuis enim ſtillatitiarum aquarum, aliquam habuiſſe eum cognitionē fatendum ſit, vt ex capite de roſis, & de cura ophtalmiæ quilibet colligere poteſt; cum enim ad euacuandos ſalſos, & melancolicos humores inſtitutæ ſint, ſuccus potius aſſumendus erit, vt id obtinere poſſimus: familiare autem Mauritanis, potiſſimum Auicennæ, eſſe ſcimus, ſuccum aquam nominare, ac loco aquæ ſuccum indere ſæpiſſimè.

In Pil. de fumaria huius ſuccus indendus, non aqua.

117. In ſucci fumariæ quantitate eligenda, cum eam non expreſſerit auctor, ne aberremus, eam colligemus ex eiuſdem verbis, cum pulueribus tantam ſucci quantitatem indenu-

indendam præcipit, quantam iudicaremus ſufficere ad formandam ſorbitionem; ideſt vt eam ſolum habeat conſiſtentiam, qualis reperitur in potionibus ſorbilibus. docuit autem Gal. exemplo melicrati, & ptiſanæ differentiam inter potionem, & ſorbitionem.

128. Ex mirobolanis eximantur nuclei, & addita aloë, & ſcammonio pulŭerizentur, mox in expanſo vaſe ſpeciebus repoſitis, affuſo ſucco, & mixtis omnibus ad conditionem ſorbitionis in dieb. canicularibus ſuperpoſito aut ſetacea raro, aut canabina tela rara ſoli exponatur donec abſumpta humiditate exſiccentur, iterumque iiſdem læuigatis tantumdem ſucci affundatur, & ſoli expoſita omnia exſiccentur; & tertio eodem præſtito in maſſam redigantur. Sorbitionis forma in pil. fumariæ quid.

129. Scio aliquos, ne ad ſaxeam illam duritiem reducantur, vtque à putredine, vt ipſi aiunt, vindicentur ſpecies, in vltima infuſione ad imbibitionem, non ſuccum fumariæ ſed ſyrupũ ex melle vel ſaccharo appoſuiſſe. ſed præter Auicennæ intentionem, & præter rationem: neque enim duritiês virtutem medicamenti retundit, & dum in vſum duci debent; aut pulŭerizari poſſunt, vel ſyrupo aliquo emolliri ſeruata ſua doſi, quam ex mixtione mellis aut ſyrupi imminui, certiſſimum eſt. Sed & ſiccitas illa, & duritiês tum & ea, quæ in has pilulas pro ſpeciebus ingrediuntur, vim habent à putredine eas vindicandi, ſuccique fumariæ facilitatem ad putredinem, corrigendi. pil. ex fumaria parandi ratio

130. Quoniam autem video aliquos laboris, & diligentiæ inimicos, ne tantum temporis in imbibitionibus iis ſucci fumariæ inſumant, vnica facta per ſolem imbibitione, maſſam more aliarum pilularum efformare magno ægrotantium damno: vt negligentiam hanc detegere poſſimus, obſeruandum erit, errorem hunc inde comprehendi; ſi maſſa aperta, & aloes & ſcammonii ſubſtantia, quaſi ſegregata oculis ſubiiciatur, quæ enim benè paratæ erunt, nullam talem ſubſtantiam aut ſeparationem oſtendunt; ſed mirobolanorum chebulorum potiuscolorem, & ſubſtan Imbibitio ſucci. fumariæ in ſole pilulis repetenda & neglecta quõ cognoſcatur.

tiam repreſentabunt. cuius rei ea cenſenda eſt cauſa, quod docuerint, Meſue ſcammonium, ſi aqua aut ſaliua attingatur in lactis formam diſſolui: & Dioſcorides lib. 3. cap. 22. aloem in aqua facillimè diſſolui, ſi igitur diutius vtrunque hoc in ſucco fumariæ commoretur, non dubitandum erit ita diſſolui, vt diſtinctè cognoſci non poſſint. vt etiam in pilulis ſine quibus quilibet obſeruare poteſt, quod ſucco fœniculi ſcammonium diſſoluatur: quod in alijs pilulis non contingit.

In Fœtidis pil. ſuccus capitatorum porrorum ſumendus.

131. In pilulis fœtidis cum ſucco porri depurato excipienda eſſe ſimplicia, quæ compoſitionem ingrediuntur. non porri parui, non tranſplantati ſuccus, vt aliquibus viſum eſt, ſumendus erit, ſed capitati, tanquam præſtantioris, vt optimè collegit Matthæolus & Lacuna ex Dioſc. l. 2. c. 143. & Plin. l. 6. ca. 29. Hinc Lonicerus lib. de virib. plant. & Marcellus Virgil. l. 2. in Dioſc. c. 166. Porrum capitatum, antiquitatem ſimpliciter nomine porri appellaſſe ſcripſerunt, quod medicamentoſas magis in ſe contineat facultates.

Pro porrorum aqua in Pil. fœtidis ſuccus intelligendus.

132. Per aquam porrorum non ſtillatitiam aquam intelligemus quæ nuſquam ex porris extrahi ſolet, ſed ſuccum, quem nomine aquæ Arabes ſæpè intellexiſſe iam docuimus nã quod Meſue Tract. de ægrit. ocul. in Sieph viridi ex Raſi aquam rutæ ſumit, Raſis in Antid. Tract. 17. ſuccum ponit. & quod Serapio in ijs pilulis ſumendam aquam porrorum dicit, Iſaach eo antiquior ſuccum inijcit. & ſic in alijs.

Alſcebra in fœtidis pil. quid.

133. Per Alſcebram Eſulam minorem intellexiſſe manifeſtum eſt, cortice tenui, leui, fragili, ſubrubro, & ante ſex menſes collectam: quam Dioſc. Tithymalum Cypariſſiam eſſe crediderim; quam innoxiam magis eſſe cenſeo, quam maiorem, quam Pityuſam eſſe Dioſcoridis quilibet cognoſcet, qui quæ à Serapione ſcribuntur cap. 371. comparauerit cum dictis Dioſcoridis.

134. Et quamuis minor illa minus noxia ſit, non debet

tamen

tamen in vſum duci niſi præparata: quod fiet, aut vt docet Meſue in canon. & ſimpl. facta radicum illarum per horas vigintiquatuor in aceto, in quo infuſa, & excocta fuerint cotonea poma, infuſione, mox ijs exſiccatis; aut vt Auic. cap. 673. & Serapio cap. 371. facta earumdem infuſione triplicata in lacte vaccino recenter emulcto per horas vigintiquatuor; quæ mox reſiccatæ in vſum duci poterunt. Ego ut poſtremum hunc recipio, ita priorem ex aceto magis amplector. *Eſulæ prę-parãdæ ratio.*

135. Per Harmel aut Alcharmel mirum quomodo Quiricus de Auguſtis in ſuo luminari cicutam paſſim intellexerit, deceptus errore Matthæi Syluatici, qui c. 322. per Harmel cum aſpiratione ſcriptum apud Arabes cenſuit cicutam ſignificari, ſine aſpiratione rutam ſylueſtrem: cum quomodocumq; ſcribatur ſemper rutam ſylueſtrem ſignificare conſtet apud omnes qui legerint. Dioſc. lib. 3. c. 44. & Auic. l. 2. c. 140. & Serapionem cap. 185. illis enim errandi occaſionem dedit corruptus Auerrois textus. 5. collect. cap. 42. vbi pro Harmel cicuta intelligi videtur, quam etiam tertio gradu calidam & ſiccam conſtituere videtur: ex quo nullus eſt in medica materia vel mediocriter exercitatus, qui non cognoſcat mendum hic ſubeſſe; cum omnes ſciant cicutam frigidam & humidam non autem excedentem in calore & ſiccitate. *Harmel non cicuta ſed ruta Sylueſtris.*

136. In ijs componendis is ordo ſeruandus erit. Primo loco gummata ſucco porri bene calefacto macerebuntur, & ſi ob duritiem aut impuritatem graua diſſolui non poterint, omnia ita calentia in mortario ponantur, & ferreo piſtillo calido aliquandiu ducantur, & ob impuritatem percolentur: deinde his etiamnum calidis euphorbium contritum admiſceatur calidiori adhibito piſtillo; mox Aloem, ſcammonium, colocyntim, ſeorſim trita addemus; poſtremo alia aromata vt ex arte in puluerem redacta, fiat maſſa. *Fœtidæ pil. quõ componendæ.* *Fętidæ pil. quõ formandæ.*

137. Sed illud animaduertendum erit, præſtare paſtam

in modum Trochiſcorum ſeparatim formare, ne ſi in maſſam vnam formentur, ob gummata, partibus externis nimis cito exſiccatis, cruſta obducta, internæ partes cum diſflare non poſſint humiditate retenta ſitum & mucorem contrahant.

Pil. ſine quibus per aloem bene olẽtem Nico. quid intelligit.

138. Cum in pilulis ſine quibus Nicolaus aloem requirat bene olentem; aliqui lotam cum decoctione aromatica pilularum aleſanginarum intelligunt præter auctoris intentionem; cum rei huius nullam faciat mentionem, ex aqua enim intelligenda eſt lotio, ſi ſimpliciter ponatur; bene vero olentem puram & perfectam intelligit odorem perfectum aloes redolentem.

Pil. ſine quibus ſcãmonium quõ miſcendum.

139. In ijs conficiendis Nicolaus ſcammonium præcipit ſubtiliter eſſe pulueriʒandum, atque ſucco fæniculi diligenter commiſcendum, & per lineum pãnum traducendum cum ſucci tanta quantitate, quæ ſatis ſit ad maſſam ex ſpeciebus parandam, manibus oleo violato prius inunctis. Hic video Caleſtanum, Ouiedum, & alios diſſoluendi ſcammonij modum hunc non probare, quod dicunt non leuem ſcammonij portionem in hac diſſolutione, & percolatione diſperdi, doſimque illius imminui: proptérea cenſent præſtare. ſcammonio in mortario ſubtiliter pulueriʒato affundere ſuccum fœniculi depuratum, & ita manibus, & piſtillo admiſcere, vt lactis ſpeciem acquirat, mox vero pulueres paulatim eſſe addendos ſicque maſſam eſſe formandam. Verum præterquam id eſt præter inſtitutum auctoris, à quo recedere niſi vrgente neceſſitate abſonum ſemper cenſui, ſi conſilium illius conſiderauerimus; illi repugnare hos obſeruabimus. ſucco illo ſcammonium eſſe diſſoluendum cenſuit, vt æquali menſura omnibus partibus communicetur, quod non alia ratione melius fieri poterat, quam ea; neque minus deperditur ſcammonij ſubſtantia, ſi probe pulueriʒatum ſit illo modo, quam præſcripto à Nicolao.

Pil. aureæ quam ſola ceæ quantitatem; requirant.

140. Duo in aureis pilulis ſunt animaduertenda, primum

mũ in tragacanthæ diſſolutione tantam aquæ roſaceę quãtitatem eſſe ſumendam, quæ pro formando magdaleone ſatis ita ſit, vt non nimis cito in externis partibus dureſcente materia cruſta inducatur; ſic enim interna partes mucceſſerent; ſicque alij ſex, alij ſeptem, alij octo vncias aquæ adhibent, & paulatim humorem abſumendum cenſet, vt vbique humor abſumatur, maſſamque oleo inunctis manibus formant.

141. Si tamen, quod ſecundo obſeruandum eſt, in cicerum formam efformentur, aut in Trochiſcorum, compreſſa materia; minori quantitate aquæ pro tragachanta diſſoluenda opus erit, vt docuit Nicolaus: quia nec ſic externa incruſtantur, nec interna humiditate muceſſent. Pil. aureę quõ formandæ.

142. In pilulis de cynogloſſa Mæſue, cuius omnino deſcriptionem præſtat ſequi, quam Nicolai, aut Bononienſium, radices cynogloſſę ſiccas indere debemus, vel ipſomet Meſue auctore in capite de catarrho, ab Alex. Tralliano forte mutuatus lib. 5. cap. 4. Pil. de cynogloſſa eligendę quę à Meſue traduntur, qui radi. ſiccas indit.

143. Vbi etiam errorem Alexandri Vercellenſis notare debemus in ſuo Apolline, qui pro drachmis quatuor opij, & ſeminis hyoſcyami albi, indendam cenſet ſolum ſemidrachmam vtriuſque, præter omnium codicum lectionem, & communem omnium ſententiam: & ſi croci, myrrhæ, & thuris quantitatem perpendamus, ac ad adeo leuem opij & ſem. hyoſchyami albi comparemus; facile cognoſcemus vix vllam incraſſandi catarrhi facultatem habere poſſe. ſed in eo magis decipitur, cum pro drachmis quatuor radicum cynogloſſi quatuor vncias imponit. Apollinis error maximis in pil. de cynogloſſa in quantit. opij. hyoſquiam. & earum cynogloſſæ.

Nunc reliquum eſt Trochiſcos omnes officinis neceſſarios, & pharmacopæis diſpenſandos examinemus; ſiue aliorum medicamentorum, quorum compoſitionem ingrediuntur cauſa parentur; ſiue ex ſeipſis dentur, nec alijs famulentur; & ſiue ſint purgantia, ſiue roborantia, omittemus autem Trochiſcos de Vipera, Hedichroos, & ſcilliticos tanquam ad Theriacam, & Mitridaticam compoſitio- DE TROCHISCIS

ſitionem magnam ingredientes, quæ peculiarem requirunt conſiderationem; longiorem, quam tractatio hæc noſtra requirat, potiſſimum cum viri doctiſſimi ex profeſſo hac de re editis libris diligenter pertractarint.

Galliamoſcata Tragacantæ quam minimum recipere debet.

144. Inter hos igitur agmen ducat Gallia Moſcata Meſue in qua componenda primo illud animaduertendum tragachantham, qua excipiuntur cum aqua roſata lignum aloe, ambra, & moſcus, in minori, quam fieri poteſt quantitate, ponendam eſſe: ne doſi inſtituta medicamentis admixta, ea facultates ex medicamentis ingredientibus non reſultent, præualente tragacantha.

Ambra nõ oleo diſſoluenda ſed roſacea.

145. Non placet, quod aliquibus viſum eſt, ambram oleo balanino diſſolui, quod quamuis minus ranceſcat, humentiores tamen reddit Trochiſcos, vnde etiam mucidi redduntur; præſtabit igitur aqua roſacea diſſoluere, & cum eadem omnia vnire.

Pro Ambracan. nõ camfora addenda.

146. Non eſt recipienda ſententia patrum commentatorum Meſuę, quam Caleſtanus adeo mordicus defendit, ambræ camphoram æquali pondere addentium; cum legatur ambrecam: dictionem poſtremam, cam, camphoram explicantes, cum, cam epithetum optimæ ambræ ſit, vel communi omnium loquendi modo receptum; atque ideo plerique & quidem doctiores, quorum opinionem ſequendam cenſemus, agallocho, ambaro, & moſco contenti tragachantha aqua roſacea diſſoluta trochiſcos formandos optimè cenſent.

Per Galliam ſimpliciter non alefanginam ſed moſcatam intelligi.

147. Vt nec recipi Caleſtani opinio debet, qui etiam in compoſitionibus Meſuei, vbi Gallia ſimpliciter requiritur, non moſcatam, ſed alephanginam indendam eſſe cenſuit ea ductus coniectura, quod in hac dicat Meſue. Et hæc eſt illa de qua antiqui conſiderant, & de qua plurimi loquuntur: & inferius, & ingreditur in medicinis magnis, & hoc eſt, quod intelleximus. Sed ex his verbis nihil amplius colligitur, quam alephãginam Galliam perfectam eſſe, & ijs admiſcendam vbi aromatica ſiue alephan-

phan-

phangina experitur: primo tamen loco Moſcatam tanquã præſtantiorem & per antonomaſiam tali nomine ſimpliciter dignam. Huius ſententiæ fuit Collegium Florentinum in ſecundo ſyrupo de calamento, in ſyrupo de mentha, in miua aromatica, in electuario roſato Meſue, & in diamoſco. in ijſdem: idem cenſet Borgarutius; & in ſyrupo de thymo, vt & Valerius Cordus, & Cronemburgius, & alij plerique.

148. Quamuis diligenter Meſue Galliæ alephanginæ compoſitionem deſcripſerit, aliqua tamen ſunt, quæ animaduerſione indigent. & primo aquane communi an roſacea ſtillatitia vtendum ſit; ego ſtillatitiam roſarum viridium præferendam cum Syluio & alijs cenſerem; ea ductus ratione, quod ex odore denominentur & commedentur; ſi cum roſacea fiat infuſio roſarum ſiccarum, & corticis citri magis id obtinebimus. accedit quod ſi in Gallia ſebellina pro infuſione gummi Arabici vtitur in aqua roſacea, cur etiam in hac eadem non vtemur. In Galia Alefangina infuſio fiat in roſacea.

149. Sed ad huc quæ proportio erit roſarum ſiccarum & corticum citri ſiccorum ad aquam roſaceam, & quæ huius quantitas? aliqui in decem & octo vncijs, duas roſarum vncias & duas drachmas corticum citri ſiccorum infundunt. at cum vtraque ſimul infundenda præcipiant. cauſam non video cur roſarum ſiccarum duas vncias ponant, corticum vero citri ſiccorum ſolum duas drachmas; cum ſoleat Meſue cum duas res ſimul iunctas infundendas docet, æquali pondere eas imponere. ſeſquilibræ igitur aquę ſingulorum vnciam aut ſex drachmas ſaltem indendas eſſe cenſerem. In Infuſione Alefanginę galię, quę roſarũ & cort. citri ad aquam proportio.

150. Sed in quantitate mirobalanorum emblicorum, quibus hæc infuſio eſt affundenda, video etiam apud doctiſſimos viros non leuem ſubeſſe cõtrouerſiam: cum enim paſſim in impreſſis libris legatur mirobalanorum emblicorum bonorum abiectis oſſibus vncias quatuor: aliqui inter quos eſt Coſtæus nimiam cenſens eſſe eorum quantita- Emblicorum quę proportio ad aquam ĩ decoct. per alefangina

tem ad mediam infuſionis illius libram, quam emblicis ſuperfundendam præcipit, quod ſtatim abſorberetur; loco vnciarum quatuor drachmas quatuor ſubſtituendas eſſe cenſet. ſed præter veterum omnium codicum fidem id facit; & præter etiam rationem. quamuis enim in triduali illa prima infuſione abſumi poſſit & abſorberi liquida illa ſex vnciarum affuſio, qua molliores emblici redduntur, in repetitis illis eiuſdem infuſionis affuſionibus, cum octo vnciæ ſuperaddantur, & facultas mirobalanorum melius elicitur, & tantum liquoris ex expreſſione obtinemus, quantum ſatis eſt ad excipiendas ſpecies, & formandum medicamentum in formam trochiſcorum.

Coſtæi & Veletij error in infuſ. & decoct. Emblicorum.

151. Sed magis in errore verſantur Coſtæus, vt & Franciſcus Veletius Hiſpanus, credentes in prima illa trium dierum infuſione totam & integram quantitatem infuſionis eſſe ponendam, mox verò quarto die, facta ebullitione cum expreſſione, reiectis quatuor illis drachmis Emblicorum, tantundem Emblicorum eſſe addendum, vt & quinto die his proiectis, quatuor itidem drachmas addendas, cenſent, factaque expreſſione, ea ſpecies excipi debere. hoc. n. modo credunt adimpleri quod à Meſue expetitur, vſque quo emblicorum virtus in aqua impreſſa ſit. videtur .n. illis ſi ter noui Emblici apponantur, ter incaleſcat, & excoletur cum expreſſione, melius vim Emblicorum aquæ imprimi poſſe. Sed non animaduertunt id eſſe omnino contrarium artificio Meſuei qui non repetendam mirobalanorum appoſitionem ſcripſit, ſed affuſionem nouæ infuſionis iiſdē myrobalanis primo per tres dies in vaſe anguſtiori s, & benè occluſi infuſis: nec minus ſperandum eſt virtutem Emblicorum imprimi aquæ poſſe per infuſionem illam quinq; dierum, quam per repetitam illam Emblicorum additionem, & repetitam coctionem, & expreſſionem.

Veletii error in menſura Emblicorum.

152. Minus placet eiuſdem Veletij opinio, qui myrobalanorum horum emblicorum accipit vncias quatuor, poſt glandibus extractis & abiectis craſſo modo iis contri-

tis

tis illis affundendam infuſionem illam cenſuit, cùm antequam ponderentur oſſa detrahenda, & abijcienda ipſe cenſeat. ut cuilibet, qui æquo animo verba Meſuei legere voluerit, manifeſtum eſſe poteſt. ſi enim poſt glandes extrahantur, tantum de decreto pondere deficiet, quantum oſſa illa pendebant.

153. In Trochiſcis de rhabarbaro formandis cum ſucci eupatori drachmas ſolum quatuor imponat, & ea quantitas ad excipiendos pulueres cùm eſſe ſatis non poſſit, cenſerem ſuccum condenſatum eſſe imponendum; ſpecies autem tum excipiendas crediderim ſucco abſinthij, tum amigdalis amaris à cortice expurgatis, & cum illo in mortario commixtis. Trochiſci Rhab. ſuccum eupatorij condenſatum, non liquidum recipiant.

154. In Trochiſcis de eupatorio aberrant Nicolaus præpoſitus, & Braſauolus, in mannæ, & ſucci eupatorii pondere, pro vncijs drachmas ſubſtituentes. In Trochiſcis Eupatorij ĩ mãna & ſucco Eupatorij Nicolai & Braſau error.

155. Sed magis peccant, qui per ſuccum herbarum, quo omnia excipienda cenſuit Meſue, ſuccum eupatorij intelligunt: vt enim mannam electam in mortario poſitam ſucco eupatorij piſtillo excipiendam concellerim, ita ad Trochiſcos formandos cum tanta copia puluerum cum manna, ſatis eſſe vnciam ſucci eupatorij omnino negauerim: cumque ſuccos herbarum requirat, hic vero ſolius herbæ agrimonij mentionem faciat, de eo intelligi non poteſt. Optimè igitur à pleriſque per ſuccos herbarum conſtitutum eſt, eos ſuccos herbarum intelligi, qui alibi tali nomine declarantur, vt in ſyrupo debyzantijs cum aceto, vbi borraginis, lupulorum, apij & cichorij ſuccos, herbarum ſuccos appellat: & in ſyrupo ab eo, diſtinctione ſexta, acetoſo cum ſuccis herbarum appellato, & in diſtinctione ſeptima, dum docet infuſionem ſucci herbarum. crediderim tamen non eſſe ſemper ad hos formandos neceſſarios ſuccos illos quatuor herbarum, ſed aut vnum, aut plures, vt placet; quod ſucci herbarum ad illos formandos leuis requiratur quantitas: quod idem ipſum in Trochi- Herbarum ſuccũ quid ſignificet ĩ Trochiſcis Eupatorii.

ſcis

ſcis de abſinthio intelligendum erit.

Terenebia bin quid, & eius loco ſubſtituenda.

156. In Trochiſcis de berberis illud ſolum obſeruandum erit, velle Meſuem excipi pulueres, & formari Trochiſcos cum mãnæ ſpeciæ, quæ Terenebiabin dicitur quæ quoniam Serapioni, & Auicennæ liquida in formam mellis erat, optimè præſtare poterat: nos cum ea careamus illius loco manna noſtra diſſoluta in formam mellis ex decocto berberorum vti poterimus.

Berberorũ Trochiſci ſuccum liquiritiæ, requirunt ſiccatum.

157. Per ſuccum liquiritiæ, quem expoſcit Meſue in hac compoſitione non liquidum quis aſſumat, ſed ſiccum vt in puluerem duci poſſit. Neque huic repugnat Gal. 2. de Antid. cap. 32. vbi ſuccos ſiccos reprobare videtur. ibi enim ſuccos vetuſtate ſiccos, exoletos, & facultatibus ideo carentes reprobat, non bene à ſole exſiccatos, & recentes.

Capparorum Trochiſci quõ cum adeo pauco ammoniaco formari poſſint.

158. In Trochiſcis de capparibus ſolum illud difficultatem afferre poteſt, quod à Meſue in fine deſcriptionis pro modo compoſitionis additum eſt. (Ammoniacum diſſoluatur in aceto, & aliarum rerum puluis conficiatur cum eo.) cum enim drachmæ ſolum duæ ammoniaci imponantur, vt illa quantitas diſſoluatur ex arte, in aceti frigidi tanta quantitate emolliri debet, vt diſſolui poſſit, & linteo percolari, quod vt facilius obtineri poſſit, poſt horas illas viginti quatuor, in quibus facta fuit illa infuſio debet aliquantulum excalefieri, & tunc acquiſita liquiditate aptum erit ad excipiendos pulueres: ſed quomodo tantillus ille liquor ſatis eſſe poterit ad drachmas viginti ſex puluerum excipiendas, maxime cum verè liquor dici non poſſit, cum vnguenti aut linimenti formam acquiſiuerit. ſcio aliquos tantum aceti apponere, vt cum parua illa ammoniaci quantitate ſatis eſſe poſſit ad vniendos pulueres. Sed non animaduertunt diſſolutionem hanc ammoniaci non eſſe ex arte: neque pulueres excipi ammoniaco, aut eo formari Trochiſcos hos, ſed potius aceto præter intentionem autoris. vt igitur incommodum hoc effugiamus; hoc modo in componendis ijs Trochiſcis procedendum

Digitized by Google

dum erit. Primo amygdalæ amaræ cultro erunt excorticandæ, pinſendæ, & per rarum ſetaceum traducendæ, & mox in mortario reponendæ leui aceti portione ſuperinfuſa, & tandiu in mortario ducantur, donec in lactis formam euadant, deinde ſuccus eupatorii condenſatus ſuperaddi, debet, & diſſolui; mox portio pulucrum adhibebitur, quæ in ſubtiliſſimum puluerem erit traducenda: poſtremo ammoniacum iam aceto emollitum, & in linimenti formam redactum cum ea puluerum parte, quæ ſupereſt, addi debet, & cum eo Trochiſci formandi erunt.

159. Trochiſcorum de terra ſigillata Meſuei deſcriptio ſuas quoque habet difficultates, & primo non eſſe quid dubitemus de terra ſigillata, ſiue lemnia, quæ ex aula Turcici Imperatoris ſæpe ad nos defertur, an vera ea ſit, aut viribus ſimilis Galenicę. quod colore differat; quodque nō ex eodem loco effodiatur, vt tempore Galeni, quod video aliquibus feciſſe negotium; cum enim ex eadem inſula deferatur; Si exhauriuntur venæ metallorum in auri & argenti fodinis, aliquando autem in vicinia, aut in aliis locis eiuſdem prouinciæ aliæ nouæ inueniuntur, cur idem in venis terræ medicatæ euenire non poterit? neque differentia coloris quicquam concludit; quia diuerſitas ſoli diuerſitatem coloris introducere poterit, eadem virtute conſiſtente: quam longa experientia, & magnorum auctoritas confirmauit.

In Trochiſcis de terra ſigillata lenia vera noſtra recipienda, etſi à Gal. colore & loco differat.

160. Et quoniam in Arabicis verbis verſamur; non niſi ex Arabibus etiam colligere debemus quid & ea ſignificent, & iis deficientibus quid loco illorum ſit ſubſtituendum: cum hic imponat Meſue heſiſtidos, ſeu euſiſtidos drachmas duas, conſtet autem rem eſſe diuerſam ab hypociſtide, cum hoc loco tanquam res inter ſe diſtinctas vtramque ponat, vt & Auicen. lib. 2. cap. 332. pro euſiſtide ſuccum barbæ hircinæ arbuſti intelligit, vt & Serapio in ſynonymis, cum de hypociſtide Auic. agat lib. 2. c. 694. non igitur omittenda euſiſtis tanquam eadem cum hypociſtide,

Euſiſtidos nomine qui ſignificetur, quid que ſubſtituendum.

chiſtide, vt video Placorotrio, Cordo, Apollini, Bononienſibus, & Ciſtæ Mantuano placuiſſe,ſed eo deficiente,aut tantundem hypociſtidis imponemus, aut acaciam, quam eiuſdem facultatis conſtituit Dioſc. lib. 1. cap. 109. cum hypocciſtide: immo alterutra deficiente ſuccus balauſtiorum ſubſtitui poteſt, cum eandem habeat facultatem ex Dioſcoride lib. 11. cap. 127.

Sedenagi quid, & quid eius loco.

161. Sedenegi etiam, quod in hac compoſitione ponitur, non leuem facit difficultatem cum enim Philonio perſico dixerimus per hanc dictionem intelligere Meſuem lapidem hæmatitim; cum hic & lapidem hæmatitem ponat, & ſedenegi, videtur aſſerendum res eſſe diuerſas, quæ duobus ijs nominibus ſignificantur:& quamuis iam docuerimus aliquando auctores bis eaſdem res in eadem compoſitione poſuiſſe mutata quantitate, præſtat tamen afferere ſedenagi hic ſcribi,non ſedenegi, quod ſignificat ſemen granati Sylueſtris, quod tali nomine inſigniri,& ſynonymi Auicennæ antiqui oſtendunt, & Colonienſe Diſpenſatorium, & Chriſtophorus de Honeſtis, & poſtremo Franciſcus Veletius receperunt; & rationi maximè conſonum eſt, ſi ſeminum illorum natura perpendatur, ac comparetur cum fine huius compoſitionis; nec repetitionis eiuſdem rei erit arguendus auctor.

In Alchehengi Trochiſcis, quid per grana Alche chẽgi intelligatur.

162. Quid per grana alchechengi,quæ in Trochiſcis ab ijs denominatis primo loco ponuntur intelligendum ſit nõ vna eſt opinio: cum. n. alichacabus ſeu veſicaria,folliculos in ſummitate ſiue veſiculas gerat, grana continentes, in quibus etiam, vt in ventre, ſemina minora continentur, dubitari poſſet, ex tribus ijs, quid eſſet imponendum; an folliculus ſiue cortex, cum Gal. 5. de comp. med. per gen. c. 7. in deſcriptione Trochiſcorum de veſicaria Siluij Hieratij Thebani veſicariæ corticem imponat:ſed non animaduertunt, qui hoc ſentiunt paulo poſt cum eoſdem ab Andromacho deſcriptos referat, id ipſum explicari per corticem, non veſiculas has intelligere, ſed corticem radicum.

cum. Sed cum hic Meſue grana expoſcat, ea intelligere manifeſtum eſt, quæ veſiculis illis continentur. ex quo etiam eorum rofellitur opinio, qui ſemina illa ſolum parua & alba, quæ granis illis includuntur, imponenda cenſent, cum grana ipſa requirat.

163. An vero in iiſdem, anguriæ ſemina, an melonum, cum albatecæ, ſiue Batecæ ſemina requirit, ſint imponenda, non vna eſt ſententia. Per Batecam enim Manardus Siluius, Chriſtophorus de Honeſtis & alij anguriam intelligunt. Fortaſſe præſtabit peponem noſtrum ſeu melopeponem & eius ſemina intelligere: cum enim dullaca Arabibus ſit anguria. vt conſtat ex Serapione cap. 144. vbi dullacam melonem dicit eſſe viridem, cuius coloris eſſe anguriam ſcimus, & tres illi melonem viridem anguriam eſſe aſſerunt, cum capite præcedente de batecha loquens tanquam de re diuerſa melonem deſcribat. Huius ſententiæ fuiſſe conſtat Andream Belunenſem in interpretationibus dictionum Arabicarum, & Matthiolum lib. 2. in Dioſc. cap. 128. & Patres cenſores Meſue. Batecæ ſemina quid ſint.

164. Bis bolum Meſuem in hac compoſitione cum viderint aliqui poſuiſſe, primo cum additione boli Armeniaci ponderis drachmarum ſex; mox boli, ſine vlla additione, ponderis drachmarum duarum; ſecundum hunc ſuperfluum cenſentes abſtulerunt præter rationem, cum per primum bolum armenam orientalem intellexerit; per bolum autem, rubricam Sinopicam, vel Pannonicam cum Manardo, aut cum alijs terram lemniam. Bolus ſimpliciter quid.

165. In Trochiſcis de myrrha ex Rhaſe. 9. ad Almanſ. aliqui legunt pulegij ceruini, quod, quid ſit, vix vllus eſt, qui ſciat, quidquid dicat Amatus Luſitanus lib. 3. in Dioſc. cap. 39. eſſe nempe pſeudo dictamnum: propterea magis placet, quod aliquibus viſum, quodque firmatur aliquorũ etiam impreſſorum Rhazę librorũ auctoritate in quib. legitur, pulegij, cumini, quam lectionẽ ſequitur Deſſenius, Cluſius, & Fuchſius, maximeq; lectio hęc eſt rõni conſentanea In Myrrhę Trochiſcis, quid per pulegium ceruinum intelligendum.

tanea

tanea cum cumino facultas non leuis inſit vrinas, & menſtruas purgationes promouendi, quin fœtus mortuos propellendi.

Cum inſtitutum noſtrum ſit in hoc libro non Antidotarium integrum vobis dare, ſed animaduerſiones aliquas more noſtro circa communem componendorum medicamentorum modum: quemadmodum in aliis non omnes recenſuimus compoſitiones, ſed eas ſolum, in quibus aliqua ſuberat difficultas aut controuerſia; illas omittentes, quæ nihil controuerſum in ſe habent: ita in cenſuram ſyruporum, quam hoc loco præ manibus habemus, eos ſolum examinabimus, in quibus aliquid ſubeſt controuerſum, quod fere euenit in iis, qui compoſiti paſſim appellantur, non omittentes etiam ſimplices, ſi quid inſerit, quod cenſura mea indigeat.

Syr. de pomis ſimplici ſericum crudum indendum tinctum in chermes.

166. In ſyrupo de pomis ſimplici ſericum tinctum cum cocco baphico, chermes dicto, ſit præparatum, vt in alchermes compoſitione; crudum enim ſericum omnino indendum Auctor præcipit.

Miua ſimplex ex melle vel ſaccharo paranda.

167. In miua ſimplici Meſue, licet mellis vel ſacchari, vel quantitatis illorum nulla fiat mentio, alterutrum tamen indendum, & in miua eiuſdem aromatica. Nam poſtrema verba, in ſimplici hac, vbi non male eos facere ſcribit, qui loco mellis ſaccharum imponunt, hoc facile oſtendunt.

Miua quã requirat zucchari quantitatẽ

168. Quantitas illorum ſit librarum tredecim ad libras viginti quinque ſucci, ad dimidias ex libris quinquaginta cocti, & viginti vini.

Syr. cico. cum rhab. Nicol. in decoct. pa-

169. In ſyrupo de cichorio cum rhabarbaro. Nicolai examinando multum mihi eſſet laborandum in ſimplicibus examinandis, & recognoſcendis, niſi recentiores Itali, Hiſpani, & Germani, omnem ac in re remouiſſent difficultatem. Maior forte relinquitur difficultas in aquæ quantitate pro decoctione paranda; ſi enim ſimplicia medicamenta, quæ ingrediuntur decoctionem pro parando

ſyrupo,

ſyrupo, vncijs commenſurarentur, cum dicit Nicolus in ſufficienti quantitate aquæ; non ita difficili negotio quantitas aquæ cognoſceretur, ſed cum pleraſque herbas per manipulos metiatur, confuſionem parit: ſi tamen conſiderauerimus, quæ doctiſſimus Fernelius 4. Method. cap. 11. qui herbarum manipulum ad vnciam reducit, non erit difficile quantitatem invenire aquæ; quamuis enim nõ idem ſemper pondus obtineat manipulus rerũ omnium, cum alia alijs ſint, grauiora: cum tamen hic in herbis ſolum verſemur, quarum non ita multa in pondere eſſe poteſt differentia, pro manipulis vncias recenſentes, & duodecim aut tredecim vncias enumerantes, reliquiſque per vncias dimenſis addentes; vigintiquatuor vncię omnium, ideſt, libræ duæ euadent; ad quas excoquendas ſexdecim aquę libræ ſumi poterunt, quarum decem in hordeo excoquendo inſumentur & radicibus, ijs inditis, vbi ſeptem libræ aquæ in illo elixando erunt inſumptæ, ſex ſuperſtitibus, ſex alijs ſacchari additis parari poterit ſyrupus, in cuius libra qualibet dum excoquitur, infundi debent rhabarbari electi bene maturi drach. 4. & ſpicę ſcr. 4. in raro linteolo, ſępius, dum elixatione paratur ſyrupus, forti facta expreſſione. ſi tamen in portiuncula eiuſdẽ decocti ſeparatim fieret rhabarbari infuſio per horas duodecim & fortis expreſſio, & dum fit ſyrupus adderetur, ut perſuadet Caleſtanus non repugnarem.

randa quæ aque quantitas ſumenda.

170. In ſyrupo de cichoria cum rhabarbaro Guglielmi cum videam pleroſque rhabarbari drach. ij. ſolum in fundere, in more autem apud noſtros eſſe vncias loco drachmarum addere, idque etiam Bergomenſi Collegio magis placere: ita in noſtra etiam prouincia obſeruari debere præcipio, atque pro battiſeſcera cyanum in frumentaceis campis naſcentem, flore cyaneo ſiue cæleſti omnibus noto indendum cenſemus.

Syr. de cicor. cum rhab. Gug. rhabarbari non drachmas duas indendas ſed vncias.

Syr. de Polypodio Aug. aure. uam in vſum ducatur ſem per ſpatula commiſcendum.

171. In ſyrupo de Polypodio Sueſſani illud ſolum animaduerram quod à Melichio optimè eſt obſeruatum: quod

ſol-

ſoluentia maiori ex parte in ſyrupis fundum petant, dum in vſum ducitur, ſpatula antequam è vaſe educatur; diligenter vndequaque eſſe commiſcendum.

In Sabor regis ſyrupo herbarum, quæ viſcidum ſuccum habent, illius extrahendi modus.

172. In ſyrupo de pomis Sabor regis cum ſucci borraginis & bugloſſi requirantur, ex quibus vix ſucci elici poſſint, aut certe glutinoſi adeo, vt aut diſſolui, aut in ſyrupi ſaltem medioeris ſubſtantiæ formam deduci non poſſint, non erit præter rem noſtram, ſi aliquid de modo ſucci eliciendi ex herbis ijs viſcidæ ſubſtantiæ, qualis & eſt portulaca, propoſuero: potiſſimum cum videam hac in re grauiſſimos viros non multum inter ſe conſentire. Galenus enim primo de comp. med. ſec. gen. c. 6. ſuccum ex ijs commodè extrahi non poſſe cenſuit, niſi tenuiori aliquo dum piſtantur, liquore ſuperaddito; quod 6. de Tuenda, valet. de portulaca repetijt. Sed modus is illud habet incommodi, quod nec ſyncerum habebimus ſuccum, nec illum in vitreis ampullis cum oleo per annum conſeruare poterimus ad ſyrupos parandos, cum aliquando, vt hyeme, herbæ non reperiantur, aut exſuccæ ſint. Ouiedus l. 1. Methodi cap. 10. & copioſum & ſyncerum, nec tamen glutinoſum ex his herbis ſine alterius ſucci mixtione habere nos poſſe cenſuit; ſi in mortario contuſis herbis, illis à mortario extractis, in aliquo vaſe ſine expreſſione ita ſinamus calido tempore per triduum, frigido per quatriduum. liquorem enim ſic aliquem ſubtilem effluere, moxque expreſſis herbis, quod reliquum eſt humidi, extrahi; qui mixti ſimul & viſciditate carent, & ſi elixentur, ad conſumptionem medietatis à putredine vindicabuntur, & in vaſis anguſti oris vitreis, ſuperpoſito oleo per totum annum ad vſum conſeruari poterunt. At quomodo æſtiuo tempore contuſæ herbæ per triduum aut quatriduum conſeruari poſſint ſine putredine vix intelligi poteſt; & experiētia omnino repugnat & ſi attenuatur humiditas, & augetur, ſobolem dicemus eſſe introductæ aliquo modo putredinis diſſoluta compage mixtionis, & diſſolutis partib.
hum-

humidis à ſiccis per corruptionem, vt ex Ariſt. colligere poſſumus 4. Meteo. Alij, vt Fernelius 4. Meth. cap. 11. melius, herbis piſtatis in mortario, iiſque in vaſe aliquo poſitis & flamma leui excalefactis ſtatim exprimunt, vnde & copioſum, nec adeo viſcidum ſuccum eo vi caloris attenuato exprimunt. Melius fortaſſe & felicius alij viſcidis ijs herbis antequam piſtentur in duplici vaſe igni blando expoſitis, ſuccum extrahunt, illis in mortario poſt contuſis, qui nec adeo craſſus erit aut viſcidus, & ſyrupum reddet non adeo obſcurum, & conſeruari adhibita ſolita cum oleo diligentia per totum annum poterit, potiſſimum ſi poſt expreſſionem eum per ſex horas ſinamus reſidere, leuique poſt adhibita ebullitione deſpumetur.

173. In ſyrupis de pomis poma ſint dulcia, matura, & redolentia, apia, aut noſtratia ex agro Papienſi Popina dicta; aliquandiu prius reponantur in aceruo, mox cortice detracto piſtentur, & ſuccus exprimatur; & in aere frigidiori ſi aliquantulum incaleſcant, & maiorem dabunt ſucci quantitatem, & ſuauiorem guſtui dabunt ſaporem. Syr. de pomis quõ ex ijs ſuccus extrahendus.

174. Non placet modus indendi croci in hoc ſyrupo traditus à Braſauolo, qui eo ſubtiliſſime puluerizato, vt ſubſtantia ſimul cum virtute cæteris communicetur, & in fine decoctionis admixto ſaccharo dum forma ſyrupi concipitur illum admiſcet. eſt enim contra intentionem auctoris, qui virtutem ſolam cum partibus igneis vult communicari; & propterea in linteo raro inuolutum ſolum voluit in fine decoctionis imponi, ut ſubtiliores illius partes eo modo conſeruatæ ſyrupo communicarentur. Crocus in ſyrupo de pomis quõ indendus.

175. In ſyrupo de pomis compoſito Meſuę in decoctione paranda video aliquos aquæ ſolum libras tres, aut quatuor ponere; quæ quantitas parua nimis eſt, & ad res ingredientes excoquendas, & ad ducendam elixationem ad conſumptionem tertiæ partis, tumque poſtremo facta colatura, ad libras duas ſacchari excipiendas, etiamſi ſucci pomorum in fine vnciæ octo addantur, qui ſane paulatim Syr. de pomis compoſitus quã aquæ quantitatẽ requirat.

ſpatula permiſcendo addendus erit.

Menthæ ſyrupus ſiccam mentham requirit.

176. Syrupus de mentha compoſitus Meſuei, vt vtiliſſimus eſt, atque ſæpe in vſum traductus, ita multas habet difficultates: & primum quid per ſiccam mentham intelligere debeamus. aliqui enim per ſiccam intelligunt non actu ſiccam, ſed in locis ſiccis natam, vt potentia ſit ſiccior. Sed ſi obſeruauerint, quæ ab eodem ſcripta in principio ſui gradabin, in electuario de aromatibus ad eoſdem affectus ſanandos inſtituto, vbi mentam ſiccam imponit, per ſiccam intelliget ſignificari actu ſiccam, cum inter triturabilia eam reponat: non negauerim quidem eligendam eſſe, quæ in locis ſiccioribus naſcitur; attamen ſiccam etiam actu dicimus eſſe imponendum, talemque requirere Meſueum.

Mentham verè ſiccã expoſcere ſyr. de menthà contra velenum.

177. Nec recipienda eſt Veletij Hiſpani ſententia per mentham ſiccam eandem, à qua ſolum ſuperflua humiditas ſit in vmbra abſumpta, intelligentis: ſic enim, & Serapionem & Virgilium ſiccari res dicere conſueuiſſe dicit; quo modo ſi ſiccam mentham intelligamus, non erit nimia menthæ illa quantitas ſeſquilibræ ad eam ſuccorum quantitatem ſeptem librarum cum dimidia: quod ſic paruam ſuccorum quantitatem abſumeret. quod ſi è contra ſiccam ſumamus, experientia docet nimis paruam eſſe ſuccorum quantitatem, quod ſui ſiccitate multam illius portionem ita abſumeret, vt ad parandum ſyrupum cum duabus libris mellis aut ſacchari non ſatis eſſe poſſet. Sed nemo eſt, qui mentham, ex qua ſolum aliqualis abſumpta ſit humiditas, ſiccam dixerit: ſiccari quidem dici poterit, quod in via ſit ad ſiccitatem; at ſiccam ſic eſſe nullus dixerit: neque ob paucitatem ſuccorum, atque quod ob id parari non poſſit ſyrupus, mentam hoc modo paratam indere debebimus, ſed alia via erit ineunda.

Caleſtani in menthę quantitate in ſyr. de mentha metienda refutata ſententia.

178. Non placet tamen Caleſtani opinio, qui vt hoc incõmodum effugeret, ſeruata quantitate ſuccorum, loco ſeſquilibræ, ſelibram indendam cenſuit; pręter auctoris, &

omnium

omnium ſcriptorum ſententiam: media enim libra menthæ ſiccæ pauca nimis eſt quantitas ad roborandum ventriculum, & eos affectus euincendos, ad quos vel ſyrupum de mentha ſimplicem accommodatum eſſe dicit: & in ſimplici, libram menthæ ſiccæ in libris quatuor ſuccorum ponit, cur in compoſito ſeſquilibram non ponemus in libris ſeptem cum dimidia ſuccorum? Deſſenius & Fœſius, vt hanc abſorbitionem ſuccorum effugiant, libram ſolum menthę ſiccę adhibent. Ego in ſyrupo hoc à mentha denominato numquam menthæ quantitatem imminuerem, cum libram in ſimplici poſuerit; ſed potius ſingulis ſuccis ſex vncias adiungendas cum pleriſque cenſerem. Quod ſi conſideremus modum quo conficiendum ſyrupum hunc docet Meſue, vt decoquantur cum facilitate, vel lento igne poſt infuſionem ſucci hi; fortaſſe optimè pararetur, ſi in duplici vaſe excoquerentur. ſic enim per longam elixationem virtus menthæ ſuccis imprimeretur, nec tanta ſucci quantitas elixatione abſumeretur; & ſyrupus cum facultate ingredientium conſeruaretur, etiamſi ad dimidias non abſumerentur. Decoquendæ menthæ in ſuo ſyr. vera ratio.

179. Sed quam Galliam aſſumemus, vt aromatizetur ſyrupus is, & qua quantitate; cum Meſue ſimpliciter dicat, aromatizetur cum Gallia? Ego nobiliorem inderem moſcatam; non aberrabit tamen etiam, qui aleſanginam imponet. Quantitatem colligemus ex eodem in ſyrupo de ſuccis herbarum, in ſecundo de calamento, & in eo, qui eſt de thymo, vt pro libra ſumantur ſcriptuli duo. & hic vtemur duabus drachmis. Gallia quę imponenda, & quãta in ſyr. de mētha.

180. Vix dici poteſt, quantum ſcriptores in ſyr. iuiubino varient, & in menſura iuiubarum, & aquæ, tum & in modo decoctionis: an ſimul omnia ingredientia ſint imponenda, an gradatim pro ratione coctibilitatis, & partium extrahendarum iuiubarum. alijs libras decem imponentibus; alijs numero ſexaginta aquæ; alijs libras quatuor, vt in omnibus codicibus Meſue; alijs libras centum, vt Manar- Iuiubarũ ſyr. parandi varij modi, variata quantitate iuiubarum & aquæ.

 dus

dus, habita ratione librarum decem iuiubarum, & hordei, quem adeo longam coćturam poſtulare alibi docuerat; alij libras duodecim, vt Oniedo placuit; pleriſque ſex libras. In decoćtione ſeruandos multi dicunt eſſe canones vniuerſales, etiamſi in ſingulis deſcriptionibus diſtinćtè id non explicetur: alij vero id in decoćtionibus quidem, quæ per ſe in vſum veniunt, eſſe ſeruandum fatentur: at in decoćtionibus pro componendis medicamentis non ſemper graduandum eſſe, ſed ſequendum illud, quod ab aućtore eſt in eo compoſito deſcribendo inſtitutum; hæcque quilibet eorum aliquibus coniecturis conantur perſuadere. Ego ne in ijs immorer, non libras decem, ſed numero LX imponendas cenſerem, vt communis eſt omnium ſententia; facili lapſu interpoſito punćto iter L. & X quod ex ſexaginta in L. X. mutatum eſt. aquæ quantitas librarum centum nullam habet proportionem: neque. n. drachmarum ocło hordei quantitas & iuiubarum, tantam requirunt aquæ quantitatem: librarum duodecim menſura ad hordei quantitatem, & iuiubarum nimia eſt; nimiſq; recedit à tradita ab aućtore, etiamſi graduata vtendum eſſet decoćtione: minus recedunt ab aućtore, qui ſex ſumendas eſſe cenſent: ſed qui præter hordeum conſiderabit nullas excoqui res, quæ longam requirant decoćtionem, etiamſi graduata adhibeatur decoćtio, non recedet ab inſtituto aućtoris, potiſſimum ſi lento igne adminiſtretur.

Tragacanta & ſem. maluæ quo excoquenda.

181. Quomodocunque tamen fiat, ſemper illud erit obſeruandum, debere dragachantam, & ſemina maluæ in linea tela rara incluſa excoqui, ſæpius exprimi, vt eorum virtus ſiue multa viſciditate communicetur; ſimulque ob hanc vnam cauſam percolari debebit, dum calida fuerit: quod ſi refriguerit antequam ſaccharo addito paretur ſyrupus, iterum calefieri debebit, & percolari.

Hyſ. ſyr. quantitas aquæ quærenda.

182. Nequis tamen cenſeat in ſyrupo de hyſopo adeo paruam aquæ quantitatem ſufficere, cum quantitatis aquę nul-

nullam faciat mentionem Meſue; cum enim præter hordeum fructus continent craſſæ ſubſtantiæ, vt & ſemina viſcidiora, cum radices, & dragacantum; cum præterea loco ſacchari penidia ad ſyrupum parandum aſſumat, niſi ſufficiens aquæ quantitas indatur, formam potius eclegmatis parabimus, quam ſyrupi. proinde placet eorum opinio, qui octo libras aquæ ſumendas cenſent, ac gradnatam parari debere decoctionem.

Abſinti j ſyr. quando cum Romano & quando cum põtico parandum; quãdo cum melle, & quando cum ſaccharo.

183. In Syrupo de abſintio primum dubitant quodnam abſintij genus indendum ſit; cum Romanum hic expoſcat Meſue, & lib. ſimpl. cæteris præferat; cum Dioſc. & Galenus & 6. ſimpl. c. 1. & in libris methodi, Pontico potius etiã in ijs, ad quæ conferre hic Meſue aſſerit hunc ſyrupum, primas tribuat. Ego certè cum Romano componendum cum Meſue cenſerem, ſi & materias in ventriculo contentas attenuare, in tunicis ventriculi imbibitas attenuatas detergere, & ſubducere per aluum voluerimus. at ſi ventriculum roborare voluerimus, ſi epar infarctu liberare decreuerimus, & materias attenuare, cumque aliqua adſtrictione mediocriter excalefacere, Pontico vtemur: & quemadmodum primum illum cum melle parabimus, ita alterum cum ſaccharo componendum iudicamus.

Abſintium ſiccum ĩ ſyr. imponendum.

184. Sed an cum ſicco, an cum viridi parandus? Deſſenius & aliqui alij viridi vtuntur, vt ſuccorum minorem abſorbeat quantitatem. At in ijs, quæ adſtringendo roborant humiditas obeſt, & propterea in ſyrupo de citonijs, & in miua aromatica; cum ſucci actu humidi ſint, vt aliquam potentialem acquirant ſiccitatem, Meſue cum actu id obtinere non poſſit, elixatione potentialem auget. ſic mentha, ſic abſintium, cum humiditate adſtrictionem impediant, exſiccari debent, & decoctis ſicca imponenda, vt adſtrictionem adaugeant.

Abſynti j & liquorum quantitate ſeruata in infuſ. & decoct. quõ parari ſyr. poſſit.

185. Sed quoniam experientia conſtat, ſi abſintij, ſucci roſarum, & eam quantitatem ſpicæ in libris quinque

vini odoriferi, & ſucci granatorum excoquamus, tantum ſucci abſorberi, vt ea non ſuperſit vini & ſucci quantitas, quæ cum libris duabus mellis poſſit, verum ſyrupum conſtituere, potiſſimum facta per horas vigintiquatuor rerum earum infuſione. alij quantitatem abſintij imminuendam cenſent ad vncias quatuor, alij augendam potius vini & ſucci granatorum menſuram Ouiedus, ſi cum Romano præparetur, cenſuit abſintii imminuendam eſſe quantitatem, ne adeo ingratus & amarus reddatur; ſi cum Pontico, augendam liquorum menſuram. Ego potius ſeruata & ingredientium, & excipientium ea quantitate, quam tradidit Meſue, crediderim optimè ſyrupum parari poſſe, infuſione in duplici vaſe bene occluſo per diem & noctem facta, & ebullitione in duplici vaſe ad balneum maris, neque abſumpta medietate liquorum, ut ſæpius Galenus in libris de comp. med. ſec. locos, & genera docuit, decoctione parauerimus.

In Syr. de abſyntio decoctio cur non graduanda.

186. Hoc modo ſi decoctionem parauimus præcedente infuſione, non erit facienda per graduationem, neque partienda, vt Ouiedo & Syluio placuit. iam enim docuimus optimè hac in re attigiſſe ſcopum Braſauolum in examine ſyruporum; etiam vbi decoctio fit præcedente infuſione, non eſſe graduandum, potiſſimum ſi occluſo ore vaſis fiat: quicquid dicat Ouiedus, verum id eſſe, vbi leuis fiat elixatio: oppoſitum enim collegimus in confectione Hamech, & pilulis aleſanginis.

In Syr. de abſyntio decoctio non eſt bipartienda.

187. Et quamuis verba illa (in vaſe lapideo) à Meſueo appoſita re vera qualitatē vaſis, in quo infuſio, & decoctio paranda ſit, reſpiciant, ne in cupreo vaſe ſi fiat, vinum & ſuccus granatorum ex ære malam acquirat qualitatem; verum tamen etiam eſt, inde colligi poſſe, non eſſe bipartiendam infuſionem, & decoctionem, abſintio in vino, & roſis in ſucco infuſis, vt ii voluerunt, qui graduatam expoſcunt decoctionem; ſed vnicam vnico vaſe propoſuit.

188. No-

188. Nolim nobiliſſimum ſyrupum de eupatorio compoſitum eiuſdem Meſuę ob ea cauſam omitti, quod controuerſum ſit, quid ſit eupatoriū Meſuę, omnino diuerſum à Galenico, & eo quod deſcripſit Dioſc. quodq; non ita facile ſit ſcire, quid per bedeguar, & quid per ſuccaha ſibi velit Meſue: cum diligentiſſimus Matthæolus eupatorium Meſue validiſſimis coniecturis oſtenderit, non differre ab Agerato Dioſcoridis, cuius copiam ex agro Romano, aut ſaltem ſuccum condenſatum habere poterimus. Per Bedeguar autem, cum pleriſque radicem albæ ſpinæ intelligimus: & ſiccaha ſpinam Aegyptiam ſignificet, quæ apud nos non naſcitur, cum eiuſdem ſit cum ſpina alba facultatis, hac deficiente ſpinæ albæ quantitatem duplicare poterimus. qua etiam deficiente video alia alios ſubſtituere, nam aliqui fumariam, alii radicem gariophillatæ, alii radicem cardui ſancti, alii carlinam, ſabinam alii, pro bedeguaren: & pro ſucaha, polypodium. ego certè eorum magis probo ſententiam, qui pro bedeguare radicem cardui ſancti ſubſtituunt. Præter enim facultates cum ſpina alba & Aegyptia conſentientes exſiccantes cum aliqua adſtrictione, habemus ſpinoſas plantas, & pro radice ſemper melius eſt radicem ſubſtituere. Eupatorii ſyr. parandus cum ſucco Agerati.

189. Quæ ſit quantitas ſufficiens ſuccorum apii & endiuiæ cum non decreuerit hic Meſue; ex iis quæ alibi tradidit colligendum erit, & raro admodum cum decoctis ſuccos admiſcuerit ad parandos ſyrupos, ex ſyrupo de fumaria maiore id erit colligendum, ſeruata tamen proportione ad quantitatem ſacchari: ſicque ſingulorum illorum ſuccorum duas libras ſumemus, vt proportio ſeruetur ad quatuor libras ſacchari. In Eupatorii ſyr. quę ſuccorum quantitas indenda.

190. Cum ad præparandum hunc ſyrupum & concurrant ſucci & decoctum; cum ſucci craſſioris ſint ſubſtantiæ, longiorique ob id indigeant coctione, vt attenuentur, aliquanto prius erunt excoquendi, vt purior & clarior ſyrupus euadat. In Eupatorii ſyr. ſucci prius coquendi cur.

Coctio ad tertiam, & ad tertias quid ſignificet, & quō diſtinguant.

191. Coquenda ſtatuit ſimplicia hæc in lib. octo aquæ ad tertiam. hic digladiantur viri ſane quam diligentiſſimi, an per hæc verba (ad tertiam) intelligendum ſit ad conſumptionem tertiæ partis, an potius ad duarum partium. Ego conſumptionem ad tertiam intelligo tertiæ partis: vbi vero ex tribus partibus duæ abſumi debent ad tertias ſcribendum erit. Colligitur id ex Gal. lib. 3. de compoſ. med. 5. gen. cap. 5. vbi loquens de decoctione vini noui dulcis ad ſpiſſitudinem, quam Sirecon vocant, nos ſapor d'vua; dicit ſi ex vino dulci primò ex vuis expreſſo paretur, quia tenuioris eſt ſubſtantiæ, vt inſpiſſetur, excoquendum eſſe ad tertias; ſi verò ex ſecundo craſſioris ſubſtantiæ ad dimidias: per tertias non aliud intelligere poteſt, quam ad conſumptionem duarum tertiarum; ſi vera ſunt, quæ à Theophraſto ſcripta ſunt lib. 6. de cauſis plant. c. 17 vbi craſſiora dicit, & viſcidiora citius condenſari: ſic è contra ſapam, quam nos muſtum coctum dicimus, ad tertiam elixatione conſumimus. ſed excoquendarum etiam radicum conditio id perſuadere videtur: in quibus excoquendis communi vſu, libram, in ſex aquæ, ad dimidias excoquimus. ſi nunc tantam ingredientium quantitatem in duodecim aquæ & ſucci elixaremus ad duarum partium conſumptionem, & ſucci non attenuarentur, ſed craſſeſcerent, & vis radicum attenuans & aliorum tenuiorum euaneſceret, etiam ſi graduationem admittamus.

In fumariç ſyr. maiori per caſſiam fiſtulam pulpæ eam quantitatē indendā.

192. In ſyrupo de fumaria maiori cum caſſiæ fiſtulæ vncias duas indendas eſſe pręcipiat, non placet Ouiedi ſententia, qui non medullam metiendam ad eam quantitatem, eſſe cenſuit, ſed integram caſſiam cum fiſtula, è qua detracto cortice, tabellis, & ſeminibus ſuccum tantum, qui ſuperſit, indendum cenſuit, nixus ſolo modo dicendi, & Platearij auctoritate; cum tamen id communi omnium ſententiæ repugnet, & parua ſucci quantitas, quæ inde extrahitur diſſuadeat; nec quæ contra proponit, vllius ſint momenti: quamuis enim aliquando medullam caſſiæ, &

quan-

quandoque eiuſdem pulpam expoſcat; & quandoque caſſiam fiſtularem, quam à ſeminibus expurgandam præcipit; non negandum tamen per caſſiam fiſtularem etiam eius medullam ſignificaſſe.

193. Non placent etiam ij, qui ſuccum hunc caſſiæ & Tamarindos non in decoctione ponendos cenſent, ſed poſt, cum ſyrupum paramus, quod elixatione cenſeant aereas, & lubricantes partes diſſipari; & non animaduertunt in confectione Hamech in ſero elixari: & in hoc ſyrupo ſcribi, coque in libris iiij. aquæ, poſt ſimul recenſitas res ingredientes; quamuis, cum non præceſſerit infuſio, & res diuerſiſſimæ ſint ſubſtantiæ, graduata ex arte ſit facienda decoctio. Graduanda decoctio vbi ſine infuſione res diuerſę ſubſtantię coquuntur.

194. Cum in ſyrupo de epithymo poſt enumerata & demenſa ingredientia; nulla facta mentione liquoris in quo facienda ſit decoctio, neque ſubinde eiuſdem quantitatis; quamuis omnes conueniant in aqua faciendam eſſe decoctionem, in illius tamen quantitate diſſentiunt, alijs octo libras aſſumentibus, alijs tredecim, alijs decem, quam Braſauolus ſequendam cenſuit, ac quantitatem, quam omiſiſſe Meſuem cenſetur, colligere poſſimus ex ſyrupo de fumaria maiori. Nobis hæc opinio magis placet, tum ob illam cauſam, tum quod inter extremas illas media ſit; maximè vero, quod cum illa quantitate commodè admodum graduata illa decoctio parari poſſit. Epithymi ſyr. decoctio quantam aquam requirat.

195. At & in ſacchari quantitate etiam diſſentiunt, alijs vt Braſauolo, Sylvio, Crouemburgio, Cordo, Florentinis, & Mantuanis, libras quatuor indeutibus; alijs, vt Suardo, Caleſtano, Borgarutio, & PP. coment. Meſuę ſolum tribus; ego quatuor impoſitis melius ſyrupum parari poſſe cenſerem. In Epithymi ſyr. quę ſacchari quantitas indenda.

196. Non eſt etiam quod in dubium vertamus decoctionem pro parando ſyrupo de ſtæchade ex aqua tanquam communiori liquore pro decoctis parandis eſſe faciendam: at in dubium vertitur illius quantitas; quæ ex quantitate In ſtechadis ſyr. parando quanta aqua ſumenda.

titate ingredientium colligi poteſt: quæ cum ſit tredecim vnciarum, requiret libras octo aut nouem aquæ; atque graduata facta decoctione, reduci debet ad libras tres & tres vncias, aut ad libras tres cum ſemiſſe. quod ingredientia cum ſiccæ & calidæ ſint temperaturæ actu ſicca imponi debeant, & ob id aquæ multum abſorbendum; non ſatis erunt ſeptem, vt aliquibus placuit.

Liquiritiæ ſvr. decoctio non ſit graduata.

197. Cum in ſyrupo de liquiritia Meſueus in libris quatuor aquæ per diem & noctem infundat liquiritiam, capillum Veneris, & Hyſſopum, moxque ad conſumptionem medietatis excoquat, dubitarunt aliqui, an poſt infuſionem in decoctione paranda graduanda ſit decoctio, cum tria illa diuerſæ ſint ſubſtantiæ, nec eandem admittant coctionem. Aliqui ſingulorum ſingulas faciunt infuſiones, & decoctiones; alij vna facta infuſione, graduatam faciunt decoctionem, poſtremo loco capillum veneris imponentes. Sed non placet recedere à verbis & ſententia Meſuei, & ab ijs, quæ alibi conſtituta ſunt; præſtare tamen ſemper auctoris componendi modum ſectari, qui ſimul tria illa infundenda in aqua præcipit, & excoquenda in aqua ad dimidias, nulla facta mentione ſeparatarum harum infuſionum & decoctionum aut graduationis: & iure merito, cum decoctio hæc infuſionem habeat præcedentem, per quam res infuſæ quandam acquirentes vnionem vniformiter poſſunt excoqui, vt in confectione Hamech, & pilulis aleſanginis, & poſt in alijs eſt demonſtratum.

In liquiritiæ ſvr. parando roſacea ſit ſtillatitia.

198. Aqua roſacea, quæ in fine parato ſyrupo addenda eſt, ſtillatitia eſſe debet ad balneum Mariæ. non per infuſionem facta vt PP. commentatoribus Meſue viſum eſt; nam lib. ſimplicium cap. 22. dum de aqua abſintii ſtillatitia loqueretur, talem eſſe debere ſcribit qualis eſt aqua roſacea.

Liquiritiæ ſvrup. ſit craſſioris ſubſtantiæ ob aquam roſaceam in fine addendam.

199. Vbi etiam annotandum, ſyrupum hunc cum melle, ſaccharo, & penidiis ita paratum, craſſioris ſubſtantię eſſe debere, vt additis vnciis ſex aquæ roſarum non indi-

geat

Digitized by Google

geat vlteriori coctione, ne virtus aquæ roſarum euaneſcat, ſed ea addita, feruore aliquo leui ignis ad perfectam ſerupoſorum conſiſtentiam reduci poſſit.

200. In ſyrupo de papauere obſeruandum, melius eſſe illum æſtate parare, quo tempore capita recenter collecta indi debent; ita tamen, vt ab illorum collectione dies intercedat, vt ſuperflua illa humiditas abſumatur, nec tamen ad ſiccitatem deducantur: & hæc eſt Galeni doctrina 7. comp. med. ſec. loc. c. 2. ex Andromacho, Hera, & Democrate: quod confirmauit Paul. lib. 7. cap. 11. & Aet. lib. 2. ſer. 1. cap. 135. quem ſecutus eſt Meſue in compoſitione, de iacur: decem capita papaueris recentia ſumit media inter humentia & ſicca. & hoc eſt, quod ſibi voluit Auic. lib. 5. ſumma 1. Tract. 6. capita papaueris pro hoc ſyrupo ponens, quæ matura cum ſemine in planta quaſi ſint ſiccata.

Papaueris capita in ſyr. ſint ree enter collecta & media inter ſicca & humencia.

201. In proportione capitum papauerum ad quantitatem aquæ ſi quis varias cupiat videre antiquiorum Andromachi, Heræ, Damocratis, Critonis, Sorani, & Galeni per numerum capitum & ſextarios aquæ; legere poterit Gal. 7. ſec. loc. cap. 2. Nos, qui in Meſuei ſyrupo de papauere expendendo verſamur, qui non capita, ſed drachmas ſexaginta horum capitum in quatuor libris aquæ, illud ſolum animaduerſione dignum ducimus, aquæ quantitatem illam quatuor librarum, quam multi non ſatis eſſe poſſe cenſent ad ſexaginta drachmas capitum excoquendas, ita vt libra cum dimidia ſuperſit; ſi capita non ſicca ſumpſerimus, & eam quantitatem ſatis eſſe cognoſcemus, & ea portione, quæ ſupereſt decoctionis poſſe optimè parari ſyrupum, quod non multam abſumant humiditatem, citiuſque excoquantur.

In Papaueris ſyr. quę aquę ad capita proportio.

202. Quamuis autem æſtatis tempore, dum capita papaueris viridia demetiri poſſunt, ſyrupus is parari debeat, quod ſi ſuccis vti velimus, maior quantitas capitum ad drachmas ſexaginta conſtituendas requireretur: quod

Papaueris ſyr. ex ſiccis capitibus quõ parandus.

capita

capita nigri papaueris ſicca, ſemina non contineant, & denique quod ſicca, & cum longiorem requirant, & infuſionem, & decoctionem, maiori indigeant aquę quantitate: vrgente tamen neceſſitate ex ſiccis etſi non ita validus parari poterit: quod vt melius præſtari poſſit, quantitatem illam capitum in ea aquæ quantiate infundemus, vt illis arte depreſſis in aqua calente hæc illis per digitum ſuperemineat per quinque dies, vt emolleſcant. mox eo vſq; excoquentur, vt compreſſa digitis diſſipentur, tunc excolabuntur cum expreſſione, cum qua ſyrupus parabitur. ſed ſemina papaueris nigri, quæ in decoctione viridium in capitibus continebantur, ne deficiant in hac quæ ex ſiccis paratur, cum excidere ex ſiccis ſoleant, triginta drachmas ſeminum nigri papaueris adiungemus.

Radices in ſyr. & decoctis a ligneis partibus internis repurgandæ.

203. In ſyrupo de duabus radicibus illud pro certo conſtituendum eſt, è radicibus cuiuſcumque ſpeciei eximendas eſſe ligneas omnes ſubſtantias internas, tanquam minus vtiles, & quaſi excrementitias; quod manifeſtis verbis docuit Gal. lib. 2. de Antid. ca. 105. vt non recipi debeat Braſau. & Deſſ. ſententia, qui id ſolum in radicib. calefaciẽtib. præſtandũ eſſe crediderunt; quod in illis cortex calidioris ſit ſubſtantiæ; non in frigidis, quod lignoſa pars frigidior ſit: quaſi ſi ratio valeret, non ſit concludendum, tunc in frigidis ſolum interna lignoſa eſſe vtendum; cortice abiecto; præterea non negabunt lignoſam partem in frigidis eſſe ſiccam, & preterea quaſi excrementitiam.

Radices, calidę ſiccæ, frigidę humidę in decoctis eligendæ.

204. Sed radices; humidaſne, & recentes, an ſiccas? id. n. multum refert tum ob variationem qualitatum, tum pro quantitate aquæ, in qua excoquendæ ſunt. Ego in vniuerſum cenſerem radices calefacientes, aperientes, deobſtruentes, abſtergentes, ſiccas, potius eſſe eligendas: quod tales omnia illa melius exercere poſſint. refrigerantes autem humectantes, mollientes, & laxantes, recentes & humidas eſſe ſumendas, ob eandem rationem. Doctrina hæc eſt

Gal.

Gal. lib. de attenuanti victus ratione confirmata à Fernelio lib. 4. Meth. cap. 9. Ita vt in hoc ſyrupo radices apij, & fœniculi ſiccæ ſint indendæ, cicorij vero virides. & cum ſicca humidioribus difficilius coquantur, graduanda erit ex arte hæc decoctio.

205. At quæ aceti quantitas erit indenda cum quantitatem determinatam non decernat, ſed dicat ſufficientem quantitatem? ſecundum doctrinam ſupradictam, communiter omnes quantitatem colligendam cenſent ex ijs, quæ de ſyrupo acetoſo tradita ſunt, vbi ſimpliciorem ex aceti duabus partibus, fortiorem ex quatuor, medium ex tribus; & cum vnum in apothecis paratum habere debeant, medium elegerunt: ita cum triplicem quoque aceti menſuram proportione ſeruata in hoc indere poſſemus, mediam eligemus, ddentes fere duas libras ad proportionem decocti & ſacchari. Aceti quæ quantitas in ſyr. de duabus radicibus.

206. Si medicus in ſchedula ſcripſerit ſyrupum de duabus radicibus ſimpliciter ſiue additione cum aceto, aut ſine, cum alicubi etiam ſine aceto paretur, non eum intelliget pharmacopola, qui ſine aceto eſt paratus, ſed eum, quem abſolutè ſyrupum de duabus radicibus appellauit Meſue, in quo acetum ponitur: ſi. n. medicus in aliquo morbo præſcribere voluerit, vbi acetum non conuenit, addere debebit (ſine aceto) Per ſyr. de duabusrad. ſimpliciter cum aceto intelligendur.

207 Syrupum Bizantium componens Meſue tum ſimplicem, cum aceto, tum compoſitum cum ſuccis, dicit bulliant ebullitione vna: quibus verbis licet alias intellexerit ſimplici vno feruore, hoc tamen loco ſimul vna & continuata, nec diuiſa aut ſeparata ebullitione eſſe excoquenda omnia, deſpumatione facta, intelligit. In Biranti no qui ſit ebullitio vna.

208. Quod autem dicit (cum facilitate) blando igne & lento vult ſuccos eſſe excoquendos: docuerat enim in Canonibus, quæ valido igne elixantur, liquida impetu ignis violenti ſubito quaſi multa ſpuma eleuata euaneſcere, & vires in tenuioribus partibus conſiſtentes Doctio cũ facilitate quod ſi...

abſumi ac diſſipari.

In Miua citoniorũ quæ mellis aut ſaccha ri quantitas.

209. In miua citoniorum ſimplici licet Meſueus nullam mellis indendi mentionem fecerit, cum tamen in fine aliquos non malè loco mellis ſaccharum poſuiſſe dicat, ex ijs alterutrum indendum demonſtrauit. Sed quæ illius apponẽda erit quantitas? optimè PP. Commentatores Meſuę ex proportione mellis cum ſucco & vino in miua aromatica colligunt; mellis, vel ſacchari libras indendas eſſe viginti ſeptem, quam opinionem etiam plerique ſunt ſecuti. Si quis tamen miuam ſimplicem eàm cenſuerit ac compoſuerit, quę in compoſita deſcripta eſt, remotis ſpeciebus, non aberrabit.

Aromatizatio ſyruporumq̃ fiat.

210. Duplici modo obſeruatum eſt, decocta, ſyrupos, & ſimilia dici aromatizari; aut aromaticis ſpeciebus raro linteo impoſitis, & in globum ligatis, liquoribus, dum decoquuntur, impoſitis; quo modo ſæpe Auicennam, Serapionem, & Meſueum vſos eſſe paſſim obſeruamus, fortaſſe Soranum Græcum ſcriptorem imitati apud Gal. 7. de comp. med. 5. loc. c. 2. Aut ſpeciebus ipſis, aut per ſe, aut liquore aliquo diſſolutis, liquoribus efferueſcentibus admixtis, vt factum videmus à Meſueo in ſyrupo, de mentha, de Thymo, de calamento, & alibi ſæpius. In Miua citoniorum aromatica vtrunque genus hoc aromatizationis coniunxiſſe videmus. primo quidem dum ſpecies alefanginas ſiue aromaticas linteo raro inuolutas, vino, ſucco, granatorum & melli, dum feruent, imponit; altero cum in fine decoctionis ad communicandum ſuauem odorem miuæ imponit moſcum, & Galliam. quo modo etiam duplici vſum ſcimus Serapionem lib. de Antid. T. 7. cap. 23. & Auicennam in Miuis.

Miua aromaticaq̃ aromatizãda.

211. Sed quo tempore ſpecies eæ aromaticæ linteolo inuolutæ, vt aromatizentur ſyrupi, erunt imponendæ? non vt Braſauolo placuit in principio coctionis, vt & caliditatem, & odorem maiorem nanciſcantur; potius enim nimium longa coctione exoleſcent, & minus odorem communi-

municabunt: ſed cum mel aut ſaccharum clarificatur: tūc enim hoc loco Meſue Galliam & moſchum in linteolo, ſuccis & vino cum primis aromatibus ebullitis imponenda docuit. Hoc etiam docuit Auicenna lib. 5. Tract. 6. ſumma prima in parando ſyrupo cum ſeminibus, in iuleb cum aqua roſata, & alibi, & eſt doctrina Arnaldi de Villanoua in ſuo Antidotario in tractatu de ſyrupis.

A quibus omnibus docemur, vt cum horum ſit decoctio, ſæpe globulus is cochleari ad latera vaſis comprimatur.

212. Neque tamen placet, quod aliquibus viſum eſt, quodque video placuiſſe Braſauolo; vt cum poſt confectionem ſyrupi, dum in vaſe proprio reponitur, globolus ille ſimul in eo vaſe reponatur: craſſities enim miuæ id nec admitur, & ſine fructu eſſet, linteique conditio ei repugnat. Neque verba Meſuei (ſuſpende in ſyrupum) id perſuadent: neque enim verba illa reſpiciunt tempus repoſitionis, ſed coctionis. Aromatū globuli in vaſe non ſeruandi.

213. Quæ verò ad aromatizationem imponuntur ſpecies, & aromata craſſo modo eſſe terenda; & Meſue hoc loco præcipit, & communis eſt omnium componentium opinio. Neq; ijs repugnat Auic. lib. 5. Tr. 6. Summa prima in Raſaton, vbi ſpecies aromaticas ſubtiliſſimè conterit. in proximis enim compoſitionibus aromata craſſo modo conterit, in hoc vero ſubtiliter, ut cum odore, & qualitatibus, eorum quoque ſubſtantia liquori communicaretur. Aromata pro aromatizatione parum trituranda.

214. Sed cum aromata alia craſſo modo contrita ponat, crocum integrum imponendum duxit. quod & à Serapione, & ab Auicenna in ſuis miuis factum videmus: cum in alijs ſyrupis & decoctionibus craſſo modo contritum ſæpius poſitum obſeruauerimus. Cauſam colligemus huius varietatis ex Gal. 6. med. local. cap. 1. vbi dicit crocum tenuium adeo eſſe partium, vt ſi diutius in aliquo liquore excoquatur, vires illius exſoluantur: cum hic autem adeo longo tempore perduranda ſit hæc ſucci citoniorum & vi- Crocusquō decoquendus.

ni decoctio, vt libræ illorum viginti quatuor abſumi poſſint, cum ob hanc cauſam aromata craſſo modo conterenda decreuiſſent, integrum crocum imponunt, quod illis adhuc ſubtiliores habeat partes. At vbi in fine decoctionum ponitur, aut leuiter efferuere in liquoribus debet, ſatis duxerunt, ſi craſſo modo contereretur.

DE EXTERNIS.

Animaduerſiones hactenus cum ſimus proſecuti, quæ ad medicamenta compoſita pertinent, quæ per os ſumuntur, quæque in compoſitione, aliquam, & medicis, & pharmacopolis inuehere ſolent difficultatem; nunc aliqua attingere animus eſt circa ea, quæ extrinſecus apponuntur, & ex ijs ſolum olea, vnguenta, & cerata à noſtris dicta perſequemur, ea ſolum eligentes, quæ aut aliquam in eorum compoſitione habent difficultatem, aut declaratione aliqua indigent: ab oleis auſpicantes, à quibus cerata, vnguenta, & emplaſtra magnam ſuæ compoſitionis partem mutuantur: primumque attingam quæ per expreſſionem trahuntur: deinde ea examinabimus, quæ per impreſſionem ſeu infuſionem parantur, pauca in ſimplicibus annotantes, fuſiores aliquanto plus futuri in compoſitis: poſtremo aliqua etiam attingemus in ijs, quæ per aſcenſum & deſcenſum eliciuntur.

Oleum oliuarum nouum quô ad veteris naturam reducatur.

215. Oleum ex oliuis expreſſum tanquam commune primum veniat conſiderandum; quod cum multum differat nouum ne ſit, an vetus; cum illud humidum magis, & moderate calidum; vetus vero magis calidum, humidum minus. 6. ſimpl. Gal. & Dioſc. l. 1. c. 28. Vtrunque igitur pharmacopola paratum habere debet ad varias medicamentorum externorum parandas compoſitiones. At vbi vetus ad manus non fuerit, Galenus. 6. ſimplic. & 1. localium med. cap. 3. cicinum laudat; ſed quia hoc etiam ferè caremus, ibidem Gal. oleum elixatum; non tamen vt Dioſcoridi placuit cap. 27. primi libri, à quo accepit Serapio lib. ſimpl. cap. 5. hoc inſpiſſari debet ad mellis conſiſtentiam: præterquam enim quod impoſſibile eſſe docuit

Ariſt.

Ariſt. 4. Meteor. cap. 9. oleum elixatione incraſſari; per eandem potius ſcimus partes craſſiores attenuari, quod contrarium eſt naturæ olei veteris.

216. Oleum ex oliuis immaturis, quod omphacinum appellant, quodque cum adſtriſtione nonnihil habet refrigerationis, ſi in vſum primo anno ducatur illas ſeruat facultates: at ſi diutius conſeruetur, illas ammittit, & non ſecus ac dulce contrarias acquirit facultates. ne igitur fine noſtro fruſtremur; colore viridi non contenti, ſapore potius experimentum de eo faciemus. eſt hęc Gal. animaduerſio. 6. ſimp. cap. proprio, & Auic. lib. 2. cap. 530. *Oleum omphacinum tempore maturescit.*

217. Quoniam tamen olearij, quod ex immaturis oliuis parum olei exprimunt, vt nos decipiant & colore & ſapore, dum maturas exprimunt, folia tenera admiſcent, vt & viridem acquirat oleum colorem, & adſtrictionem: quod quamuis ſimilem fere inducat qualitatem ſic docente Gal. 6. ſimpl. cognoſcitur tamen, quod cum colore viridi iunctam non habeat limpiditatem, nec ſaporem illum acerbitatem præ ſe ferentem. *Oleum omphacinum quo adulteretur, & adulteratum cognoſcatur.*

218. Ferenda tamen magis eſt hæc induſtria, quam eorum, qui vt colorem illum viridem oleo communicent, æreo vaſi, maturo oleo per longum tempus impoſito, & operimento eiuſdem metalli poſt ſuprapoſito, atque temperato igne oleo excalefacto viridem colorem oleo conciliant: cuius vſu quanta ægris damna induci poſſint, vel idiota quilibet intelligere poteſt. Sed fallacia detegitur ex craſſiori ſubſtantia, viriditate ſine luciditate, potiſſimum autem ſapore non acerbo, ſed acri, & linguam vellicando mordicante. *Olei omphacini falſificandi ratio, & illius detectio.*

219. Oleum ex amygdalis cortice expoliatis, & in mortario contuſis per torcular expreſſis licet fiat, cum vario modo cortice ſpolientur, variatur etiam perfectione: nam quod per ignem exſiccato cortice extrahitur, nonnihil empyreumatis acquirit, & ſi bibatur, aut lambatur acrimoniam vellicando oſtendit: quod per aquam calidam de- *Olei amigdalini extrahendi varietates, & quæ recipiendæ.*

tracto cortice fit, aliquanto craſſius conſpicitur; vt & quod per euaporationem ex aqua efferneſcente in linteo in orificio poſito cortice priuantur amygdalę, ſatis laudabile eſt, ſed nec adeo clarum, nec tenue relinquitur. Quod igitur aquæ frigidæ immerſis per quinq; ſaltem dies, cortice ſpoliatis amygdalis, & in mortario contuſis & calefactis exprimitur, primas tenet, niſi illi præponatur, quod ex iiſdem cortice cultro deterſo ſit. Sed quoniam ſępenumero vrget neceſſitas breui tempore ob vehementiſſimos dolores recens habere oleum amygdalinum, vt per os exhiberi ſtatim poſſit, omiſſa prima ſpecie, qua amygdalæ per ignem exſiccatæ, cortice amiſſo piſtatæ oleum cōpreſſione nobis dant, conueniet magis aqua calente expoliatis amygdalis, & in mortario contuſis ſtatim oleum exprimere.

Olei roſati parandi modus, & roſarum ad oleum quæ eſſe debeat proportio.

220. Inter olea, quæ per infuſionem ſimplicem fiunt agmen ducet oleum roſaum, cuius parandi modi cum varij à Meſue tradantur; primus ſolus à pharmacopolis debet & ſolet eligi; ſed cum nullam roſarum & olei quantitatis mentionem faciat, neque proportionem roſarum ad oleum apponat, video adeo differentia perfectione olea inter ſe roſata: ſed neque ſolum ob hanc cauſam: ſed quod impatientes laboris non eam adhibeant diligentiam; quam Meſue requirit, neque in numero infuſionum, neq; in inſolatione, neque in coctura in duplici vaſe. Quinimo multi, vt diligentias has & labores effugiant; omiſſo hoc Meſuei componendi modo Galenicum ſectantur traditum cap. 1. lib. 2. de comp. med. ſec. gen. Ne igitur ob ignorantiam quantitatis roſarum, & olei, & eorundem proportionis, perfectiſſimus ille componendi modus omittatur, cenſeo eam quantitatem roſarum ad oleum in hac infuſione eſſe ſeruandam, quam in earundem infuſione in aqua pro ſyrupo pa-

randi

rando ſeruauit, ſex nempe librarum ad quindecim. Sed quoniam aquæ ob tenuitatem facilius imprimitur roſarum facultas, quam fieri poſſit in oleo; vt in illa octo horæ infuſionis ſatis ſunt, ita in hac in oleo ſeptem dies requirit: poſtque expoſcit vt in duplici vaſe etiam ſimul elixarentur, & ob hanc ipſã cauſam ter id eſſe præſtandum cenſuit, vt oleo melius roſarum virtus imprimeretur. Hanc autem roſarum ad olei proportionem eſſe, ex mente Meſuei colligitur ex compoſitione olei de alcanna; quam faciendam præcipit, vt ſit oleum roſatum, in qua quatuor vncias florum ponit in decem olei, quibus in libras mutatis facile quilibet intelliget omnino in oleo roſato parando eam eſſe roſarum ad oleum ſeruandam proportionem.

221. Sed multi, vt Meſuei diligentiam effugiant, Galenicum parare profitentur traditum libro 2. de comp. med. ſec. gen. cap. 1. Sed video eos in maiores incidere difficultates, cum ibi nec quantitatis roſarum infundendarum, nec olei excipientis, nec temporis moræ roſarum in oleo, nec ebullitionis in duplici vaſe, nec expreſſionis, vlla fiat mentio: ſed ſolum dicit ſoli per duos aut tres menſes eſſe exponendum, vaſe vitreo ſæpius agitato: qui modus parandi oleum roſatum cum obſcurior ſit, minorique diligentia peratus, minorem quoque afferet vtilitatem. Propterea Meſuei modum omnino inſequendum cenſeo. Olei Roſati Galenici parandi modus imperfectus.

222. Sed quo oleo vtemur, an maturo & dulci; an omphacino & acerbo? Placuit aliquibus omphacinum; moti hi ſunt Gal. auctoritate cap. 1. lib. 2. de comp. med. loc. & lib. 3. cap. 1. At non animaduertunt curare ibi dolorem capitis ex æſtu, in quo ab initio dicit conuenire oleum ex oleis immaturis. vt & lib. 3. cap. 1. vbi curat inflammationem instrumenti auditus. in quibus ca- Oleum roſatum ſimpliciter ex oliuis maturis.

ſibus tali oleo vtendum docet. At cum abſolute oleum roſatum expetitur, ex dulci & maturo factum intelligi debet. Gal. enim. 2. ſimpl. cap. 27. agens de oleo roſato in communi, nulla habita ratione alicuius morbi aut partis particularis, dicit oleum, eligendum eſſe naturæ mediæ: quod omphacino conuenire non poteſt; quod frigidæ eſt naturæ, & adſtringentis. Quod vero mediæ eſt naturæ, neque frigiditate, neq; calore debet præualere, vt frigidis admixtis frigidum reddi poſſit, & calidis calidum: vt docet Gal. 2. ſimpl. cap. 22. qualis eſt cera in vnguentis & ceratis. Rectè autem præparatum eſſe & reſpectu quantitatis roſarum, & moræ, tum debitæ decoctionis, cognoſcemus ex odore, tum etiam ſi telam aut papyrum eo intingamus, colore roſarū inficiet: malum etiam erit, ſi rancidum neſcio quid, aut acidum oleat.

Olei roſati Galenici verbis parandi modus.

223. Hæc quanquam in pręparando oleo roſato primo modo Meſuei propoſita ſint tanquam præſtantiſſimo, fruſtra tamen pharmacopæis propoſita fere video, quod ob laborem & diſpendium iam deſierit eſſe in vſu, Galenicum potius ſectantes per inſolationem: ſed vtinam etiam & infuſione m repeterent,& præcederet elixatio in duplici vaſe, mox ſequeretur adeo lōnga inſolatio: ſic enim ſaltem odorum haberemus oleum; quod ſæpe non niſi rancidum quid olere ſentimus.

Violacum oleum ſit ex omphacino.

224. Violaceum cum plerunque in vſum veniat in mitigandis inflammationibus, etſi non more Meſuei parare voluerint per infuſiones, decoctiones, & inſolationem; ſed ſolum per longam inſolationem, cenſeo tamen ex oleo omphacino eſſe parandum, & ſi alia in re Meſuem imitari in hoc volumus, ſaltem enim ſequamur in eligendo oleo, qui viride eligit, quale potius eſſe ſcimus omphacinum, quam maturum, id enim (viride) cum pleriſque ſignifica-

Digitized by Google

re cenſeo; quicquid Ouiedus cenſeat, qui (viride) id eſt recenter factum interpretatur, quod recenter collecta folia aut flores viridia dici, ſolent; non animaduertens folia viridia dici, ad differentiam ſiccorum, quæ pallida & cineritia exſiccata redduntur, cum recentia eſſent viridis coloris: quod in liquoribus dici res eſt à ratione aliena.

Multa eſſent, quæ, & ad ſimplicia olea tum expreſſione, tum infuſione, tum extractione per deſcenſum, & compoſita pertinent, à me hoc loco apponenda, ſed, breuitati conſulens ea omittenda cenſui.

225. In vnguentis aliquantiſper eſt verſandum, non quidem ſic Græcis appellatis, ſed ijs, quæ Mauritanis ſic ſunt appellata: quæ ſunt compoſitiones molles ex herbis, partibuſue earum, metallis, & mineralibus, terris, partibus animalium, ſubſtantia mediocres inter dura cerata & mollia: quæ & ratione rerum ingredientium, & modi componendi, & ratione proportionis ceræ, olei, & aliorum, puta, axungiæ, gummatum, & puluerum varias obtinent componendi rationes, quas etiam ex tempore anni aliquam habere debere differentiam ex eo conſtat. nam æſtate ceræ quantitas ſemper maior eſſe debet, quam hyeme: quæ ceræ menſuræ varietas ex ceræ conditione pendebit, ſi recens, an ætate ſiccata; ſi mollis & pinguis, an macra; & ex ratione puluerum magis aut minus ſiccarum & abſorbentium; vt in ijs potiſſimum cognoſcatur artificis peritia. *Vnguenta Mauritanis quæ ſint. & ex quibus.*

226. Vnguentum Apoſtolorum Auic. quamuis videamus florem æris continere, quem ab ærugine differe docuit Dioſc. lib. 5. cap. 42. communis tamen omnium ſcribentium eſt ſententia, intelligere æruginem; ſic PP. cc. Meſuę. ſic Matthæolus lib. 5. cap. 48. ſic Deſſenius, Syluius, Cordus, ſic alij omnes. *Apoſtolorum vnguento pro flore æris ærugo intendenda.*

Aerugo aceto prius ſēper macceranda.

227. Debet autem, & in hoc vnguento, & in alijs antequam in vſum ducatur, prius ſubtiliſſimè ea puluerizata aceto acerrimo excepta, ſoli per multos dies exponi: hæc eſt doctrina Gal. 2. comp. med. 5. gen. c. 1. in Emplaſtro viridi Potamonis, & lib. 3. eiuſdem, cap. 5.

Aerugopoſt alia in vnguento Apoſtolorum inderda.

228. Aeruginem hanc non ante, ſed poſt aliarum rerum mixturam imponendam præcipit Galenus loco citato, & Paulus lib. 7. cap. 17.

Auic. error in. Apoſtolorum vnguento parando.

229. Optimè animaduertit Ouiedus in hoc vnguento Auic. errorem, quod æſtate in parando hoc vnguento duas olei libras, hyeme tres imperat. ſic enim iiſdem viribus aut æqualibus vtroque modo paratum non experiemur: imbecille enim ſemper erit illud in quo olei maior ponetur quantitas, aut ceræ; quæ admiſcentur ſolum ad conſtituendum corpus vnguenti. ſi vera ſunt, quæ à Galeno tradita ſunt. 3. de comp. med. ſec. gen. c. 6. in compoſitione medicamenti ex Euphorbio & lib. 5. eiuſdem cap. 1. in fine. Quem etiam optimè corrigit eodem modo tam hyeme, quàm æſtate, reſpectu olei & ceræ illud parans, duas ſemper olei libras addendas cenſens.

Auic. error in vng. Apoſtolorum in ceræ quãtitate.

230. Erraſſe etiam conſtat in ceræ quantitate, quatuordecim tantummodo drachmas illius addens, quæ tantilla quantitas quomodo cum alijs ingredientibus poſſit in vnguenti formam alligare duas aut tres olei libras, vix peritus artis poteſt intelligere; ſi Galeni ſequamur doctrinam. 3. de cõp. med. ſec. gen. 6. qua ſtatuitur pro qualibet libra olei addendas eſſe tres vncias ceræ. cui errori, ſic occurramus, cum libræ duæ olei & drachmæ quatuordecim ceræ conſtituant vncias viginti quinque drachmas ſex: cum oleum, & ceram minimum quid medicamentis cum Gal. 3. de comp. med.

5. gen.

5. gen. cap. 3. & lib. 6. cap. 7. ſed materiam ac conſiſtentiam parare dixeris, nihil referre videtur, ſi in eadem ſimul menſura conſiſtentes, quadruplum olei ad vnam ceræ proportionem ſeruantes, vncias viginti & mediam, & paulo plus vncijs ceræ admiſcentes vnguentum parauerimus. Quæ regula in alijs quoque vnguentis, vbi vrgeat neceſſitas, ſeruari tutò ſemper poterit.

231. Iure merito dialtheæ à Nicolao deſcriptæ componendi modus à pleriſque reprehenditur, quamuis vnguentum tale tanquam præſtantiſſimum commendetur. Neque enim ex libris quatuor cum ſemiſſe rerum viſcidarum in aquæ libris ſeptem, commodè mucilago exprimi poteſt; potiſſimum cum res illas in aqua calida non infundat. docet enim experientia libram vnamquamque viſcidarum rerum pro mucagine extrahenda libras quatuor aquæ expoſcere. quod ſi pro ſingula libra duæ ſolum aquæ ſumantur, vix exprimi mucaginem ob viſciditatem poſſe, experiemur. *Dialtheæ compoſitio Nicolai defectuoſa in proportione aquæ ad extrahendas mucagines.*

232. Neque probatur, quod, vt huic fortaſſe incommodo occurrat, facit, addere poſt factam mucilaginem poſt tres dies infuſionis duas libras aquæ calidæ, vt mucago liqueſcat. Cur enim potius ab initio debitam non poſuit aquæ quantitatem: ſeptem præterea parare mucaginis, vt duabus ſolum vtamur, res videtur ſuperflua. Semina terere amethodum eſt; percolationem enim mucaginis impedient; & propterea omnes in mucaginibus eliciendis integra ponunt. ob difficultates has tot ſunt huius vnguenti varij modi componendi, quot ſunt pharmacopolarum tabernæ. cui incommodo vt occurramus, hoc modo parari poterit tota Nicolai quantitate ad quartam deducta. Recipe radicum altheæ mundatarum, lotarum, & tuſarum vnc. iij, *Nicolai alter error in Dialthea.* *Dialtheæ vera deſcriptio.*

ſem. lini & fœnugræci an. unc. iij. ſcillæ albæ recentis, mundatæ, & cultro ſigneo vel oſſeo inciſæ unc. vnam & med. infundantur in libris tribus cum dimidia aquæ calidæ, ſemel aut iterum ſingulis tribus diebus macerationis agitando, quarto die igni apponantur, donec ferbuerint, & tunc per cannabinam telam raram ita calentia percolentur; ſeruato liquore, mox adhuc calentia exprimantur torculari, aut etiam poſt manibus vbi refriguerint exprimantur, vt totam reddant mucaginem, adhibita etiam in ſubſidium portione liquoris, qui prius defluxit, donec tota mucago extracta ſit: tandem olei libra vna addatur, & tandiu ſimul excoquantur, quandiu liquorem aqueum exhalaſſe viderimus, mox addentur ad proportionem ſemper quartæ partis reſina pinea, & cera flaua, & ab his liquatis terebinthina; deinde admiſcebitur galbanum vino cretico flauo liquatum, mox Colophonia pulueriżata, & gummi hederæ, & per ſetaceum traducta, vnguento frigido addantur, & ſpatula agitentur, ad vnguenti conſiſtentiam.

Vnguenti ex plumbo vera parãdi ratio.

232. In vnguento de plumbo, neque hic quomodo comburatur plumbum, neque quomodo lauetur tam non combuſtum quàm combuſtum, neque quomodo in vſum duci poſſit ſine combuſtione, neq; ſimilia de Antimonio ſcribere eſt neceſſe; quod & à Dioſc. & à recentiorib. diligenter ſint tradita; ſolum perpendemus qua menſura apponendum ſit oleum roſatum, cum ſolum apponatur quantum ex arte ſatis eſt. ſunt qui in vnguentis ex metallis paratis & oleo pro ſingula illorum vncia ſelibram ponunt, ſicque cum mineralium ſex vnciæ hic imponantur tres olei eſſent indendæ. ſed quia hoc modo paratum minimæ eſt efficaciæ, crediderim duplo olei roſati ad metalla addito, validius, & magis ex Meſuei

ſuci decreto parari, calenti oleo metallis admixtis, & ferrea rudicula permixtis.

233. In parando eo ſine cera, vt plerique faciunt duplici via proceditur. metallis enim, & oleis, ſimul in mortario poſitis ſæpius ſimul agitatis diutius denique ad formam vnguenti reducitur; aut ſi in vaſe iiſdem igni appoſitis, diutiuſque rudicula commixtis, tandem vnguenti conſiſtentiam acquirunt. Sed primus modus illud habet incommodi, quod repoſitum in vaſe, breui metallica ſubſidere videmus & oleum ſupranatare: ſecundus modus illud habet incommodi, quod dum ſuper linteum extenditur, oleum vndecunque diſpergitur, ac vlceri impoſitum oleo ex ſe ſegregato relictis in vlcere pulueribus exſiccatur. Præſtat igitur ceræ aliqua portione addita, & tantundm olei ſublata quantitate, nempe nouem vncijs ceræ additis, & duabus ſolum olei roſati libris cum tribus vncijs impoſitis vnguentum formare.

Vnguentum de plumbo ſine ceraq̃ue recte paretur.

234. In vnguento de tuthia ſiue de cadmia, illud ſolum addendum animaduerſis ab alijs, non ſuccum granorum rubeorum ſolatri imponendum eſſe, vt Guidoni placuit, ſed fol. herbæ morellæ.

In vnguento de tuthia ſolatri ſuccus vnde extrahendus.

235. Vnguentum roſatum Meſuę maximè vſitatum eſt, ſed ſæpe obſeruaui negligenter eſſe paratum, non adhibita diligentia in axungiæ electione, in eiuſdem lotionibus non repetitis, in quantitate olei amygdalarum. ſed ſi quis diligentiam Gal. lib. 1. comp. med. ſec. gen. 6. in electione axungiæ, fibrarum ablatione, & lotione obſeruauerit, & modum componendi Meſuę, non aberrabit. quod magis difficultatem facit eſt quantitas olei amygdalarum dulcium. cum enim in aliquibus traductionibus legatur olei amygdalarum dulcium partes ſex, & in alijs pars ſexta. maximam inducit varietatem, nam ſi per partes libras ſu-

In Vnguento roſato quota quãtas olei amygdalarum dulcium iudenda.

mamus, & axungiæ roſarum, ſi partes in libras ſex mutemus, & ſucci roſarum in tres; ſi partes ſex olei amygdalarum legamus, libras trigintaſex indendas cenſeremus, ſi vera eſt doctrina Gal. lib. 3. de comp. med. ſec. gen. cap. 5. ſed ſi ſextam partem legamus, libra vna indenda ſolum eſſet, quod vt illud abſonum rationi, ita hoc maximè eſt canonibus Meſuei correſpondens. quoniam ſi etiam ſextam partem illius imponamus, liquidius redditur, & facile ranceſcit. multi oleum illud omittunt. ſed ſi non diſcedere à Meſuei præſcripto voluerimus, minuemus ſolum illius quantitatem, idque ex arte, cum pro ratione conditionis ſubſtantiæ axungiæ augenda, aut minuenda ſit.

In Agrippæ vnguento perſucid. cucumis agreſtis intelligitur.

236. In vnguento Agrippæ non eſt, quod dubitemus per rad. ſucid. intelligere radicem cucumeris aſinini, de qua re valde dubius erat Deſſecnius, cum in vnguento Aragon, quod hic abbreuiauit, ibi extendit, ſuccidis, quod cucumeris aſinini ſignificare, antea docuerat Ruellius lib. 3. de nat. plant. 140. & Hermolaus in 4. Dioſc. cap. 366.

Tribuli marini non folia, ſed radices indendæ in vnguento. Agrippæ.

237. Tribuli marini non folia, ſed radices aſſumi debent, & in eius defectu terreſtris radices ſumi poterunt, quod eiuſdem vtrunque conſtituunt virtutis Dioſc. lib. 4. cap. 13. & Gal. lib. ſimpl. 8. cap. 140.

In Populeo vnguẽto quid oculi populei.

238. Populeum vnguentum, vt commune eſt omnibus Pharmacopolijs, ita non vno conſenſu præparatur; aliquibus per oculos populi intelligentibus leues illos lanugine plenos fructus arboris ipſius, racemi ad modum cohęrentes; qui quamuis ob ſimilitudinem quandam cum oculis excuſari aliquo modo poſſint, in errore tamen verſantur, cum per oculos populi Nicolaus intelligat globulos illos in prima germinatione frondium apparentes, quæ initio

tio augmenti concauiare quadam oculi formam, repreſentant, vt optimè contra Ruellium oſtendit Matthæolus lib. 1. in Dioſcor. cap. 93. in quem etiam errorem inciderat Hermolaus Barbarus in Corollario cap. 117.

239. Quoniam autem modus componendi huius vnguenti à Nicolao traditus impoſſibilis eſt, cum tertio die poſt piſtatos oculos populi, collectis omnibus herbis & piſtatis, miſturæque oculorum cum porcina axungia remixtis, per nouem dies omnia ex libra vna vini odoreferi excoquenda docet; cum tempore eruptionis oculorum populi, quod eſt circa principium Aprilis, aliæ herbæ pleræque nondum eruperint, potiſſimum ſolatrum, quod eſt herba morella dicta, quæ in ſuo vigore eſſe non ſolet niſi ad principium Auguſti. propterea ita in componendo erit procedendum. Oculi populi ſuo tempore collecti piſtentur, & axungiæ porcinæ à membranis expurgatæ & lotæ permiſceantur, & vaſe figulino vitreato excepti operculato, reponantur eo vſque, dum cæteræ ſtirpes expetitæ poſſint haberi ſatis adultæ & vegetæ: quæ vbi collectæ fuerint, & à ſordibus purgatæ in pila teruntur, & mixturæ priori aſſeruatæ & fermentatæ concorporantur, atque rurſus in loco tepidiori per integram ſaltem hebdomadam fermentantur. poſtea in cacabo ponuntur cum libra vna vini, & bulliant ad conſumptionem vſque vini cum ſpatula ſemper agitando, poſtea per ſacculum bene omnia colentur, abiectiſque herbis, nocte integra dimittatur liquor, nocte quicquid coagulatum ſupernatauerit, vaſe vnguentario reconditur. Populei vnguenti parandi modus.

240. Comitiſſæ vnguentum à Varignano inuentum, vt efficaciſſimum, & propterea maximè vſitatum, ita in eo componendo multas continet difficultates. primum enim cum medicamentorum pri- Comitiſſæ vnguenti componendi ratio.

mam

mam decoctionem ingredientium, licet æqualem eſſe debere menſuram per dictionem (ana.) demonſtrarit; certam tamen menſuram eorum non præfixit, vt nec aquæ: quamuis quantitate medicamentorum cognita, aquæ quantitas per canones decoctionum cognoſci poſſit; quod tamen non leue ſubſit diſcrimen, ſi magna ſit medicamentorum & aquæ quantitas, aut parua, quia in magna cum longior fiat ebullitio, efficacior redditur decoctio. Secundò, in formando vnguento, ceræ, & olei, quantitatem non appoſuit, quod animos pharmacopolarum ambiguos reddit. tertiò, quæ quantitas medicamentorum illorum, quæ pulueriẓata & ceræ & oleo admixta conſtituere vnguenti formam debent, non eſt perſcripta. In lotione preterea aliqua etiam annotanda ſunt, & aliqua in medicamentis ingredientibus. Vt igitur ijs ſatisfacere poſſumus, primo tertiæ difficultati ſatisfaciendum erit, ex cuius explicatione alijs facilius ſatisfiet. Cum per partes, non per determinatam menſuram ingrediuntur mendicamenta ſimplicia compoſitum aliquod, docuit Gal. 3. de comp. med. ſec. gen. c. 5. poſſe nos ſumere, quam velimus quantitatem, modo ſeruemus in reliquis proportionem: ſi igitur in dicto vnguento pro puluerum primorum parte vna, vncias duas ſumamus, & ſecundarum parte media vnciam vnam, ex quibus reſultant vnciæ vndecim; ſi ex ijs pulueribus partes faciamus ijſq; partem vnam pendentibus vt alterutram earum partium addamus pulueris trochiſcorum de charabe, quæ erit vnciarum quinque cum ſemiſſe, ſic conſtituentur omnium ſimul vnciæ ſexdecim cum ſemiſſe. Ex quo etiam quæ ceræ & olei quantitas indi debeat non ita difficili negotio decerni poterit, cum ſua puluerum cum oleo & cera ſit ex arte proportio. quam primò docuit Gal. 5. & 6. cap. lib. de comp. med. ſec. gen. & Paulus lib. 7. cap. 17. poſtea

vero

vero Neoterici etiam explicarunt, vt ad libram olei quarta pars ceræ nempe vnciæ tres, & puluerum quartæ partis media pars, quod eſt vncia vna cum ſemiſſe; quibus huic vnguento applicatis, cum pulueres conſtituerimus vncias ſexdecim cum ſemiſſe, olei libras vndecim imponemus, & ceræ libras vndecim & vncias nouem. Cum autem Varignana non præfixerit certam quantitatem pulуerum, ſed per partes medicamentum conſtituerit, & deſcripſerit, certam neq; medicamentorum ſimplicium in decoctione ingredientium, neq; aquæ quantitatem præfigere poterat, quia hæc decernenda erat ex quantitate vnguenti parandi. Cum igitur per partes vncias ſumpſerimus duas, ſingulorum vncias quatuor, vnde omnium ſimul reſultabunt libræ tres & vnciæ octo, ad quam quantitatem elixandam requirentur lib. quindecim aquæ, & illius tribus libris per elixationem abſumptis; ſicque duodecim libræ ſupererunt, quæ in nouem partes diuidendæ erunt, ad nouies lauandam ceram & oleum myrthinum. In corticibus eligendis caſtanearum, mediam eligemus inter ſpinoſam, & internam veſtientem fructum. in glandibus illam eligemus non externam duriuſculam, ſed internam ſubtilem glandem veſtientem; ex ligno etiam pelliculam ſumemus ſub cortice cruſtaceo lignum veſtientem. ſorbos & meſpilos immaturos etiam ſumemus, qui acerbi collecti ſtatim exſiccari debent ſole, vel furno, ne matureſcant.

241. Vnguentum de Arthanita maius Meſuę digniſſimum eſt, quod paratum in officinis conſeruetur, ſed in eo multa ſunt animaduerſione digna. primum, vt Cyclaminis eam ſpeciem ſumamus, quæ maior dicitur; & ex cyclamine radicem eligemus ex Auic. lib. 2. c. 62. vnde virtutes cyclaminis recenſens Dioſc. lib. 2. cap. 156. radicum illius ſolum virtutes recenſet.

Arthanitæ vnguentum Cyclaminis maioris radic. recipiat.

242. Ouie-

Succ. crudi Cyclamini ſumẽdi in Arthanita.

242. Ouiedus optimè animaduertit, quòd quamuis Meſueus capite de cucumere aſinino doceat ex eo elicere ſuccum, & exſiccare in modum ſcammonij; & Dioſc. libro 2. cap. 156. ſuccum ex radice cyclaminis doceat per elixationem deducere ad mellis conſiſtentiam, in hoc tamen vnguento ſuccos vtriuſque ex radicibus expreſſos & percolatos indendos eſſe: ſi enim pulueres ſiccis ijs ſunt immergendi per dies octo, & poſt leui ebullitione elixandi; neque concreti, neque ad mellis conſiſtentiam deducendi erunt: & ſi addito ſagapeno & myrrha excoquendi ſunt ad ſuccorum fere conſumptionem, crudi & liquidi erunt imponendi.

Scammonium in externis ſemper benè triturandum.

243. Quamuis etiam ſcammonium docuerit Meſue vario modo eſſe triturandum cap. de trituratione: rarum enim & leue parum conterendum; multum autem, craſſum & durius. id tamen ſolum intelligitur in medicamentis per os aſſumendis; non tamen in externis, in quibus, vt vis purgatrix ad interna permeare poſſit, ſubtiliſſimè ſemper erit pulueriżandum.

Lithargirii vnguentum crudum, & coctum.

244. In vnguento de lithargyro, quod & triapharmacum dicunt, & vnguentum nutritum, ſi ſine coctura fiat, quod & frigidius remanet per diuturnam in mortario ductionem conſiſtentiam acquirit; exſiccantem magis facultatem acquirit, ſi coquatur, vt docet Gal. 6. med. local. cap. 1. animaduertendum tamen ne longa coctione vtamur, ne caliditatem acquirat, vt docet idem 1. med. ſec. gen. cap. 5.

In Vnguẽto de calce Gal. & Auic. diuerſitas.

245. In vnguento de calce Auic. li. 4. Fen. 4. Tract. 2. ca. 14. excepto à Gal. 6. Meth. med. cap. 2. annotandum, non eſſe formandum vnguentum, niſi tempore vſus; alioqui nimis dureſcit. Lauatur autem calx, vt calidam & acrem amittat

qua-

qualitatem, idque toties, quatenus aqua nullam ſapiat calcis qualitatem; potiſſimum, ſi ad ambuſta, & inducendam cicatricem paremus: hic Auic. ſepties eam lauandam præcipit, & oleo roſato cum pauciſſima cera illam excipit. At Gal. ibi ter ſolum lauat, & oleo communi excipit; quod ad vl cera neruorum curanda illud in vſum ducat; cum in ijs non ſit refrigerandum, ſolum bis aut ter lauat, vt cum ſiccitate aliquà relinquatur caliditas, ſicque non roſaceo, ſed communi oleo calcem ita lotam excipit.

Albo vnguento oleum roſatum imponendum.

246. In vnguento albo ſiue de ceruſa, ſiue ſimplici, vt Raſis 9. diuiſionum cap. 136. ſiue caplicrato male pharmacopolæ faciunt, qui pro oleo roſato, commune oleum ponunt, & vt oculis imponant ceræ albæ loco, citrinam imponunt, cum tamen ea arte olfactum decipere non poſſint.

Ceratum refrigerans Gal. ſemper de nouo parandum.

247. In vnguento ſiue cerato Galeni lib. 10. Meth. med. cap. 9. refrigerante, ex cera alba, oleo roſato omphacino, & aqua fontana; illud ſolum annotare libet; ſatius eſſe vrgente neceſſitate illud parare, potiſſimum æſtiuo tempore, quam compoſitum in vaſe in pharmacopolio ſeruare; quod ex æſtu adeo exſiccetur, vt amplius nec vſui ſit, nec refrigeret.

Oeſypi Philagrii parandi 10.

248. Ceratum Oeſypi Philagrij Oeſipum habeat optimè paratum, vt docet Meſue boum medulla excipienda erit, non hyberno tempore, vt Galeno placuit lib. 11. ſimplic. cap. 5. tunc enim maximè ſanguine affluit, & fit inepta ad ea munera præſtanda; ſed in fine æſtatis & autumno incoante: tunc .n. alba eſt, ſolidior, & pauciſſimo ſanguine refecta, vt docuit Dioſc. lib. 2. cap. 66. & Plin. lib. 23. cap. 9.

Sed quia ſæpe cerati ſolidioris formam non habe-

habere cernimus in apothecis, ſed vnguenti; id euenire obſeruatum eſt, aut ratione œſypi mollioris, aut gummarum nimis emollitarum, aut nimiæ quantitatis olei nardini. primo occuremus, ſi coctione ad ceræ conſiſtentiam deducatur: ſecundo, ſi poſt gummas emollitas elixatione craſſefaciamus: tertio, ſi olei illius ſemunciam ſolam indamus.

In Diachilone glutem Alzanach quid.

249. In Diachylone maiori Meſuæ nihil eſt, in quo magis hæreant pharmacopolæ, quam in glutine alzanach, alijs gummi hederæ, alij piſcium collam, alijs viſcum intelligentibus; ego cum Melichio viſciditatem cochlearum intelligo, cuius extrahendi modum habemus apud Seruitorem in fine ſui libri: neque enim video, quomodo ex gummi hederæ gluten elici poſſit.

Diacalcitis non excipiat calcithim aduſtam.

250. Diacalcitis ſiue diapalma nobile eſt emplaſtrum, ſiue ceratum à Gal. traditum lib. 1. de med. comp. ſec. gen. c. 6. ac noſtris maximè vſitatum. In eo leuigati calcitidis vncias quatuor ponit. An verò aduſtum indi debeat, in dubium aliquibus vertitur; aſſerentibus id ob Gal. auctoritatem 9. ſimp. c. 26. de calcithi agens meliorem omnino dicit crematam calcithim, quam non aduſtam. Quod, vt in pleriſque verum eſſe concedendum eſt, ita in hoc emplaſtro non eſt concedendum; manifeſtè hoc eodem Gal. aſſerente 2. de comp. med. ſec. gen. ca. 1. calcithim diligenter læuigatam, & per multos dies in acerrimo aceto ardentiſſimo ſoli expoſitam eaſdem vires acquirere, ac aduſtam; ſed prætereа hoc in ſe melioris conditionis habere, quod non conceperit empyreuma illud & acrimoniam, quæ in aduſta poſtea lotione tolli debet, quod confirmauit eodem libro cap. 9. & lib. 3. cap. 3. & alibi ſæpiùs.

Calcithis ĩ vnguento an coquenda.

251. Si calcithim ab initio cum Gal. poſuerimus,

inus nigerrimum habebimus medicamentum; quod ſi minus nigrum habere voluerimus, cum Paulo Lib.7.cap.17. in medio coctionis addemus: quod ſi poſt cocturam indatur, albidius emplaſtrum remanet. Ex coctura enim magis attenuatur, & miſcetur calcitis, magiſque nigro colore inficit; ſi enim in Theriaca Andromachi drachmæ quatuor in coctura admixtæ, compoſitum illud adeo in nigrum tingunt, quid in hoc vnguento facient quatuor vnciæ?

In Diapalma quid pro palma.

252. Cum Gal. dum coquuntur ſimul res iſtæ, remiſcendas cenſeat bacillo palmeo; cum apud nos palmeus ramus viridis, qualis eſſe deberet, haberi nõ poſſit, quid illius loco ſupponere debemus? aliqui radice cannę vtuntur, qua Meſue in ſecundo palmeo emplaſtro vtitur. Sed cum nulla adſtrictione prædita ſit, ob quam palmeo ramo vtitur Gal. vt colligitur ex Gal. lib. 1. med. comp. ſec. gen. cap. 6. ea non erit ſubſtituenda, ſed ex arbore meſpili, ſorbi, corni, vel ſimilium ramum eligemus.

Meliloti emplaſtrũ vaginas obtineat ſemine grauidas.

253. In emplaſtro de meliloto licet ſciam paſſim totam herbam ſumi, lignoſis reiectis partibus, præſtare tamen cenſeo, vaginas imponere ſemine grauidas, Serapione id perſuadente lib. ſimpl. cap. 18. viriditas autem intenſa emplaſtri, herbæ impoſitæ ſignum erit.

Caricæ in emplaſtro meliloti, quomodo traducẽdę.

254. Caricæ per ſe diligenter tritæ in mortario ſunt terendæ, & per ſetaceum ſunt traducendæ, & ad faciliorem traductionem, ſi viſcidiores fuerint, ſi opus erit, leuis aliqua portio decocti meliloti, & aliorum erit addenda; vt etiam erit obſeruandum in radice altheę; detracto ligno. piſtanda enim eſt eodemque modo per ſetaceum traducenda.

In Emplaſtro meliloti non altheæ mucilago, ſed radix, indẽdæ.

255. Qui non radices altheæ, aut ſemina fænugræci in eodem cenſent eſſe imponenda, ſed mucilagines inde extractas, præterquam quod id præter auctoris ſententiam faciunt, breui etiam experientur,

quam facile emplaſtrum ſitum contrahat eo modo paratum.

Emplaſtrum de baccis lauri quomodo parandum.

256 In emplaſtro de baccis lauri duo annotanda ſunt. primum in baccis ſiue granis ſemper eſſe exuendos externo cortice; ſecundò mel, quo excipiendos, pulueres ſubtiliſſimos paulatim in mortario dicit, non mel requiri colatum; ſi ſic enim attenuatum, & viſciditate priuatum acciperemus, quod emplaſtri huius naturæ repugnat; ſed mel calidum, & in varia quidem quantitate, & pro varia mellis conſiſtentia, ac pro varietate temporum anni.

Emplaſtri de pelle arietina parandi modus optimus.

257 Emplaſtrum de pelle arietina ſiue ceratum dicamus Villanouani, quia præſtare quod pollicetur non videmus, quod ſicciorem acquirat ſubſtantiam, ita vt in puluerem duci poſſit, & ideo non adhæreat; multi vt huic occurrant incommodo, varia quæſiuerunt remedia. quidam enim aut augendam quantitatem ceræ, & terebinthinæ, aut ſaltem olei alicuius adſtringentis libram indendam cenſent; aut certè vncias nouem vnguenti Comitiſſæ; ſed oleum aut vnguentum adhæſioni non inſeruient, neque viſciditatem addent: cera autem ne effluat ceratum efficit, ſed minimam addit viſciditatem. Caleſtani modus, quo putat his ſe poſſe difficultatibus contraire, ſuas quoque habet oppoſitiones. Obſeruatum enim eſt gluten, gummata, viſcum, & viſcida huiuſmodi igni appoſita ad cocturam magis magiſque dureſcere, minuſque apta reddi adhæſioni. Quod ſi tam multa ſicca adeo paucis humidis miſceamus atque viſcidis, ignique apponamus, quid aliud expectandum erit, quam ab igne, vbi detracta fuerint, lapideſcere. Alij lapidoſum hoc ceratum, vbi in vſum ducendum eſt, in puluerem ducunt, & leui aquæ vel aceti portione addita igni apponunt

nunt

Digitized by Google

tunt, ſicque mollius reddunt. At non animaduer tunt, mollius quidem reddi, ſed non tenacius, viſcidiuſque. Placet magis diligentiſſimi Ouiedi ſententia quod, cum Gal. ſit ſententia, vbi validiſſimum volumus habere ceratum, ceræ quantitatem duplicandam eſſe ad pulueres Lib. 3. med. ſec. gen. c. 57. ceræ & reſinæ ad pulueres duplicemus quantitatem; ſic enim & adhærebit, nec effluet. cum igitur pulueris vnciæ triginta duæ concurrant ceræ, & colophoniæ ſexaginta quatuor vncias imponemus: à quibus ſi detrahamus vncias decem picis naualis, picis Græcæ, terebenthinæ, ceræ, & reſinæ vnciæ quinquaginta quatuor ferè remanebunt indendæ: gummi enim, viſcus, & pellis arietina cocta quaſi additamenta & extrauagantia concurrent, adhæſioni tamen inſeruientia.

259. Sanguis humanus, qui expoſcitur, ſani ſit hominis, vt ob plenitudinem aliquibus extrahitur, non tamen liquidus; nam ſic neq; vniri res ſiccæ cum ceræ & reſina poſſent, neque imputre, & ſine ſitu conſeruari emplaſtrum poſſet. In Guidonis Cauliacenſis compoſitione, qui vnicam ſanguinis copiam appoſuit, liquidum indere, non eſſet præter rationem: at in Arnaldino, in quo libra inditur, illa inferet incommoda. Præſtabit igitur ſiccum imponere. ſed qua quantitate? Caleſtanus pro quilibet vncia drachmam imponit. Securius tamen erit libra vna ſanguinis librata, & mox exſiccata, ſic imponere. quod idem de lumbricis erit intelligendum.

Sanguis humanus in cerato de pelle arietina quo modo imponendus.

260. Triapharmacum à Meſueo traditum ex vncia vna lithagyrij, altera aceti, & duabus olei, quamuis laudari poſſit, præſtaret tamen Galenicum componere traditum cap. 9. primi med. ſec. gen. quin ex tribus ibidem traditis triapharmacis ex iiſdem com-

Tetrapharmacum Gal. præligendum quod quo formetur.

Digitized by Google

compoſitis, ſed eorum quantitate & proportionè diſtinctis, poſtremum magis eligendum cenſemus; ex vna parte lithargyrij, & tribus aceti, & tribus olei: cuius ſummas laudes & facultates ibidem recenſet: cum autem aceti & olei, reſpectu habito ad lithargyrium, maiorem contineat quantitatem, quam illud quod à Meſueo traditur, & propterea ad conſiſtentiam cerati acquirendam longiori indigeat coctione, nigrius euadit; ſed etiam validius redditur.

Multa alia in hac materia adeo ab ingenio meo aliena addere poſſem; ſed hæc ad adimplendum multorum deſiderium, qui & in parte Chirurgica Medicinæ, & in ea, quæ ad componenda medicamenta pertinet, à me etiam Cautiones, Animaduerſiones, & Additamenta libro huic meo adeo medicis omnibus recepto, vt ſpatio tredecim annorum quinquies ſit impreſſum, quod fortaſſe nulli alii libro poſt Calcographiam repertam accidit, ſæpè adeo poſtularunt, ſatis eſſe poſſunt. Quæ etiam iure maiori erant à me perſcribenda, quo per munus mihi à Potentiſſimo Rege & Domino meo Protomedici impoſitum, corrigendi mihi erant multi Practicantium Chirurgorum errores; & in Dominio hoc Mediolanenſi vt Pharmacopolæ, poſtquam nullum adhuc certum Antidotarium habeant, quod ſequi neceſſario debeant, viam ſaltem aliquam ineant, per quam incedentes, minus in componendis medicamentis à recto tramite aberrare poſſint; donec aut nouum Mediolanenſe inſtituatur, aut certè ex editis aliquod eligatur, quod ſeruatis ijs Animaduerſionibus omnino ſeruetur.

FINIS.

INDEX.

A

Abraſio oſſis caluariæ cur fiat. L. 8. 117
Abradendum rarius. 8. 118
Abraſio caluariæ raro ſit profunda. 8. 119
Abraſio quomodo adminiſtranda. 8. 121
Abradendum donec rima euaneſcat. 8. 124
Abſinthij ſyr. quando cum Romano, quando cum Pontico parandus, & quando cum melle, & quando cum ſaccharo. 9. 183
Abſinthium ſiccum in ſyrupo ponendum. 9. 184
Abſinthij, & liquorum quantitate ſeruata in infuſione, & decoctione, quomodo ſyrupus parari poſſit. 9. 189
Aqua calens noxia in dolore ex punctura neruorum. 8. 87
Abraſio Caluariæ cur fiat. 8. 117
Acetoſa fugienda in vulneribus thoracis. 8. 179
Adnata tunica vulnerata quomodo tractanda. 8. 166
Animaduerſionum harum ſcribendarum cauſæ. 9. in proœm.
Aquæ quantitatis pro decoctis varietatis cauſæ. 9. 22
Aloes lauandi varij modi, & fines. 9. 33
Aloes dum verè abluitur aqua proijcienda. 9. 34
Aloes lauandi noua ratio Quercetani. 9. 35
Aſſatio ſuperfluam ſolum abſumit humiditatem. 9. 37
Aſſa elixis quomodo humidiora. 9. 37
Alchermes præparandi ratio, & difficultates. 9. 42
Aromaticum roſatum non admittit ſpecies nimis ſubtiles. 9. 57
Amygdalæ in Diaphœnico ſint dulces. 9. 80
Armeni lapidis loco ſubſtituendus lazuli. 9. 108
Alefanginarum pilularum decoctio non graduanda. 9. 112
Alefanginarum decoctio quam aquæ quantitatem requirat. 9. 113
Aromata in alefanginis quamdiu excoquenda. 9. 114
Aloe ſucotrina in pil. alefanginis cur lauetur; cum Dioſc. negat lauar-

dam, 9. 115
Alefanginæ corio perunćto conuoluendæ, 9. 116
Aggregatiuas pilulas, ſpecies expoſcere minutiſſimè trituratas contra Ouiedum, 9. 118
Agarici electio, 9. 121
Per Aquam porrorum, non ſtillatitiam, sed ſuccum intelligendum, 9. 132
Alſcebra in pil.fœtidis quid, 9. 133
Aloë odorata in pil. ſine quibus quid ſit, 9. 138
Aureæ pil. quam roſaceæ quantitatem requirant, 9. 140
Apollinis errores duo maximi in pil.de cynogloſſa, 9. 143
Ambra non oleo,ſed aqua,diſſoluenda, 9. 145
Ambra cam quid, 9. 146
Alefanginę Galliæ infuſio fit in roſacea, 9. 148
Alefanginæ quam aquæ roſaceæ ad oortices citri proportionem habere debeant, 9. 143
Alefanginarum quæ proportio emblicorum ad aquam, 9. 150
Alchechengi granorum nomine quod intelligendum, 9. 162
Abſinthij ſyr. quando cum Abſinthio pontico, & quando cum Romano,parandus, 9. 183
Abſinthium ſiccum in ſyrupo ponendum, 9. 184
Abſinthij, & liquorum ſeruata quantitate in decoctione, quomodo ſyr. parari poſſit, 9. 185
Aceti quantitas in ſyr. de duobus radicibus, 9. 205
Aromatizatio ſyruporum quando fiat, 9. 210
Aromatum globuli in vaſe non ſeruandi, 9. 212
Aromata pro Aromatizatione non multum trituranda, 9. 213
Amygdalini olei extrahendi varij modi, & qui recipiendus. 9. 219
Apoſtolorum vnguento, pro flore æris,ærugo indenda. 9. 226
Auicennæ error in compoſitione vnguenti Apoſtolorum. 9. 229
Auicennæ error in quantitate ceræ in vnguento Apoſtolorum. 9. 230
Agrippę in vnguento quid per ſuccid. 9. 236
Arthanitæ vnguentum radicem Cyclaminis maioris recipiat. 9. 241
Albo vnguento oleum roſatum imponendum. 9. 246
Altheę radices,non muccago,in emplaſtro de meliloto indẽdę.9. 255

Arie-

Arietinæ pellis cerati parandi ratio, 9.257
Ærugo aceto ſemper prius maceranda, 9.227
Ærugo in vnguento Apoſtolorum poſt alia indenda, 9.228
Aqua calens in dolore ex nerui punctura noxia, 8. 87

B

BEnedictæ laxatiuæ ſpecies benè terendæ, 9.106
Berberorum Trochiſci liquiritiæ ſuccum ſiccum requirũt, 9.157
Batece ſemina quid ſint, 9.163
Bolus quid, 9.164
Bedeguar quid, & ſubſtitutum, 9.188
Biſantino in ſyr. quid intellig. Meſue ebullitione vna, 9.207
Baccharum lauri emplaſtrum quomodo parandum, 9.256

C

CHirurgicæ partis præſtantia. 8. proœm. Chirurgica pars cur ab aliquibus negligatur, 8. proœm.
Chirurgicæ animaduerſiones cur his libris additæ, 8. proœm.
Cæſaris Magati laudes, 8. proœm.
Celſi ſententia non admittenda de ſutura non vniente, 8. 14
Contuſis ſuppurantia addenda, 8. 49
Cicatrix vt inducatur, quibus vtendum, 8. 52
Curandum quomodo vulnus, antiquo more curatum, 8. 53
Contuſio in capite quomodo curanda, 8. 107
Cranij ſuperficies cur aliquando emoriatur, 8. 120
Cranij ſuperficies emortua quõ curanda, 8. 120
Caluariæ introceſſio cum exitu quid requirat, 8. 131
Caluariæ cæca introceſſio quid requirat, 8. 132
Caluariæ parte abſciſſa quid agendum, 8. 134
Caluaria inciſa, & ſubcollecta materia, quid agendum, 8. 135
Caluaria in ictu integra, & ſanguine ſuffuſo quid agendum, 8. 136
Caluariæ fotus ex aqua ardente, aut balſami in ſanguine ſubfuſo rejiciendus, 8. 137
Cephalici pulueres ſunt inutiles, 8. 162
Caluariæ nigredo quomodo curanda, 8. 163
Curatio per iniectiones thoraci non probandæ, 175
Chalybis colliquandi mirus modus, 9. 38

Chermes quantitas pro ſingulis libris ſerici. 9. 44
Chermes vt coquatur, quæ aquæ quantitas requiritur. 9. 45
Chermes ſit coccus Baphicus, non cociniglia. 9. 47
A cepis quomodo ſuccus extrahendus. 9. 68
Cheiron non ſignificare immaturum. 9. 74
Coſtei de mellis ad ſpecies proportione ſententia reprobata. 9. 83
In confectione Hamech à dactylis oſſa eximenda. 9. 84
Colocyntis, & agaricus in Confect. Hamech quomodo infundendi, & decoquendi. 9. 86
Caſſiæ ſuccus purus ſit in Confect. Hamech. 9. 89
Caſſiæ ſuccus elixatus, quomodo conſeruetur. 9. 90
In catholico per ſennam folia ſumenda, non folliculi. 9. 91
Caſſia in catholico mundata indenda. 9. 92
Cochias picram Raſis recipere debere. 9. 120
Caleſtani, & Patrum error. 9. 146
Corteſij error in infuſ. emblicorum in gallia aleſangina. 9. 151
Capparorum Trochiſci quomodo cum adeo pauce ammoniaco formari poſſint. 9. 158
Crocus in ſyr. de pomis quomodo ponendus. 9. 74
Caleſtani in menthæ quantitate metienda in ſyr. de mentha refutata ſententia. 9. 178
Coctio ad tertiam, & tertias quid, & quomodo diſtinguantur. 9. 191
Coctio cum facilitate quid ſignificet. 9. 208
Crocus quomodo coquendus. 9. 214
Comitiſſę vnguentum quomodo paretur. 9. 240
Cyclaminis ſucci crudi in vnguento de Arthanita ſumendi. 9. 242
Ex Calce vng. diuerſum eſſe Galenicum ab Auicenniaco. 9. 245
Calcithis in vng. an coquenda. 9. 251
Caricæ in emplaſtro quomodo traducendæ. 9. 254

D

Deligationum varietas, & vſus. 8. 17
Deligatio quomodo facienda. 8. 24
Deligatio, vtraque ora vulneris comprehendere debet. 8. 25
Deligatio neque arcta, neque laxa. 8. 26
Deligatio quando debet eſſe inæqualis. 8. 27

Defen-

Defenſiuum commune non probandum, & cur. 8. 38
Detergere vulnus ſępè quando debemus. 8. 56
Diaphragmatis vulnerati curandi ratio. 8. 182
Decocta paranda ſecundum canones Męſue. 9. 20
Decocta cum infuſionibus non expoſcunt graduationem. 9. 22
Decoctio in duplici vaſe minorem duplo requirit aquæ quantitatem. 9. 23
In Decoctis pro componendis medicamentis non eſt mutanda aquæ quantitas, etiamſi maior, vel minor videatur, & cur. 9. 24
Decoctio vaſe occluſo, & igne ſicco minorem aquæ, & ignis, quantitatem requirit. 9. 25
Decocta ſicco igne facta longè ſunt valentiora, quàm quæ in duplici vaſe. 9. 26
Decoctio rerum ſubſtantiæ diuerſarum quam proportionem expoſcant temporis, ignis, & aquæ. 9. 28
Decoctione in duplici vaſe vtendum, vbi apud ſcriptores pauca aqua indita videtur. 9. 30
Diamoſci conſideratio. 9. 51
Diamosci in morſulis animaduerſio. 9. 53
Diambræ conſideratio. 9. 52
Doronicum in diambra recipiendum. 9. 54
Doronicum non eſſe venenum. 9. 55
Diarrhodoni, ſemina frigida quomodo, & qua menſura indēda. 9. 58
In Diacymino ſemina prius metienda, quàm infundenda. 9. 61
Diatragacanti componēdi varietas, & cur adeò variè cōponatur. 9. 62
Diamargariti frigidi varię deſcriptiones, & quæ eligenda. 9. 63
Diairæ ſimplex in morſulis quomodo parandus. 9. 64
Dialaccæ examinatio. 9. 65
Diaſatyrion quas cæpas expoſcat. 9. 68
Diaphœnici examen. 9. 74
Dactyli cheiron quid. 9. 74
In Diaphœnico quæ aceti menſura pro infuſ. dactylorum. 9. 75
Dies infuſionum eſt horarum viginti quatuor. 9. 76
Dactyli in Diaphœnico ponderandi antequam infundantur. 9. 78
Deſpumatio mellis quomodo facienda. 9. 82

Dactyli emolliti,& penidia in Diaphœnico mellis vices ſupplent, 9. 83
Diaphœnicon quam mellis quantitatem requirat, 9. 83
Decoctio non eſt graduanda, cum ſit precedēte infuſione,& cur, 9. 85
In diaſena ſericum quomodo cremandum, 9. 107
Decoctio graduanda, cum non præcedit infuſio, 9. 193
Dialtheæ compoſitio Nicolai falſa in quantitate aquæ ad extrahendas muccagines, 9. 231
Dialtheæ verus componendi modus, 9. 232
In Diachylone quid gluten Alzahach, 9. 249
Diacalcithis non fit cum adiuncto calciti, 9. 250
Diapalma quid pro palma, 9. 252

E

Vphorbij quantitas in puncturis neruorũ quando varianda, 8. 83
Effluxus quomodo parandus, 8. 152
Elixationũ termini variantur pro varietate rerũ excoquendarum, 9. 27
Electuarij de gemmis nobilitas, & difficultas, 9. 39
Electuarij Roſati Meſuæ examen, 9. 88
Electuarium de ſucco Roſarum non ſit nimis liquidum, 9. 102
Elect. de ſucco roſarum non ſcammonium, ſed diacridium, indendum, 9. 103
Elect. Indi minoris examen, 9. 103
Eſulæ preparandæ ratio, 9. 134
Euſiſtidos nomine quid intelligendum, 9. 160
Eupatorij ſyr. parandus eſt, cum ſucco agerati, 9. 188
Eupatorij ſyr. quam ſuccorum requirat quantitatem, 9. 189
In Eupatorij ſyr. ſucci prius excoquendi, 9. 100
Epithymi ſyr. decoctio quantam aquam requirat, 9. 194
Epithymi ſyr. quæ ſacchari quantitas indenda, 9. 195
Ærugo aceto ſemper prius maceranda, 9. 227
Ærugo in vnguento Apoſtolorum poſt alia indenda, 9. 228

F

Aſciarum quanta vtilitas, & varietas, 8. 17
Faſciarum latitudo, varietas, & qualitas, 8. 18
Faſciarum longitudo quæ 8. 19
Faſciarum qualitas quæ, 8. 20
Faſciarum ſubſtantia quæ, 8. 21

Fa-

Faſciarum qui color eſſe debeat, 8. 22
Faſcia ſit munda, & tenuis, 8. 23
Fibularum pro vnione preſtantia 8. 35
Fibularum ſubitus vſus quomodo eſſe poſſit, 8. 35
Fluxio quomodo inhibenda, 8. 37
Fungo in membrana nato quid agendum, 8. 160
Flores quando colligendi, & quomodo ſeruandi, 9. 3
Franciſci Velezii in proportionibus decoctionum ſententia, 9. 28
Fuchſii in triaſantalo error, 9. 60
Fumariæ pil. non aqua fumariæ, ſed ſucco excipiendæ, 9. 126
Fumariæ ſucci quantitas quæ in pillulis fumariæ, 9. 127
Fumariæ ſucci imbibitio in ſole in pil. de fumaria repetenda, 9. 130
Fœtidæ pil. ſuccum porrorum capitatorum expoſcere, 9. 131
Fœtidæ quomodo componendæ, 9. 136
Fœtidæ pil. quomodo formandæ, 9. 137
Fumariæ ſyr. maior per caſſiam fiſtulam, medullam requirit, 9. 192

G

GVmmi, & lacrymæ quõ parandæ, vt in vſum veniant, 9. 14
Gallia ſimpliciter prolata, non aleſanginam, ſed moſcatam ſignificat, 9. 147
Gallia in ſyr. de mentha quæ indenda, & qua menſura, 9. 179
Gallia moſcata in elect. Roſ. Meſ. indenda, 9. 101
Gallia moſcata tragacantæ quam minimum recipiat, 9. 140

H

HIſtoriæ medicæ notatu dignæ, 8. 163
Herbarum viſcidarum extrahendi ſucci modi, 9. 172
Hyſſopi ſyrupo quæ aquæ quantitas indenda, 9. 182
Hyacinthinæ confectionis deſcriptionum varietas, ambiguitas, & confuſio, 9. 4
Hyuſquiami ſemina quõ trituranda, 9. 72
Hiera Gal. uera quæ, 9. 109
Hiera Gal. ex quot drachmis aloes conſtet, 9. 10
Hiera in pil. de agarico picra Gal. intelligenda, 9. 121
Hamel non cicutam ſignificat, ſed rutam ſylueſtrem, 9. 135

I

INiectionibus quando vtendum, 8. 177
Iuiubarum ſyr. parandi varii modi variata quantitate iuiubarum, & aquæ, 9. 180
Intrœcessio Caluariæ cum fractura quid requirat, 8. 133

L

LAbia vulnerum quomodo adducenda, 8. 19
Labijs iunctis quid præſtandum, 8. 36
Liquiritiæ ſyrupi decoctio non graduanda, 9. 197
Liquiritiæ ſyr. ſtillatitiam roſaceam aquam requirere, 9. 198
Liquiritiæ ſyr. parandi ratio, 9. 199
Lotionum varij modi, & vſus, 9. 32
Lotio vera ſemper à re lota aliquid detrahit, 9. 36
Lætificans Raſis, & eius præparandi difficultates, 9. 41
Lazuli lapidis electio, & lotio, 9. 49
Lazuli lapidis in Alchermes quantitate, 9. 50
Lacca quæ dialaccæ imponenda, 9. 65
Laccæ abluendæ ratio, 9. 65
Lithargyrij vnguentum ex crudo, & cocto, 9. 244

M

MAgati gluten mirabile præſentaneum, 8. 35
Membrana ſana, neque aqua ardente, neque melle roſato, neque oxymellite vtendum, 8. 50
Membrana denigrata quomodo tractanda, 8. 158
Membrana ex frigore denigrata quomodo tractanda, 8. 159
Medicamentorum miſcendorum cauſæ, 9. proœm.
Mucilaginis extrahendæ modi, & qui melior, 9. 13
Metallorum, & Metallicorum varij lauandi modi, 9. 15
Metallicorum acrium perfectus lauandi modus, 9. 16
Metallica quomodo, & cur varijs liquoribus abluenda, 9. 17
Metallica aduſta aqua abluenda, 9. 18
Metallica aduſta, vt mitiora fiant elixanda. 9. 19
Myrrhæ trochiſcorum examen, 9. 65
Myrrha ſimplex ex melle, & ſaccharo paranda, 9. 167
Myrrha quam requirat ſacchari quantitatem, 9. 168

Men-

Menthę ſyruptum compoſitum, ſiccam mentham expoſcere, 9. 176
Mentha vere ſicca in ſyr. de mentha ponenda, 9. 177
Menthæ decoquendæ in ſuo ſyrup. vera ratio. 9. 178
Matthæolus reijcitur in doronico, 9. 54
Mellis quantitas quæ, cum dicitur quantum ſufficit, 9. 83
Mellis ad ſpecies communis proportio quæ, 9. 83
Mellis, & ſacchari in compoſitis admittendi cauſæ, 9. 83
Mellis quantitas quando minuenda, 9. 83
Mellis in compoſitis vices quæ ſuppleant, 9. 85
Manna in electuario roſato Meſuæ an elixanda, 9. 98
Miua citoniorum ſimplex quam requirat ſacchari quantitatē, 9. 209
Miua aromatica quomodo aromatizanda, 9. 211
Meliloti emplaſtrum non folia, ſed vaginas excipiat, 9. 253

N

Neruorum puncturis valida ſiccantia adhibenda. 8. 78
Nerui cęſi punctura quid requirat, 8. 79
Nerui pūcturā dū curamus, quātitatis materiæ habēda eſt rō, 8. 80
Nerui pūcturā dū curamus, habēda ratio varietatis corporū, 8. 84
Nerui punctura maximè ſiccantia reſpuit. 8. 81
Neruō denudato quid agendum, 8. 90
Neruū per longum ſciſſura magis periculoſa, 8. 93
Neruorum contuſorum curandi ratio, 8. 94
Nerui ſemiſecti incidendi, ne conuellantur, 8. 95
Nerui nunquam vrendi, 9. 99
Nerui nunquam oleo calido adurendi, 8. 97
Nerui vulnerati ne oleo quidem tepente attingendi, 8. 98
Neruos dum curamus, frigidum actu fugiendum, 8. 100
Neruorum curatio tepentia reſpicit, 8. 101
Neruorum vulnera rarius detegenda, etiam vrgente dolore, 8. 101
Naſi vulneribus quomodo medendum, 8. 167
Naſi vulneribus cum ſternutamentis quomodo ſuccurrendum. 8. 168
Nicolai alter error in dialthęa, 9. 232

O

Olea tenuiſſima craſſioribus liganda, 8. 48
Olea tenuia craſſis liganda, 8. 91

Olea

Olea ſtillatitia calida in neruorum vulneribus cur vtilia. 8. 99
Oſſis caluariæ exciſio quomodo facienda 8. 142
Oſſe exciſo non ſunt indenda linimenta 8. 151
Oſſe exciſo quid pręſtandum, 8. 151
Oculorum vulnera quomodo tractanda, 8. 165
Ouiedi refutatio opinionis Veletij, 9. 28
Oleum oliuarum nouum quomodo ad veteris propemodum naturam reducatur, 9. 215
Omphacinum oleum tempore maturefcit, 9. 216
Omphacinum oleum quomodo cum folijs oleę adulteretur, & quomodo adulteratum cognoſcatur, 9. 217
Omphacini olei falſificandi modi; & illorum cognitio, 9. 218
Olei roſati parãdi modus,& roſarum ad oleum quę proportio,9. 220
Olei roſati parandi Galenica ratio imperfecta, 9. 221
Oleum roſatum ſimpliciter ex maturo oleo, 9. 222
Olei roſati Galenici verus pręparandi modus, 9. 223
Oeſypi Philargij parandi ratio, 9. 248
Inoſſis colliſione quomodo abraſione vtendum, 8. 130

P

Penicillorum, & turundarum damna: 8. 10
Penicillorum vſus Hippocrati reprobatus, 8. 10
Peregrina corpora auferenda ante vulneris curationem, 8. 16
Puluilli triangulares unioni inſeruiunt, 8. 18
In Punctura nerui quo validis ſiccantibus aliquando vtendum, 8. 82
Puncturę neruorum remedia noua potiora quàm Galenica, 8. 85
Puncto neruo, dolore vrgente, quid agendum, 8. 86
Punctura nerui dolorę ſedato quomodo tractanda, 8. 88
Puncto neruo, Phlegmone imminente, quid pręſtandum, 8. 89
Pericranij ſectio raro facienda, 8. 111
Perforatio primis diebus facta cur magis periculoſa, 8. 146
Purgationes in curatione vulnerum vtiles, 8. 164
Pulmonibus vulneratis nihil inſtillandum, 8. 180
Pulegium ceruinum quid, 9. 265
Pomorum ſuccus ad ſyr. quomodo parandus, 9. 173
Papaueris ſyr. qualia expoſcat capita papaueris, 9. 200

Phi-

Philonij Romani examen, 9. 69
Philoniũ Perſicũ requirit loco piperis albi, ſem. papaueris albi, 9. 64
Philonium Perſicum nõ ante menſem ſextũ in vſum ducendũ, 9. 73
Per Partes in compoſitione medicamentorũ quid intelligendũ, 9. 77
Polypodij decoctum, quam requirat aquæ quantitatem, 9. 97
Pilulæ ſtomachicæ paruę formandę, & cur, 9. 117
Pilularum de Agarico examen, 9. 123
Pil. de rhabar. examen, 9. 121
Pilularum ex fumaria parandi ratio, 9. 119
In Pilulis ſine quibus ſcammonium quomodo miſcendum, 9. 139
Pil. Aureę quomodo formandę 9. 141
Pil. de cynogloſſa Meſue eligendę, 9. 142
Pil. de cynogloſſa ſiccas radices requirunt, 9. 142
Papaueris ſyr. parandi ratio, 9. 200
Papaueris ſyr. quam aquę proportionẽ ad capita habere debeat, 9 201
Papaueris ſyr. ex ſiccis capitibus quomodo parari poſſit, 9. 202
Plumbi vnguenti vera parandi ratio, 9. 233
Populeo in vnguento quid per oculos populi intelligendum, 9. 238
Populei vnguenti parandi modus, 9. 239
Reſinæ lauandæ in curatione neruorum, 8. 92
Rima longa non tota abradenda, 8. 125
Rima non ſemper abraſionem requirit, 8. 126
Recentiorum errores in formulis compoſitorum mutandis, & illorum cenſura, 9. proęm.
Radices quando colligendæ, vt conſeruentur, 9. 2
Rhabarbarum in Hamech cum reliquis decoquendum, & cur, 9. 85
Rhabarbari trituratio quomodo varianda, 9. 93
Rhabarbari electio, 9. 123
Rhabarbarum quomodo graue cum raritate, 9. 124
Rhabarbari antiquati & optimi ſigna, 9. 125
Rhabarbari pil. ſucco fœniculi formandæ, non ſyrupo, 9. 126
Radices in decoctis à ligneis partibus internis expurgatæ, 9. 203
Radices calidæ ſiccæ; frigidæ humidæ, in decoctis ſumendæ, 9. 204
Radicum duarum ſyr. quomodo parandus, 9. 204
Roſato in vnguento Meſuæ quæ quantitas olei amyg. 9. 235

Re-

Refrigerans vnguentum Gal. ſemper de nouo parandum, 9. 247
Rob abſolutè quid ſignificet. 9. 122

S

Pleniorum vſus damnandus, & cur, 8. 4
Spleniorum vſus, in quibus caſibus admittendus, 8. 5
Splenia non neceſſaria ad puris expurgationem, 8. 6
Splenia non neceſſaria ad carnis impediendam generationem, 8. 7
Splenia non neceſſaria ad carnem fungoſam tollendam, 8. 8
Splenia non neceſſaria ad medicamenta ad partes profundas deducenda, 8. 9
Sanguine fluente ex vulnere non eſt vulnus ſuendum. 8. 15
In Suturis quæ ſpectanda, 8. 30
Sutura non adhibenda in multum hiante vulnere, 8. 30
Sutura non viuens, non recipienda, 8. 31
Sutura quando non vtendum, 8. 32
Sutura quomodo facienda in muſculo lato tendine operto, 8. 33
ſutura cruentis etiam quando adhibenda, 8. 34
ſarcoticis aſtringentia per ſe non miſcenda, 8. 42
ſarcotica varianda pro varietate naturarum, 8. 43
ſtuppatæ ad ſiſtendum ſanguinem rarò in vſum ducendę, 8. 44
ſanguinis ſiſtendi rationes, 8. 45
ſarcoticis addenda medicamenta à tota ſubſtantia, 8. 47
ſuppurando, caloris naturalis eſt habenda ratio, 8. 50
ſtuppatis in vſum ductis quid præſtandum, 8. 54
ſiccantia valida in punctura neruorum quæ, 8. 78
ſectio in formam crucis adeo frequens deteſtanda, 8. 109. & 112
ſectio cutis capitis quando facienda, 8. 111
ſectio in muſculo temporali raro facienda, & cur, 8. 113
ſectio in fronte per rectum facienda, & cur, 8. 115
ſectio ſuper ſuturas raro facienda, & cur, 8. 114
ſectio in occipitio quomodo facienda, 8. 116
ſcalpro quomodo vtendum, 8. 122
ſcalpro ſuturæ non attingendæ, 8. 123
In ſede quouſque abradendum, 8. 127

In

In ſede ſub Rima quid præſtandum, 8. 128
In ſede cum ictu punctiuo quomodo curandum, 8. 129
ſanguine concreto ſub caluaria quid agendum, 8. 157
ſimplicium med.qualis delectus, 9. 1
ſemina quando colligenda, & ſeruanda, 9. 4
ſucci ex herbis quando extrahendi. 9. 5
ſucci non exprimendi ex floribus, & herbis collectis ante ſolis exortum,ob roris mixtionem, 9. 6
ſucci vt conſeruentur prius ſunt elixandi, & expurgandi, 9. 7
ſucci vt conſeruentur quouſque elixandi, & expurgandi, 9. 7
ſucci vt conſeruẽtur, quouſque elixãdi, & q̃uo reponendi, 9. 8
ſucci aliqui, vt conſeruentur, exſiccandi, 9. 9
ſucci ſoli expoſiti cooperiendi, 9. 10
ſucci igne incraſſandi igne moderato, 9. 11
ſucci igne incraſſandi æneo vaſe non excipiendi, 9. 12
ſuccus herbarum in Trochiſcis de eupatorio quid ſit, 9. 155
ſedenagi quid, & quid eius loco, 9. 161
ſyr. de cicorio cũ Rhab.Nic.qua aquæ quantitate parandus, 9. 169
ſyr. de cicor. cum Rhab. Gulielmi, Rhab. vnciæ duæ indendæ non drachmæ, 9. 170
ſyr. de Polypodio ante vſum ſpatula commiſcendus, 9. 171
ſabor regis ſyrupi examen, 9. 172
ſyr. de pomis compoſitus quam aquæ quantitatem requirat, 9. 175
ſyr. de Abſinthio non requirit graduatam decoctionem, 9. 186
ſyr. de Abſinthio non requirit bipartitam decoctionem, 9. 186
ſiccaha quid, & ſubſtitutum, 9. 188
ſtœchadis ſyr. quæ aquæ quantitas indenda, 9. 196
ſericum in Alchermes quale, 9. 45
ſerici tingendi ratio, 9. 46
ſuccus pomorum non ſit igne defæcatus, 9. 48
ſericum in Diamoſco crudum.i.non elixatum,ſed crematum, 9. 51
ſerici cremandi ratio, 9. 52
ſantalo citrino deficiente album ſubſtituendum, 9. 56
ſchœnu Dialaccæ bis imponendum, nempe flos, & palea, 9. 67
ſcedenegi in Philonio perſico eſt lapis hæmatites, 9. 71

ſcam-

Scammonij quantitas in Diaphœnico ſit Drachmarum viginti duarum . 9. 79
Seri quantitas quę in confectione Hamech, 9. 87
Seri incorrupti per quinque dies conſeruandi ratio, 9. 88
Semina frigida ſimpliciter prolata maiora intelligenda, 9. 94
Semina frigida, quomodo trituranda, 9. 95
Seminum frigidorum in catholico quantitas, 9. 96
Scamonium an elixandum, 9. 99
Spodium in electuarijs quod indendum, 9.104
Sericum non crematum quomodo poluerizetur, 9.107
Species in Hiera quomodo triturandæ, 9.111
Succi Abſintij, & Eupatorij in aggregatiuis condenſati imponendi, 9.110
Sorbitionis forma in pil. de fumaria quæ, 9.128
Syr. de duabus radicibus ſimpliciter intelligendus cum aceto, 9.206
Scamonium in externis ſemper ſubtiliſſime triturandum, 9.243
ſanguis humanus in cerato de pelle arietina quomodo indendus, 9.259

T

Trundarum vſus non recipiendus, cur, 8. 4
Temporali muſculo contuſo quomodo procedendum, 8.108
Terebratio rarius adminiſtranda. 8.138
Terebratio aliquando facienda, & quando, 8.138
Terebrationis pericula, 8.138
Terebrationis exercendæ ſigna demonſtratiua, 8.139
Terebratio non ſemper neceſſaria oſſe fracto, 8.140
Terebrationis exercendæ temporis ſigna, 8.141
Terebratio ad futuram quomodo exercenda, 8.143
Terebratio non exercenda ſub muſculo temporali, 8.144
Terebrationis tempus, 8.145
In Terebratione quando ſubſiſtendum, 8.146
In Terebratione quando mutanda terebra, 8.146
Terebrandum ſtatim, ſi collecta ſit materia, 8.147
Terebratio ſit recta, & æqualis, 8.148
Terebrato & exciſo oſſe, quid agendum, 8.149
A Terebratione detegendum aliquando vulnus, 8.153

Tere-

Terebrato oſſe vulnus quomodo tractandum, 8.154
A Terebratione ſi ſanguis ſubſit, quid agendum, 8.155
Tuſſi malè materia ex vulnere in thoracem effuſa euacuatur, 8.171
Tubulo vtendum pro eductione materiæ in thoracis vulnere, 8.170
Tubuli longitudo in vulnere thoracis, 8.172
Tubulus qualis, 8.173
Tubulo quid ſuperponendum, 8.174
Tuſſis non promouenda in vulneribus thoracis, 8.178
Triturationis præcepta ex Can. Meſuæ, & Gal.2. de Antid. deſumenda, 9. 31
Trochiſcos de rhab. requirere ſuccum agrimonij condenſat. 9.153
In Trochiſcis de Eupatorio in manna,& ſucco, error Braſauoli, 9.154
Trochiſci de berberis, 9.156
Terenebiabin quid, & eius loco ſubſtituendum, 9.156
Trochiſcorum de terra ſigillata examen, 9.159
Terra ſigillata noſtra recipienda, 9.159
Trochiſcorum de Alchechengi examen, 9.152
Tragaganta, & ſemina maluæ quomodo excoquenda, 9.181
Torrefactionis varij modi, 9. 37
Triaſantalorum examinatio, 9. 59
Trituratio bona intelligitur mediocris, 9. 81
Trochiſci de ſpodio ſine ſem. acetoſæ in Roſato Mæſue indendi, 9.100
Tuthiæ in vnguento ſuccus ſolatri vnde extrahendus, 9.234
Tribuli marini non fol. ſed radices in vnguento Agrippę, 9.237
Tetrapharmacum Gal. eligendum, & quomodo parandum, 9.260

V

Vlnerum curandorum nouus modus multo præſtantior, 8 proæm.
Vulnerum curandorum duplex modus, antiquus, & nouus, 8. 1
Vulnerum curandi noua ratio cur præſtantior, 8. 1
Vulnera rarò detecta citius, facilius, & tutius curantur, & cur, 8. 2
Vulnerum rarò detectorum feliciter curatorum exempla, 8. 2
Vulnerum rarò detegendorum ratio defenſa aduerſus communem vſum, 8. 3

Vul-

Vulnerum curandorum noua hac ratione indicationes, 8. 11
Vulnera omnia ſunt caua, 8. 12
Vulnerum ſimplicium in carne curatio, 8. 15
In Vulneribus ſanguis non ſtatim ſiſtendus, 8. 14
Vulnera ſimplicia in ſanis non ſemper requirũt euacuationes. 8. 39
Vulnerum cauorum duplex curandi ratio antiquo more. 8. 40
Vulnerum cauorum curandorum indicationes, nouo curandi modo. 8. 41
Vulneris caui noua curandi ratio. 8. 45
Vulneri cauo quæ, & qualia medicamenta imponenda. 8. 46
Vulnera quoties detegenda. 8. 51
Vulnere antiquo more curato quid præſtandum. 8. 55
Vulnere anguſto & ſine effluxu quid præſtandum. 8. 56
Vulnera quando ſæpius detegenda. 8. 57
58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72.
Vulnera per ſe rarò ſoluenda. 8. 74
Vulnera detegenda tempore cicatricis. 8. 75
Vulnere conteḝo, quomodo cognoſcatur eſſe ſoluendum. 8. 76
Vulnera neruorum putredinoſa citius ſoluenda. 8. 103
Vulnerato capite non ſimplicibus agglutinantibus agendum. 8. 104
Vulnera capitis ſimplicia in bene ſanis agglutinatibus aliquando curantur. 8. 105
Vulnera in muſculo temporali, vt neruoſa curanda, 8. 106
Vulnere cerebrum attingente quid præſtandum. 8. 161
Vulnera oculorum quomodo tractanda, 8. 165
Vulnerato Thorace cum penetratione quid agendum. 8. 169
Vulnerariarum potionum vſus. 8. 181
Vaſa ænea in multis parandis decoctis fugienda. 8. 29
Veletij error in menſura emblicorum in aleſangina. 9. 152
Vſtione qualibet abſumitur humiditas. 9. 58
Vſtionum varij morbi pro rerum varietate. 9. 38
Violaceum oleum fit cum oleo omphacino. 9. 224
Vnguenta Mauritanis quę dicantur, & ex quibus. 9. 221

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Google